

Pur socrate nō currē nō ē possibile. **I** socrate currē nō ē possibile.
 pu socrate nō currē nō ē ptingēs. **li** socrate currē nō ē ptingēs
 re socrate nō currē ē ipossibile. **a** socrate currē ē impossibile.
 a. socrate currē est necesse. **ce.** socrate nō currē ē necesse.

A Socrate currē est possibile. **B** socrate nō currere est possibile
 ma socrate currere est cōtingēs. **dē** socrate nō currē est cōtingēs
 bi socrate currē nō ē ipossibile. **tu** socrate nō currē nō ipossibile
 m^o. socrate nō currē nō ē necesse. **li** socrate currē nō est necesse.

Prolationi intelligentia figure prece-
dentis notant tres regule. ¶ **Prima:** Ad faciendum equipollere ppōnes
 de possibili et impossibili ponēda est negatio ad modū tm̄. ¶ **Secūda**
 Ad faciendū equipollere ppōnes de necessario et possibili ponēda ē nega-
 tio ad dictū et ad modū sil: qz opponunt subalterne. ¶ **Tercia.** Ad fa-
 ciendū equipollere ppōnes de necessario et impossibili: ponēda est negatio
 ad dictū tm̄: qz opponunt p̄rie. ¶ **Sciendum** q in ppositionibus
 modalib^o ponere negatōem ad modū se habet sicut preponere signo
 negatōem in illis de inesse. Sed ponere negatōem ad verbus se habet
 sicut negatōem postponere signo: et ponere ad modū et ad verbum sil
 habet se sicut preponere et postponere signo negatōis. Et hoc ē iuxta
 intentōem et declaratōem Petri hispani.

Secūm alios adhuc ponūt alie regu-

le de equipollentia ppōnum modalium. ¶ **Primo:** Equipollen-
 tes sp debent eē eūsdē q̄litas: et eūsdē q̄ntitas. Nec em̄ regula ha-
 bet veritatē non solū in ppōibus modalibus: s̄ etiā in ppōibus de
 inesse. ¶ **Secūda est:** Equipollentia in modalibus pōt tripliciter
 sumi: vno mō ex pte dicti: alio mō ex pte modi: tercio ex pte vtriusqz si-
 mul. Et pte itaqz dicti sumit equipollentia eodē modo in modalibus
 sicut in illis de inesse: et hoc si obfuet idēitas modi sic q non teneat
 aliter in vna ppōne q̄s in alia. ergo iste nō equipollent/ nullū hoīem
 possibile est esse albū: et oēm hoīem possibile est non esse album. **Prīma**
 est falsa et sc̄da vera. in p̄ima em̄ modus tenetur vniuersaliter
 ppter negatōem p̄cedentem: et in sc̄da modus nō tenet vniuersaliter
 eo q negatio sequit modum. ¶ **Tercia:** pporcinando modus ad
 signa: videlicet qd necesse valeat sicut omnia: et impossibile sicut null^o
 et possibile sicut quidam/ et possibile non sicut quidā non. tunc enim
 negatio postposita modo facit equipollere suo p̄ria: et p̄posita suo cō-
 tradictorio et p̄posita et postposita suo subalterno. ¶ **Quarta.** Si in
 aliq ppōe pponat negatio signo et mō/ tunc equipollet vni de signo
 contradictorio et mō p̄dictorio: vt isti equipollent/ non oīs hō possi-
 biliter est albus. et quidā hō impossibiliter est albus. ¶ **Quinta.** Si
 in aliqua ppōe ponat negatio post signū et modū: equipollet vni de
 signo p̄rio et modo p̄rio. vt qlibet homo necessario non currit/ eq̄pol-
 let huic/ nullus hō impossibiliter currit. ¶ **Sexta regula.** Si in aliq
 ppōne ponatur negatio ante et post signū et modū: equipollet vni de
 signo et modo subalterno: vt non oēm hoīem necesse est non eē albus
 equipollet huic: quendā hoīem possibile est esse albū. Et hee regule vī-
 delicet quarta quinta et sexta: sunt ad habendā equipollentiā modali-
 um ex pte modi et subiecti sil in ppōne modali de sensu diuiso.

De oppositōe ppōnum modalium.

¶ **Primo** ordine q designantur p hāc dictionē ama-
 binus/ oēs sunt p̄ticulares ex pte modi formaliter vt
 equipollent/ tam affirmative q̄s negative: eo qd oēs
 equipollent isti/ socratem currere est possibile/ que est
 particularis affirmatiua ratione modi.
 ¶ **Secūdo** ordine q fecant p lij edentuli p̄ticulares ne-
 gatiue ex parte modi/ quia equipollent huic/ socrates
 nō currere est possibile

Et postquam...
 In nomine Patris Amen

Et in die illa...
 Amen

possessor bartholomeo...
 librum in uenit reddet...
 secundum magnam misericordiam...

omnis homo est... et nequam

in
maria

n
sonestum logicum

Anna
S... f...
S... f...

Jesus... Clara

Handwritten musical notation on a staff, including notes and clefs.

quam ex formamur in unum
et sicut luna perfecta in eternum

Handwritten musical notation on a staff, including notes and clefs.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

... ..

sub tegumturo manus sue protegit me posuit iniqua

si sagittam e lectam. Bonum est confiteri domino

... ..

Psalmus

Difficili est gratia. Simplex est regnum
Miseristi misericordiam. **S**onabat de stramonis.

Sonabat de stramonis. **V**eritas mea. **S**icut miram in seculo

... ..

ram domino & spū scō sepelietur ad huc cruce

matris sue & multi in auctoritate eius gaudebunt.

...

...

...

...

... Batus seruus.

... inueni dauid.

... Posuerunt mortalia.

sunt duo. Primum quod mobile in utraque harum non debet capi proprie: ut dicitur passio
 one adequate puenientē subiecto huius scientie: quia mobile sic acceptum ad
 ditum enti vel corpori pstitueret ens p accūs sicut quilibet passio addita suo
 subiecto. De ente autem p accūs (ut dicitur vi. metaphisice non est scientia) p mo-
 bile in utraque debet accipi circūlocutine p ipā rōe formali subiecti ut natū-
 ralitate p quā hec passio mobile inest suo subiecto tanq̄ p suā cām adequatā.
 Ita quod subiectū phie scdm̄ p̄mā opinionē sit corpus naturale et scdm̄ op̄i-
 nionē scdaz ens naturale. scd̄z quod circa predictas opinōes p̄siderare op̄et
 est hec maxia. In vnaquaq̄ scientia illud assignādū est p̄mū subiectū cui a-
 dequate puenit passio p̄ma et adequata illi scientie. Et igitur motus seu mobi-
 litas sit passio p̄ma et adequata scientie naturali: seq̄t̄ quod illud hic erit p̄mū
 subiectū cui motus puenit adequate seu p̄uertibiliter. Et quia scd̄z phiaz trā-
 ditā ab Aristote: corpus et mobile p̄uertit̄ ut patet ex vi. phisicā scd̄z Aristoz
 omne corpus est mobile: et omne mobile est corpus Ideo in phia naturali ab
 Aristotele tradita corpus naturale oportet ponere p̄ p̄mo subiecto. vñ et ip-
 se Aristoteles in p̄ncipio vi. metaphisice dicit quod phia ē scia circa quōsdā ge-
 nus entis et circa substantiā in quā est p̄ncipiū motus et status. hoc autē ē cor-
 pus naturale scdm̄ p̄ncipia Aristotelis. ad hāc sententiā etiā ipse Scotus. vi
 metha. tenet sbaz corporeā esse subiectū phie naturalis. Sed quia scd̄z ve-
 ritatē quā etiā tenet fides catholica: aliquid est per se mobile motu locali
 quod non est corpus ut angelus: anima rōnali: a corpore sepata: etiā motū
 p̄tinuo et successiuo ut pbat Scotus ii. sen. dil. ij. q. ix. Ideo motus in plus
 se habet q̄ corpus naturale et p̄uertit̄ cū ente naturali: et p̄ p̄ns in phia natu-
 rali p̄pleta ens naturale et non corpus naturale ponitur p̄ adequato subiecto
 ad hūc sensus quod ens non in sua cōxate sed cōs finitū sit subiectū materialē et na-
 turalitas sit rō formalis s̄b quā hic p̄siderat̄. Sciēdū quartō: quod libri natu-
 ralis phie ab Aristotele traditi sunt octo p̄ncipales scz phisicoz: de celo et
 mūdo: de ḡnatiōe: meteoroz: de mineralibz: de aia. cuius supplementum
 sunt libri p̄noz naturalium: de vegetabilibus et plantis: de aialibus. quoz di-
 stinctio capiēdo est scd̄z distinctiōe corporis naturalis. scie etiā secāt quem
 admodū res de quibus sunt ut dicitur Aristoz. iij. d. aia hec distinctio patet in figura.

- Corpus Naturale in cōi est sbctm̄ in li. phisicoz.
- ps na Naturale Ad ubi est subiectū in libris de celo et mūdo.
- turale p̄tracti. Ad forma Simplicis elemēti est sbctm̄ in li. de ḡnā: et corrup:
- p̄side
- ratū ut
- habet
- in se p̄n-
- cipiū.
- Aidixi. Imperfecti ē sbctm̄ in li. Meteoroz
- Perfecti Inaiati est sbctm̄ in li. de mineralibus.
- Aiati. Aia in cōi est sbie. in li. de aia.
- Aia. Vegetatia ē sbie. in li. de vege: et plā:
- Aia sensitiva ē sbctm̄ in li. de aialibz

BIB

27-19-1920

Loco 2 iii Wout ten

Prologus.

Diuisio libri

Sciendū ultimo q̄ iste parvulus phie naturalis habet tres tractatus corre-
spondētes tribus libris Aristotelis. Primus em̄ correspondet libris phisico-
coz: Secundus de gñatōe & corruptōe. Tercius de aia. In quibz tribz tracta-
tibus s̄iecta eadē assignāda sunt que in libris quibus ip̄i correspondēt. Ex
quo patet q̄ in primo tractatu est s̄iectū corpus naturale. vt habet in se p̄n-
cipiū motus in cōi sicut & in libris phisicoz. D̄ aut̄ motus in cōi q̄a corpus
naturale p̄sideratū vt habet in se principiū alicuius motus specialis ē sub-
iectū in alijs libris sequētibz phisicoz. Et si corpus mobile p̄siderat utroqz p̄-
dictoz modoz sic est s̄iectū totius phie naturalis. Summus tractatus di-
uidit̄ in quatuor ptes correspondētes p̄ncipaliter quatuor p̄mis libris phi-
sicoz: quarz prime due tractāt de p̄ncipijs & causis corporis naturalis. reliq̄
vero due de eius passiōibus: harz quatuor p̄tiū: prima est de p̄ncipijs rez
naturalium: sc̄da de causis: tertia de prima & adequata passiōe ip̄az rerū na-
turalium sc̄z de motu & de passiōe motus intrinseca sc̄z d̄ infinito: quarta de
passiōibus motus extrinsecis sc̄z de vacuo loco & tpe. Et quia in om̄i sciētia
ex cognitōe p̄ncipioz & causarz p̄tingit scire p̄ncipiata & causata vt d̄ Ari-
sto. in p̄ncipio j. phisicoz. Ideo noster autor imitatus Aristotelē volēs deter-
minare de rebus naturalibus incipit a p̄ncipijs & causis ip̄az: & postea d̄
scendit ad p̄ncipiata & causata hoc est ad motū & alias passiōes rerū natura-
liū. Et p̄mo determinat de natura que est primū p̄ncipiū & causa adequata
oim passiōnū que insunt rebus naturalibus: ip̄am p̄mo diffiniedo: sc̄do di-
uidendo: t̄rcio d̄finitā rerū naturalium ab artificialibus assignādo que om̄ia
ponūt ap̄d Aristotelē in p̄ncipio sc̄di phisicoz: p̄mo itaqz naturā sic diffinit̄.

Natura est principiū & causa mouēdi & quies

cēdi eius in quo ē primū p se & nō sc̄dz acc̄ns

Natura ca-
pi duplici.

Pro declaratione diffinitionis nature. Nolo primo q̄ natura secundū
Scotum in prologo q. i. accipitur dupliciter: Uno modo p̄ p̄ncipio actiuo
naturali pot̄ natura distingui p̄tra artē sine p̄positū p̄pter oppositū mo-
dū p̄ncipiadi. Ita vt d̄ ix. metaphi. natura q̄ ibi vocat̄ p̄na irrationalis deter-
minata est ad vnū: vt patet de p̄na calefactiua ignis: ars vero & p̄positus
seu volūtas quā ibi Aristo. vocat̄ p̄nas rōnālē nō est determinata ad vnū
s̄ p̄t in opposita hoc est p̄t sic & aliter agere vt placet sibi: p̄t etiā agere
& nō agere. Alio mō cap̄t natura p̄ p̄ncipio intrinseco motus & q̄tis & sic
capta natura hic diffinit̄. In qua diffinitione p̄mo ponit̄ p̄ncipiū & debz expo-
ni sc̄dz Sco. xvij. dif. ij. de p̄ncipio passiuo nō solū receptiuo motus s̄ etiā
inclinatio ad motū vt natura grauū est p̄ncipiū motus deorsus: q̄a p̄ eam
grauia inclināt ad motū deorsum. nō p̄t aut̄ exponi de p̄ncipio actiuo. p̄
bas dupliciter: p̄mo q̄a sc̄dz Aristo. ij. & vij. phi. naturalis mutatio ē q̄n pas-
sus mouet sicut aptū natū est moueri s̄ nūqz passus est sic aptū moueri p̄-
ter p̄ncipiū actiuū intrinsecū inext̄s sibi sed solū p̄pter p̄ncipiū passiuū
Sc̄do q̄a naturā vt ē p̄ncipiū motus ē p̄ncipiū intrinsecū s̄ natura ē h̄mōi

Declaratio
diffinitionis
nature.

rōe pncipiū passiuū: nō q̄a est pncipiū actiuū ergo. ꝛc. Ad nos pbat p Arist
 ij. phis. Itā accidit m̄str mo qui mouet ad sanitatē seu sanat q̄ sit medicus
 hoc est q̄ hab: at illā artē que est pncipiū actiuū motus sanandōis: s̄ em̄ per
 se haberet tale pncipiū actiuū tūc sanaret inquātū medicus qd̄ est falsum
 de quo magis patebit cū dicet d̄ntia mter naturalia 7 artificialia: additur
 aut̄ 7 causa ad maiorē exp̄ssionē: dicūt t̄n̄ aliqui q̄ d̄r pncipiū ad denotādū
 p̄onitās nature respectu motus 7 quietis: in rōe em̄ pncipiū semp̄ includit
 p̄onitās: s̄ d̄r cā ad denotādū de p̄dētā motus 7 quietis ad naturā sicut ef
 fectus ad suā cām. Sc̄do ponūt in diffinitōe ea quoz natura est pncipiū
 7 causa: cū d̄r mouēdi 7 quiescēdi sc̄z passiuē hoc est motus 7 quietis: 7 ad
 dit̄ eius in quo est ad denotādū q̄ natura est pncipiū motus intrinsecum
 q̄a sc̄z est causa motus illius mobilis in quo ip̄a natura est intrinsece: tercio
 ponūt tres p̄ticule que ostēdūt quale pncipiū est natura respectu motus: d̄r
 em̄ natura esse pncipiū p̄mū hoc est principale 7 nō instrumentale: 7 p̄ hoc
 excludūt qualitates rerū naturalū que etiā sunt pncipia 7 cause motus s̄
 nō p̄ma seu pncipalia: vt patet de leuitate in igne 7 gravitate in lapide: de
 bet etiā natura esse pncipiū p̄ se hoc est p̄p̄riū ip̄ius motus: vñ illud d̄r esse
 pncipiū p̄ se alicuius motus qd̄ inuenit in om̄i qd̄ mouetur tali motu nam
 per se presupponit de omni ex primo posteriorum: vltimo ponitur 7 non se
 cundum accidens ad d̄ntiam pncipiū actiuū motus: qd̄ quōq̄ est intrinse
 cū mobili sed hoc solū est p̄ accūs vt accidit medico q̄ sanat p̄ artē medi
 cine q̄ est in ip̄o q̄a accidit eū q̄ sanat eē medicū. Itā sc̄do q̄ licet natura
 sit pncipiū motus 7 q̄etis t̄n̄ nō est intelligendū q̄ ip̄a sit pncipiū motus
 in quolibet respectu cuiuslibz sp̄ei motus: in aliq̄b̄ est pncipiū motus sc̄d̄s lo
 cū vt in granibz 7 leuibz: 7 in ip̄o celo. In aliq̄b̄ vero ē pncipiū augmenti
 7 decremēt: vt in plantis. ꝛc. Itā om̄ia em̄ mouēt om̄ibz sp̄ebz motus: 7
 p̄formiter dicēdū ē de q̄ete. Etias sc̄d̄s iñtione Aristō. q̄ tenet motū celi sp̄
 fuisse 7 sp̄ fore: vt patet viij. phis. 7 ix. metaphi. vbi habet q̄ nō est timēdus
 q̄ celū stet: nō optet q̄ natura celi sit pncipiū q̄etis celi. vñ Lōmē: sup̄ sc̄d̄s
 phis. cōmē. iij. d̄r. q̄ si hec diffinitio puenit nature corporis celestis nō optet
 illi pueniat sc̄dm̄ om̄es p̄ticulas. 7 Themistius circa diffinitionē nature d̄r.
 diuinū 7 celeste corpus excipio i quo natura ē pncipiū motus sc̄p̄m̄ 7 nō ē cā

Cōstēdit (aut pncipiū q̄etis
 Et est alia materia alia forma. d̄r q̄bus d̄r natura. Itā quo

notādū q̄ natura capit tripliciter: vno mō large p̄ om̄i illo q̄ puenit alicui
 ex rōe p̄p̄a ei: 7 hoc mō extēdit se etiā ad nō entia: vt d̄r Scor. xvi. q. quoli.
 vt cū dic̄ m̄ natura negatiōis ē negare solū ea q̄ ip̄as sequi: f. sc̄do capit vt di
 signat̄ p̄tra p̄positū seu artē 7 sic d̄r d̄ pncipio actiuo: natura em̄ 7 libertas
 seu p̄positū sunt d̄ntie agētis seu pncipiū actiuū ita q̄ oē agēs vel ē natura
 le qd̄ sc̄z agit p̄ modū nāe hoc ē ex istinetū nāe: vt ignis vel liberū qd̄ sc̄z agit
 p̄ voluntatē: 7 natura isto sc̄do mō capta p̄d̄t dici 7 d̄ eo qd̄ ē pncipiū p̄mū a
 gēdi 7 d̄ vtute mediātē q̄ agit siue illd̄ agēs sit vte siue p̄ticulare: 7 hoc mō

Acceptiōes
 nature.

Natura de quibus dicitur.

Athena. natura vniuersale appellat virtutē diffusam in corpibus celestibus: de natura vero particulari dicitur quod est vis insita rebus ex sibus sita pro creāe et nullo istorum modorum accipit hic natura Tercio modo accipit natura et opponit violentiē et neutralitati: de quibus infra dicitur et circa dicitur natura rationali et artificiali. et in capitulo de motu: et ad naturā sic acceptā requiritur scilicet diffinitionē predictā quod sit principium passiuum quod non scilicet accessus sed per se et primo inclinatur mobile ad motum cuius est principium: et hoc modo accepta natura dicitur de materia et forma et quodammodo de priuatione scilicet Aristoteles: ij. phisicorum. in quantum ipsa priuatio principiat motum ut infra dicitur capi: de priuatione acceptiōes predictae nature patent in figura sequenti.

Primo pro ratione formali ut natura accētis vel negatiōis

Natura capi Secundo pro principio Universali tā principali quā illa virtute mediāte qua agit. tur tripliciter pro actio motus Particulari tā principali quā illa virtute mediāte qua agit Tercio pro principio intrinseco motus ratione cuius scilicet mobile inclinetur materia naturali intrinsece ad motum et sic dicitur. de forma

Dubium.

Sed dices quo modo natura de forma dici potest: si natura capiat priuationem. pro principio passiuo: cum proprium sit forme agere: materia vero pati ex primo de generatione: respondeo quod natura ut est principium passiuum motus inclinatur: dicitur non solum de materia sed etiam de forma: vnde lapis non solum aptus naturalis est deorsum moveri propter materiam vnde magis propter formam. Vnde ponitur talis regula Scoti xvij. dist. ij. p. eandem formam per quam res est per eandem naturaliter inclinatur ad recipiendum passionem naturaliter dicitur natura eiusdem rei ut per eandem formam per quam homo est homo naturaliter inclinatur ad ridendum actum: et per eandem formam qua graue est graue vel leue: leue dicitur ei talis vel talis motus.

Regula.

Magis tamen forma dicitur natura quam materia quia saluat res naturales in esse: etiam natura dicitur via in naturas

Quod forma est magis natura quam materia.

Comparat formam ad materiam in ratione nature Ad cuius intellectum vt generatio. Ingentiam pono hanc distinctionem. Natura capitur dupliciter: Uno modo per denotatio seu materialiter et sic natura non est aliud quam materia et forma que sunt sibi non suscipientes magis et minus scilicet Aristoteles. in predicamentis. Alio modo capitur per se beato seu formaliter et sic natura nihil aliud quam actus naturam seu principium motus: et quod principiare motum seu inclinare mobile ad determinatum motum magis dicitur forme quam materie: ut dictum est circa textum precedentem. Ideo forma dicitur esse magis natura quam materia. Cuius etiam per generationem autor subiungit quod forma saluat. id est preseruat rem in esse magis quam materia quod res per materiam solum est in potentia per formam vero simpliciter est et in actu. Ut generatio enim huius formam in se lectuli dicitur simpliciter lectulus: sine forma autem non dicitur lectulus nisi in potentia. Postea autor subiungit quod natura etiam dicitur de generatione ita quod generatio dicitur natiuitas propter hoc quod est via qua procedit in naturam. id est formam apud Aristoteles. iste textus ponitur ad probandum quod natura dicitur forma. arguit enim sic. Aristoteles

Differentia naturalium ab artificialibus.

quasi a minori si uatura de d gñatide eo q ipsa e via i formā mltro magis di
et ex aliis qd habent formā all acti mto (Cetur de forma.

Et dñt naturalia ab artificialib⁹ quia naturalia
v. ratione sua qua dñtur p. illuminatiu *sed rectum motu*
et qm i natura
inquātū hmōi. habēt in se pncipiū mouendi ⁊ quies

cēdi. Artificialia vero nō. *habent* artificialibus. p. cñ⁹ declaratiōe. *et qm i natura*

to primo q cū natura dicat de materia ⁊ forma sequit q naturalia dicunt
entia pposita ex materia ⁊ forma sbali vt sunt omīa aialia ⁊ pres integra
les ipoz: plante: elemēta ⁊ corpa ex his mixta vt dē Aristo. in pncipio scđi

phiscoz. Et ex hoc patet dñtia inter naturā ⁊ naturalia: nam vt iam dictū
est. Natura est illud pncipiū in rebus a quo inclinānt ad motū determinā
natū. Naturalia vero dicūt habentia in se naturā a qua inclinānt ad motus

determinatos. Ita oīa em̄ naturalia hñt in se pncipiū cuiuscūq; mot⁹ s̄ aliq
hñt solū pncip.ū mot⁹ local⁹ vt celū: aliq atq; mēti ⁊ dēremēti vt viētia ⁊ cūis
Et ppter hoc ⁊ huj mot⁹ ad quos iclinat natura. i. q̄ sūt scđs inclinationē na
ture dicūt naturales sicut illi q̄ sunt ptra inclinationē nature dicunt violenti.

motus em̄ grauiū deorsum quia est scđs inclinationē nature grauiū dē na
turalia: motus vero sursum quia est ptra inclinationē eoz dē violentia. It
le aut motus qui neq; est scđs naturale inclinationē neq; est ptra inclinatio
nē dē neutralis: vt patet de motu pgressiuo aialiu. de quib⁹ motib⁹ magis
dicet in capitulo de motu. Ex quib⁹ facile intelligit dñtia quā hñt natu
ralia ab artificialib⁹. nā naturalia inquātū naturalia hoc est rōne nature a q̄
dicūt naturalia inclinānt ad aliquē motū: artificialia vero rōe forme artis a
qua dicūt formaliter artificialia nullā hñt inclinationē ad motū. Si aut in
clinantur artificialia ad motū deorsum: hoc nō est inquātū artificialia scđ
quia sunt lignea aut lapidea vel ferrea aut hmōi: Ad cuius dñtie intelligē
tiā. Aotofcdo. q quia natura (scđs Scotū j. q. plogi) qñq; capis p pncipio
actiuo: ⁊ qñq; p pncipio passiuo motus vt dictū est circa diffinitionē ⁊ ac
ceptionē nature. Ideo etiā naturalia pñt dupliciter distingui ab artificialib⁹
vt vult Scotus xvij. dis. ij. pmo ex pte pncipij actiuo: nā agentia naturalia
ex necessitate sic agūt determinate: vno mō q nō pñt aliter agere. agentia
vero artificialia q̄a agūt'a pposito pñt sic ⁊ aliter agere vt ipsa placent: scđo
dñt ex pte pncipij passiuo q̄a naturalia hñt in se pncipiū passiuū iclināns
ipsa in hoc vt sic moueāt: artificialia aut nō hñt hmōi pncipiū iclinatiuū ad
talē incisionē vel erectionē vt patet in edifijs: vñ artificialia si mouent ad
talē formā ptra inclinationē naturāle materie in qua sūt: mouēt violenter
si vero talis forma artificialis nō sit ptra inclinationē mouent ad eā motu
neutrali. Ex quib⁹ omib⁹ pcludit q ad motū naturāle nō requit q mouens
sit intrinsecū mobili s̄ sufficit naturalis inclinatio i mobili ad recipiēdā il
lā formā ad quā mouet: vñ postio q grave nō habeat in se pncipiū actiuū
motus deorsus adhuc moueret naturaliter deorsus ppter solā naturāle icli

Abotus natura
ralis.

Violentus.

Neutralis.

Duplex disti
ctio naturali
um ab artifi
cialibus.

Quid suffi
ciat ad motus
naturalem.

Sunt autē tria p̄ncipia rerū naturalium. scilicet materia
 et duo cōtraria. scilicet p̄uatio et forma quod sic patet: in
 omni eo quod fit scđm naturā oportet aliquid subijci
 quod ad illud quod fit est in potentia. p̄ hoc quod dico ali-
 quid subijci: rāgo materiā. et p̄ hoc quod dico fit: rāgo
 formā. et p̄ hoc quod dico est in potētia: rāgo p̄uatiōez

Post q̄ autor determinauit. de p̄ncipio cōi et adequato omnib⁹ rebus na-
 turalibus scđ de natura nūc incipit determinare d̄ p̄ncipijs quodā mō spe-
 cialionibus scđ de materia forma: et p̄uatiōe de quib⁹ etiā d̄ ip̄a natura: et
 p̄mo in ḡnali: scđo in speciali. et illud totū acceptū est ex p̄mo phisicorū: p̄i
 motus autor ostēdit tria esse p̄ncipia trāsmutatiōis reꝝ naturalium scđ ma-
 teriā que est s̄ctm trāsmutatiōis: et duo p̄traria que sunt termini illi trāsmu-
 tatiōis: scđ formā et p̄uatiōē. Et hoc ostēdit p̄ hāc ratiōem in om̄i trāsmu-
 tatiōe naturali oportet esse aliqd quod s̄biiciat illi trāsmutatiōi seu quod trāsmu-
 tat (nā ex nihilo nihil fit scđs naturā) hoc autē est materia: oportet etiā esse ali-
 quod quod in tali trāsmutatiōe acq̄rit et hoc ē forma: ad hāc autē formā nō pōt
 materia trāsmutari nisi sit ad eā in potētia. ita q̄ careat illa et sit apta eādē
 recipere et hoc est p̄uatiō: q̄ s̄c̄t̄ includit carentiā forme in s̄ctō cū aptitudine
 ad illā. vt infra dicet. et exempli gratia capiat trāsmutatio aialis ex egritudo-
 dine in sanitatē: ubi s̄ctm quod trāsmutat est a terminus ad quē terminatur
 trāsmutatio et qui acquir̄ est sanitas: cuius p̄trariū est egritudo in qua p̄-
 uatio sanitatis saluat a qua incipit illa trāsmutatio ad sanitatē. Ad declara-
 tiōez horū. Notō p̄mo q̄ res naturalis pōt capi dupliciter: vno mō cōiter et
 sic p̄ncipia rei naturalis vt materia et forma p̄nt dici res naturales s̄c̄t̄ pas-
 sīdes et opatiōes naturales vt motus q̄es. et cū. et ḡnāl̄ om̄e ens. p̄ducibi-
 le virtute agētis naturalis mediāte motu et trāsmutatiōe vt accūtia pōt di-
 ci et hoc mō res naturalis. alio mō res capī p̄p̄e p̄ p̄posito ex materia et forma
 s̄balit p̄sē dictū: et hoc scđo mō solū hic capī. Notō scđo q̄ p̄ncipiū rei
 naturalis est duplex. extrinsecū et intrinsecū: Extrinsecū est cā que nō ē p̄-
 rei naturalis vt efficiēs et finis. Intrinsecū p̄ncipiū pōt capi dupliciter: vno
 mō p̄p̄e p̄ illo quod est p̄ intrinsece et eēt̄atr̄ p̄ponēs rē naturalē et sic sunt
 tm̄ duo scđ materia et forma. Alio mō capī p̄ncipiū intrinsecū p̄ om̄i illo quod
 ē intrinsecus terminus ḡnatiōis rei naturalis et sic p̄uatiō cū sit terminus
 a quo et intrinsecus ḡnatiōis naturalis etiā est p̄ncipiū rei naturalis intrin-
 secū et hic sermo est solū de p̄ncipijs intrinsecis: siue sit intrinsecū p̄io mō. i
 quo ad eē siue scđo mō. i. quo ad fieri seu generari. Et si dicas: P̄uatiō ē
 nō ens: ergo nō pōt esse p̄ncipiū rei naturalis. r̄ndeo q̄ verū dicit p̄uatiōez

**Res natura-
lis capī du-
pliciter.**

**P̄ncipiū
rei naturalis
multiplex.**

Debitum.

nō esse pncipiū rei naturalis quo ad esse seu pstitutiū: sic em̄ nō est pncipiū
 um s̄ solū quo ad fieri q̄a nūq̄ res naturalis generaret nisi in materia suis
 set p̄atio forme illius rei genite. Dico ulterius q̄ illud qd̄ est nō ens bene
 p̄t esse pncipiū in rōe pncipiantis sed nō in rōe causantis. Ideo licet p̄a-
 tio sit pncipiū rei naturalis nō tñ est causa. Si vltra queras. an p̄atio sit
 pncipiū rei naturalis p se vel p acc̄s. Dico q̄ est pncipiū p se rei natu-
 ralis quo ad fieri cū sit terminus a quo ⁊ intrinsicus eius gn̄atōis s̄ ē p̄-
 cipiū p acc̄s quo ad esse q̄a solū rōe materie cui ip̄a p̄atio accidit. Et q̄s
 bus p̄cludo h̄ac p̄clusionē tñ tria sunt pncipia rei naturalis intelligēdo. 8
 pncipijs intrinsicis siue sint intrinseca quo ad esse ⁊ fieri. vt materia ⁊ for-
 ma siue quo ad fieri tñ vt p̄atio. Et exponēdo p̄clusionē gratia pluralita-
 tis ⁊ nō ahetatis. ad hūc sensus q̄ sint sp̄e distincta sc̄d̄ rōes pncipiādi. pro
 quo noto tercio q̄ pncipia distingui specificē p̄t intelligi dupliciter: Uno
 mō p̄ distinctionē sumptā a d̄ntijs essentialibus specier̄ ⁊ sic forma hoīs ⁊
 ⁊ equi specificē distinguūt. Alio mō p̄ distinctionē sūptā a rōe formali p̄n-
 cipiandi ⁊ sic capis hic. Cū rō pncipiandi materie est pncipiare p modū
 sbiecti: ⁊ forme p modū terminātis transmutatiōe ⁊ informātis materiā
 p̄uatiōis vero p modū termini a quo q̄ abijcit in motu. Noto quarto q̄ in
 qualibet transmutatiōe naturali sunt duo termini sc̄z terminus a quo ⁊ ter-
 minus ad quē. vñ illud qd̄ in aliqua transmutatiōe acquir̄ est termin⁹ ad
 quē sc̄z terminat̄ transmutatiō: ⁊ illud qd̄ in trāsmutatiōe deperdit̄ seu abijci-
 tur d̄z terminus a quo: ⁊ h̄i duo termini sunt incōpossibiles in eodē: ⁊ pp-
 ter hoc dicūt p̄trarij capiēdo p̄trarietate large sc̄d̄z Lōmē. vt se extendit
 etiā ad p̄uatiōe opposita: vñ q̄a p̄uatiō ⁊ forma sunt termini transmutatiō-
 nis naturalis. ido p̄uatiō ⁊ forma inter se sunt p̄traria: materia vero nec p̄-
 uatiōi nec forme p̄trariat̄: sed ip̄a eadē quē fuit sub p̄uatiōe an̄ transmuta-
 tiōe post transmutatiōe est sub forma. Noto vltimo q̄ p̄ditōes primor̄
 pncipior̄ sc̄d̄z Aristo. p̄mo philis. sunt tres: Prima q̄ nō fiāt ex alijs quia a-
 lias nō essent p̄ma seu pncipia: sc̄da q̄ nō fiāt ex alterutris: ita q̄ vnū nō cō-
 ponat aliud. ⁊ hec p̄ditio patet ex hoc q̄a sunt p̄traria: ⁊ tercia q̄ omnia alia
 fiāt ex ip̄is. Itē d̄: ces quō pncipia nō fiūt ex alterutris cū sint p̄traria: vnū
 eūt p̄trariū s̄t ex alio p̄trario vel ex medio inter illa p̄traria: vt d̄z p̄mo phi-
 si. vt gn̄atio calidi fit ex frigido vel tepido. It̄ h̄ideo q̄ aliqua fieri ex alio quā
 tū sufficit ad p̄positū p̄t intelligi quadrupliciter: vno mō effectiue vt liq̄ ex
 de notat causam efficientē: sc̄do integratiue vt denotat p̄tē integrālē seu ef-
 sentiatē: ⁊ his duobus modis pncipia nō fiūt ex seimicē. vnū em̄ pncipius
 nō est causa efficiēs alterius nec ps eius. tercio sbiectiue pat̄ liq̄ ex de notat
 sbiectū in quo vel ex quo fit illud qd̄ fit: ⁊ sic pncipia p̄traria .i. p̄uat o ⁊ for-
 ma fiūt ex materia tanq̄ ex sbiecto qd̄ p̄supponūt: quarto modo liq̄ ex p̄t
 denotare terminū a quo distinctū a sbiecto ⁊ sic vnus p̄trariū fit ex aliove
 forma ex p̄uatiōe vt ex immūsi. o fit musicum.

Dubium.

Conclusio.

Distinctio principiorū specificā.

Duo termini cuiuslibet trāsmutatio nis.

Tres p̄ditō nes pncipiorū.

fieri aliquid ex alio con- tingit quatu- pliciter.

Materie diffinitio.

Quo optet
principia sp
manere.

Itē dices quōd principia pñt fieri ex alterutris ultimis duobus modis: cū sꝫ
Aristo: pmo phisi. optet principia semp manere. Rñdco ad auctoritatem
Aristo: q nō oportet sic principia semp manere q semp existant: hoc em̄
nō est verū nisi de sola materia: que vt in capitulo sequenti dicitur est in gene
rali et incorruptibilis sed ideo dicitur semp manere quia in omni transmuta
tione hnt easdē rōes pncipiādi: et ideo dicitur pncipia semp manere utelli
gendo quo ad rōes pncipiādi: de quibus iā dicitur est Alij tñ huius auctori
tatis alias expositiōes afferunt quas apud eos vide.

Materia est primū subiectū unicuiqꝫ rei ex quo

aliqd fit cum insit nō scdm accidens. ¶ Superius autoz d
pns rerū naturalū in gñali. Nūc incipit de eisdē determinare in speciali.
Et pmo de materia ip̄: in pmo diffiniēdo: scdo duas eius ppetates assignā
do: et tercio varia noīa eius declarando. Diffinitionē itaqꝫ declarādo distin
guo illā in quatuor pticulas. Cū primo ponit q materia sit primū subiectū
unicuiqꝫ scz rei naturalis: et nō intelligo q ip̄a sit p̄mū sbctm̄ inhesionis oim
formaz tā sbaliūqꝫ accñtaliū cū sint multa accñtia saltē spūalia que nō pnt
in esse materie: ymo nec accñtū corpaliū est p̄mū sbctm̄ q̄a taliū nō est sb
iectū materia p̄ma sed p̄positū ex materia et forma sbali vt colligit ex pmo
phisi. sed intelligo q materia est p̄mū sbctm̄ unicuiqꝫ rei naturali hoc ē illud
qd pmo p̄supponit in gñatiōe cuiuslibet rei naturalis et addit p̄mū ad dif
ferentiā elemētoꝝ quia elemēta nō sunt p̄mū sbctm̄: cū i gñatiōe eoz p̄sap
ponit materiā: scdo ponit ex quo scz sbiecto aliquid id ē res generabilis sit
seu gñat: p̄ qd ostendit q q̄c̄q̄ generat ex materia gñat. et hec pticula ponit
ad dñitiā efficientis et finis ex quibꝫ nihil gñat eo mō quo ex materia. ter
cio ponit cū insit id est maneat in re genita ad dñitiā p̄trarij forme gene
rāde ex quo transmutato et corrupto fit res non aut̄ inest rei facte. siue illud
p̄trariū sit priuatio abijcienda in transmutatiōe siue forma corrūpēda et
cū generat ex aqua aer: aqua nō inest aeri genito ex ip̄a sed corrūpit. vltio
ponit nō scdꝫ accñs ad differentiā p̄uatiōis: nō illius que erat p̄traria for
me genite: quia talis nō inest rei genite sed illi que est respectu forme re
cipiende in eadē materia et que stat simul cū forma genita: quia talis nō cō
ponit rem genitā nū scdꝫ accidens hoc est rōne materie cui inest.

Et est ingenerabilis. et incorruptibilis. Si em̄ esset
generabilis esset genita anteqꝫ generaret. Similit̄
si esset corruptibilis: esset corrupta anqꝫ corrūpet̄

forme vñ accidentia sine forma non habent esse suū **Foliū. 8.**
in materia. Sed ile dicitur scđm id qđ nō habet cō
parationem ad aliquā formā. Origo vero scđm qđ ē

¶ Pōnit noīa materiez eadē
principiū oīm rerū naturalīū: declarat. vbi **¶** Notādū qđ nomi
an materie sunt duplicia quedā sunt ppria: quedā trāsūptiua. Propria sunt
sex scz materia qđ mī rei: qđ qđqđ gñat ex materia gñat: scđo dī sbctm sine
sba vt sba dī a sbstādo in p̄tū actu sbstat forme naturali que in ipam recipit
vel imediate vel mediate: imediate vt forme sbales 7 si nō oēs saltē aliq
de quo dicit in scđo tractatu: 7 mediāte forma sbali sbstat accētib⁹ corpa
liba qđ nō sunt imediate in materia p̄ma s̄ in cōposito ex materia 7 forma
sbali. ppter eādē cām dī ab Aristo: p̄mo de gñatiōe pandexis. i. receptacu
lū oīmū formaz: tercio dī ile in p̄tū est indrīs ad oēs formā sibi possibilē
nec plus disposita ad hāc quā ad illā quarto dī origo inquatū forme ex ea
originat: 7 solū hec quatuor nomina ei⁹ declarāt in texto quinto dī elemē
tū qđ est p̄mū in p̄positiōe 7 vltimū in resolutiōe sexto dī massa p̄ quāto est
in se nō distincta s̄ distinguit scđz diuersitatē formaz quas suscipit in diuer
sis p̄positis **¶** Noīa trāsūptiua sunt. mater qđ forme ex p̄tia eius quasi p
les ex vtero matris edūcūt. femina etiā dī ppter eius impfectionē qđ ex ea
nō pōt edūci forma sine agēte ipam alterāte 7 disponente: sicut femina est
impfecta respectu viri nec p̄ducit plē sine masculo. Dicit etiā turpe rōne
p̄natiōis sibi annexē qđ scz dī se nullā habet formā qđ est eius pulchritudo 7
bonū. i. p̄fectio. Dī etiā silua scđz **¶** Platonicos qđ sicut i silua sunt ligna nō
disposita s̄ dolabilia vt p̄ponāt edificiū: sic materia de se nō est magis dis
posita ad hoc vt sit ps hūius vel illius p̄positi: s̄ est dispōibilia ad hoc vt trā
seat in p̄positiōnē diuersoz p̄positoz. Dicit etiā chaos scđz Anaxagoram
rōne p̄tē qua dī p̄tinere oīes formas p̄fuse 7 indistincte. Dicit etiā scđz
¶ Platonicos latēs in tenebris: qđ vt dī Aristo: j. phis. nō cognoscit a nobis
materia nisi scđz Analogiā ad formā scz inquatū videmus eā transmutari
ex vna forma in aliā. vñ 7 **¶** Lōmē: viij. metaph: dī qđ transmutatio facit scire
materiā sicut opatio formā **¶** Ad euidētiā dictoz 7 dicēdoz dī materia pono
aliquas p̄clūsiōes ad intētione Scoti in xij. dis. ij. sen. **¶** Prima p̄clūsiō. Ma
teria prima est ens reale 7 positivū: p̄bat qđ **¶** Materia est p se principū: ex
primo phis. 7 p se causa: ex scđo eiusdē: 7 est sbctm gñatōis sbalis: ex p̄mo
de gñatiōe: 7 ibidē vocat eā pandexim. i. receptaculū oīm formaz: 7 etiam
materia est ps eēt ialis rei naturalis. **¶** Itē scđm Aristotelē scđo phisico p
se referē ad formā relatiōe reali s̄ certū est qđ oīa p̄dicta nō p̄t cōnēre
nisi entī reali 7 positivū hoc est actū existēti: ergo materia p̄ma est ens rea
le 7 positivū: 7 intelligo p materiā p̄mā **¶** Materia in sua entitate p̄cise p̄s

¶ Materia sba
sbctm.

¶ Pandexis.
Ite.

¶ Origo.
Elemētum.

¶ Massa.
¶ Mater.
femina

¶ Turpe.

¶ Silua.

¶ Chaos.
Latens in te
nebris

¶ Materia
prima.

Nomina materie:

deratā sine omī forma. **C** S^o cōtra hāc cōclusionē obijcit dupliciter. **P**ri-
mo quia dicitur vij. metaph. q^o materia nec est q^o nec quale nec quātū nec ali-
quid aliqd eoz quib^o ens determinat: ergo materia nō est ens reale: tene-
re psequētia q^o omī ens reale finitū est alicuius p^odicamēti. **R**espōdeo q^o arti-
stoteles ibi loq^o de his quib^o ens dividit p se ut patet p illā p^oculā que ad-
dit nec aliqd eoz q^o ens determinat: vult ergo Aristot^o: bi q^o materia nō ē
p se in aliquo p^odicamēto q^o verū est nō solū de materia s^o etiā de forma: nā
pncipia nō sunt in p^odicamēto nisi reductiue. **S**ec^o obijcit p hoc q^o ma-
teria est ens in pura pōnā: ut dicitur p^omo phil^o. r. v. metha. ergo nō est ens reale
r positivū seu in actu. **R**ūdeo q^o materia est in pura pōnā s^obiectiua s^o ē in
actu entitativo. **P**ro cuius declaratiōe pono hāc distinctionē: duplex est a-
ctus. scz entitativ^o seu existētie r formalis. vñ illud dicitur esse in actu entita-
tivo q^o existit realiter extra suā cām r extra quēcūq^o intellectū: huic actui
opponit pōnā obiectiua: vñ illud dicitur esse in pōnā obiectiua q^o nō est s^o pōt
esse: ut aīr p^o r q^olibet p^oducibile. **L**ū igit materia sit iā p^oducta r ē p^o rei
existētie seq^o q^o ipa nō est in pōnā obiectiua yñō est in actu entitativo
Actus formalis est ipa forma. vñ illud dicitur esse in actu formalī q^o est forma
vel habet formā: huic actui opponit pōnā s^obiectiua vel receptiua: sicut sup^o
ficies est in pōnā s^obiectiua ad albedinē cuius est receptiua. vñ illud dicitur esse
in pōnā s^obiectiua q^o est r pōt esse s^obiectū alicuius forme p hoc q^o dico est.
excludūt ficta r ea q^o hnt esse in pōnā obiectiua: q^o nō pōt puenire pōnā s^o-
biectiua: cū itaq^o materia in sua entitate cōsiderata nec est forma nec habet
formā s^o est receptiua oim formaz: ideo ipa nullo mō est in actū formali s^o
est in pura pōnā s^obiectiua. **S**ec^oda cōclusio. **M**ateria est res distin-
ctā essentialiter a forma: p^obat q^o ipōsibile est idē separi a seipso s^o materia pōt sepa-
ri ab omī forma saltē successiue: ergo est res distincta essentialiter a forma
Minor p^obat q^o ut supra dictū est materia est receptaculū oim formaz s^o
nō sit ergo successiue: r p^o p^ons sicut pōt successiue recipere omnes formas ita
successiue pōt separi ab omnibus formis: q^o nō pōt recipere notā formā nisi
sepe a priori. **T**ercia cōclusio. **L**icet naturaliter materia nō pōt esse sine
forma s^o nō implicat cōtradictionē materiā esse sine omī forma. **P**rima p^o-
patz p Aristot^o. i. d^o g^ontiōe dicētē q^o materia nūq^o ē sine morpheis r passiōib^o
hoc ē sine formis s^obalib^o r accīdētib^o: sc^oda p^o p^obat q^o oē absolutū pri^o alio
absoluto a quo est distinctū realiter pōt esse absq^o cōtradictiōe sine illo. **M**a-
teria est absolutā realiter distinctū r prius quacūq^o forma r s^obalī r accīdē-
ti: ergo materia pōt sine cōtradictiōe esse absq^o quacūq^o forma. **M**aior p^oba-
tur q^o prius essentialiter nō depēdet in essendo a suo posteriori. vnde dicitur v.
metha. pōza sc^oz naturā sunt quēcūq^o p^ont esse sine alijs r alia nō sine illis.
Minor satis patet ex p^ocedētib^o quātū ad id q^o materia sit realiter distin-
ctā a forma: r q^o sunt absolutā: q^o sunt p^oes rei absolute. q^o aut materia sit s^o

Actus enti-
tativus.

Pōnā obie-
ctiua.

Actus forma-
lis.

Pōnā s^obie-
ctiua.

De forma saltē natura 7 origine patet q̄a est receptiuū forme 7 fundamētū eius: s̄ receptiuū 7 fundamētū forme est p̄ua forma q̄a p̄supponit. **C**ontra has duas conclusiōes simul sic instat materia nō pōt cognosci nisi in analogia a forma: scd̄s Arist. i. phis. ergo nō habet entitatem realiter distinctā a forma. vel saltē nō pōt separari a forma: q̄a magis videt̄ puenire materie posse intelligi sine forma q̄ posse esse sine forma. **I**n deo q̄ materia sicut habet distinctā entitatē sic 7 distinctā cognoscibilitatē: sicut em̄ res se habet ad entitatē sic 7 ad cognosci. ex ij. metaph. dico igit̄ q̄ materia i sua entitate est cognoscibilis: s̄ nō a nobis: p̄mū patet ex p̄dictis: nā om̄nis entitas absoluta in se est cognoscibilis: scd̄s patet. **I**nā forma est magis cognoscibilis a nobis q̄ materia: s̄ forma nō cognoscit̄ a nobis in sua entitate nisi ex opatiōib⁹ ergo nec materia. **C**ognoscim⁹ itaq̄ materiā: vt d̄t. **L**ōmē. viij. metaph. p̄ trāsmutationē sicut formā p̄ opationē. **C**ognoscim⁹ em̄ nō nā formā q̄a videmus nouā opationē quē arguit formā: hoc aut̄ sbctm̄ qd̄ trāsmutat̄ de vna formā in aliā manēs sb̄ vtraq̄ iudicamus materiā: patz igit̄ q̄ licet materia scibilis est p̄ analogiā seu opationē ad formā tū ex hoc nō sequit̄ q̄ nō sit alio mō in se icit̄ illa.

De cognoscibilitate materie.

13

Priuatio est carentia forme cū aptitudine materie ad illā. **C**ū aptitudine dico p̄pter ingnabilia 7 incorruptibilia in quoz materia non est priuatio: qm̄ ad nullā aliā formā est in potentia. **C**ontingre em̄ ab

esse nihil differt in p̄petuis. **D**eterminat de scdo p̄ncipio rerū naturalū scz de p̄uatiōe quā p̄mo diffinit: scdo diffinitionē declarat. **A**d cuius declarationē sciendū. q̄ p̄uatio scd̄s phis. iij. metaph. est negatio in sbctō apto natorita q̄ nihil addit p̄uatio ultra negationē nisi q̄ requirit sbctm̄ aptū natū ad habedū illā formā cuius p̄uatio est negatio. **E**x quo patet q̄ ad p̄uatiōē dno requirit̄. p̄mū ē carentia forme 7 in hoc puenit cū negatiōe: scd̄s est aptitudo in sbctō ad illā formā 7 p̄ hoc differt a negatiōe. vñ licet lapis est nō vidēs tñ nō d̄t cec̄ q̄a ad cecitatē nō sufficit carentia visus sed requirit aptitudo in sbctō ad habedū visus: hęc aut̄ nō est in lapide. **C**ubi p̄siderādū scd̄s Arist. v. meta 7 Scotū xvij. q̄. i. in solutiōe p̄me questōis q̄ qdā est p̄uatio p̄prie dicta puta qm̄ aliqd̄ caret eo qd̄ aptū natū est habere scd̄s suā naturā specificā: 7 qm̄ 7 vt optet 7 sic de alijs p̄ditiōibus vt patet de cecitate canis. quedā est p̄uatio cōiter dicta scz qm̄ aliqd̄ caret illo qd̄ natū est habere nō it̄ scd̄s cōditiōes p̄dictas vt puer d̄t p̄uari scia: qm̄ accipit̄ p̄uatio adhuc cōius qm̄

Priuatiōis diffinitio

Priuatiōis accptiones

B

aliquid caret qđ natū est habere nō scđz suā naturā specificā sed scđz suū ge-
nus sicut talpa dicitur ceca qđ ei nō repugnat habere visus inquantū allicet ei re-
pugnet scđz se: et in isto mō tanto gñalius et minus pprie dicitur pñatio quāto
habitus cuius est pñatio natus est ppetere cōiori cōueniēti ipsi pñatio ut mi-
nus ppe aliqđ diceret pñatū eo qđ nō habet et aptū est habere scđz rationē
corpis aiati et adhuc cōius si aptū natū est habere illud quo dicitur pñari solum
scđz rōez corpis aut solū rōez sbe: cōissime vero et impōssibile si illud na-
tū est habere solū scđz rōez entis. ut omnis creatura dicitur impfecta nō qđ ap-
ta nata est habere omnes pfectionē in sua spē vel in suo gñe: sed quia habere
qđz pfectionē nō repugnat eius pñatio: cōinissimo puta enti: pōt enim stare
re ens cū omni pfectiōe ut in deo: et ex hac causa patet quare deus dicitur purus
actus: creatura vō quelibet pposita ex actu et pñā. nā deus habet entitatē

**Quare deus
dicitur purus ac-
tus et crea-
tura pposita
ex actu et po-
tentia.**

cū omni pfectiōe que nata est puenire enti et ideo nō est in eo pñā seu pñā-
tio alicuius pfectiōis: omni vero creata ē ens cū aliquo gradu perfectionis et
hoc dicitur in ea actus: ē etiā carētia multarū pfectionū que ei nō repugnat iquā-
tū est ens: et hec carētia dicitur in creatura pñā: pposita est itaqz omnis creatura
ex actu et pñā. i. ex ente in aliquo gradu pfectiōis et carētia multarū alio-
rū gradū pfectiōis: qđ pulchre declarat Sco. viij. dist. j. q. ij. Sciēdū scđo
qđ antoz declarās diffinitionē pñatiōis dicit qđ in diffinitōe pñatiōis addit illa
pñā cū aptitudine ad illā ad dicitur ignābilū et incorruptibilū: ut ē corpū
celestē in quo licet sit carētia multarū formarū tū ibi nō ē pñatio quoniā ma-
teria ppetuoz nō est apta recipere aliā formā: qđ pbat p autoritatē Aristote-
lis. iij. phis. vbi dicitur: nā ptingere nō differt in ppetuis ab esse: hoc est posse esse
et actu esse nō differt in ppetuis: ita qđ pñā i eis nō pcedit actū s̄ qđqd pñt
esse iā sunt actu: et hec autoritas intelligēda est de pñā passiva et quo ad
esse simpliciter. Dico passiva qđ in ppetuis actiua pñā que est ad agere p-
cedit ipsi agere. Dico ad esse simpliciter qđ in corpibz celestibz pñā ad a-
liqđ esse accēitale puta ad vbi oriētis pcedit illud esse accēitale. ¶ Sed cir-
ca hūc textū occurrūt duo dubia. Primum quomō celo pōt esse ignābiliter
incorruptibile si in eo sit materia. dicit enim Aristot. viij. metaph. qđ nō oim est
materia s̄ quoz est gñatio et trāsmutatio adinuicē quecūqz pñt sine trāsmu-
tatiōe sunt hoz nō est materia. cū ergo celū sit ignābile et intrāsmutabile
ut dicitur p no celo: ergo in eo nō est materia: Scđz dubiū: quomō materia in
celo pōt esse sine pñatiōe cū dicat Aristot. j. phis. qđ materie annexa est pñ-
tatio que semp machinat in maleficiū formē: et in vij. metaph. dicitur materia
est qua res pōt esse et nō esse. Ad que dubia licet sint varie rñsiōes ut reci-
tat Sco. in xij. dist. ij. q. j. illis tū dimissis dico scđz Sco: ibidē: qđ ad dubia
pposita aliter rñdēdū ē scđz Aristot. et aliter scđz veritatē et Theologos. Iā
scđz opintonē Aristot. et sui Lō. nō ē ponēdū qđ celū sit ppositū ex matia et for-
ma qđ Aristot. et Ancer: sicut nū s̄ ponūt formā nisi quā arguit opatio: ita nō
ponūt materiā nisi quā arguit motus: in celo aut scđz eos nō est motus ad for-
mā (ut patet pmo celo) s̄ tū ad vbi: ergo in celo nō est materia que esset i po-
tentia ad formā: sed tū que est in pñā ad vbi: s̄ talis materia scđz Lōmē

**Quomō in ppe-
tuis ptinge-
re nō differt
ab esse.**

**Utrū in celo
sit materia.**

in tractatu de sba orbis nō est aliqd q̄s s̄biectū susceptibile motus: nec dici
 tur materia nisi equoq̄ seu improp̄e 7 ido ip̄a posita in celo nō optebit po
 nere p̄nationē cū ea nec p̄ p̄ns corruptionē. ¶ Sed p̄tra hāc r̄fisionē argu
 itur quia sc̄d̄s p̄h̄m sc̄do celi 7 mūdi. Celū est aiatū: ergo in celo ē materia
 p̄pe dicta que est s̄betm̄ forme 7 que est altera ps̄ p̄posita tenet p̄ntia quia
 anima est actus corp̄is phisici: corp̄s aut̄ phisicū p̄supponit materiā p̄p̄ie
 dictā. ¶ R̄ndeo q̄ aia habet duplex offitiū respectu corp̄is sc̄z informandi 7
 mouēdi. ¶ Ā est forma corp̄is 7 motrix eiusdē. vbi cūq̄ ergo ph̄s d̄t celū
 habere animā exponēdū est sc̄d̄s p̄ditionē qua anima ē motrix 7 nō forma:
 7 illa anima est intelligētia p̄iucta orbi: vt motor mobili 7 nō vt forma ma
 terie. ¶ Theologi aut̄ ponētes celū esse vere p̄positū ex materia 7 forma:
 h̄nt discordare ab Aristotele in pp̄de illa q̄ celū sit necessariū 7 simpliciter
 incorruptibile: ymo d̄nt dicere q̄ celū ex natura sua simpliciter est corrup
 tibile p̄pter materiā. tñ est incorruptibile sc̄d̄s q̄a. q̄a forma celi nōn habet
 p̄rarū qd̄ possit corrūpe ip̄as. nec celū p̄ illā formā q̄ est omnino alterius rō
 nis a formis horū inferiorū ē capax qualitātū p̄trariaz: 7 ido nō p̄t corrū
 pi ab agēte naturali: s̄ sicut a solo deo imediate creata est. sic a solo deo cor
 rūpi p̄t. vñ Damascenus iij. de Trinitate capi. x. d̄t q̄ celū de se est cor
 ruptibile tñ volūtate dei est incorruptibile q̄a d̄s disposuit illud nō corrup
 pi sed p̄petuo p̄seruari: 7 ideo tñ s̄bet volūtati diuine: s̄tis est sententia
 platonis in Thymeo vbi sic alloquit̄ celos. ¶ O d̄i deoz quoz opifex paterq̄
 sum ego: natura quidē mutabiles estis mea aut̄ volūtate sic p̄manētis.

Duplex offi
 tium aie ad
 corp̄is.

Forma ē q̄ date esse rei ¶ Itē forma ē quoddā diuinū op

timum 7 appetibile. ¶ Determinat de tercio p̄ncipio rei natura
 tis sc̄z de formā q̄ licet sit p̄or alijs p̄ncipijs p̄
 fectionē tñ ordine nature 7 in rōe p̄ncipiādi est vltima: p̄natio enī naturalit̄
 ter p̄cedit formā in materia vt vult Scotus in ij. dis. j. q. ij. 7 materia p̄sup
 ponit tam a p̄natiōe quā a forma. 7 etiā rō p̄ncipiādi forme in transmūtā
 tiōe naturali est vltima: q̄a ratio p̄ncipiādi forme est terminare trāsmutatio
 nē forma em̄acquisita cessat trāsmutatio. ¶ Determinādo igit̄ autor d̄ forma
 tria facit: p̄mo ponit eius duas diffinitioēs: sc̄do de declarationē quoz: t̄dā ei
 noim: vltimo p̄petatē p̄ quā differt a materia: p̄ma diffinitio sic exp̄dit: for
 ma est sc̄z causa que dat esse sc̄z intrinsece 7 formaliter rei sc̄z cuius ē forma
 Ad d̄it p̄mo intrinsece p̄p̄ causas extrinsecas vt efficiētē: q̄ licet dat esse rei
 nō tñ intrinsece: 7 addit etiā formaliter p̄pter materiā q̄ licet dat esse rei in
 trinsece: tñ nō formaliter s̄ solū materialiter: ymo materia recipit esse for
 male ab ip̄a forma: vt hec aut̄ diffinitio magis declarat̄ pono hāc forme di
 ffictionē: forma est duplex sc̄z s̄bal vt aia: 7 acc̄ntalis vt albedo 7 ḡnialiter forma acc̄nt
 om̄e acc̄ns p̄pat̄m ad s̄ub̄betm̄: forma s̄bal est duplex: q̄dā ē ptis ex q̄ sc̄z talis.
 cū materia p̄ponit p̄positū s̄bale vt aia: 7 dicitur forma partis quia infor
 mat 7 perficit alteram partē in compositi sc̄z materiā cū qua p̄ponit. Alia ē forma totū
 forma totū que sc̄z resultat ex vnione forme partis cū materia vt hūanitas

forma acc̄nt
 forma ptis.
 forma totū
 B ij

Noia forme.

Et dicitur forma totius scilicet Scoti ij. dif. iij. q. ij. non quia proficeret aut informaret totum oppositum: aut materiam et formam opposita ad invicem: sed quia est ipsum totum per se consideratum. et ideo forma totius non est forma informans sed est forma qua oppositum est ens formaliter et additative: sicut enim albus dicitur albedine formaliter albus ita homo humanitate dicitur formaliter homo: unde patet quod forma totius idem est quod rei quod dicitur que etiam dicitur quod dicitur est vel quod dicitur erat esse apud Aristotem. in multis locis: propter has autem acceptiones forme ceterum solet accipi forma per substantiam se patris ut sunt intelligente quod ideo dicitur separe quia neque sunt unite materie neque possunt uniri sic quod eam informaret sicut anima informat corpus ut tenet Scotus in ij. se dif. viij. q. j. et ix. q. quodlibet. Et ideo ipse intelligente non possunt dici forme ab informando sed ut ceterum dicitur a foris manendo. In his acceptioibus primis dico quod predicta diffinitio forme solum convenit forme dicte ab informando qualis est forma substantialis patris et forma accidentalis: utraque enim dat esse rei cuius est forma: licet differenter ut vult Scotus xi. dif. iij. q. ij. longe post medium: quia forma substantialis dat esse substantiale et simpliciter: accidentalis vero accidentale et scilicet quod ut anima dat esse homini simpliciter: quia homo non habet esse simpliciter sine anima: albedo vero dat homini esse albus. quod est esse scilicet quod non sine eo potest esse homo. Secunda diffinitio que est apud Aristotem in primo philosophi. sic exponit forma est quoddam divinum scilicet in quantum est essentialiter quod dicitur actus: et optimum scilicet inter principia rerum naturalium vel optimum in quantum est finis transmutationis: finis autem in unoquoque habet rationes optimi. et appetibile scilicet a materia cuius est perfectio.

Et dicitur forma in quantum dat esse materie. Species vero in quantum est principium cognitionis. ratio autem in quantum est finis materie. vel in quantum est proportionabilis materie. Endelechia siue actus in quantum opponitur privationi.

Noia forme
forma.

Species.
Ratio.

Declarat quedam noia forme ubi sciendum: quod non est in modo tates que in re una ingenium: a quibus etiam noia rebus imponuntur: forma ita quod propter diversas eius proprietates diversa habet noia. Ita dicitur primo forma in quantum informat seu actualitatem materiam dans illi esse: non entitativum: quo scilicet re cessit de non esse: sed solum formale ut supra diximus. Secundo dicitur species: in quantum per formam venimus in cognitionem rei cuius est. sicut per species. i. similitudines lapidis que est in intellectu venimus in cognitionem lapidis: tertio dicitur ratio in quantum est finis materie. Ita materia est propter formam ut colligitur ex secundo dicitur anima et secundo philosophorum: ubi etiam dicitur quod forma et finis coincidunt in idem numero: ut infra patebit. Et ipsa etiam forma capit ratio dispositionis materie. Ita omne agens volens producere formam in materia electa materia per se: sic eam disse-

ponit sicut forma requirit. vel ideo dicitur ratio quia est proportionalis materie sicut actus sine potestate seu perfectio suo perfectibili. et propter hanc proportionem ex eis constituit unum: quarto dicitur Eudylechia grece vel actus latine quia scilicet actus et perfectio materie abijciendo ab ea privationem sibi oppositam: Et hec sunt quatuor nomina forme que declarantur in textu: propter hec autem inveniuntur et alia. Nam quicquid dicitur habitus in quantum scilicet opponitur privationi. unde secundo de generatione dicitur habiti habet. i. formis presentibus in materia cessat omni modo scilicet ad illam formam vocat etiam ab Aristotele. ij. phisicorum et alibi frequenter quod quod erat esse hoc est quantitas. non quod ipsa sola sit tota quantitas rei materialis. nam secundo Aristoteles. vij. metaphisicorum. Materia est etiam pars quantitatis rei materialis: sed ideo quia forma est principalior pars habendi quantitatis (cui placuerit cognoscere plura nomina forme videat expositores circa secundum philosophia: quorum declaratio hic amore brevitatis absumo de (inde cum dicitur:

Enthelechia
Actus

Habitus

Quod quod
erat esse.

Nota quod materie est pati et moveri. Movere autem et

facere alterius sunt potentie scilicet forme. **N**onit proprie forme per quam cognoscuntur: nam dictum est supra ex sententia L. omne. vij. metaphisicorum. quod transmutatio facit scire materiam sicut operatio formam: et accepta est hec propretas ex ij. de generatione: quam sic expono. Materie est proprium pati. i. recipere: et moveri. i. transmutari. et intellige hoc in ordine ad formam substantialem accipiendo materiam pro substantia generationis substantialis: illius namque est proprium recipere formam substantialem et transmutari de una forma substantialem in aliam. Si autem vis accipere materiam eodem modo ut se etiam extendit ad substantiam alterationis quod est oppositum ex materia et forma sic ei proprium erit recipere formas accidentales: non omnes sed corporales ut sunt color: sapor et similia accidentia que nata sunt esse subiective in corpore. Sunt etiam quedam accidentia spiritualia: ut scilicet virtutes et his opposita vicia: que non possunt recipi in corpore. Postea autem attribuit forme oppositam proprietatem dicens. Movere autem et facere est alterius potestate scilicet forme quam proprietate licet Aristoteles. ij. de generatione assignet non forme sed efficienti: tamen quia forma est ratio seu principium agendi in efficiere. ideo non inepte autem nos agere et movere attribuit forme per quam agens agit. Ex quo patet quod agere et movere aliter convenit efficienti et aliter forme per quam efficiens agit et movet quia efficiens agit et movet: ut principibus quod forma vero ut principium quo. quod verum est secundo Secundo: vij. de forma quoniam habet rationes forme hoc est quoniam est forma informans: quia tunc est non agendi alteri puta supposito quod ultimate de nomine ab actione. Si vero forma sit per se: tunc denotatio forme ab actione erit ultima: quia tunc non erit ratio agendi alteri sed ipsa erit agens: ut patet de anima separata: et de accidentibus in sacramento altaris. Sed contra hoc arguitur quia actio est tamen suppositorum et i. metaphisicorum. sed forma que nata est informare quantum ad se sit separata nunquam est suppositum ergo forma nunquam potest dici agens quod: siue ultimate denotatum ab actione. **R**espondeo Secundo. ubi

Aliter efficiens
et aliter
forma agit.

De causis per se.

supra q̄ illa p̄positio: actio est t̄m̄ suppositioꝝ: nō habet a ph̄ ex p̄mo m̄e
taph. sed ibi habet q̄ actio ē circa singularia. Si aut̄ aliūde sumat̄ q̄ a ph̄
pōt sic breuiter exponi actio est suppositi vel alicuius habētis modū suppo
siti: forma aut̄ sepata licet nō sit suppositū t̄m̄ habet modū suppositi. ex hoc
q̄ sepata nō informat aliquid qd̄ p̄ ip̄am agat

Cause sunt quatuor. s. materialis formalis: de qb̄

dictū test efficiens ⁊ finalis.

Chec est sc̄da pars p̄ncipalis correspondēs sc̄do libro phisicoꝝ in qua
auoz determinat de causis. ⁊ primo de causis per se: sc̄do de causis p̄ ac
ciens sc̄z de casu ⁊ fortuna. p̄mo aut̄ enumerās causas p̄ se in genera
li. dicit illas esse quatuor. ⁊c. Circa quem textū sciendūz primo q̄ causa in
cōmuni diffinit̄ sic. Causa est ad cuius esse sequit̄ aliud sc̄dm̄ naturā quam
sic expono. causa est sc̄z p̄ncipiū ad cui⁹ esse sc̄z vel in re vel in intentione sc̄q̄
tur aliud sc̄dm̄ naturam id est effectus qui naturaliter ē posterior sua cau
sa: a qua distinguitur essentialiter. Addit̄ notanter ad cuius esse sc̄z i re vel
in intentione: ad denotandū q̄ aliquę cause sc̄z materialis formalis ⁊ effici
ens nō causant nisi habeant esse in re: causa vero finalis nō causat sc̄dm̄ q̄
est in re: sed sc̄dm̄ q̄ est in intentione agentis. finis em̄ nō ē causa nisi inquā
tum amatus ⁊ desideratus mouet efficiēs vt d̄ Scotus in vltima questio
ne plogi ⁊ claris dicit̄ in capitulo de causa finali: ⁊ nō capit̄ in diffinitioe
lij sequit̄ p̄ sequētia logice effectus ad causam: sed potius notat ordinē
quē habet effectus ad suā causam: om̄is em̄ effectus naturaliter posterior
est suā causa. Et d̄z notat̄ naturaliter seu ordine naturali: q̄a nō optet efs
fectū posteriorē esse sua causa tpe licet hoc accidit̄ quicq̄: em̄ est de sole ⁊
luce eius: licet em̄ lux sit effectus solis t̄m̄ sol nō p̄cedit tpe suam lucem s̄
solum natura. Similiter impositio pedis in puluerem est causa vestigiū pe
dis ⁊ simul sunt tempore: p̄ hoc aut̄ quod dicit̄ in diffinitioe aliud secundū
naturam: notatur distinctio essentialis inter causam ⁊ effectum. Sciendūz
secundo q̄ cause per se vt dicit̄ in textu sunt quatuor: due intrinsece scilicet
materia ⁊ forma: que ideo dicuntur intrinsece quia sunt partes componen
tes intrinsece rem cuius sunt cause: ⁊ de his iam dictum est: alie due extrin
sece scilicet efficiens ⁊ finis de quibus dicendum est: he autē quatuor cau
se distinguuntur a se inuicem secundum rationes causandi ad hunc sensū
q̄ quatuor sunt modi causandi ⁊ om̄is causa causat secundū aliquē illorū:
quatuor modorū causandi. **C**ufficientia autem predictarū cau
sarū sic accipitur. Omnis causa aut̄ est intrinseca aut̄ extrinseca. Si intri
seca ⁊ sic dupliciter. aut̄ est dans esse ⁊ perficiens ⁊ sic est forma. aut̄ recipi
ens esse ⁊ perfectibilis sic est materia. Si extrinseca sic etiaꝝ dupliciter aut̄

Intrinsece

cause.

Extrinseca

causaz.

est causa a qua res fit. et sic est efficiens: aut propter quod res fit et sic est finis.

(Postea cum dicitur.

Differt autem principium a causa quia principium est causa intrinseca et essentialis rei. Causa vero extenditur ad causam intrinsecam et extrinsecam simul.

Constat differentiam inter principium et causam et vult quod principium dicitur solum de materia et forma que sunt cause intrinsece. et partes essentialis rei. Causa vero dicitur de eisdem et cum hoc de efficiente et sine que sunt cause extrinsece ut iam dictum est. Sed contra tertium autoris obijcitur primo nam ipse in textu sequenti diffiniens causam efficientem: dicit causa efficiens est vnde principium motus etc. ergo etiam cause extrinsece possunt dici principium. vnde et Aristoteles causam efficientem promittere vocat principium vnde motus. Secundo obijcitur probando quod principium dicitur etiam de his que non sunt cause: nam privatio est principium et non causa rerum naturalium ut supra dictum est. Item punctus est principium linee et non causat. Item in divinis pater est principium filij et non causa: et sic de multis alijs. Ex quibus patet quod hec est bona consequentia omnis causa est principium et non e contra ita quod principium in plus se habet quam causa. ex textu autem autoris sequitur oppositum. Dico igitur aliter quod hec tria principium causa et elementum habent se ut superius et inferius seu ut magis et minus commune: nam omne elementum est causa et non e contra: et similiter omnis causa est principium et non e contra.

Principium
Causa.

In cuius signum Aristoteles v. metaphi. determinans de his tribus. primo determinat de principio tanquam inter ea communissimo. secundo de causa. ultimo de elemento. unde licet elementum propriissime acceptum dicatur solum de materia prima: tamen generaliter acceptum accipitur pro causis intrinsecis (ut patet per Commentatorem circa principium primi physicorum) ex quibus res coelementatur id est intrinsece componitur. Causa vero dicitur tam de causis extrinsecis quam intrinsecis: principium autem dicitur de his de quibus elementum et causa et de alijs ut de privatione puncto et multis alijs. ut supra factum est. Ex quibus omnibus patet quod autor dicens principium solum esse causam intrinsecam et essentialem rei accipit principium valde stricte ut convertitur cum elemento.

Elementum

Causa efficiens est unde est principium mutationis

Concipit tractare causas in speciali et quia iam dictum est de causa et quietis. his intrinsecis que sunt materia et forma: ideo restat determinare solum de causis extrinsecis scilicet de efficiente et sine: primum autem tractans de causa efficiens tria facit: primo eam diffinit. Secundo dividit. Tercio reducit aliqua

Diuisio cause efficiētis:

ad ipsā causam efficiētē. expono sic diffinitionē: Causa efficiēs est scz causa vñ. i. q̄ est p̄ncipiū mutatiōis 7 q̄ctis scz in esse reali: hoc est que facit realiter motū 7 q̄ctē. Adotū q̄dē dū res fit seu p̄ducit: 7 q̄tē dū iā facta res est q. d. Causa efficiēs est que mouet realiter ad hoc vt res fiat vel motet: ad dū aut̄ exponēdo diffinitionē in esse reali seu realiter ad d̄finitā cause finalis: licet em̄ finis sit p̄ncipiū motus nō tū mouet in esse reali seu realiter sicut efficiēs sed solū in esse intēionali 7 metaphorice: finis em̄ in quā uim amat 7 desiderat ab efficiēte mouet intēionaliter seu metaphorice efficiētē vt efficiēs moueat realiter p̄ducēdo effectū in esse reali: sibiūgit aut̄ in diffinitionē 7 quietis ad ostēdēdū q̄ efficiēs nō impeditū tā diu mouet trāsmittendo materiā: donec introducat formā ad quā mouet: 7 illa forma introducta cessat ab illo motu 7 tūc est p̄ncipiū quietis in eadē materia i qua fuit p̄ncipiū mutatiōis aū introductionē forme. Et ideo d̄r p̄mo de ḡnatiōe habitibus. i. formis p̄ntibus in materia cessat motus. Itē sciēdū sc̄d̄ Sco ij. metaph. q. ij. q̄ hec descriptio motus est a posteriori 7 a notōri quo ad nos 7 nō simpliciter. Nō em̄ est simpliciter de eodē efficiētis q̄ sit p̄ncipiū motus q̄a accidit efficiētī sc̄d̄ q̄ est efficiēs q̄ agit p̄ motū quia efficiēs potest agere sine motu tū in naturalibus cōiter est verū q̄ efficiēs agit p̄ motū: 7 ideo hic diffinit̄ efficiēs nō simpliciter sed naturale cui cōuenit agere p̄ (motū vt dictū est.

aliter mouet
efficiens aliter
finis.

Et est duplex scz intrinseca 7 extrinseca Intrinseca est virtus actiua seminis in materia que a theologis vocat̄ ratio seminalis: Extrinseca est sicut virtus celestis. vt allatio solis in obliquo circulo: que facit ḡnatiōē in istis inferioribus.

Causa intrinseca dupliciter d̄r.

¶ **C**onit̄ diuisione: cause efficiētis dicens q̄ causa efficiēs ḡnatiōis rerū naturalū q̄dā est intrinseca vt virtus actiua seminis: quedā extrinseca: vt motus solis in zodiaco. Ad cuius diuisiōis claratiōes tria dubia necessario sunt dissoluēda. Prīmū dubiū quo modo hec diuisio p̄t stare cū illo q̄ supra dictū est solū materiā 7 formā esse causas intrinsecas: efficiētē vero 7 finē extrinsecas. R̄spondeo q̄ aliquā causas eē intrinsecā p̄t̄ intelligi dupliciter: vno mō p̄prie quia scz intrinsece tāq̄ p̄ essentialis p̄stituit rē cuius est causa: 7 sic solū materia 7 forma sunt cause intrinsece vt supra dictū est: alio mō improprie p̄ illo q̄d est intra materiā ex qua res naturalis debet ḡnari: p̄currēs actiue ad p̄ductionē rei generāde ex illa materia. Et hoc mō dicitur ratio seminalis: que est virtus actiua intrinseca seminis: eā causa efficiēs 7 intrinseca ḡnatiōis rei p̄ducēde

ex illo semine. Scda dubiū qd est rō seminalis 7 quo mō 7 ad qd ponat in materia. Ad hoc dubiū rident Albertiſte q̄ cū in materia rerū naturalium sint solū tria scz ſba materie: poſſa receptiua 7 actus: 7 cū ratio ſeminalis nō pōt eſſe ſba materie: nec poſſa eius receptiua q̄a vtrūq; eſt p̄ncipiū paſſiū in ḡnatiōe: relinquit ergo q̄ ſit actus: 7 iſte actus ponit ab eis eiūſdē eſſentia cū forma p̄ ḡnatiōē p̄ducenda: nec diſſerre ab ea niſi ſicut imp̄fectum a p̄fecto: 7 idēo vocāt illū actū ſeu ratiōē ſeminalē inchoatiōē forme ſeu formā inchoatā: 7 talē formā inchoatā ponūt in materia aſi ḡnatiōē: que licet ſit imp̄fecta tñ eſt nata coagere generāti extrinſeco. Sūt autē tres rōnes eoz p̄ncipales p̄pter quas ponūt hōm̄i forma s inchoatas in materia aſi ḡnatiōē: p̄ma p̄pter euntādā creatiōē forme q̄a ſi nihil forme generā de p̄ſſi i materia: p̄ductio ei⁹ eſſet ex nihilo. 7 p̄ ōis creatio. Scda cā ē vt ſaluēt naturalitatē ḡnatiōis. Si em̄ i ḡnatiōe rei naturalis p̄ncipiū actiū ill⁹ totaliter eſſet ab extrinſeco: nō eſſet ḡnatio naturalis ſed violenta: violentū em̄ vt d̄ iij. ethicoz eſt euntis p̄ncipiū eſt extra nō p̄ferēte vim paſſo. i. non coagente agenti exteriori: tertia cauſa eſt p̄pter ſaluādā d̄ſtitiā inter naturalia 7 artificialia: quā ponit Aristo. ij. phiſi. Itā naturalia hūt intra ſe p̄ncipiū ſui motus: artificialia nō: ſ̄ illud p̄ncipiū nō eſt paſſiū: q̄a tale etiam habēt artificialia: igit̄ debet intelligi de p̄ncipio actiūo. ¶ Sed cōtra hanc op̄inione arguit Sec. in xvij. diſ. ij. ſen. Si tales forme inchoate quas d̄v cū rōnes ſeminales ſunt in materia: aut ſunt eedē reſpectu formaz p̄triarū aut ſunt tot quot forme ſpecificę: ſic diſſerētes ſicut diſſerunt ip̄e forme quas ſunt inchoatiōes: nō eedē q̄a ſic forme p̄trarie p̄uenirēt in vna ratiōe ſeminali: 7 diſſerēt ſolū p̄ illd̄ qd acquirūt in ḡnatiōe 7 ſupaddit illi ratiōi ſeminali: 7 p̄ ōis illa rō ſeminalis in qua p̄uenirēt forme nō eſſet eiūſdē eſſentia cū illo qd p̄ ḡnatiōē acq̄rit̄ in quo d̄ſit: yñō ex eis forma cōponeret̄: qd eſt p̄tra eoz. Si autē ille forme inchoate ſunt tot quot forme ſpecificę 7 diſſerētes ſicut ille forme: vel vna informabit materiā 7 nō alie. vel om̄es. Itā p̄mū: q̄a tūc ille que nō informabūt materiā erūt p̄ ſe ſiſtētes qd eſt falſuz. Si ſcd̄z ſequit̄ q̄ vna materia ſimul erit informata om̄ib⁹ illis formis ſpecificis: qd eſt impoſſibile quia non magis repugnat formis ſpecificis intensis ſeu p̄fectis ſimul informare vnā materiā quā remiſſis ſeu i p̄fectis. Itēc ille tres rōnes eoz cogūt. Ad p̄mū itaq; dico q̄ creatio excludit om̄es aliā cauſalitātē cuiuſcūq; cauſe 7 om̄e illud qd neceſſario requiritur ad eſſe eſſet: ad euntādū igit̄ creatiōē forme naturalis: ſufficit in eius ḡnatiōe preſupponere illud qd neceſſario requirit̄ ad eſſe illi⁹ forme et materiā ſine qua forma naturalis nō pōt eſſe naturaliter: 7 nō oportet p̄ſupponere aliqd̄ qd ſit eiūſdē eſſentia cū forma ḡnanda: alias nec ip̄i euntarēt creatiōē ſaltē illius qd de nouo acquirūt in ḡnatiōe. Itā quero aut forma tota p̄ſuit in materia: aut aliqd̄ eius de nouo acq̄rit̄ p̄ ḡnatiōem. Si tota p̄

Opinio Albertiſte de rōe ſeminali

Rōes Albertiſte.

Cōtra Albertiſte.

Ad ratiōes Albertiſte.

Diuisio cause efficientis.

aut forma tota p̄sunt in materia: aut aliquid eius de nouo acquiritur p̄ ḡnationē. Si tota p̄sunt ergo nihil illius forme p̄ ḡnationē acquiritur: et sic reabit opinio anaxagore scilicet quod quodlibet erit in quolibet. Si vero aliqua pars forme de nouo p̄ ḡnationē acquiritur: sequitur secundum eorum argumentationē quod illa pars creabitur quia nihil illius partis p̄sunt in materia. Ad secundum et tertium dicitur sicut dictum est supra circa diffinitionē nature quod natura est principium passiuum inclinans ad motum: et illud differunt naturalia ab artificialibus: et in diffinitione violenti illa particula: passio non p̄ferret vim non est sic exponenda id est non coagente agenti exteriori sed non p̄bente inclinationē ad illud ad quod a principio extrinseco mouetur sed magis ad oppositum. De quo plura dicitur infra in ca. de motu. patet ergo ex his quod ratio seminales neque est sibi materie neque posita eius passiuas: nec iste actus qui vocatur inchoatio forme: nec iste inchoationes sunt nec necessarie ad saluandam ḡnationē forme aut vitandam eius creationē. Dicam itaque aliter secundum Scotum: ubi supra. et primo suppono quod semen est quiddam corpus imperfectum p̄ductum a generate non propter se sed ut ex eo generetur aliud sibi generatum. Dicitur imperfectum quia semine cuiuslibet generatus est imperfectum illo generate. hoc supposito dico quod ratio seminalis vel est forma substantialis seminis inquantum semen vel aliqua qualitas necessario p̄sequens formam seminis: ut forma tritici in tritico vel qualitas necessario p̄ns formam tritici: vnde quia semen non est coeui materie quia sit ex supposito alimēti sed dicitur Aristotele ideo sequitur quod nec ratio seminalis que est in semine sicut in sibi est coena materie. Ex hoc ulterius sequitur quod sicut non omnia generantur ex semine sic non omnia habent rationes seminales in materia ex qua generantur: sed solum illa que generantur per propagationem. Ad cuius declarationem sciendum quod agentia naturalia seu generantia sunt duplicia quedam equiuoca que p̄ducunt sibi dissimile in specie seu in forma ut sol p̄ducens ranas quedam uniuoca que p̄ducunt sibi similia sed dicitur species specialissima. Et hec sunt duplicia. quedam p̄ducunt sibi similia immediate: ut ignis ignem: quedam mediante propagatione: et solum in his ponatur ratio seminalis. in generantibus vero equiuocis non ponitur nec in his que immediate generant sibi similia. Nihil enim est dicere quod ignis generat ignem primo caset sibi rationes seminales que coagat sibi vel agenti vniversali: quod probatur dupliciter: primo quia semen cuiuslibet generantis est imperfectius eo. ut patet ex diffinitione seminis: sed elementa sunt imperfectissima corpora sed dicitur Lumen tertio celi et mundi comm. xxij. ergo. et cetera. secundo quia ratio seminalis agit absente agente principali: sed cessante igne a calefactione non potest arari eo absente calefactio vel actio mediante qua generatur ignis ergo et cetera. Sciendum ulterius quod ratio seminalis seu virtus actiua seminis non ponitur idonee sit principium actionis generandis sic quod actioe sua attingeret terminum formalem generandis qui est forma. quod probatur dupliciter: primo quia in instanti in quo p̄ducitur forma substantialis semen iam non est sed corruptum est. secundo quia

Semen.

Ratio seminalis

**Generantia
equiuoca
Uniuoca.**

**Ad quod ne
cessaria est ratio
seminalis.**

Imperfectus nō potest esse causa sufficiens actiua pfectiōis sed semen etiā
 cū omnibus spiribus suis est imperfectus forma generāda igitur etiā si ma
 neret nō posset pducere illā formā: Respondet q semen agit in virtute ge
 nerātis a quo est decisum. Contra in virtute nō entis eo modo quo est non
 ens nihil agere pōt. si generās putā pater ibi est nō ens. cum nō sit presens
 illi corpori in quod semen debet agere: et potest nō esse simpliciter putā si
 mortuatur ergo semen virtute illius nō potest agere vt pducatur formā sub
 stantiale geniti. Si queras a quo ergo forma substantialis pducitur. respō
 det Scotus q optet recurrere hic ad virtutem diuinā. ¶ Sed nunqd se
 men vel ratio seminalis agit ad alterationē priuā vel precedentem termi
 nū generatiōis. Dico q agit nō vt sufficiens causa tante difformitatis quā
 ta apparet in membris animalib⁹ (marie cū sit vniforme) sed vt concussa in
 fluentie celesti. Ex predictis patet quid sit ratio seminalis: et q solū ponitur
 in his que generant ex semine: nō vt sit causa actiue pducēs formā substā
 tialē sed solum causa alterationis pcedentis gñationē: patet etiā quare di
 catur causa intrinseca et cuius causa. Terciuū dubiū: quomodo motus solis
 sit causa gñatiōis in istis inferioribus. Rñdeo q licet celū agat in hec infe
 riora triplici instrumēto scz motu lumine et influentia: tñ motus in celo nō
 est rō agendi sicut lumē et influētia quia hec sunt de gñe actiuorū: motus vō
 vt motus nō: solum ergo est causa iquātū p ipm approximā agens passo
 quia scdm Aristo. scdo de gñatiōe. lacio nihil facit ad gñationē nisi quia ad
 ducit generās scz ipm solē ergo si sine illo motu generās esset eque approx
 imatum eque ageret vt tenet Scotus xlvij. dis. iij. q. ij. Contra in quolibet
 ordine essentiali destructo primo destruit quodlibet posterius vt dicit scdo
 metaphi. sed motus celestis est primus simpliciter motuum: ex vij. phis.
 ergo si sine motu celi generās esset eque approximatum passo nō eque age
 ret. Vñ dicit Aristo. cessante motu celi cessabunt generatiōes et corruptio
 nes in his inferioribus. Rñdet Scotus ibidē: q primitas motus celestis
 ad alios motus nō est primitas cause vel alicuius a quo alij motus essen
 tialiter depēderēt sed tantummodo ibi est primitas cuiusdam pfectiōis
 in quibusdam condicionib⁹ motus que sunt regularitas velocitas et huius
 modi: vnde patet q actio corporis celestis in aliquod inferius non depen
 det essentialiter ex motu celesti ita q celum sine motu non posset agere in
 hec inferiora patet etiā q agentia inferiora debite approximata passis pos
 sent agere etiā si motus celi cessaret ex quo motus horum inferiorū non
 dependet essentialiter a motu celi. vnde extat articulus Parisiensis dicere
 q stante celo ignia applicatus stupe non conbreret error. et Augustin⁹ xi.

De actionē
 celi in hec in
 feriora.

Quō motus
 celi est prim⁹
 motuum.

¶ ij

De causa finali.

Confessionū stante inq̄t celo mueret adhuc rota signi: & Josue x. scribit.
 q̄ Josue pugnavit stante sole & luna. idē etiā legitur factū fuisse tpe magni
 Caroli nec me monet auctoritas illa Aristo. cessante motu celi 7c. & hinc si
 miles: plus assentior veritati q̄ dictis Aristot. que nec ipse nec aliquis se
 quatur eius demōstratiōe ostendit. Expono itaq̄ sic illā pp̄p̄es: latio solis i ob
 liquo circulo. i. ipse sol qui movet in zodiaco: est causa ḡnatiōis in his inf. ri
 oribus & hoc p̄cedimus. nec tū sic intell. go q̄ solus sol & nō alij planete aut
 alia astra aut etiā ipsi orbes sint causa h̄mōi ḡnatiōis: sed q̄a magis sol. vi
 de ea que scribit albertus xij. metaph. capi. xxv. & circa illā pp̄p̄em ij: phis.
 hō hoies ḡnat & sol. Ultimo cū d̄r.

Media vero que sunt ad finē reducū̄t ad causam ef

ficientē. **C**ōstat q̄ omnia illa p̄ que velut media efficiēs p̄sequūt fines
 intētū reducū̄t ad causam efficientē. sed cōtra hoc objicit illud
 qd̄ d̄r Aristo. ij. phis. sic ea que sunt inter p̄mū movens & ultimū finē quo
 dāmō h̄nt rōnē finis vt vasa sunt p̄pter potionē: potio p̄pter purgationes
 purgatio p̄pter maciē: macies p̄pter sanitatē. R̄ndeo q̄ media p̄nt p̄p̄a
 ri vel ad p̄cedentia & respectu illoꝝ sunt finis: vel ad sequētia & ad illa h̄nt
 se vt efficiēs. Ultimo hic p̄siderādū q̄ causa efficiēs sc̄d̄z Auzicēnā est quas
 droplex sc̄z p̄siliās: adiuvās: p̄parās: materiā & p̄ficiēs: cuius est ultimate i
 docere formā in materiā ad quā etiā p̄ores tres ordinantur.

Causa efficiens quadruplex.

Causa finalis est gratia cuius aliquid fit: que ē po

tissima: & finis omniū aliarū causarū. **T**ractaturus au
 tor d̄ causa finali tria
 facit: p̄mo ponit eius diffinitionē. sc̄d̄o p̄p̄etare: tercio divisionē. Diffinitio
 sic exponit. Causa finalis est illud p̄pter qd̄ vt amatū & desideratū ab effici
 ente fit aliquid. i. causat effectus. hoc est illud qd̄ movet efficiētē ad cau
 sandū effectū. Causalitas etiā finis est movere efficiēs ad agendū: & hoc
 metaphoricē. vt d̄r Sco. ij. dis. p̄m. in solutiōe p̄me questiōis: quo mō ama
 tū & desideratū movet id a quo amatur & desiderat. Ex quo sequitur p̄mo
 q̄ ad hoc q̄ aliquid sit causa finalis non oportet q̄ habeat verū esse reale.
 s̄ sufficit q̄ habeat esse cognitum & desideratum ab ipso efficiēte: nec ali
 ter ab ipso vt a priori essentialiter dependet effectus. Secundo sequitur q̄
 repugnat fini vt prius causet quam h̄beat existentiam realem: patet quia
 nō aliter causat nisi vt habeat esse in intētiōe efficiētis tanquā amatū & d̄
 sideratū ab ipso: p̄t aut̄ prius habere esse in intētiōe efficiētis an̄q̄ existat
 in re. Tercio sequit̄ q̄ effectus nō d̄pēdet a fine nisi mediātē efficiēte. Quar
 to q̄ q̄cqd̄ habet causam finālē habet etiā cām efficiētē & ecōtra. rō p̄m̄ q̄a
 causalitas finis ē movere efficiēs ad causandū: rō sc̄d̄ q̄a efficiēs nihil cau

Causalitas finis.

nisi moueat a fine. Quinto sequit̄ q̄ causalitas finis p̄cedit naturalit̄r cau-
salitatē efficientis: 7 cū causalitas cause efficientis p̄cedat causalitatē cau-
saz̄ intrinsecaz̄ hoc est materie 7 forme: ideo sequit̄ Sexto q̄ causalitas fi-
nis p̄cedit causalitatē oim̄ aliaz̄ causaz̄. vñ talis est ordo in causis. finis p̄-
mo venit in mentē efficienti s̄b rōe boni 7 appetibilis: 7 mouet ip̄m ad cau-
sandū: sc̄do efficiēs sic motū a fine p̄ducit formā in materia: forma p̄ducta
informat materiā dans illi esse formaliter. 7 materia sustentat illā. Ex quo
ultimo sequit̄ q̄ licet effectus immediatus dependet ab efficiēte q̄ a fine: et
aduc̄ immediatus a materia 7 forma que sunt cause intrinsece immediate rē
p̄sistentes: nō tñ magis. vñ d̄t̄ Aristō. v. metaph. q̄ finis est maxima causa
7 causa efficientis. hoc etiā autor tangit in textu cū d̄t̄: que est potissima. 7c
vbi ponit p̄prietatē cause finalis p̄ p̄pationē ad alias causas: 7 duo tangit
primo q̄ causa finalis est potissima causaz̄ hoc est nobilissima 7 maxima
quacūq̄ alia causa. qd̄ intelligendū est nō sc̄dm entitatē sed causalitatē p̄-
mū patet quia finis causat vt̄ habet esse in intentionē agentis: alie vero cause
nō causant nisi habeāt esse verū in re: sed esse in re potius est q̄ esse in inten-
tione: sc̄d̄: patet quia causalitas finis est incausabilis: 7 ideo prima 7 ipsa est
causa causalitatis aliaz̄ causaz̄: nā non causāre sine nulla alia causa causat.
alij̄ vero causas nō causantib⁹ p̄t̄ finis causare. vñ Avicenna vj. metaphi.
d̄t̄ q̄ si de qualibet causa esset scia: illa que esset de causa finali esset nobilissi-
ma: Sc̄do autor p̄pans causas finalē ad alias causas d̄t̄ q̄ ipsa est finis alia-
rū causaz̄. qd̄ patet ex hoc: nā alie cause ideo causant vt̄ finis q̄ fuit in intē-
tione agentis habeat in esse reali: 7 hoc est qd̄ d̄t̄. finis est p̄mū in intentione
7 ultimū in executione. vñ Aristō. ij. phis. d̄t̄: tā in naturalib⁹ q̄ artificialib⁹
necessitas sumit̄ ex fine. ideo etiā agens talē formā inducit in talē materiam
vt̄ fiat talis finis. Exempli gratia: ferra fit ex ferro 7 dentata vt̄ dividat du-
ra: que est finis ferre: s̄it̄ r̄ dentes anteriores ideo sunt acuti vt̄ bñ dividāt ci-
bū: 7 posteriores lati vt̄ bñ p̄terant cibū.

Ordo cau-
saz̄ sc̄dm ip-
saz̄ causalit-
tatē em.

Quō finis 7
causa causa-
rum.

**Finis est duplex sc̄z̄ primarius siue gratia cuius vt̄
deus. Alius est finis secundarius siue quo: vt̄ qui or-**

dinat̄ in finē primariū. Primarius seu ultimatus. qui ab Arist
vocat̄ gratia cuius. 7 a Lōmētatore finis rei opate. 7 est ille qui p̄ncipaliter
intendit̄ ab agente 7 amat̄ p̄pter se 7 talis p̄t̄ esse duplex: quidā em̄ ē pri-
marius simpliciter siue ex natura rei: qdā p̄marius sc̄d̄z̄ qd̄ seu p̄pationē
ad intentionē efficientis. Primarius simpliciter d̄t̄ ille q̄ ex natura rei nō
est ad aliud ordinabilis: nec in virtute alterius natus ē finire: sed omnia aliā
in ip̄m ultimate ordināt̄: 7 tales impossibile est esse plures sc̄dm Aristō. ij.

finis distinc-
tio.

Proprietates causarum.

Omnia pender
a deo du
plici genere
cause.
De causa exem
plari.

metaph. 7. Sco. in ij. dis. j. in solitudine j. q. 7 in tractatu 8 pmo principio hinc
finis e solus deus ad que omnia alia dependet in duplici genere cause scz ut ad
pmo efficiens 7 ultimatu fine: qd aut addit de causa exemplari no est aliud
genus cause ab efficiente nisi sic essent quinqs genera causarum. Un causa exem
plaris est quoddam efficiens scd3 Scotu ubi supra 7 reducitur ad agens p intelle
ctu distinctu ptra agens p natura. Omne em agens sic p intellectum habet i
deas ad quaz imitatione pducit res ad extra: ut domus ad extra fit a do
mo intra: ille igit idee in mente divina dicitur causa exemplaris creatorum
8 quo alias. finis vo pmaris scdm qd dicit ille que sibi constituit unuqz
agens particulare pducendo effectum. huic fini licet no repugnat ordinari ali
ud: pot tñ voluntas agens constituere, eum tãq simpliciter ultimatu. In potesta
te em voluntatis est no solu velle aut nolle aliqd bonu sed etiã modus velle
di. s. velle illud propter se 7 no referendo ad aliud bonu: vel referendo unde
varij phi varios fines sic ultimos pponeret. Alij em voluptate alij poterit
am: alij honore: alij divicias 7 alij item alios ut patet apud Boetiu in etia
libro Consolationis phie. de hoc etiã fine dicit Aristoteles scdo phisicoz q
nos sumus quodammodo finis omnium. Et tales fines pnt esse plures: qz no sunt
ultimati simpliciter: sed quasi fines sibi finit. Alius est finis scdaru q ab Aristote
le vocat finis quo 7 a Commentatore finis operatiois, s. agens: 7 est forma
rei ad qua terminat immediate actio agentis vel ipa res cuius est illa forma
De hoc fine dicit Aristoteles scdo phisicoz q finis coincidit in idem nu
mero cu forma. Et dicit secundarius q non appetit ppter se sed ppter aliud
ad qd ordinat ut domus q est finis domificationis ordinat ad homine ppter
que fit domus sicut 7 omnia alia artificialia ut illis utat.

13.

Nota qd cause sunt sibimicæ cause sed no eodem
ut laborare est causa efficiens sanitatis: s3 sanitas e causa

Proprietates
causarum.

Autoz ad maiore declaratione eoz que dicta sunt de
finalis laboris. causis p se ponit tria notabilia. In quoz pmo ponit
duas proprietates causarum. In scdo tres divisiones. In tertio compe identia plurium
causarum. Quantu ad pmo Sciendu q scd3 Aristotilem. 2. phis. 7. s. meth.
tres sunt proprietates causarum quaz tantummodo duas ultimas hic autoz ponit. p
ma vero q est hec q vni effectus pnt esse multe cause p se) relinqt esse no
ia ex ia dictis. Ad declaratione tñ illi ppono tres distinctioes 7 quoz dicta
pma distinctio duplices sunt cause: qda diverforum generum ut materialis for
malis efficiens 7 finalis tot em sunt genera causarum. qda eiusdem generis ut oes
cause efficietes sicut oes formales. Secda distinctio. cause eivide generis sunt
duplices. qda subordinate seu alteri ordinis: quaz una agit i virtute alteri 7
ille sp dicitur sp. ut ignitioe plus p sol 7 deus. Alie sunt no subordinate seu

eiusdem ordinis. ut duo homines trahentes unam navem Tercia distinctio. cause non subordinate sunt duplices: quodammodo totales quibus. scilicet positio: omni alia causa eiusdem generis et eiusdem ordinis seclusa: ponit effectus. ut ignis generat ignem alie sunt partiales que cum alijs vel alia eiusdem generis et eiusdem ordinis producunt effectum. ut duo trahentes navem. neuter enim eorum est causa totalis illius tractationis. Ex his dicitur primo eiusdem effectus potest esse plures cause diversorum generum etiam totales. ut patet de statu vel homine. Secundo dicitur eiusdem effectus potest esse plures cause per se totales eiusdem generis dummodo sint subordinate. ut sol et homo generant hominem. Tertio dicitur eiusdem effectus potest esse plures cause per se eiusdem generis et eiusdem ordinis si sint partiales ut cum plures trahunt navem Quarto dicitur eiusdem effectus non potest esse plures cause per se eiusdem generis et eiusdem ordinis si sint totales patet quia una eorum cum sit totalis ipsa sola producit totaliter effectum. ergo alie nihil causant. hoc etiam probat Scotus in primo dicitur in solis. q. pme et in quodam. q. v Et in tractatu de primo principio sic quia tunc aliquid quod esset causa per se et totalis alicui quo non posito nihil minus effectus esset perfecte causatus: remota enim una ex illis causis impossibile vel impossibile ad hunc reliqua causa cum sit totalis causaret totaliter effectum Secunda proprietates causarum que est prima duarum positarum in textu est hec. quod cause sunt sibi invicem cause et debet intelligi in diversis generibus causarum. nam in eodem genere cause non potest esse circulus secundum Aristotilem primo physicorum quia alias idem esset causa sui ipsius Scotus tamen in xvij. dicitur primo. q. ij solvens primum argumentum contra tertiam opinionem concedit circulum in causis equoquis partialibus sed non totalibus. dicit enim. Si habitus affective concurrat ad producendum actus similis illis ex quibus factus est oportet dicere quod duo distinctarum specierum potest sibi invicem esse cause partiales: licet non totales. ut actus est causa habitus et e converso habitus est causa actus. quia quod id non est respectu eiusdem numero. Nam habitus non est causa actus eorumdem in numero cum illis ex quibus generatus est sed solum eorumdem in specie. circa quam proprietatem Sciendum secundum Scotum v meth. in expositio. quod quatuor existentibus causis duabus extrinsecis et duabus intrinsecis: duae extrinsece sunt sibi invicem cause. scilicet efficiens et finis: et similiter intrinsece. scilicet materia et forma. primum patet: Nam efficiens est causa finis quantum ad eius esse reale: finis autem est causa efficiens quantum ad ipsius causalitatem. ut patet circa definitionem cause finalis. et de his ponitur exemplum in textu de labore et sanitate. laborare enim seu exercitium ut de ambulatione est causa efficiens sanitatis hoc modo. nam in labore calor naturalis augetur per quem humores grossi digeruntur et consumuntur quibus consumptis vel digestis sequitur sanitas hoc intelligendum est de labore corporali et moderato. nam labor animi plus efficit sanitati

Quod eiusdem effectus potest esse plures cause.

Quod cause sunt sibi invicem cause.

Proprietates causarum.

Cum enim vires cognitioe intendunt naturales remittunt et e contra: ut dicitur in tractatu de aia: imoderatus vero labor corporis plusquam optus est consumit et humido naturali. et ideo nocet sanitati. e contra autem sanitas est causa finalis laboris quam fit propter sanitatem: eodem modo cause intrinsece scilicet materia et forma sunt sibi inuicem cause: nam forma actualitatem materiam: et materia sustentat formas ut anima vivificat corpora: et corpus est subiectum anime.

Item idem potest esse causa oppositorum ut sol liquefacit ceram et indurat lutum.

Quod idem potest esse causa oppositorum.

¶ Non tamen tertia proprietates quod idem in eodem genere cause potest esse causa oppositorum effectuum. ut sol indurat lutum et liquefacit ceram: et utriusque est causa per se. licet non in eadem materia Aristoteles: etiam in ij. phisicorum ponit exemplum de naua qui per suam presentiam est causa salutis nauis et per absentiam est causa periculationis eiusdem vnus tamen per se et alterius per accidens. si se est exemplum de sole qui sua presentia causat diem et absentia noctem: ex quibus exemplis patet quod idem respectu eiusdem materie eodem modo disposite non potest esse per se causa oppositorum. si sit illud agens naturale. quod ideo addit. nam secundum Aristoteles. ix. metaphisicorum: potentia rationalis. id est agens voluntarium potest in opposita. Natura vero est determinata ad unum. ut supra declaratum est circa acceptionem nature et differentiam naturalium ab artificialibus.

Item aliquid dicitur causa per prius: aliud vero per posterius. ut

medicorum est causa sanitatis per prius: arrifer vero per posterius.

¶ In hoc secundo notabili ponuntur combinationes seu modi causarum. vbi sciendum secundum Aristoteles. ij. phisicorum. et v. metaphisicorum. quod modi causarum sunt combinari quadrupliciter. non sicut autem antea solum tres primas ponit combinationes: quarta omissa tanquam manifestata. huius autem modi causarum hic traditi sunt multum vltimè: nam quilibet eorum habet sub se multos modos: quoniam potest accipi secundum diuersa genera causarum prima itaque combinatio est: nam aliquid potest esse causa per prius. id est eodem aut per posterius. i. propria exempla in textu ponuntur de causa efficiente. sicut autem potest poni de alijs generibus causarum. huius enim causa formalis propria est anima rationalis: sed anima eodem vbi notandum secundum Scotum v. metaphisicorum. in expositione: quod causa eodem et propria in eodem genere dupliciter sumi possunt. vno modo secundum eandem predicationem. ut arrifer et medicus causant sanitatem. alio modo secundum eandem causalitatem: ut homo et sol generant homines. sol enim est causa plurimum effectuum quam homo

Causa eodem vel propria causaliter dupliciter.

Item aliquid dicitur causa per se ut statuefactor: aliud vero per accidens ut policleterus.

Causa per se

¶ Non tamen secunda combinatio est hec causarum. quedam dicitur esse per se quanta per accidens. vbi causa per se ut dicitur Scotus: ij. dist. j. in solutione j. q. est que secundum naturam propriam et non secundum aliquid sibi accedens cau

stat: 7 p oppositū causa p accūs diffiniat. vt statue factor seu statuaris est causa p se statue: nā statuaris scdm ppriā formā scz artē faciendi statuas natus est facere statuā. i. simulacrum solidū. Illa aut omnia que p accūs insūt statuario sunt causa p accūs statue. vt policletus: accidit enim statuario vt sit policletus vel socrates. Ubi notandū pmo scd3 Scotū. v. metaph. in expo sitōe. q causa p accūs pōt dupliciter sumi. scz vel expte cause vel ex pte ef fectus. Ex pte cause illud dō esse causa p accūs qd accidit hoc est pūgitur p accidēs seu ptingenter cause p se: vt album musicū policletus 7 similia: q cōueniūt p accidens statuario: dicunt cause p accidens statue: cuius statua rina est causa per se 7 hoc modo supra diffinita est causa p accidens. Sed causa p accidens respectu eius qd accidit effectui per se. potest dupliciter intelligi. vno mō quia habet ordinē necessariū ad effectū per se. 7 sic remō uens impedimentū dī esse causa per accidens illius effectus qd necessario se quitur illā remotionē. vt aperiens fenestrā dicit esse causa per accidēs illu minationis domus similiter gratia 7 letitia mouent per accidens a remō uente prohibens scdm Aristotilem viij. phisicor: remouens eū trabe mē causa descensus lapidis existentis supra trabem. alio modo qm effectus p accidens nō habet ordinē necessariū ad effectū per se nec vt plurimū. vt in uentio thesauri ad fossionē sepulchri. Et hoc mō illud dicit esse cause p acci dens cui causanti accidit aliquid preter intentionē. 7 sic casus 7 fortuna di cunt cause per accidens vt infra patebit. Notandū scdo q aliud est loqui de causis per se 7 per accidens 7 aliud de causis per se seu essentialiter ordi nis: 7 per accidens seu accidentaliter ordinatis. (Inquit Scotus. d. 2. p. 21 mi in solu. q. 1) Nam in primo est comparatio tantū vnus ad vnū. sc. cause ad causatam in scdo vero est cōparatio duarū vel plurimū causarū inter se in p tum est ab eis aliquid causatū. Et differunt cause per se sine essentialit or dinate a causis per accidēs sine accidentaliter ordinatis in tribus pma dif ferentia quia in causis essentialiter ordinatis posterior depēdet a priori in causando (sic q non pōt causare sine illa) In causis vero per accidens non licet in esse vel in aliquo alio dependet. Exemplū primi de^o sol 7 pater sūt cause essentialiter ordinate in generatiōe hoīs. Exemplū scdi pater auus p uus 7 sic vltra ascendendo sunt cause accidentaliter ordinate filij scda dif ferentia quia in causis per se ordinatis est causalitas alterius rationis: 7 al terius ordinis quia superior est perfectior In accidentaliter ordinatis nō hec scda differentia sequit ex prima. nā nulla causa dependet essentialiter in ce^o rando a causa eiusdem rōnis quia scdm phim terio meth. concor dāt in hoc eū 7 Platone in his que sunt eiusdem speciei nō est pri^o 7 poste rius essentialiter Et hoc etiā vult Sco. quarta. q. q. sed in causis essentiali ter ordinatis posterior depēdet eentialiter in causando a priore. In p accūs vo nō ergo 7c Tercia differentia omnes cause per se essentialiter ordinate sū

Causa p acci dens capie dupliciter.

Dicit cause p se 7 cause p se ordinate sicut cause p accūs 7 per accūs ordi nate.

Combinaciones causarum.

Utrum prima
causa possit
agere sine se-
cunda.

Quare deo
non potest
supplere vi-
cem causarum
intrinsecarum.

Diffinitio iter
causam in a-
ctu et eam in
potentia.

simul necessario requirunt ad causandum: aliquam aliquam per se causalitas de
esset effectui. In accidentaliter vero ordinatis non requiritur simultas in cau-
sando. hec autem tertia differentia solū vera est secundum intentionem philosophorum. quia ima-
ginati sunt primam causam nihil agere in his inferioribus sine causa secunda: licet
secundum veritatem aliter sit. potest enim deus qui est prima causa simpliciter: supplere vi-
cem cuiuslibet cause secundae extrinsece. quod ideo addit: Nam cause intrinsece
habet sibi annexam imperfectionem: quia sunt partes illius rei cuius sunt cause
et ideo deus non supplet vicem causarum intrinsecarum.

Item aliquid est causa in actu. aliud vero in potentia

Tercia combinatio causarum est quod quedam est causa in actu. scilicet causandi: ut do-
mificans. quedam in potentia. scilicet causandi. ut domificator non domificans. Et
addit utriusque membro causandi quia hic est sermo de potentia respectu actus
secundum quod est operatio: et non de potentia respectu actus primi quod est forma median-
te qua agens operatur. et ideo homo non domificans nec habet artem domifican-
di non dicitur esse causa domus nec in actu nec in potentia: ut hic capit poten-
tia. Ponit autem Aristoteles differentiam inter causam in actu et causam in poten-
tia per hoc quod causa in actu simul est et non est cum suo effectu in actu: et non cau-
sa in potentia. hanc differentiam exponens Egidius Romanus circa secundum
philosophorum dicit. quod causa efficiens per motum habet duplicem effectum unum imme-
diatum. scilicet ipsum fieri: alium mediatum. scilicet factum esse et hanc differentiam dicit esse veram
de causa in actu et de effectu immediato. scilicet de ipso fieri et non de effectu medi-
ato. scilicet de facto esse. nam quando causa est in actu tunc movet et quando movet
tunc fieri est in mobili. factum autem esse non habet quod dicitur causa movet: ut quan-
do domificator domificat tunc domus fit sed non est: et ideo bene sequitur
domificans est ergo factio domus est vel domus fit et e contra. hec opinio li-
cet sit probabilis tamen scoto non placet. et ideo ipsa reprobata aliter respondet ipse
per meth. quod ii. quod hec differentia est intelligenda non de respectibus quibus referuntur
ad invicem causa et effectus sicut correlativa que simul sunt et non sunt ut
dicitur in predicamentis. quia etiam causa in potentia et effectus unus simul
sunt et non sunt. cum hec sint eque correlativa sicut causa in actu et eius effe-
ctus Nam intelligenda est de fundamentis illorum respectuum ab solute quia
sic neutrobique simul necessario sunt in actu nec necessario simul in potentia
non enim sequitur quod si fundamentum cause in actu existat quod fundamentum effe-
ctus in actu existat. Sed intelligitur de fundamentis actu existentibus sub
relacione operantis ad existentiam. Nam si fundamentum cause in actu existit sub
relacione in actu: fundamentum relacionis effectus existit sub relacione in actu:
et hoc accipiendo illum effectum cuius est illa causa in actu: nam dum efficiens
movet non est causa in actu nisi ipse fieri usque ad ultimum instantem in quo ter-
minatur motus in quo est causa in actu facti esse. unde si causa est in actu in

ieri simul erit effectus in fieri: sed si causa i actu est in facto esse erit simul effectus in facto esse. ^{Et sic aut est de causa in potentia et eius effectus potest.} Quarta combinatio (quam noster hic auctor omisit) est hec. Causarum quedam est incompleta ut statuarii vel polietus: quedam completa ut statuarii polietus que complectitur causam p se et causam p accens. Ex quibus quatuor combinationibus colligi possunt: ut dicit Commentator. metaph. duodecim modi causarum in uno genere et uno ordine cause dividendo p causam in actu et i potentia que erant membra tercię combinationis singula membra reliquarum trium combinationum. Ultimo notandum quod alia est distinctio causarum p species et alia primos. Nam distinctio causarum p species sumitur secundum diversas rationes causalitatis constituentes diversas species causarum: et ideo est quasi p differentias essentielles. Sed divisio causarum p modos accipitur secundum diversas habitudines quas habent cause manente eadem causalitate secundum species: et ideo est quasi p differentias accidentales: ut dicitur in Comment. ij. phys. com. xxxij. et intendit inquit per modos causas que dividuntur p accidens.

Duodecim modi causa rum.

Dicitur species modi causa rum.

Et nota quod tres cause quę in unum conveniunt sicut formalis efficiens et finalis: nam forma est causa formalis ipsius oppositi: et est efficiens respectu eorum que fiunt secundum naturam: finalis vero respectu materie.

Tercium notabile de coincidentia trium causarum ad cuius declarationem. Notandum primo quod causas coincidere in unum potest intelligi dupliciter. Uno modo quo ad causalitatem: ita quod sit una ratio causandi plurium causarum: et sic nunquam coincidunt. alio modo quo ad rem a pluribus causis denotatam: ita quod eadem res possit esse causa efficiens formalis et finalis: et sic est verum quod auctor in textu declarat de forma que est causa formalis totius oppositi: et efficiens operationum naturalium: et finis materie. Nam materia est propter formam et non e contra. ut supra dictum est declarando noia forme. exempli gratia: aia est causa formalis corporis aiatum et est causa efficiens operationum vitalium. unde dicitur in d. aia i secunda diffinitione aie: Aia est quę vivimus sentimus movemur et intelligimur primo. etiam ipsa aia est finis corporis organici quod est eius materia. Notandum secundo quod in generatione univoca predictę tres cause hoc modo coincidunt secundum Aristot. ij. phys. finis generationis et forma generati coincidunt in idem numero: et efficiens cum illis in idem specie: ut cum homo generatur hominem: forma hominis generati et finis generationis sunt idem in numero: et efficiens quod est forma hominis generantis coincidit cum illis in idem specie. In factioe vero equivoca sepe efficiens et finis generati sine finirei operatione coincidunt in idem numero. ut patet cum homo propter seipsum edificat domum. Sic deus est causa efficiens et finalis creature

Coincidentia causarum fit dupliciter

Et distinctio que fit in eis an coincidunt pro me quia informata prope amabunt. Nam illi est forma. Et sic tres cause coincident

Etiam tunc quando...

quod una est materia in suo genere hinc alius a alio in sui in forma sicut in pro dicitur quod corpus dicitur quod generatio ut in illis forma in generatio

finis est in generatione a finis in generatione quod forma que aie in materia ab agente et generatione. quia auctores sunt philosophorum nonnulli putant sed finis in generatione est illi que. Nam quodiam generationis quod pro operatione utque in virtute, a quo finis vocat remittitur in loco ipso et hinc proferunt

De causis p accidens.

Si querās an materia etiā pōt coincidere cū efficiente. Rñdeo supponen
do q̄ triplex est materia: quedā in qua que est idem qđ s̄ctm: 7 de hac con
cedit Scotus in iij. dis. j. q. viij. vt patet in s̄ctō 7 eius ppria passiōe: que
dā est materia circa quā seu obiectū: 7 de illa etiā est verū: nā sonus qui est
obiectū pōtē audiri 7 etiā auditiōis est causa efficiens illius auditiōis: s̄
militer obiectū scientie est causa efficiens ipsius scientie. vñ Scotus in plo
go q. ij. dē qđ s̄ctm scientie scđs veritatē nō p̄tinet ad ḡns cause materialis
sed ad ḡns cause efficiētis: quedā est materia ex qua que sola d̄ scđs veri
tatē materia: 7 illa nūq̄ coincidit cū efficiente quo ad transmutationē phi
sicā: qđ ideo addit. nā cū materia sit in se intelligibilis: vt pbatū ē supra ex
intentiōe Scoti xij. dis. ij. q. j. 7 om̄e intelligibile in se d̄currī effectiue cum
intellectu ad captandū intellectiōē: quia scđs Augustinū a cognōscēte 7
cognitō paritur noticiā: ideo optet pcedere qđ etiā materia ex qua potest ha
bere rōes cause efficiētis respectu intellectiōis de se.

An materia
pōt coinci
dere cū effi
ciente.

sc̄m
causat audiri
causa qđ noticiā
rōes ab obiecto in
sc̄m

Subiectum
scie ad quod
gēns cau
se pertinet.

Fortuna est causa per accidens eorū que fi unt nō ppter hoc: extra semp 7 frequenter

in habentibus ppositū. Nota eorū que fiunt que
dam fiunt ppter hoc: quedā nō ppter hoc: 7 eorum
que fiunt ppter hoc: quedā fiunt a pposito: quedā
a natura: 7 illa fiunt a natura: quecūq̄ ī semetipsis a
quodā principio p̄tinē pcedunt ad aliquē finē vt
patet in febicitante. Et eorū que fiunt: quedā fiunt
vt semp: quedā vt frequēter: quedā vt raro. Et eorū
que fiunt a pposito ppter hoc: causa p se est ppositi
tū. Et eorū que fiunt a natura ppter hoc: causa p se
est natura. Et eorū que fiunt nō ppter hoc: causa p ac
cidens est fortuna 7 casus.

Hanc quare p̄s de
habetur de causa
p̄s qđ p̄s d̄ p̄s
ista quā de p̄s
p̄s debet esse d̄ p̄s
p̄s. sed p̄s p̄s
p̄s p̄s qđ p̄s
p̄s p̄s qđ p̄s
p̄s qđ p̄s d̄ p̄s
ad quod aliquid p̄s
d̄ p̄s qđ p̄s ta
h̄ videtur. Sed can
sōs qđ p̄s p̄s p̄s
d̄ p̄s videtur p̄s
p̄s p̄s p̄s p̄s
p̄s p̄s p̄s p̄s

form
de s̄ctō
p̄s p̄s
p̄s p̄s

not p̄s in
p̄s p̄s
d̄ p̄s p̄s
qđ p̄s p̄s
p̄s p̄s p̄s
p̄s p̄s p̄s
p̄s p̄s p̄s
p̄s p̄s p̄s
p̄s p̄s p̄s

propter

de deo est
3. p. 1. q. 2.
ad op. 1.

2. q. 1. q. 1.
ad op. 1.
p. 3. q. 1.

eros intenti est causa per se: respectu effectus non intenti dicitur esse causa
per accidens seu fortuna. Et hoc capiendo fortunam pro dēnōminatō. q. a
fortuna pro per se significatio est quidam respectus agentis secundū pro-
positum ad effectum non intentum. Tercia conclusio, falsa est opinio paga-
norum imaginantium fortunam esse quandam deam cui tanq. cause per
se attribunt effectos fortuitos. Quarta conclusio fortuna enim sit causa per
accidens: reducit ur ad causam per se priorē, ad se ipsam ut est causa per
se alterius effectus ut vult Scotus xiv. dif. secūdi. Secūda pars patet ex pre-
cedētibus: nam fodiens putat per accidens est causa inpenitentia thesau-
ri et est causa per se fossionis. Prima pars probatur, quia nihil sic euenit a
fortuna quin etiam eueniat ab aliqua causa per se intendente illum effectū
et contingente plures causas particulares per se ad illud licet non simul
causantes: puta obruentem thesaurum in hoc loco et in eodem loco fodien-
tem puteum: vel quascūq. alia a quibus sit effectus fortuitus preter in-
tentionem: licet per comparisonem ad illam causam priorē sit prescis-
tus et intentus: Et hoc declaratur per exemplum Auicenne Si inquit pa-
terfamilias seiat pecora incidisse in fontem et mittat seruos per diuersas
vias ad extrahenda illa pecora: et posito qd illi serui conuenirent preter eorū
intentionem in loco in quo paterfamilias volebat: tunc ille concurtus re-
spectu seruorum est fortuitus: sed a paterfamilias prescisus et intentus. Et
quo sequitur vltima conclusio qd per comparisonem ad primam causam
nihil est casuale vel fortuitum. Nam si intentione eius cadunt omēs effe-
ctus. vnde dicitur in Thimo nihil est cuius ortum non precessit legitima
causa. Capitur autem hic fortuna ut se extendit tam ad bonam fortunam
que dicitur eufortunium qd ad malam que dicitur diffortunium.

pro quo dicitur fortuna
2. q. 1. q. 1. ad op. 1.
fuerunt a. ad op. 1.
nāle fortuna p. 1. q. 1.
q. 1. q. 1. ad op. 1.
effortu rāso alūq.
et p. 1. q. 1. ad op. 1.
h. q. 1. q. 1. ad op. 1.
arbitres aut volentes
q. 1. q. 1. ad op. 1.
comparatur effectus p. 1. q. 1.

no conuen
voluntate
p. 1. q. 1. ad op. 1.
quod dicitur

Alus est causa per accidens eorum que fi-
unt non propter hoc extra tempus et frequē-
ter: in non habentibus propositum. Et nota qd cas-
sus quandoq. distinguitur contra fortunā: ut pars
in eius diffinitione: quandoq. autem est superius
et tunc in eius diffinitione omittitur vltima parti-
cula scilicet in non habentibus propositum.

Causa sunt dicitur quana
nāle et p. 1. q. 1. ad op. 1.
magis est p. 1. q. 1. ad op. 1.
quod dicitur
p. 1. q. 1. ad op. 1.
p. 1. q. 1. ad op. 1.
p. 1. q. 1. ad op. 1.
p. 1. q. 1. ad op. 1.
p. 1. q. 1. ad op. 1.
p. 1. q. 1. ad op. 1.

ut q. quod sit
magis fortunati
in quōto est
in magis naturate
in fine gub. 1.

capitulum in quibuslibet acceptis habet se ad fortune et in quibuslibet dicitur
sunt animal ad hunc modum et aliter

De causis peraccidens

**Causa capio
duplinter.**

Credo ponit diffinitio casus et duplex accepto. accipit em casus dupli-
citer. vno modo proprie ut opponit fortune: et sic solus fit in agentibus sedus natura
ra sicut fortuna in agentibus sedus propositu. alio modo generaliter ut se extendit
ad fortunam et casus proprie dicitur: et sic fit in agentibus sedus propositu quod sedus natura:
primo modo diffinitio in textu: Cuius diffinitionis declaratio facile intelli-
gitur ex his que dicta sunt circa diffinitionem fortune. quia quod em dicitur est fortuna
pro operatione ad agens sedus propositu: profertur intelligendum est de casu
pro operatione ad agens sedus natura. Ad maiorem declarationem dictorum moueo
hoc dubiu. Unum est quod quidam sunt magis fortunati alijs: et sicut quereret de casu
sax superiorum que magis mouent hunc quam illum. Et si ultra querat quare concu-
sus causarum sedarum et extrinsecarum magis mouet hunc quam illum. Respondet Aristoteles
ibi dicit quod hoc est propter aliquam qualitatem que inuenitur a natura huic et non illi: pro quibus
disponit occulte ut magis moueatur ad hoc quam ad illud: et istam qualitatem vocat
impetu. talis em qualitas vel impetus inclinatur hominem ad volendum aliquod
ad quod sequitur comodius: et huiusmodi impetus non prouenit ex maiore nobilitate anime
quia ibidem dicit Aristoteles ubi minus intellectus ibi parua fortuna nec potest esse
aliquid anime specie: quia tunc uniformiter inesset omnibus eiusdem speciei: nec potest
esse voluntas: quia potest esse sicut actus volendi in duobus et tamen vna illorum potest esse
tur effectus et alter non. Respondet tamen quod potest esse propter operationem determinatam: et te-
ner se ex parte corporis. Theologi autem dicunt quod alter non est magis fortunatus
altero propter aliquod intrinsecum inexistens sic vni quod non alteri: sed deus habens
providentiam generaliter de omnibus providet omnia et dirigunt causas medias ad tales effe-
fectus fortuitos cauantes: et regit omnia sicut apta nata sunt regi sedus illud
Augustini vij. de ciuitate. iij. sic deus quas potest res administrat et eas ad
f. utambus potest fieri detrima (gere propter motus finat.

**Quare qui
sunt magis
fortunati**

*q. d. b. - libro
de bona fortuna
vbi dicitur in istis
sunt in casibus
propter motus fortuna
que quatuor sunt
intelligit que sunt
no stant duntaxat
duntaxat sunt sine
bona fortuna
Ideo in istis motibus
in vna fortuna
quod q. d. effectus duntaxat
natus a voluntate. Ita
sunt qui duntaxat
ad agens et motus duntaxat
in quibus talis natura
in istis duntaxat aliquid
et motus duntaxat et si sunt
duntaxat tunc duntaxat in hunc
modum duntaxat ad motum
Iste voluntas ad naturam
Iste voluntas ad naturam
duntaxat ad naturam
sicut casum duntaxat et effectus
voluntatis sunt qui duntaxat
sunt ad agens duntaxat
et si casus sunt duntaxat in
hunc modum duntaxat ab istis
quatuor duntaxat tunc
qui sunt a fortuna*

Notandum quod in his que fiunt propter hoc siue fiant a pro-
posito siue a natura contingit fieri errore: vel facien-
do plus: vel faciendo minus: vel indebitum. et talia vo-
cantur peccata vel monstrum in natura si fiunt a natura. vel
in arte si fiunt ab arte: ne determinatum potest accidere error tribus
modis primo faciendo plus. secundo minus: tercius indebitum. Et huiusmodi errores
si fiunt in natura: dicuntur peccata vel monstrum nature. et si fiunt in arte vocantur peccata
vel monstrum artis. Ad id autem notandum in his que fiunt propter finem determinatum:
quia in his que non ordinantur ad aliquem determinatum finem non eveniunt monstrum si-
ue errores sicut neque casus vel fortuna: nam monstrum nihil aliud est quam error
seu peccatum agentis propter finem: ut qui grammatice non recte scripsit vel medicus

Adnotari re.

artificis actus finalis

operans

tan alibi
p actus
alibi a
troubat

si quare
admit

q̄ nō solū artificialia verū etiā naturalia fiūt ppter finē determinatū: quoniam
 am in vtrisque accidūt monstra ⁊ patet id exemplo Aristo. nā a natura pdu
 cūt dentes anteriores acuti vt facile diuidāt cibū: posteriores vero lati: vt
 ipm cibū bñ pterant: vñ si anteriores foret lati ⁊ posteriores acuti: esset er
 roz seu mōstrū nature. Circa quē textū occurrūt tria dubia. **Primum** dubiū
 q̄d est mōstrū. R̄ndet vt supra q̄ est pctm̄ agentis ppter finē: q̄dā etiā sic
 diffiniūt: mōstrū est deformitas rebus vt in paucioribus adueniēs repug
 nās illis ex natura sp̄i. Scdm̄ dubiū. Ex quor̄ causis fiūt mōstra in natura
 R̄ndet scd̄; Alber: circa scd̄; physico q̄ ex quatuor. prima causa est defor
 citus materie ppter quē aq̄q̄ fit diminutio imaginē genitū: vt q̄n̄ ḡha
 tur hō parvus vel cū vno pede breuiori. aliq̄n̄ fit diminutio in numero mē
 broz: puta defectus digiti in manu vel pede: aliquando vero fit in vtroq̄
 qualem nos vidimus puerum Tracome cuius manus erant breuissime.
 singule singulos digitos habentes. Scda causa est superfluitas materie: p
 pter quam fiunt monstra etiam tripliciter aliquando enim fit excessus in
 magnitudine aliquoz membroz vel oim̄: aliquādo in numero vt in his q̄
 nascūt cū sex digitis in vna manu: aliq̄n̄ in vtroq̄. Tercia causa est disprop
 portio qualitātū ppter quā aliq̄n̄ ḡnant hoies nimis tūaci vel pingues vl
 leprosi. ⁊c̄is. Quarta causa est malicia p̄tinetis fetū. ⁊ sic dupliciter scdm̄
 q̄ duplex est p̄tinetis: quoddā em̄ est p̄tinetis quasi materiale: vt secundā po
 pter cuius rupturā aliq̄n̄ fit pluriū mēbroz sc̄ena vel curdatio vt gib
 bositas ⁊c̄is. Sub hac causa etiā p̄tinet varia dispositio matricis: itē mō
 strose affectiones vel fortis imaginatio matris tpe p̄ceptionis. phs. Aliud
 p̄tinetis est quasi formale: vt est calor naturalis aut virtus celi qd̄ est primū
 p̄tinetis: ⁊ ppter hāc virtutē varia ḡnant mōstra etiā q̄n̄q̄ diversaz speciez
 quale etiā fuit nostra etate in vrbe Tracome cū mulier peperit Draco
 nē de mōstris vide plura apud Albertū ⁊ alios naturales. Terciuū dubiū
 Utrū natura pduces mōstrū intendat illud: ⁊ nō est hic sermo de causa p
 ma: q̄a iā vt dictū ē nihil euenit in reb̄ p̄ter intentionē eius: ⁊ etiā q̄a respe
 ctu hoz inferioroz nō est agēs naturale sed voluntariū: q̄c̄d em̄ deus pdu
 cit ad extra libere ⁊ p̄tingenter causat: ⁊ idō dubiū solū intelligit de agēte
 naturali cuius scz p̄ncipiū agendi est natura ⁊ nō volūtas. **Prō** cuius du
 bij solutiōe p̄mitto hāc distinctionē: Mōstrū p̄t accipi dupliciter: vno mō
 formaliter scz p̄ ipā deformitate seu monstrositate a qua aliquid denoia: ut
 mōstrū ois: alio mō materialiter scz p̄ re cui accidit ipā monstrositas: vt hō
 natus cū sex digitis: hac distinctione p̄missa: dico dno: p̄mū dicitur natura
 pduces mōstrū p̄ se intēdit illud suppositū cui accidit mōstrositas: quod
 etiā dr̄ mōstrū materialiter. patet q̄a illud natura intēdit qd̄ ḡnat nutrit et
 p̄seruat. Sed natura ḡnat nutrit: ⁊ p̄seruat illud suppositū cui accidit mon
 strositas et go ⁊c̄. Scdm̄ dictū: nullā natura p̄ se intēdit ipam mōstrosita

Monstrū q̄d
 p̄m̄ actus
 q̄dō dignat
 Laose ex q̄a
 bus fiūt mō
 strā. *scdm̄ dicitur*
 p̄ quōda deformitas
 actus in mōstris int̄
 rioribus que ad finē
 aut formā aut defe
 ctum aut habitudinē
 nā. ut hōs duo cor
 da aut opac̄ in fini
 sed sicut formā
 q̄ deformitas quōda
 p̄he quōda aut formā
 nature actus int̄:
 sed sicut actus int̄:
 p̄e q̄d ordina in
 p̄e a hō p̄ digitis
 iua vna manu
 p̄tinet quā involuit
 p̄to

q̄m̄ p̄m̄
 natural
 q̄dōs ois mōstr
 q̄ mōstritas
 Mōstrū ea
 p̄t dupliciter
 ter. *scdm̄ p̄m̄t albi*
 quōs mōstr act
 p̄tine vnoq̄ forma
 p̄tine p̄p̄m̄t forma
 in dicitur albidū
 p̄to mōstr q̄ p̄m̄p̄
 mōstr ip̄a albedo

motus: ut etiam autor dicit statim post diffinitioes. ultimo addit inquantum huiusmodi.
 inquantum est in potentia: quod specificat rationes mobiles secundum quod motus est eius actus
 quod cum mobile sit secundum se in actu et in potentia ad aliud. Adnotus est actus eiusdem
 considerati secundum quod est in potentia: et non secundum quod est actus: unde ibi hoc hoc signum redup-
 licationis secundum quod tenet specificatiue et non reduplicatiue: quia hoc quod est secundum
 quod est in potentia totum importat rationem secundum quod motus est actus mobilis: sed non
 notat causas inherentes predicati quod requirit ad signum reduplicatum reduplica-
 tiue positum de quo vide plura apud Scotum. iij. q. q. Secunda diffinitio est ista: mo-
 tus est actus imperfectus quod sic patet: nam motus dicitur actus in fieri. quod forma
 terminans motum dicitur in facto esse: ut patet de calefactione et caliditate calefactio enim
 dicitur actus in fieri que dicitur caliditas in facto esse: unde in diffinitioe: primo ponitur actus
 quod est generans ad motum et formam terminantem motum: sed cum additur imperfectus excluditur
 forma ad quam terminatur motus que est actus perfectus seu completus. Et hac de
 clarificatione etiam autor ibi ponit causas dicit. Est enim motus talis actus quo existit
 adhuc remanet aliquid eius: quia scilicet non terminum motus non est completus sed sit
 forma: modo que accipit per motum est perfectio qua existit non remanet aliquid eius: scilicet quia dicitur
 actus in facto seu completo esse: etiam motus idem dicitur actus imperfectus quia quoniam mobile
 actualiter per motum. in quantum actu mouetur adhuc est in potentia ut magis actualiter. Ita tunc
 adhuc tendit ad maiorem actum seu perfectionem. et sic declarat diffinitio tertia in qua
 dicitur. Adnotus est prima hoc est inchoata perfectio eius: quod est in potentia scilicet ad ulteriorem per-
 fectionem ex quo patet quod motus dicitur prima perfectio non absolute: sic quod nulla alia pars
 precedat in illo quod mouetur: nam omne mobile antequam incipit moueri necessario secundum
 se est in actu saltem existit: ideo hoc modo melius forma verbalis diceret prima per-
 fectione: scilicet ergo hoc dicitur motus per respectum ad formam terminantem motum que
 est completa perfectio intelligitur autem in hac diffinitioe sicut et in prima ens in potentia
 scilicet subiectiva seu receptiva et non obiectiva: quod distinctio potest dici et super in capite
 de materia: nam ut iam dictum est nihil potest moueri nisi actu existat et sit in potentia ad
 recipiendum aliquem actum. deinde cum dicitur: hoc sic patet. etc. Declarat diffinitioes
 motus ubi duo tangit: primo dupliciter potestas mobilis: secundo quare motus dicitur a-
 ctus imperfectus: vel prima perfectio: et utrumque iam est declaratum ex ponendo diffini-
 tiones. et ad clariorē intelligentiā dictorum et dicendorum. Sciendum primo. quod Aristoteles
 iij. phisicorum. solum ponit duas diffinitioes motus. unam formalem que hic posita est
 prima in textu: alteram materiale que hec. motus est actus mobilis inquantum mo-
 bile: et addit ibi inquantum mobile: quia motus non est actus mobilis. ut est quod
 dicitur in se ens puta aqua vel homo: sed inquantum est mobile ut calefactio est actus ca-
 lefactibilis non inquantum est aqua vel aer vel aliud in actu sed ut est calefactibilis
 hoc est in potentia ad caliditatem. Dicitur autem hec secunda diffinitio materialis respe-
 ctu prime que potest concludi per illam de diffinitio in demonstratioe sic arguendo. Dicitur
 actus entis in potentia secundum quod huiusmodi est actus mobilis inquantum mobile sed
 motus est actus in potentia secundum quod huiusmodi ergo motus est actus mobilis inquantum mobile

*et ad motum vel
formam que motum
terminat*

**Quare mo-
tus dicitur actus
imperfectus.**

**Quare mo-
tus dicitur prima
perfectio.**

*in actu
in potentia*

*in actu
in potentia*

Requisita ad unitatē motus.

Sciendū ultimo qd motus scd̄s Lōmē. iij. phiſ. capit̄ dupl̄citer vno modo materialiter scz p forma fluente in motu ⁊ sic est idē essentialiter cū termino ad quē ⁊ ponit in eodē pdicamēto cū ipso: nec differ̄ ab eo nisi sicut pfectū ab imperfecto: sicut dictū ē exponēdo scd̄az ⁊ terciā diffinitōes: alio mō formaliter scz p respectu mobilis ad mouēs: ⁊ sic om̄is motus est imprecisamēto passiv̄is: ⁊ distinguit̄ essentialiter a termino ad quē. Addunt alij qd pōt terciō mō accipi motus p fluxū p̄tinuo ⁊ successiv̄o: ⁊ sic ponit̄ imprecisamēto quātitat̄is scd̄s ph̄m v. meta. Adultī in pbabiliter negāt illā quātitatē successivā esse de essentia motus. sed ponūt solū ipse esse quātitatē successivā essentialiter: motū vero solū denotat̄: que diffcultas dist̄ctal vsq; ad capitulū de tpe: vbi querēt̄ virū tempus sit res distincta a motu.

Acceptiōes motus.

Sciendū Unitas triplex
 dicitur analogia
 quia sicut in his que in aliquo analogo
 unitas triplex
 Unitas intrinseca
 Unitas extrinseca
 Unitas triplex
 Unitas intrinseca
 Unitas extrinseca
 Unitas triplex

Triplex ad unū motū in numero ⁊ p̄tinuū tria erigunt̄

scz unitas mobilis: unitas forme ad quā est motus

⁊ qd tpus mensurans motum sit vnum numero.

Incipiens declarare varias pprietates motus: ponit octo notabilia. In quoz primo ostendit quot ⁊ que requirūt ad unitatē numerale motus. Ad cui⁹ declarationē supponit: p̄mo qd unitas aliquis pōt esse duplex scz intrinseca ⁊ extrinseca. Intrinseca est que psequit̄ pp̄a entitatē rei cuius est unitas sicut pp̄ia passio suū subiectū. Ista unitas est pp̄a passio entis ex sui meta. Et ista unitate motus est vnus ex sua entitate secluso quocunq; extrinseco: quālibet em̄ entitatē psequit̄ sua pp̄ia unitas. sed unitas extrinseca Equā accipit̄ res ab aliquo extrinseco sicut sciētia d̄ vna unitatē obiecti: ⁊ acciis d̄ vno numero ex unitatē numerali subiecti ut patet ex primo topicor: sicut motus d̄ vn⁹ ab unitate termini ad quē: ⁊ solū de unitate extrinseca est ad ppositū. Secdo supponit qd scd̄s Aristo. v. phiſ. Adotus d̄ vnus triplex: scd̄s cū dū triplex unitatē termini ad quē. qdā em̄ motus sunt vnū ḡne: qdā sp̄ ⁊ quidā numero: vñ illi motus sunt vnus ḡne q̄ sunt ad vnū ḡne pdicamē tale ut augmentatio ⁊ diminutio sunt vnus motus ḡne q̄a vterq; est ad vnū ḡne scz ad quātitatē: sicut om̄es alterat̄ōes sunt vnū ḡne ⁊ eodē mō om̄es loci mutatiōes. Sed illi motus sunt vn⁹ sp̄ qui sunt ad eūdem terminū scd̄s sp̄ez specialissima v̄bi d̄ne causatiōes. Ad d̄n et̄ ibidēz ph̄s qd licz mot⁹ rectus ⁊ circularis sint ad eosdē terminos scd̄s species nō s̄n sunt eiusdēz species specialissime: quia linea circularis p quā fit motus circularis nō est idem cū linea recta p quā fit motus rectus: ⁊ ideo ad unitatē motus specialificā nō sufficit unitas termini sed etiā requirit̄ unitas mediū p quō fit motus. Adotus vero vnus numero d̄ qui est simpliciter vnus: ⁊ ad eius unitatem (ut etiā d̄ in textu) tria requirūt: p̄mo requirit̄ unitas numeralis mobilis

Unitas triplex

Et de notanter mobilis p se. nā pōt idē esse motus in numero dato q mobile p accēs variet. vt dato q graue mouet deorsum i medio illius q motus variet scd̄s aliqua quibus positus vel amotis nō minus mouet tali motu exēplū de cane piecto de torri si in medio illius motus mouat: aut scd̄s aliqua accētia transmutet: ratio aut̄ quare ad vnitatē numeratē motus requirat vntas mobilis est hec. q̄a motus est i mobili sicut accēs in subiecto accēs aut̄ idē numero nō pōt esse in diuersis subiectis. Accētia em̄ name tant̄ ad numerationē subiectoz. vt d̄r i. topi. Sedo requirit vntas numerat terminū ad quē. qd̄ intelligendū est de termino pncipali 7 totali: pōt em̄ eē duplex terminus ad quē vnus ptialis 7 minus pncipalis sicut est que libet ps forme que successiue 7 scd̄s ptes acq̄ritur p motū: 7 tales pnt eē plures in motu vno. al us est totalis 7 pncipalis q̄ pncipaliter intendit a mouente 7 nō habet nisi finitū motu totaliter. Tercio requirit vntas tps mensurat̄is talē motū. q̄ nō sit interruptio motus per quietem median.

Et

Et quia p̄tinuū est cuius ptes copulāt ad terminus coez ergo motus habet ptes 7 mediū: 7 ex hoc patz q̄ quit quid mouet mouebat 7 mouebit. Est em̄ motus partim in termino a quo: 7 p̄ti in termino ad quē: 7 sic patet q̄ motus nō est nisi corporū que habent ptes 7 mediū: etiā patz q̄ i instāti nō fit motus

Scd̄s notabile acceptū ex sexto physicoz de diuisiōe motus in ptes integrales. In quo notabili ex cōtinuitate motus: infert quatuor corrolariet anq̄ ad illoz declarationē accedā pono duas suppōnes. Prima suppositio motus habet duplicē diuisiōe scd̄s duplices eius ptes: habet em̄ motus quasdā ptes: vbiētias que sunt sex eius spēs scz gñatio corruptio alteratio augmentatio diminutio 7 scd̄s locū mutatio. De quibus dicit̄ in fine huius capituli. Alias habet partes integrales: 7 illas pōt habere duplices. quasdā pmanētes simul que correspondēt p̄tibus mobilis. alias habet successiuas 7 in fieri: que correspondēt p̄tibus spaciū in quo fit motus: 7 hoc in motu locali: vel p̄tibus forme que p̄bilit̄ 7 successiue acquir̄t in mobilis. sicut fit in alteratiōe: sicut in augmentatiōe 7 diminutiōe. De vtrisque p̄tibus integralibus hoc videt̄ autor loqui: licet nō distincte. Secda suppositio que ponit̄ in textu est diffinitio p̄tinui que est hec. Cōtinuū est cuius ptes copulant̄ ad aliquē terminū coez. 7 capit̄ hie terminus p̄ fine rei extra quē nihil finitio

Orient q̄ in motu sunt huius p̄tibus a quo. motus 7 finit̄ ad quē. Tercio q̄ quē est. a quo incipit motus habet se ut p̄cipit̄ finit̄ p̄tibus Medit̄ ad quē id in quod p̄tibus est p̄tibus. Alud quod habet p̄tibus naturem. que in vltimū terminū Sed t̄t̄m ad quē est. p̄tibus motus q̄ se not spēs. et finit̄ a not rōa

Divisio motus in ptes integrales.

est illi p[ar]te accipe: q[ui] termin[us] d[icitur] c[on]s[ist]e[n]s n[on] c[on]t[ra]tate p[ar]t[ic]ularitatis s[ed] p[ar]t[ic]ipat[i]o[n]is s[ed] terminat[i]o[n]is q[ui]a s[ex] ip[s]e v[er]us existens terminat utraq[ue] p[ar]te p[ri]ncipi. & talis terminus debet esse indivisibilis illa divisio[n]e que est p[ar]te p[ar]tibus illius p[ri]ncipi ut punct[us] copulans p[ar]te linee e[st] indivisibilis divisio[n]e illa q[ue] dividit p[ar]te linee sicut & quacu[m]q[ue] alia. Sicut linea copulans p[ar]te sufficit n[on] p[otes]t dividi divisio[n]e s[ec]und[um] latitudinem que est p[ar]te sufficit. Hec sufficiens p[otes]t dividi s[ec]und[um] c[on]t[ra]tate p[ro]funditate sicut dividi p[ar]te p[ar]te corp[or]is quas sufficiens copulat: sicut n[on] copulans p[ar]te p[ar]te n[on] p[otes]t dividi divisio[n]e q[ue] dividit t[er]m[in]u[m] r[ati]o[n]is. Ex quo p[otes]t et q[ui] in om[n]i p[ri]ncipi[um] sunt aliqua divisibilia que sunt p[ar]te illius p[ri]ncipi & aliq[ue] in divisibilia que n[on] sunt p[ar]te illius sed termini p[ar]te in quibus eti[am] p[ar]te copulant: & semper inter indivisibilia cadit indivisibile seu p[ar]te p[ri]ncipi. & econtra inter p[ar]te p[ri]ncipi cadit indivisibile. It[em] neq[ue] indivisibilia neq[ue] divisibilia possunt sibi esse im[]mediata in p[ri]ncipi. v[er]u[m] sicut in linea inter quolibet duo puncta cadit linea: sic inter duas p[ar]te illius s[em]p[er] cadit punctus copulans illas p[ar]te. & eode[m] m[od]o intelligi n[on] d[ebet] de alijs p[ri]ncipiis. Ex hac r[ati]o[n]e continui autor infert hoc p[ri]ncipi[um] corollarium q[ue] motus cu[m] sit quoddam p[ri]ncipi[um] habet p[ar]te & mediu[m] copulans illas p[ar]te: vbi sciend[um] q[ue] sicut motus habet duplicem p[ri]ncipi[um] itat[em]: vna ex p[ri]ncipi[um]tate mobilis: & alia ex p[ri]ncipi[um]tate magnitudinis in qua fit motus: ita eti[am] habet duplices p[ar]te integrales: sicut dicit[ur] est in prima sup[er]positio[n]e. Et de utrisq[ue] v[er]u[m] est corollarium. na[m] sicut in magnitudine mobilis sunt p[ar]te & mediu[m] copulans illas sic & in motu qui extendit p[er] totam magnitudinem mobilis. Sicut sicut magnitudo in qua fit motus (p[ar]te spacijs) habet p[ar]te copulatas ad al[ic]quod terminu[m] com[un]e seu ad al[ic]quod mediu[m] sic eti[am] motus habet p[ar]te copulatas ad aliquod mediu[m] seu terminu[m] c[on]m[un]em & haru[m] partiu[m] vna prior est que correspondet parti magnitudinis p[ar]te us pertransite & reliqua posterior. Adediu[m] aut[em] copulans has p[ar]te mot[us] vocat[ur] im[]bitatu[m] esse: v[er]u[m] t[ame]n differet mot[us] hab[et] has & illas p[ar]te. q[ui]a has p[ar]te que correspondent p[ar]tebus magnitudinis in qua fit motus n[on] habet similitudinem sicut sed successive & in fieri: sicut & t[er]m[in]u[m]: It[em] sicut partes t[er]m[in]u[m] n[on] s[un]t simul sed vna fit post alia: ita & partes motus. Sed illas partes quibus extenditur ad extensione[m] mobilis habet p[ar]te permanentes. It[em] simul sunt in ip[s]o mobili: & ideo n[on] sunt ita essentielles motu sicut prime. na[m] de r[ati]o[n]e entis successus est q[ue] habeat p[ar]te in fieri & successive vna p[otes]t alia: sed ei accidit q[ue] habeat p[ar]te simul existere. & ideo eti[am] om[n]is motus habet p[ar]te successivas: sed illas p[ar]te permanentes solus ille habet cuius mobile est divisibile. v[er]u[m] aut[em] aliquod indivisibile possit moveri patebit circa quartum corollarium sequitur. Loquitur corollarium s[ed] q[ui]sdam mouet mouet & mouebitur: in quo sunt due p[ar]te. p[ar]te una equivalet huic p[ro]p[os]it[i]o[n]i an[te] o[mn]e[m] moveri e[st] moveri intelligedo quo ad destinationem: & n[on] quo ad inceptio[n]em hoc est q[ue] ante destinationem cuiuslibet motus p[ar]te us desinit alius motus: sed non ante inceptio[n]em cuiuslibet motus incipit

q[ue] h[ab]et p[ar]te p[ar]te
v[er]u[m] h[ab]et p[ar]te p[ar]te

Daplex cōt[ra]t[us]
mot[us] mot[us]

habet actus
p[ar]te p[ar]te
inter

Quodammodo
actus p[ar]te dicitur v[er]u[m]
in d[icitur] h[ab]et p[ar]te
p[ar]te d[icitur] v[er]u[m] h[ab]et
in divisibilib[us] motu vbi
iam mot[us] q[ue] p[ar]te
na[m] p[ar]te h[ab]et p[ar]te
ip[s]um motu q[ue]
habet motu p[ar]te
sicut q[ue] in p[ar]te motu
na[m] p[ar]te p[ri]ncipi
Quodammodo aut[em]
t[er]m[in]u[m] p[ar]te p[ar]te
p[ar]te in p[ar]te h[ab]et
sicut motu h[ab]et p[ar]te
vbi p[ar]te motu h[ab]et
p[ar]te h[ab]et p[ar]te h[ab]et
iam in p[ar]te h[ab]et
na[m] p[ar]te h[ab]et p[ar]te h[ab]et
na[m] p[ar]te h[ab]et p[ar]te h[ab]et

habet illa
p[ar]te p[ar]te

p[ar]te motu

alios motus. Prima pars patet quia quocūq; motu dato ille est divisibilis
 ut patet ex precedenti corrolario & ideo ante definitionē eius prius desinit ei
 us medietas que etiā est motus: scda pars patet quia capto aliquo toto mo
 tu ante inceptionē eius nullus alius incepit motus. Scda pars corrolarij
 est hec: quicquid movetur movēbitur: & equaliter huic ppositioni post omnē mo
 tum est motus & hoc verū est quo ad inceptiōem: & nō quo ad definitionem id
 est quod post inceptiōem cuiuslibet motus incipit alius motus: sed nō post de
 finitiōem cuiuslibet motus desinit alius motus: prima pars patet quia da
 to quocūq; motu ipse est divisibilis: & ideo post inceptiōem eius incipit
 ipsius medietas: secunda pars patet quia capto vno totali motu. post defi
 nitiōem eius non desinit alius motus: potest etiā hoc corrolarium aliter
 probari. Supponendo quod motus & tēpus sunt eia successiva: & quod confor
 miter dividuntur sicut dividitur magnitudo in qua sit motus: & erit sensus
 corrolarij: quicquid movetur in aliqua magnitudine vel spacio prius mo
 vebat in priorū medietate illius spacij & movebitur in posteriorū: pbatur
 quia quocūq; motu dato ille est divisibilis in infinitū scdm divisionē spacij
 & cum sit successivus ens: nō possunt omnes partes eius esse simul sed vna pre
 cessit & alia succedit. Teretiū corrolarium motus nō est nisi corporū que ha
 bent partes & mediū. ad cuius pbationē preposuit istam ppositionem: quocūq;
 movetur prius est inter termino a quo: & prius in termino ad quē: que ppo potest
 dupliciter intelligi: vno mō de partibus terminorū & sic ē simpliciter vera. ad
 hūc sensum: omne quod movetur habet aliqd de termino a quo & aliqd de ter
 mino ad quē: intelligendo de terminis primis quia mobile dū movetur est
 in medio quod est aliqd vtriusq; extremi: alio mō potest intelligi de partibus mo
 bilis ita quod omne quod movetur scdm vnā sui partē est in termino a quo: & scdm alterā
 in termino ad quē intelligēdo semp de terminis primis & nō vltimatis: quia
 si aliqd movetur ex celo in terrā nō oportet quod dū movetur vna eius pars sit i ce
 lo & alia in terra. Et in hoc sensu eā Auzor hic tradit. & Aristo. in vi. philo.
 ad pbandū quod subiectū motus seu mobile debet habere partes & partē & partē
 sequēs divisibile seu corpus intendit eū talē rōem. Mobile quā est scdm se to
 tū in termino a quo nō movetur: quia tūc adhuc nō incepit motus: nec quā totū
 ē in termino ad quē. quia tūc est iā completus motus: ergo solū tūc movetur quā p
 tem ē in termino a quo & prius in termino ad quē: & p prius debet esse divis
 ibile. nā ibi Aristo. vult pbare quod nullū indivisibile potest per se moveri. Secūda
 in ij. dif. q. ix. varijs demōstratiōib; pbatur quod indivisibile si esset per se posset per
 se moveri etiā p prius. Ad salvandā autē intētiōem Aristo. dicit quod in motu locali
 est successio ex duplici cā vtz ex divisibilitate mobilis: & ex divisibilitate spa
 cij quorū vtrūq; si esset per se: esset sufficiens rō successiōis. Itā quodlibet mobile
 prius per transit vnam partem spacij ipsam: & ita esset successio ex parte
 spacij: comparando idē mobile ad diversas partes ipsius spacij quocūq;
 quod etiā spacio prius per transit prius per partē mobilem scdm se dāz & ita esset suc
 cessio ex parte mobilis: p pādo quocūq; idē i spacio ad diversas partes mobilis.

Ab yaf

Ab yaf

Ad qd quia omne mo
 tus est in se scdm se
 pbatur anglos scdm ph
 dicitur in vno p
 quia longitudo sit
 Libertudo nō fuit nisi
 in vno p
 qd nō est in se
 pbatur a se scdm se
 vna dicitur vna
 sine nisi vna p
 kella p qd qd se
 qd qd quia qd
 ex se movetur aut p
 movetur ad motu
 vna aut foveat aut
 talis qd pubert vna
 vna p qd qd

Quidam
 libile potest
 se moveri

Diuisio motus in pres integles.

Exemplū signet punctus primus in linea que sup aliā lineā mouet: iste punctus lineę mote est p̄tinue in alio ⁊ alio p̄ncipio lineę supposite ⁊ ec̄uerso p̄mus punctus lineę supposite supponit alij ⁊ alij puncto lineę mote: ⁊ ita i motu lineę supra lineā fit successio tā ex pte spacij q̄ ex pte mobilis. sed si alter horū duorū punctorū esset p se: pueniret successio ex vna causa tantū. Ex quō patet q̄ q̄n angelus vel aia a corpe sepata mouet: motus eius erit successiuus solū rōe spacij p qd̄ mouet. **¶** Et si obijcias: si indiuisibile pura p̄ncipio moueret p se: ip̄e semp̄ est in spacio sibi equali: ergo p̄mē surabit totā lineā p quā mouet: ⁊ ita illa lineā erit p̄posita ex p̄ncipio. Dico q̄ semp̄. i. in quolibet indiuisibili est in spacio sibi equali: nō autē semp̄. i. in quacūq̄ pte ip̄is. **¶** Arguit igit̄ ph̄s. ⁊ b̄n q̄ indiuisibile quātū est ex se possit moueri: ita q̄ ex pte eius possit accipi p̄mitas motus: quia nō habet in se q̄ p̄tinue mouē atur. nō t̄n̄ ei repugnat p̄tinue moueri accipiēdo ab alio p̄mitatē motus ⁊ istud p̄cludūt rōes sue in sexto ph̄s. ⁊ nō plus sicut patet discutiēdo per om̄es quas ibi recenset ⁊ soluit pulchre **¶** Sco. vii ⁊ illa p̄pōs q̄cqd̄ mouet p̄tinē est in termino a quo ⁊ p̄tinē in termino ad quem. Et esse verā si sit tale mobile ex cuius rōe sit successio motus. tale em̄ mobile est semp̄ sedz p̄tes ⁊ p̄tē sui in termino alio ⁊ alio: sed t̄n̄ nō ita solū. sed sedz idē sui est p̄tinē in termino vno ⁊ p̄tinē in alio in quātū est in medio qd̄ est al. qd̄ vtriusq̄ p̄ qd̄ tendit ab vno in alterū. Et p̄formiter possit declarari in alijs motibus: naz ⁊ in illis quibz sit successio solū rōe forme que successiue acq̄rit i mobili: quibz etiā rōe mobilis v̄n̄ ⁊ ip̄e **¶** Aristo. Et in li. de sen. ⁊ sen. q̄ p̄tingit sit totus corpe alterari ⁊ nō prius diuidiū: sicut p̄tingit totā aquā sit p̄gelari: ⁊ tūc patet q̄ tota causa successiōis in tali alteratiōe esset diuisibilitas forme secundū gradus intensiōis p̄ quos successiue acq̄rit. Cōtingit etiā p̄pter magnitudinē corpe qd̄ alterat: vt virtus alterātis nō possit ip̄m totū sit attingere: ⁊ tūc prius alterat p̄s illius que est p̄p̄inquoꝝ alteratiō q̄ p̄s remotioꝝ. vt p̄s extremalis aque prius p̄gelat q̄ ea que est in p̄fudoꝝ: ⁊ tūc successio illius alteratiōis etiā sumeret ex pte alterabilis. Ex quibus om̄ibus sequitur **¶** Corroliariū vltimū q̄ motus nō fit in instāti qd̄ verū ē sedz. **¶** Sco. vbi supra ⁊ vii. di. xii. q. v. de illo motu q̄ fit a mouēte virtutis finite: qualis est cuiuslibet creati. virtus vero infinita qualis est dei p̄t̄ moueri in instāti. Cuius causa est. nā om̄es ille cause successiōis motus quas tangit **¶** Cōmē. vii. ph̄s. cōmē. lxxj. reducūt finaliter ad imp̄fectionē virtutis agentis p̄pter quā potest mobile ei resistere. nō q̄ mouēs nō possit vincere resistentiā mobilis sic em̄ nō moueret ip̄m: nec ita q̄ mobile reclinet ad oppositū: q̄a sic est p̄fise solū in motu violento. sed vt respicit terminos ⁊ mediū p̄ qd̄ transferēdū ē de termino in terminū. q̄a scz mobile semp̄ est in aliquo cui nō p̄t̄ in media te succedere terminus intentus a mouēte ⁊ p̄ illud mediū p̄t̄ intelligi oē illud qd̄ necessario p̄cedit in auctiōnē terminū inducēdū: p̄ tale mediū nō est

Quid qd̄ mouet semp̄ est in spacio sibi equali.

Quo quid q̄ mouet p̄tinē est i termino a quo ⁊ p̄tinē i termino ad quē

Cum eo est q̄ sicut ph̄s. rōe q̄a op̄ert in linea quop̄onera nō p̄tabili. sed motus q̄ rōe motus ⁊ diuisibilis nō patet qd̄ op̄ert in p̄tinē ip̄e rōe motus ⁊ diuisibilis nō patet qd̄ op̄ert in p̄tinē nō sit motus. Th. sicut B. in tempore

f. ad p̄t̄ rōe motus q̄a

necessario mediū nisi virtuti limitate: si em̄ esset virtus infinita posset stati
ponere mobile in termino ad quem.

Itē differentia est inter cōtinua Prigua et psequēter se habētia.

Cōtinua sunt quoz ptes copulātur ad terminū cōmunē: vt ptes linee ad pūctū. Cōtigua

a sunt quoz termini sunt simul. vt penna et pgame

nū. Cōsequēter se habētia sunt que nō hñt aliquod

mediū inter se sui gñis: aliud aut̄ nihil phibet esse

mediū. In hoc tercio notabili accepto ex v. et vi. phis. ponit̄ (ad melio

quenter se hñtia: accepta ex diffinitionibus eoz. Pro quaz declaratiōe no

tandū q̄ cōtinuū ab Aristo. quadrupliciter diffinit. primo in p̄cācā mētia sic

cōtinuū est qd̄ diuidit̄ in ptes semp̄ diuisibiles seu in infinitū. nā sicut p̄tia

quolibet ps p̄tūti est eiusdē rōis cū toto: vt quolibet ps linee est linea: que

libet ps sup̄ficiēti est sup̄ficiēs et̄ h̄s. ergo quolibet est diuisibilis sicut et̄ totū

Tercio in v. metaph. sic diffinit. Cōtinuū est cuius scđm se est vnus motus

vñ supra dictū est q̄ ad vnitatē numerālē motus requirit̄ cōtinuitas t̄pis et

spaciū in quo sit motus. Quarto sic diffinit in v. et vi. phis. Cōtinua sunt quo

rū vltima. i. termini sunt vnū et̄ hec diffinitio multū p̄uenit cū prima. Nam

idē est ptes cōtinni copulari ad terminū cōez. et vltima illaz p̄tū esse vnū

Et p hoc differūt cōtinua a Priguis: quoz vltima nō optet esse vnū sed suffi

cit q̄ sint sit: ita q̄ se tangāt: vñ illa dicūt esse sit sedz Aristo. v. phis. q̄ sunt

in vno loco p̄mo. i. pp̄rio scz p̄ stactū suoz vltimoz: vt patet de speris ce

lestibus. sup̄ficiēs em̄ cōcava que est terminus sup̄ioris spere: et sup̄ficiēs

puera que est terminus seu vltimū inferioris: licet nō sunt vnū. sunt tñ sit.

ita q̄ se cōtingūt. Cōsequēter aut̄ se hñtia sic differūt a cōtinuis et̄ Priguis: nā

se tangunt

se sequuntur

*Quis dicitur cōtinuus
p̄ d̄m q̄m d̄m q̄m
m̄m̄m̄ q̄m d̄m q̄m
non q̄m q̄m
ap̄t̄m̄ n̄m̄m̄ p̄ d̄m̄
q̄m̄m̄m̄ n̄m̄m̄m̄
m̄m̄m̄m̄m̄*

*Alter q̄m cōtinuus
p̄ d̄m q̄m d̄m q̄m
m̄m̄m̄ q̄m d̄m q̄m
non q̄m q̄m
ap̄t̄m̄ n̄m̄m̄ p̄ d̄m̄
q̄m̄m̄m̄ n̄m̄m̄m̄
m̄m̄m̄m̄m̄*

**Cōtinui qua
tuor diffinitō
nes.**

*at̄ vñ est p̄ d̄m q̄m
m̄m̄m̄ q̄m d̄m q̄m
non q̄m q̄m
ap̄t̄m̄ n̄m̄m̄ p̄ d̄m̄
q̄m̄m̄m̄ n̄m̄m̄m̄
m̄m̄m̄m̄m̄*

**Cōtigua vel
se se tangētia**

**Cōsequēter
se hñtia.**

f. J.

Aliquid mouetur dupliciter.

quater se habita pot cadere mediū alterius generis: ut inter domos vicinas potest esse arbor vel aliqđ sile qđ nō est domus. et tñ scđa domus pñter se habet ad primā: sicut tertia ad scđas et ceteras. Ex quibus inferunt tria corrolaria. primū corrolariū omnia cōtinua sunt pñter: et omnia pñter sunt pñter se habentia: sed nō ecōtra: et ideo dicitur sicut superius et inferius. primū patet quia quorūcūq; vltima sunt vnū: alioq; etiā vltima sunt simul. s; nō ecōtra. vñ licet ossa sint pñter carni in animali: tñ nō sunt pñter quia dicitur spē cōtinuari nō pñt vt dicitur philosophus v. philosophus. scđm patet quia quorūcūq; vltima sunt simul inter illa nihil mediat eiusdē generis: sed nō ecōtra. vñ licet numerus maior pñter se habet ad primū minorem nō tñ tangit illū. Scđm corrolariū. Indivisibilia

Quare indiuisibilia i cōtino nec pñt esse cōtinua nec cōtigna nec pñter se habentia,

lia pñter partes pñter nec sunt pñter: nec pñter: nec pñter se habentia. primū et scđm patet quia indivisibilia nō habent vltima: tertiū patet quia inter quocūq; indivisibilia cadit diuisibile in quo sunt infinita i diuisibilia: vt inter duo puncta semp cadit linea in qua sunt infinita puncta similiter inter duo nunc cadit tempus in quo sunt infinita mutata esse. et p cōsequens inter quocūq; indivisibilia cadit mediū eiusdē generis ergo et cetera: Tertiū corrolariū. qđ si indivisibile addat indivisibili in pñter. nō fit ex eis nisi indivisibile: et ideo ex punctis fit solū punctus et nullo modo linea. Et ideo bñ dicitur pñter qđ est diuisibile in ptes semp diuisibiles. nā indivisibile non potest esse pars pñter.

Item aliquid mouetur p se: vt subiectū motus: alio vero per accidens: et hoc dupliciter: vno modo sicut forma in subiecto: vt albedo mouetur motu subiecti: motus enim nobis mouent omnia que in nobis sunt: alio modo sicut partes in suo toto: vt clauus mouetur

ad motū nauis. Et notabile acceptū ex iij. philosophus. tractatu supra in textu notabilis secūdi positi scz qđ motus nō est nisi corporū. Notabile autē est hoc. Aliquid mouetur dupliciter per se scz et p accidens: illud mouetur per se quod mouetur et nō ad motū alterius et tale debet esse aliquid per se existens: diuisum ab omni alio quod nō est pars eius: vt homo vel lapis et de hoc mobili intelligebat illud corrolariū qđ motus nō est scz per se nisi corporū: scđm expositionem ibi dictam. alio modo aliquid mouetur per accidens quod scz mouetur ad motū alterius. et hoc fit dupliciter: p se

Ad moueri p se

Ad moueri per accidens,

mo sicut forma siue sit substantialis siue accidental's mouet ad motus sui subiecti: dr em̄ vj topicorū motus nobis mouent omnia que in nobis sunt: se cūdo aliquid mouetur p accidens sicut ps integralis ad motū totū vt clausus seu gubernaculū mouet ad motū nauis. Et differūt hī duo modi mouendi p accidens scdm̄ Aristo. ibidem quia forma que mouetur ad motus sui subiecti sic mouet p accidens q̄ nō pōt moueri p se. quia nō pōt separari ab illo subiecto ⁊ hoc intelligendū est naturaliter: nam per potētiā diuinā accidentia possunt separari a suis subiectis: vt patet in sacramēto altaris: et ibi etiā puenit eis motus p se. Similiter anima rationalis cū est in corpore mouetur p accidens ad motū corpis. separata vero mouet p se. Sed pars integralis que mouet p accidens ad motū totius potest naturaliter per se moueri: quia potest separari a toto ⁊ esse per se. Ex quibus omnibus inferi hoc corrolariū: quicquid potest p se esse: potest etiā p se moueri. licet Aristotiz nō concessisse: nisi de corpore. vt patuit circa textū notabilis scdi.

Item tantū ad tria predicamēta est p se motus scz
 quantitatē qualitatem ⁊ vbi: quia tantū ad triū
 predicamentorū significata acquirenda sub ratio

/N

nibus proprijs eorū dē mobilia mouent. Quintū nota-
 ctide motū scdm̄ gns̄ acceptū ex v. phis. p quo supponit primo q̄ ad oēs
 mutationem naturalem duo requirūtur: primo duo termini inter quos est trās
 mutatio: quia omnis mutatio est de quodā in quodā: ⁊ hoc etiam patet
 ex nomine mutatiōis ⁊ scdo q̄ aliquod subiectū idē maneat sub vtroq̄ ter-
 minorū: quia ex nihilo nihil fit naturaliter. ⁊ ideo creatio ⁊ annihilatio nō sūt
 mutatiōes naturales: cū in ipis nō maneat aliqd idē subiectū sub vtroq̄ ter-
 mino transmutatiōis. Scdo supponit q̄ licet quatuor modis possumus im-
 maginari mutatiōē esse ex vno in aliud. vt dr Aristo. v. phis. pmo ex sbctō
 in sbctm̄ scdo ex sbctō in nō sbctm̄: tercio ex non sbctō in sbctm̄. quarto ex
 nō sbctō in nō sbctm̄ trīs solū tribus p̄mis modis ptingit mutatiōē fieri ⁊ nō q̄r-
 to mō: q̄a omnis mutatio est ex opposito in oppositū: s̄ nō sbctm̄ ⁊ nō sbctm̄
 sunt duo negatiua q̄ nō opponūt aliquo mō. Intelligit aut̄ ibi Aristo. p sb-
 lectū omne positū: p nō sbctm̄ vero negatiū vel p̄atiū. Ex illis aut̄ tri-
 bus modis mutatiōū illa mutatio que est ex non sbctō in sbctm̄ seu ex
 nō ente in ens dicitur generatio. Illa autem que fit ex subiecto in nō subie-
 ctum dicitur corruptio. sola vero illa mutatio que est a subiecto in subie-
 ctū hoc est ex termino positio interminū positū ⁊ contrariū vocat motus.

E ij

Motus reperitur in tribus predicamentis.

In motu duplici, mutatio Ex quo sequitur primo quod solum tres sunt species mutationis naturalis scilicet generatio corruptio et motus. Sequitur secundo quod in motu sic accepto due sunt mutationes: prima est deperditiva per quam abijcit terminus a quo inquatur est incompossibilis termino ad quem: alia est acquisitiva per quam acquirit terminus ad quem ut patet de calefactione per quam abijcit frigiditas et acquirit caliditas. Sequitur tertio quod si generatio alicuius forme esset successiva (sicut multi tenent de formis naturalibus imperfectis quales sunt forme elementorum) licet talis generatio esset mutatio successiva: tamen non esset motus proprie dictus: quia non esset a subiecto in subiectum. vnde non ideo Aristoteles negavit generationem et corruptionem esse motum quia non essent mutationes successive sed quia non sunt de subiecto in subiectum nec ibi est mutatio acquisitiva et deperditiva sed in generatione solum est acquisitiva: et in corruptione deperditiva. Sequitur quarto quod Aristoteles in postpredicamentis dicens generationem et corruptionem esse species motus: accipit motum generaliter per mutationem naturalem: que hic dicta est in generationem corruptionem et motum proprie dictum. **Tercio** supponitur: quod ad illud est per se motus quod per se acquirit per ipsum motum. **Ad hoc autem** quod aliquid per se acquirit per motum tres requirunt conditiones: prima quod intrinsece terminet motum: sic quod talis motus materialiter acceptus sit idem essentialiter cum illo termino. Et ideo motus localis non terminatur intrinsece ad locum quia motus localis non potest esse idem essentialiter cum loco. quia hec distincta sunt subiectis locum enim est subiective in locum et motus in locato: solum ergo terminatur extrinsece motus localis ad locum. ad ubi autem intrinsece. **Secunda** conditio: quod non tantum sequatur per accidens ad formam inductam. sicut relatio per accidens producit ad productionem fundamenti vel termini: tertia quod eius inductio non necessario presupponat inductionem alterius forme. et ideo dato quod aliqua relatio immediate inducat per aliquam mutationem: ut similitudo per assimilationem: tamen quia nulla relatio potest terminare aliquem motum nisi prius aliquid aliud terminet illum vel alium motum: et ita inductio relationis necessario sequitur inductionem alterius forme: ideo ad hanc relationem est per se motus. ut etiam dicit Aristoteles. v. et vii. phys. et hoc verum est de relatione intrinseca adueniente: et non de illa que dicitur respectum extrinsecum aduenientem: nam ubi dicitur forma alter respectum tale: et tamen ad ubi est per se motus. **Item** dicitur autem dicitur relatio intrinseca aduenientis ab alio respectibus in non terminando per se motum ponit hanc **Secundo** in xi. q. q. quia ex quo respectus intrinsecus adueniens necessario persequitur extrema posita in actu: nisi quod ipsa potest acquirit per se sed tantummodo per accidens: alio scilicet absque inducto acquirito in altero extremorum respectu aut extrinsecus adueniens quia non necessario persequitur extrema potest habere propriam novitatem absque novitate unius vel alterius extremi. et ideo potest habere propriam acquisitionem: ultimas duas conditiones tangit **Secundo** vii. q. q. Ex his itaque concluditur: quod cum ad substantiam non sit nisi generatio que non est motus: et relatio non potest per se terminare motum: nec aliquid ultimum sex predicamentorum preter ubi: sequitur ex sufficienti inductione: quod motus proprie dictus solum est ad tria predicamenta. scilicet

Tres conditiones requiruntur ad hoc quod aliquid per se acquirit per motum.

Ad quam relationem non est per se motus.

ent dicitur in textu scilicet ad quantitatem: ut est augmentatio et diminutio ad qualitatem
 ut alteratio: et ad ubi: ut loci mutatio. Et ex hoc ultra patet quod solū sunt tres
 motus in genere secundum tria predicamenta ad que est motus. Omnes enim illi mo-
 tus sunt unus, genus (ut prius dictum est) qui sunt ad terminum unius generis seu p-
 (dicamenti.

Notandum isti motus sunt contrarii qui sunt ad termi-
 nos contrarios acquirendos ut motus qui est ad cal-

iditatem contrariatur motui qui est ad frigiditatem:

¶ Sextum notabile de contrarietate motuū: per quo sciendum primo: quod licet contra-
 rietas motuū secundum Aristotem v. phis. sumenda est ex contrarietate amboꝝ termi-
 noꝝ simul ita quod illi motus sunt contrarii qui sunt ex contrarijs in contraria. ut
 patet de calefactione et frigectione: si talis contrarietas principaliter accipitur
 ex contrarietate terminoꝝ ad quos sunt: ut etiam hoc dicitur in textu. Quibus causa est
 quia motus capiunt speciem et denominationem ex terminis ad quos sunt ergo et con-
 trarietatem: tenet prima quia aquo capitur aliq̄d species ab eodem accipitur et contrarietatem
 Et contrarietas sit differentium secundum speciem ut dicitur r. metaph. Sciendum scilicet quod cum
 dicimus de contrarietate terminoꝝ motus. non oportet accipere contrarietatem proprie dictam
 vix per repugnancia que est inter duas formas positivas: activas et passivas
 admixte. sed generaliter ut se etiam extendit ad repugnancia que est perfecti ad im-
 perfectum: aut minoris ad maius: et e contra. Itaque contrarietas proprie dicta non inven-
 nitur in quantitate nec in ubi: et tamen in utroque est motus proprie dictus. Sicut me-
 dia contrarioꝝ nec inter se nec cum extremis habet proprie contrarietatem: et in secundum
 Aristotem in v. phis. motus qui sunt inter media et extrema sunt inter contraria
 unde ibidem dicitur quod medium proportionum unius extremoꝝ habet rationem alterius: ut sur-
 cum proportionum albo habet rationem nigri: et spatium nigro habet rationem albi. Ultimo
 sciendum quod mutationes que sunt in se ut generatio et corruptio sic se habent ad con-
 trarietatem quod mutatio que est ex aliquo termino contrariatur illi que est ad eun-
 dem terminum. ut corruptio hominis contrariatur generationi hominis.

De contra-
 rietate motu
 am.

Motuum alius naturalis: et est cuius principium intra
 est natura. Et talis est in principio remissus: et in fine
 intensus. Alius artificialis. et est cuius principium intra est
 anima. et talis in principio et in fine est remissus et in medio
 intensus Alius violentus. et est cuius principium est extra

ad adu... ad tal... nobis

forte

vim nō pferente passo. z talis est in principio inten-
sus z in fine remissus: Motus violentus diuiditur
i pulsionē tractionē vectionē. z vertiginē ^{pulsiois}
due sunt spēs scz ī pulsio. z est qñ mouēs ei qđ mouēz
nō deficit. ^{compositio} ^{spēs} ^{motus} ^{passus} ^{motus}
Alia est expulsio z est qñ mouēs ei qđ mo-
uēt deficit. ^{spēs} ^{motus} ^{passus} ^{motus}
Tractio est qñ ad ipm vel ad alterū ve-
lorior est motus trahentis: nō separatus ab eo quod
trahit: z adhuc reducūt quatuor scz inspiratio. ex-
spiratio: speculario: z radiatio. ^{spēs} ^{motus} ^{passus} ^{motus}
Vertigo est motus
ppositus ex pulsioē z tractioē. ^{spēs} ^{motus} ^{passus} ^{motus}
Vectio est qñ aliqd
nō mouēt scđm se sed scđm accidēs: z hoc cōtingit
tribus modis scz pulsioē: tractioē: z vertigine.

Septimū notabile pñes duas diuisiones motus: quax p̄ma est in nato-
ralē aialē z violentū. scđa est diuisio motus violenti in pulsionē tractionē
vectionē z vertiginē seu volutionē: z accēptē sunt hee diuisiones ex vij. phis
Ad quarū declarationē Notō p̄mo qđ sicut dictū est ex sentētia Sco. in ij.
dis. xvij. circa dñitiā naturalū ab artificialib: om̄is ille est motus naturalis
lis qđ fit scđz naturalē inclinationē mobilis. siue fiat a mouēte intrinseco. vt
patet de granib: siue a mouēte ex trinseco: vt patet de celo: Naturalis em̄
mutatio est qñ passum mutat sicut aptū natū est mutari a quocūq; agente
fiat: sicut patet ex ij. z vij. phis. s̄ nūq; passum est sic aptū natū ppter p̄ncipiū
p̄ncipiū actiū intrinsecū ei. s̄ solū ppter p̄ncipiū passiū. vñ sicut illi qđ sana-
tar accidit itra se habere p̄ncipiū actiū sue sanatiōis scz artē medicine ita
mobili qđ naturaliter mouēt accidit intra se habere p̄ncipiū actiū sui mo-
tus seu mouēs. Ex quo patet qđ cū dicitur in tex. qđ motus naturalis est cui p̄ncipiū
intrinsecū mobili est natura nō debet exponi de p̄ncipio actiū motus
de passio inclinatio: vt etiā dictū est circa dñitiōnē nature Notō scđo
qđ motus aialis scz p̄gressiū cuius p̄ncipiū scz mouēs intrinsecū aiali ē aia: vñ
ij. de aia dicit qđ p̄ncipiū motus p̄gressiū i aialib: ē appetitū aialē z idō pōt fieri
ad diuersas ptes z al pōt cessare a tali motu qñ vult: z p hoc differt a motu
naturalē cui p̄ncipiū ē appetitū naturalis seu inclinatio p̄ns naturā sine aliq

Motus na-
turalis

Motus aial.

Cognitiōe: et quia natura est determinata ad unū: ideo motus naturalis ē ad unū pte trā: nec est in pte illius qd mouet naturaliter vt sistat se a motu: vt nō est in pte grauis cadētis vt cesser ab illo motu deorsus qm vult. Nota tertio qd motus violentus scd̄s Aristō. iij. Ethicōz est cuius pncipiū scz mouens extra sez mobile: ipso passo nō pferente vim hoc est mobili nō habente inclinationē ad talem motū s̄ magis ad oppositū. vt patet de motu grauis sursum. Ex qua diffinitōe eliciūt due pditiōes requisite ad motū violentū prima qd fiat a mouente extrinseco et ideo motus pgressi⁹ animalis nō est violentus. scd̄a qd fiat ptra naturales inclinationes mobilis: et a motu neutrali qd fit scd̄s inclinationes mobilis: et a motu naturali qd fit scd̄s inclinationes mobilis: et a motu neutrali quo mobile mouet neqz scd̄s inclinationes neqz ptra inclinationes pprā: vñ ad mporēz pdictōz declaratiōnes. Nota quarto scd̄s Sco. in xliij. dis. iij. q. iij. qd naturale equivoce accipitur. qd apparet ex his qd dixeris opponit. Opponit em̄ naturale. vno mō. sup naturale alio mō libero vel voluntario. tertio mō violento. Naturalitas em̄ aliqū ptinet ad pncipiū actiōis: et tūc opponit ei liberū vno mō: et alio mō sup naturale. nā agens naturale vel voluntario dicit qd opponit libero qd a agit necessitate naturali. Sed voluntariū et liberū qd seipm determinat ad agendū. et illo mō loquit phis iij. phis. diuidēs naturā ptra agens a pposito: et ix metaph. de potencijs actiuis irrōnalibus et actiuis rōnalibus sine liberis. alio mō ex pncipiū actiui naturale d̄ qd habet naturales ordines actiui ad passum: et sup naturale q̄a excedit oēs talē ordinē naturalem. et illo mō qd habet agēs causatū d̄ naturale: et solū agēs increatū d̄ sup naturale. Ex pte passi opponit natura vno mō violento put naturaliter d̄ moueri vt pati qd patit scd̄s ppa inclinationē passi: violēter vero qd patit ptra inclinationē passi. et ex hoc seq̄t qd naturale et violētū nō sūt opposita imediata vñ est inter ea mediū qm scz passus neutro mō se habz q̄a neqz inclinat ad illud qd recipit neqz ad oppositū sicut superficies ad albedinē vel nigredinē vel ad mediū. Sequit etiā qd nō pōt esse violētia in primo passo scz in materia pma: q̄a nō inclinat ptra aliqū cuius est absolute receptiū. et vltra sequit qd hec distinctio naturalis ptra violentū et neutrale accipit in passo vt ppat ad formā ad quā trāsit: vt aut passus ppat ad agens a quo recipit formā d̄ naturaliter moueri: qm mouet ab agere naturaliter sibi correspondēte: sup naturaliter aut qm ab agēte supra totū ordinē agētis naturaliter proportionatisti: Ultimo seq̄t qd licet aliqua forma supnaturaliter det alicui: tū post q̄ est naturali ē habēti eā habere vel posse habere illud ad qd est illa forma sicut cec̄ licz supnaturaliter illuminet tū illuminat⁹ naturaliter videt: vt dr. sco. xij. dis. iij. q. j. Alter⁹ noto q̄ autor cuiuslibz trā motū i ter: post

Ad motus violentos

Due sequērentur coditiōes ad motū violentū

naturale est pte multipleciter.

Diuisio motus.

**Proprietas
motus natu-
ralis.**

torum attribuit suam proprietatem ex sententia Aristoteli in secundo de celo et mundo quae proprietates intelligende sunt solum de motu locali. Proprium itaque est motui naturali quod sit in fine intensior quam in principio: et intelligitur hec proprietates solum de motu locali recto: et per medium unisiforme seu eiusdem densitatis et raritatis facto. et c. ut patet de motu gravium deorsum: vel leuium sursum. Hec autem intensio motus naturalis puenit non ideo quod ex tali motu continue adderetur mobili aliqua virtus motiua sed quia addit quidam naturalis conaturus vir- tutis. Ex quo sequitur falsitas opinionis dicentium motum naturalem esse velociorem in fine propter virtutem attractivam loci. aut propter pluralitatem momentum. iam enim talis motus non esset pure naturalis: sed partim violentus: quia traccio est species motus violenti. ut hic ponit in textu. ubi locus naturalis nullo modo mouet mobile in genere cause efficietis: ita quod attrahat mobile sicut magnes attrahit ferrum: vel imprimat ei aliquam virtutem motiua. sed solum in genere cause finalis. eo modo quo perfectio mouet suum perfectibile: nam quod mouet naturaliter ad aliquem locum naturaliter appetit illum locum: et ex hoc solet assignari etiam causa: quare talis motus sit velocior in fine: quia scilicet quanto aliquid magis accedit ad suam perfectionem naturalem tanto magis appetit illam. locum autem ad quem mobile mouetur naturaliter est perfectio naturalis ipsius mobilis ergo. et c. **120**

**Proprietas
motus violē-
ti.**

**Proprietas
motus aialis**

ta enim violentus in principio est intensior quam in fine: et hoc fit propter resisten- tiam mobilis quod naturaliter inclinatur ad oppositum: et propter fatigationem et conti- nuam diminutionem virtutis mouentis ut patet. **121** Motus autem aialis in medio est intensior quam in principio vel in fine. Locus causa est quia in principio mo- tus membra que sunt instrumenta talis motus non dum sunt bene disposita ad motum: in fine autem virtus animalium motiua fatigatur et quoddammodo deficit. Sed in medio et virtus motiua est sufficienter et membra sunt disposita per priorem premotus. **122** Postea autem subdividit motum violentum in quatuor species quarum prima est pulsio que iterum dividitur in impulsione in qua mouens non se- paratur a mobili. Et pulsione in qua mouens separatur a mobili. ut patet de mo- tu piectidibus. Secunda species est Traccio que fit quando motus trahentis quo trahit mobile ad se vel ad alterum velocior est quam motus naturalis illius mobilis tra- henti: in quo motu trahens non separatur a tracto ad tractionem autem reducitur inspiratio: et ad pulsione expirationis: et generaliter omnes motus quibus cor- pora congregantur clauduntur subtractio: ad pulsione autem reducuntur omnes mo- tus violenti quibus corpora segregantur. Tercia species est vertigo seu volutio que ponitur expulsione et traccio: mouens enim partim pellit partim trahit mo- bile quod voluit: quarta species est vectio: et fit quando aliquid non mouetur per se sed ad motum alterius quod aut impellitur aut trahitur aut voluitur.

**Species motus
violentis.**

Item motus diuiditur in sex species scz generatio
nē coeptionē augmentationē diminutionē alte
rationē ⁊ loci mutationē: cuius sex sunt differētie:

scz añ retro sursum deorsum dextrorsum ⁊ sinistrorsum

COctauū ⁊ ultimū notable in quo enumerātur beneiter sex spēs motus de
quibus Aristo. etiam loquitur in postpredicamentis: a quarū declarationē
longa hic abstinēbo. Itā pti intelligūt ex his q̄ dixim⁹ circa tex. notabil q̄nti
pti ex his q̄ dicim⁹ i vltio tractatu considerē li. de gñatiōe. Solū itaq̄ hic
tria dicā velut scapitolādo ea q̄ p̄dicta sunt. Primū dictū mot⁹ capis du
bus. vno modo proprie p̄ mutationē que est inter duos terminos positi
uos. ⁊ in tali motu semp sunt due mutationēs: vna deperditua p̄ quā abijci
tur terminus a quo: alia acquisitiua termini ad quē: ⁊ sic generatio ⁊ cor
ruptio nō sunt motus quia in generatione solum est mutatio acquisitiua ⁊
non deperditua: cū in ea terminus a quo sit negatiuus: in corruptiōe vero
econtra solum est mutatio deperditua ⁊ non acquisitiua: cum in ipsa ter
minus ad quē sit negatiuus ⁊ sic supra capiebat motus cū dictum est ex v.
phis. q̄ solum ad tria predicamēta est p̄ se motus. alio modo capitū cōi
ter p̄ om̄i mutationē naturā que requirit aliquod subiectū quod maneat s̄
vtroq̄ termino: ⁊ sic capitū hic sic em̄ p̄inet sub se generationē corrup
tionē ⁊ motū proprie dictū: qui iterum p̄inet augmentationē diminutionē
alterationē ⁊ loci mutationē vt prius patet. Scdm̄ dictum sufficientia pre
dictarū sex specierū motus sic habetur om̄is motus est inter duos terminos
vel ergo ambo termini sunt positui: vel alter eorū negatiuus: si scd̄ hoc est
dupliciter: vel terminus a quo est negatiuus: ⁊ sic est generatio: que est p̄
cessus a non esse ad esse: vel terminus ad quē est negatiuus: ⁊ sic est corrup
tio: que est processus ab esse si ambo termini sunt positui: hoc est triplici
ter: vel est ad qualitatem: ⁊ sic ē alteratio: que est mutatio de vna qualitate
in aliā qualitatem: ⁊ sic ē alteratio: que est mutatio de vna qualitate
quātitatē: ⁊ sic dupliciter: aut ad maiore: ⁊ sic est augmētatio: que est pre
existentia quātitatis in subiecto maioratio: vel ad minore ⁊ sic est dimi
nutionē que est preexistentis quātitatis in subiecto minoratio. Ex qua sufficientia
facile possunt elici ⁊ intelligi diffinitōes singularū specierū motus De qui
bus clarus dicitur in tractatu de gñatiōe. Tercū dictū. Si motus capis
materialiter p̄ forma fluente in motu est transcendens: quia sic inuenit in
quatuor predicamentis ad que est per se motus: ⁊ p̄ dñs nec motus in cōi
erit verū genus sed solū habebit modū generis: nec gñatio corruptio: aug

Ad motus p̄p̄e

Ad motus cōi
ter.

Ad mot⁹ ad qd̄
patet p̄dica
mentum.

Diffinitio quietis.

mentatio: diminutio: alteratio: et loci mutatio erunt vere species: sed solum habent modum speciei. Si vero motus capitur formaliter per respectum mobilis ad mouens: sic est verum genus subalternum de predicamento passionis. et generatio cum alijs specialibus motibus sunt eius vere species. Ultimo autor enumerat sex differentias loci ad quas potest esse motus localis et ideo in totidem species potest diuidi motus localis ut patet ubi sciendum secundum Aristoteli. primo celi quod omnis motus qui est a medio id est deorsum. et deorsum: deorsum: deorsum: sicut omnis motus qui est ad medium mundi deorsum. Ex quo patet quod ex quacumque parte terre homo esset semper haberet deorsum versus centrum terre: et a centro versus circumferentiam orbis luna sursum. Centrum enim mundi est deorsum simpliciter: et circumferentia orbis (luna sursum simpliciter.

Quies est privatio motus in subiecto: de cuius aptitudine est ut moveatur: non tamen est in actu motus.

Et sic patet quod sicut motus est in tempore sic et quies.

Postquam autor tractauit de prima passione rerum naturalium que est motus: incipit tractare de secunda opposita privatione motus. Nam natura non solum est principium motus in rebus naturalibus sed etiam quietis ut patet ex diffinitione nature. Et tria facit: primo ponit ipsius quietis diffinitionem: secundo per Aristoteli. quarto et quinto physice quod non omne immobile quiescit sed solum illud quod natum est moveri et non moueri: tunc cum aptum natum est moveri: cuius ratio est quia opposita privatione habent fieri circa idem susceptibile: et tempore determinato a natura: ut dicitur in post predicamentis. Neque enim lapis est cecus: eo quod non est aptus habere visum. nec catulus ante nonum diem. quia tunc non est aptus habere visum. Cum ergo motus et quies sint opposita privatione: ideo sequitur quod non omnis negatio motus est quies: sicut non omnis negatio visus est cecitas: sed quod est privatio motus in subiecto quod aptum natum est moveri: et quod aptum natum est moveri. et ex hoc etiam patet diffinitio quietis. Ex qua diffinitione sequitur primum corollarium. quod deus licet sit immobilis non tamen quiescit: quia non est natus moveri. Secundum corollarium est aliquid quod non mouetur et aptum natum est moveri et tamen non quiescit: quia mobile quod potest moueri in aliquo tempore in quolibet instanti illius temporis licet non moueatur: tamen in nullo illorum instantium quiescit: quia mobile in instanti non est natus moveri ergo neque quiescere: Tenet prima que mobile tunc dicitur quiescere quod aptum natum est moveri et non moueri. vnde sequitur corollarium tertium: sicut omnis motus fit in tempore. sic et quies. et hec est proprietas quietis posita in texto. Esse autem in tempore secundum Aristoteli. in physice. nihil aliud est quam mensurari tempore vnde ibidem dicitur quod tempus est mensura per se motus et per accidens quietis.

**Quod non omnis
immobilitas est
quies.**

Esse in tpe.

Notandum quies diuiditur. alia em̄ est quies naturalis: et est qñ corpus est in suo proprio loco determinato sibi a natura. sicut om̄e graue deorsum et om̄e leue sursum: Alia est quies animalis. et est qñ animal cessat a motu: sine p̄iūgat̄ appetibili sine nō. Alia est quies violenta et est qñ corpus est in loco sibi accidentalī vt si terra esset in loco alto: et

Capitulum de diffinitione quietis et de diffinitione motus in ignis in centro. **P**rimo dicitur. p̄ q̄a diffinitione considerandū q̄ vnūq̄dē naturaliter q̄scit i illo ad qd̄ mouet naturaliter et a quo nō mouet nisi violēter. Et p̄positū violēter q̄scit i illo a q̄ naturaliter recedit et ad qd̄ nō mouet nisi violēter. Ex quo seq̄ p̄mo q̄ vnūq̄dē naturaliter q̄scit i loco suo naturali: vt graue deorsus et leue sursum. violēter vero quiescit qñ ē extra suū locū naturalē: vt graue sursum et leue deorsus. Sequit̄ sc̄do q̄ sicut i motu naturalis p̄trariat violento et ecōtra: ita quies naturalis p̄trariat quieti violēte et ecōtra. vñ d̄ Aristot. q̄tes i p̄trarijs sunt p̄trarie sicut et supra dictum est de motibus q̄ motus i ecōtraria sunt p̄trarij. Tercio seq̄ q̄ q̄es naturalis nō opponit̄ motui naturali: nec quies violēta opponit̄ motui violento: s̄ quies naturalis opponit̄ p̄uatiue motui violēto i eodē: et q̄es violēta opponit̄ motui naturali etiā i eodē: patet q̄a motus nō opponit̄ illi q̄eti quā facit: s̄ illi quā destruit s̄ motus naturalis facit q̄etē naturalē et destruit violētam: et motus violentus destruit quietem naturalem et facit violentam. ergo et. vñ Aristot. .v. phis. Et q̄ motus opponit̄ q̄eti nō q̄ est i termino ad quē s̄ q̄ ē intermino a quo: vt calefactio q̄ est mutatio a frigiditate i caliditate destruit q̄etē q̄ ē i frigiditate et facit q̄etē i caliditate. et idō opponit̄ q̄eti i frigiditate et nō illi q̄ ē i caliditate. Quarto seq̄ q̄ licet q̄es opponit̄ q̄eti et etiā motui: s̄ aliter et aliter. Itā q̄es opponit̄ q̄eti p̄trarie. sicut et motus motui: s̄ q̄es oppōit̄ motui et ecōtra solū p̄uatiue. Et q̄b̄ p̄ qd̄ sit q̄es naturalis et q̄ violēta. S̄ q̄es aialis ē carētia motus p̄gressiui i aiali p̄fecto qd̄ aptū natū ē moueri p̄gressiue et qñ aptū natū est moueri p̄gressiue. Et q̄ seq̄ p̄mo q̄ cōche ostree et alia aialia ip̄fecta q̄b̄ nō puenit moueri p̄gressiue: nō h̄nt q̄etē aialis. Sc̄do seq̄ q̄ carētia motus p̄gressiui etiā i aiali lib̄ p̄fectis an̄ tps̄ delimitatū a natura ad motū p̄gressiui nō ē q̄es aial̄ et idō h̄ is̄ vn̄ mēsa nō moueat p̄gressiue tū nō d̄ q̄scē q̄etē motui opposita

Diuisio quietis.

Ultimo sciendū q̄ sicut motus p̄ se dicitur solū est, ad tria predicamenta:
 vt dictū ē: z nō d̄r de ḡnatiōe z corruptiōe: nisi capiat motus ḡnalter p̄o
 om̄i mutatiōe naturali: ita z quies p̄ se dicta solū est in rebus triū p̄cat
 cametoz: z nō d̄r de immobilitate opposita ḡnatiōi z corruptiōi: nisi capi
 endo quiete ḡnalter p̄ om̄i mutatiōe opposita p̄uatiue cuiusq̄ mutatiōni
 (naturali.)

Infinītū est cuius quantitatē accipientibus semp̄
 est aliq̄d extra accipere: Nota q̄ ifinītū capitur
 multipliciter: primo mō qd̄ nō est aptū natū p̄trans
 siri sicut punctus: Sed dicitur ifinītū quod cū sit
 quantū nō potest p̄transiri eo q̄ nō habet finem z
 nullum tale est actu. Tercio dicitur ifinītū q̄ vix
 potest p̄transiri nisi cū magna difficultate: quarto
 q̄ aptū natū est p̄transiri nō t̄n̄ possumus ip̄m per
 trāsire p̄pter impedimētū ex trinsecū vt pfūditas
 maris: quinto scdm̄ appositionē sicut dicimus q̄
 numerus p̄t augeri in ifinītū: z scdm̄ diuisiones

z sic p̄tinuū est diuisibile in ifinītū: z vt roq̄ modo
 t̄pus est diuisibile in ifinītū. **C**onsequēz autoz determinat
 one rerū naturalū scz de motu z de quiete opposita p̄uatiue motui: hic de
 terminat de quadā passiōe intrinseca motui scz de ifinīto. Cōsideratio autē
 de ifinīto ideo p̄tinet ad p̄m̄ naturalē scdm̄ Aristo. ij. phis. q̄a p̄hūs na
 turalis p̄siderat de magnitudinib⁹ z de motib⁹ illaz: s̄l z de t̄pe mēsūrāte
 h̄mōi motus s̄ oia ista cū sint qd̄a p̄tina sunt qd̄amō ifinīta ergo z scia
 natural⁹ d̄s p̄siderare de ifinīto tāq̄ d̄ passiōe intrinseca motui z alijs p̄tina
 Tractās autē autoz n̄ de ifinīto d̄o facit: p̄mō ip̄s diffinit sed diuidit. Dio
 sic itelligit scdm̄ Seo. v. q. ij. Ifinītū ē scz quātū cui⁹ quātitatē accipiētib⁹
 s̄ quātūcūq̄ accipiētib⁹ sp̄ ē aliq̄d extra accipe. i. sp̄ restat aliq̄d accipiēdū.

*Defecti na
 in rebus sicut et
 in rebus sicut et
 quod oportet
 sicut et hōc
 habet quantitatē
 z quātitatē
 defecti*

Et rō est q̄a infinitū in quāritate (sicut de eo loquit̄ phīs) nō pōt habere esse nisi i accipiēdo sp̄ alterz post alterū: 7 ideo quātūcūq̄ illū quāritatis accipiat illud nō est nisi finitū. 7 q̄dā ps̄ ip̄s infiniti: ideo extra illud qd̄ acceptū est restat semp̄ aliqd̄ accipiēdū. Et ex hac diffinitōe p̄cludit̄ phīs qd̄ infinitus in quāritate qd̄ hic diffinit̄ solū habet esse in potentia. **C** Et si dicas om̄is potentia reducibilis est ad actum. si ergo in finitum habet esse in potentia ergo 7 in actu. **R**espōdet phīs ibidem: q̄ om̄is pōna reducitur ad actum quē respicit: 7 q̄a pōna infiniti nō respicit actū in facto esse: qualē actū habz domus aut hō: sed solū actū in fieri: in quāsi actu est dies vel ludus agonalis: 7 ideo pōt infinitū poni in actu: nō qui est in facto esse sed solum in fieri. **S**cdo p̄cludit̄ q̄ hoc infinitū nō pōt habere rōez totius q̄a totū est cui⁹ n̄hil est extra: sed extra tale infinitū: hoc est extra illud qd̄ habet esse de ipso: sp̄ aliqd̄ extra: nec ē p̄fectū. q̄a p̄fectū ē cui nihil p̄fectiōis deest: illi sp̄ aliqd̄ d̄ est ergo &c. **E**x quib⁹ ultra seq̄r̄ q̄ p̄ductio effect⁹ infiniti in actu ē impossibilis. patet q̄a infinitū ex rōe sua essentiali habet hoc q̄ impossibile ē om̄es eius p̄tes esse actualiter acceptas. sed semp̄ restat aliqd̄ accipiēdū: si aut̄ aliquis effectus infinitus in actu esset p̄ductus. om̄es eius p̄tes essent actū aliter accepte: qd̄ est impossibile q̄a iā infinitū esset finitū. **P**ostea autor ponit̄ q̄nq̄ modos acceptiōis infiniti. **P**ro quoz declaratione notandū q̄ in finitū d̄z quasi nō finitum ideo p̄uenit cuiuslibet infinito nō habere finē: 7 per se quēs nō posse p̄transiri: vñ d̄r̄ Aristo. frequēter q̄ infinitū nō pōt p̄transiri: primo itaq̄ nō infinitū d̄z negative scz qd̄ nō est finitū nec aptū natus est habere finē: ut p̄ctus cui cū sit simpliciter indivisibilis repugnat habere finē: sicut vox d̄z invisibilia negative q̄a nullo mō pōt videri: **S**cdo d̄z infinitū p̄trarie qd̄ habet quāritatē om̄ino imprā sibilē: 7 tale nullū est in actu nec pōt p̄duci. ut p̄bat Aristo. iij. phīs. **T**ercio d̄z infinitū scd̄z impotentā transeuntis qd̄ habet quāritatē nō p̄transibile nisi cū magna difficultate ut via valde longa. **Q**uarto d̄z infinitū p̄tative qd̄ nō habet finē 7 aptū est habere: de quo solet poni exemplū linea si p̄ possibile vel impossibile ab ea auferā puncta ip̄am terminantia. 7 isti om̄es p̄dicti modi sunt infiniti scd̄m actū: **Q**uinto mō d̄z infinitū scd̄z pōnas accipiēdi alterū post alterū: i quo actus est p̄ductus pōne q̄a quātūcūq̄ ex eo accipiat restat semp̄ aliqd̄ ultra accipe. Et illud est triplex qd̄dā em̄ est infinitū scd̄z appositionē ut numerus q̄ p̄ unitatis additionē crescit in infinitū: 7 ideo licet dat̄ minimus numerus tñ nō pōt dari maximus: qd̄ tā est infinitū scd̄z diminutionē seu divisionē ut qd̄libet p̄tinū qd̄ dividit̄ in semp̄ divisibilia: sicut p̄bat Aristo: vi. phīs. vñ licet det̄ maximū p̄tinū nō tñ pōt dari minimū: q̄a quocūq̄ p̄tinuo dato. diuiso eo: dabit̄ minus qd̄ est vs̄ illius. qd̄ tā vero est infinitū 7 scd̄z appositionē 7 scd̄z divisionē: ut t̄pus: qd̄ p̄ additionē hore ad horā crescit in infinitū. 7 cū sit qd̄dā p̄tinū. diuisio eius p̄cedit̄ in infinitū 7 ideo nō

In qd̄o actu infinitus pōt poni.

Quare infinitū nō est totū vel p̄fectū

Quare ip̄osibile est p̄ducti actu in finitum.

Infiniti acceptiões

De loco.

713 **D**at neq; maximū neq; minimū tpus. **S**ed ptra divisionē p̄tinē in infi-
 nitū inflatur dupliciter: 7 pmo sic q̄a si p̄tinū dividere ē infinitum: ergo
 posset diminui in infinitū sic q̄ nūq; p̄ diminutionē p̄sumeret: p̄ns est cō-
 tra Aristo. i. phis. ubi d̄t q̄ omne finitū p̄ ablationē finiti p̄sumit: 7 loquitur
 ibi de finito sc̄ds actū: quale est q̄dcūq; p̄tinū. nā nullū est p̄tinū actu in
 finitū: vt p̄bat iij. phis.: Sc̄do q̄a d̄t ibidē Aristo: q̄ datur minimū os 7 mi-
 nima caro: cū ergo caro 7 os sint quedā p̄tinua ergo dat minimū p̄tinū 7
 p̄ p̄ns indivisibile q̄a alias minimo daret minus. **A**d p̄mā dico q̄ illa au-
 toritas phi omne finitū p̄ ablationē 7 c. intelligit de ablatiōe p̄tis eiusdē quā
 titatis q̄a tales sunt finite in quolibet p̄tinuo: nec sc̄ds illas p̄tes dividitur
 in infinitū: s̄ solū sc̄ds p̄tes eiusdē p̄portiois: puta dividēdo p̄mo totū i duas
 medietates 7 it̄exillas medietates si at̄medietates: 7 sic i infinitū vt etiā sup̄
 d̄claratū ē circad̄ritiā cōtinuoz: p̄tignoz: 7 p̄nter se habētū. **S**c̄do sc̄ds cōiter
 solū dicit q̄ caro 7 os s̄nt 7 alia corpa naturalia p̄nt dupliciter p̄siderari vno
 mō vt s̄nt q̄dā etiā naturalia: puta os vl̄ caro: 7 c. alio mō vt s̄nt p̄tina absolu-
 te: nō curādo formas naturales. Si p̄siderāt p̄mo mō: sic p̄cedit obiectio.
Nā oia etiā naturalia vt ibidē d̄t sunt d̄terminata ad maximū 7 ad minimū
 7 ideo p̄t dari ita parua caro que soltra dividat nō poterit p̄servare seip̄as
 in sp̄e carnis sed mutare in naturā p̄tinentis puta aeris vel aque que circū
 eūstat. vt d̄t Aristo. in libro de sensu 7 sensato. Si vero p̄siderāt sc̄do mō sic
 dividūt in infinitū. quia nullū quātū ratioe p̄tinitatis habet aliquid reper-
 gnans divisioni. **S**co. tū in v. metaph. 7 in ij. dis. q. ix. subtili hanc materiā
 tractat: qd̄ 7 ego al quantulū attingā in tractatu de aia circa illā autorita-
 tē sc̄di de aia oim a natura p̄stantiū est certus terminus augmēti 7 decre-
 mēti: preter p̄dictos aut̄ modos infiniti invenit̄ alij duo modi. Est em̄ qd̄
 dā infinitū duratiōe qd̄ sc̄z nō habet p̄ncipiū nec habet finē sue duratiōis
 sicut celū motus celi 7 tpus sc̄ds opinionē Aristo. in viij. phis. s̄nt̄ intelligē
 tie moventes orbes celestes. aliud est infinitū vigore seu p̄fectiōe qd̄ sc̄z ha-
 bet virtutē infinitā intensiue. 7 sic solus deus est infinitus.

Infinita du-
 ratione.
 Infinitus vi-
 gore seu per-
 fectione.

Locus ē vltia superficies corpis p̄tinetis immobilis pri-
 mū: et ē duplex sc̄z cōis 7 p̄p̄rius. **C**ōis ē qui cōtinet
 locatū 7 plura alia: sicut celū qd̄ est p̄tinetia visibi-
 liū 7 invisibiliū creaturaz. **L**ocus p̄p̄rius est circū-
 scriptō corpis locati nec maior nec minor corpore.

In finitū his que p̄tinebāt ad iij. phis. in hac quarta principali
 inclusō. p̄te. incipit autor d̄terminare de loco vacuo 7 tpe que p̄tinent
 ad quartū phis. Tractādo aut̄ de loco tria facit. primo ip̄m d̄ffinit: sc̄do d̄

*id est qui de motu sua
 p̄tina no mo movetur
 p̄tinet et
 p̄tinet
 s̄ vna
 sicut vna
 sicut corpale et
 s̄ equaliter
 locatio*

vidit. tercio ostendit varios modos secundum quos aliquid dicitur esse in loco. Ad quorum declarationem sciendum primo: quod Aristoteles, ante definitionem loci permittit aliqua velut supponens naturam loci declarantes: quarum prima est distinctio loci (hic etiam in textu poetica) in locum ceteris et proprium. unde locus ceteris est qui continet multa. ut aer vel celum. unde celum secundum Damascenum capitulum xvij. dicitur esse continentia visibilium et invisibilium. id est. corporaliū et incorporealiū creaturarum. Locum vero proprium dicitur quod est equum locato. Secunda suppositio locus non est in aliquo vel in loco quia pari ratione locus loci esset in alio loco et ille iterum in alio et sic in infinitum. Sed locus verus est in alio vel in subiecto puta in corpore continentem: et occasione istius ponit Aristoteles. ibidem octo modos essendi in de quibus etiam habet in tercio tractatu simulacrum Petri huius. Tercia locus continet locatum et nihil est eius. Et hec suppositio non repugnat prime ubi dictum est locum proprium esse equalē locato: licet enim continentem vel corpus sit materia continentis: non tamen continentem vel superficies quale continens est locus ut patebit. Quarta locus est separabilis a locato et contra sine corruptione: patet ex precedenti quia locus nihil est locati. Quinta locus habet sex distinctas positiones scilicet sursum deorsum ante retro dextrum et sinistrum: de quibus supra dictum est in fine capituli de motu. His premissis philosophus infert hanc definitionem loci: locus est terminus continentie immobilis primum. In qua definitione per terminum continentis intelligit superficiem concavam corporis continentis: et ponitur hec particula ad exclusionem antiquorum dicentium: locum esse spacium inter latera continentis: secundum quam opinionem etiam ipse Aristoteles loquitur in predicamentis dicens esse locum distinctam speciem quantitatis a superficie: et quod partes loci copulantur ad eundem terminum ad quem partes corporis locati quam opinionem in quarto philosophorum non probat quibusdam rationibus: quarum una est hec. Si locus esset spacium dimensionatum inter latera continentis: ergo recepto corpore in ipsum dimensiones corporis locati penetraret dimensiones illius spacii: dimensionatum: ita quod longitudo penetraret longitudinem: latitudo latitudinem: et profunditas profunditatem consequens est falsum ergo et illud ex quo sequeretur etc. deinde additur in definitione immobilis: ad differentiam vasis. cum quo licet locus multum consentiat: tamen in hoc differt ab eo quia vas est continentem transmutabile: locus vero continentem immobile. ultimo additur primum. que particula secundum expositionem multorum addit tamquam determinatio huius quod est immobile: ut sit sensus immobile primum. id est. immobile per se. Sed secundum Lōmē. melius addat ad particulam continentis vel locus sit terminus continentis primum. id est. proprie et adequate. et secundum hanc expositionem primum adderet ad distinctiōem loci ceteris quod non est continentem primum seu adequatum: locus autem proprius qui hic distinctus est continentem primum et adequatum locato. Sed contra definitiones loci instat tripliciter: primo quia si locus est superficies corporis continentis ergo moto corpore continentem movebitur et illa superficies ergo locus non est immobilis. Secundo quia si lapis iacet immobilis in studio spiritus est in alio ratio loco quoniam ab alia et alia parte aqua continentem propriam fluxum fluxum. et per se ab alia et alia superficie aquae. Similiter argueret de turri quam continet alius et alius aer circumstat proprium veterem

Locus cōis

Locus pp^oDefinitio lo
ci declaratio

De loco.

Tercio q̄a sc̄d̄s Aristo: hic ⁊ alibi frequēter locus saluat ⁊ p̄ferat locatū
 ⁊ sc̄d̄s Porphyriū locus est principiū ḡnatiōis effectiū: hec aut̄ nō p̄ueni
 unt neq̄ sup̄ficie neq̄ etiā respectu p̄tinentie q̄ fundat̄ in illa sup̄ficie: quo
 niā neq̄ quātitas neq̄ respectus est de ḡne actiōn̄. **C**ad̄ p̄mū dico p̄sup
 ponēdo q̄ q̄a locus ultra sup̄ficie addit relationē p̄tinentis: nā sup̄ficies ab
 soluta circūscripta rōe p̄tinentis nō habz rōes loci: ideo locus pōt accipi du
 pliciter. vno mō p̄ materiali sc̄z p̄ sup̄ficie p̄causa p̄tinentis p̄ximū: alio mō p̄
 formali sc̄z p̄ respectu p̄tinentie actiue fundato in illa sup̄ficie ⁊ terminato
 ad locatū. q̄ respectus p̄tinet ad p̄dicamētū vbi sc̄d̄s Sco. xi. q. q. Itā ḡna
 lissimū illius p̄dicamētū est vbi cōe ad vbi actiū: qđ d̄r locus formaliter
 ⁊ ad vbi passiuū. licet aut̄ sex p̄ncipioz solū diffinit̄ vbi passiuū. hoc suppo
 sito r̄ideo ad p̄mū q̄ si capis locus p̄ material: cōcedit sc̄d̄s Lōmē. q̄ est
 mobilis p̄ acciōis ad motum p̄tinentis corp̄is seu locat̄is sed nullo mō ad
 motū corp̄is locati. Verū tū si moueri p̄ acciōis nō p̄uenit ei in quātū est lo
 cus s̄ in quātū terminus corp̄is. Itā (vt vult Sco. in ij. dist. ij. in solu. q. v) nō
 est de rōe loci vt sit terminus corp̄is p̄tinentis: q̄a si p̄ possibile vel imposs
 bile illa sup̄ficies sit p̄ se: possit esse p̄ximū p̄tinentis ⁊ vere haberet rōes loci
 Si aut̄ locus capis formaliter sc̄z p̄ respectu p̄tinentie sic locus nec p̄ se nec
 p̄ acciōis est mobilis localiter: s̄ bñ est corruptibilis moto corp̄is p̄tinentē q̄a
 amphi nō manet illa relatio p̄tinentie sicut neq̄ sup̄ficies: vt arguit̄ in sc̄da ra
 tione de lapide iacētē in flumio: s̄ q̄a necessario ibi succedit aliud p̄tinentē qđ
 fitir p̄tinet: in quo licet sit alia numero relatio p̄tinentie sicut ⁊ alia sup̄ficies
 p̄tinentis: it̄ est eadē p̄cedē. i. p̄ equivalentiā: hoc est q̄a om̄ia eque saluant̄ de
 loco ac si esset om̄ino idē locus in numero. Et p̄ hoc soluta est sc̄da istātia.
Sed dices p̄tra solutionē. dato q̄ illius lapidis sit idē locus p̄ equivalē
 tia in q̄a habet aliū ⁊ aliū locū in numero ergo mouebit localiter q̄a mutat
 locū. R̄ideo q̄ ad hoc q̄ aliqd̄ moueat localiter r̄q̄rūt̄ duo. primo q̄ mo
 bile p̄ sui mutationē mutet locū: sc̄do q̄ inter p̄ozē locū ⁊ s̄bsequētē sit distā
 tia localis. quoz utrūq̄ deficit in p̄posito: quia ille lapis mutat locū solum
 p̄pter mutationē p̄tinentis. Ad terciū r̄ideo q̄ loco in quātū locus nō p̄ue
 nit saluare locatū p̄ se. sed solū p̄ acciōis sc̄z rōe terminatē forme s̄balis ⁊
 qualitātē naturalū illius corp̄is cuius locus est terminatē forme s̄balis ⁊
 pra d̄t q̄ naturalitas multū accidit rōi loci. p̄ tanto igit̄ aliqd̄ d̄r esse in loco
 naturalivel a loco naturalis saluari q̄a est in locatē naturaliter. in vltimo alī
 cuius corp̄is continētis qđ natū est saluare p̄tentiū: ⁊ eode mō etiā p̄uenit
 loco esse p̄ncipiū ḡnatiōis sicut saluare locatū.

Acceptio
loci.

De ḡnatiōis
mo predica
mento vbi.

Quō locus
est immob
lis.

Quō lapis
in flumio est
in eodē loco
cū non ab ea
dē sup̄ficie a
que p̄tinetur

Quō locus
saluat locatū

Notādū aliquid d̄r esse ī loco tripliciter: primo cir
 cūscriptine cui pōt assignari principiū mediū ⁊ fin

nis. vel cuius pres p̄mēsurāt p̄ribus loci: Sc̄do dif-
 finitive quod sic est in loco q̄ hic ⁊ nō alibi est. Ter-
 tio repletine: q̄d replet om̄es locū: ⁊ sic deus d̄ esse
 in loco. Itē quedā sunt in loco p̄ se. vt subiectū mo-
 tus: quedā p̄ acc̄ns: vt ea que sunt in subiecto: sicut

forme ⁊ pres ī regales rerū p̄positay. [¶] Nonit autor dno
 declarat varios mōs essendi in loco. ⁊ p̄iugēdo vtrūq̄ notabile q̄nq̄ mōis
 aliq̄d contingit esse in loco sc̄z circūscriptive diffinitive repletive p̄ se ⁊ p̄ ac-
 cidēs: ⁊ h̄ij vltimi dno mōi subauidant p̄imos duos q̄ modi licet om̄es
 sunt manifesti ex textu: tñ ad eoz clariorē cognitionē dicā sex pp̄des. [¶] Pri-
 ma Esse in loco solū p̄uenit rei existenti. ⁊ ideo ficta entia rōis: ⁊ om̄ia pdu-
 cibilia. que dicūt esse in p̄tia obiectiva nullo mō sunt ī loco: quoniā nō sūt
 Sc̄da Esse in loco circūscriptive solū p̄uenit corpi q̄d habet p̄tines diuisus
 a se. ⁊ ideo celū licet sit corpus: tñ q̄a nō habet extra se p̄tines ideo sc̄ds Ari-
 sto. nō est in loco nisi p̄ ptes. Et hoc verū est capiēdo celū p̄ tota regiōe. Sed si
 capiāt celū p̄ vltima spha: sic nō est in loco neq̄ sc̄ds se totū neq̄ sc̄ds ptes
 vñ si mouet mouet (vt d̄ Sco: xj. q. q.) sc̄ds locare ⁊ nō locari. hoc ē ad vbi
 actiū ⁊ nō passiū. q̄a nūc aliter locat corpus p̄tentū quā p̄tus locant: sed
 nō aliter locat q̄a nō locat. Et isto mōit elligit dictū Anerrois cōmē. xliij. iij
 phis. q̄ celū est in loco p̄ centrū. q̄a suū esse in loco est locare. locabile fixum
 in loco. Tercia pp̄o. Om̄e illud d̄ esse diffinitive in loco q̄ sic est p̄ns hanc
 loco q̄ sit nō p̄t esse in alio. ⁊ isto mō om̄e ens creatū est in loco: Quarta
 pp̄o. q̄d q̄d est in loco circūscriptive ē in eodē etiā diffinitive: sed nō ecōtra
 vñ angetus ⁊ alie res incorpales sunt in loco diffinitive: quoniā nō p̄t men-
 surat loco. Quarta Solus deus est in loco repletive: q̄a solus deus est ens
 infinitū: ⁊ ideo solus ip̄e replet om̄es locū sua essentia: p̄tia: ⁊ p̄tia. d̄ quo
 poteris plura legere ap̄d doctores in xxxvij. dis. j. sen. Sexta pp̄o. D̄ illud
 est p̄ se in loco: cui p̄uenit p̄ se localiter moueri. q̄d vero nō p̄t moueri nisi
 p̄ acc̄ns nō ē ī loco nisi p̄ acc̄ns: ⁊ q̄ nullo mō p̄t moueri. nullo mō p̄t eē ī
 loco. hec pp̄o patz nā sc̄ds Aristō: in p̄ncipio iij. phis. locū querimus p̄p̄
 motū. ex qua pp̄o infero aliquot corrolaria. primū dens: q̄a nullo mō est
 mobilis nullo mō est locabilis. sc̄ds om̄es forme siue sint sbales siue acc̄si-
 les q̄dū informant sbctū: similiter partes q̄dū sunt in toto solū sunt in lo-

Quo celum
est in loco.

De vacuo.

patet q̄a solū s̄nt mobiles p̄ acc̄s̄ia. ⁊ si aliquid possit separi a corp̄e ⁊ esse
p̄ se tale iā esset in loco p̄ se. vel circūscriptiue si fuerit quātū: vel solū diffini
tue si fuerit nō quātū. Ex quo vltra sequit̄ q̄ si p̄ poss̄as diuinā materia se
pararet ab om̄i forma esset p̄ se in loco diffinitue vt vult Sco. xij. dis. ij. q. ij

**Vacuū ē locus non repletus corp̄e aptus natus tñ
repleri: ⁊ ip̄m vacuū esse est impossibile: quo tñ sup
posito: nec motus naturalis: nec aīalis: nec violen**

**Post tractatū de lo
tus in ip̄o posset fieri naturaliter.** co incipit autor tracta
re de vacuo: quoniam vacuū est quidā locus. ⁊ duo facit. primo ponit hāc dif
finitionē vacui. Vacuū est locus. ⁊c. i. locus in quo nō est actu corp̄e sed ap
tū natū est esse. sedo ponit notabile in quo tāgit dno ad intētionē Aristote
in iij. phis. p̄mū q̄ impossibile est esse vacuū: ⁊ hoc pōt intelligi dupliciter
vno mō de impossibili scd̄s naturā ita q̄ p̄ poss̄as naturalē nō pōt esse vacuū
⁊ sic est verum: quod dicitur. alio modo pōt intelligi de impossibili simpli
citer sic q̄ implicet contradictionē vacuū eē vel q̄ p̄ nullā poss̄as etiā diuinā
possit poni vacuū. ⁊ sic est falsum. prima pars patet sic. nā p̄pter ordinem
vniuersi qui consistit in dignitate eius prius que dignitas nō saluaret posito
vacuo inter easdē res natura vniuersalis sic abhorret vacuū: vt moto loca
liter vno corp̄e statim in locū eius succedit aliud: etiā si debet moueri tra
inclinationē nature pprie. vñ ne fiat vacuū quōq̄ graua ascendunt vt patet
de ductu aque p̄ fistulas cannaliū ad loca altiora: quōq̄ etiā graua quiescūt
in aere sine aliquo ea retinēte vt patet de ctephidra repleata aqua qui si ele
uet̄ in aerē bene clauso foramine sup̄iori aqua nō effluit p̄ foramina inferi
ora. Per naturā aut̄ vniuersalē nō solum intelligo causas vniuersales vt de
um vel celū: sed intelligo totū ordinē entū vniuersi tam sup̄ior̄ q̄ inferior̄
q̄ aut̄ nō implicet contradictionē eē vacuū p̄ potentā diuinā est sententia
Sco. in iij. dis. xliij. q. v. ⁊ in q. q. xj. ⁊ p̄bat sic. Nam si deus subito faciat ex
magno corp̄e parvū: ⁊ relinquat aerem circūstantē nature pprie: cū natu
ra nō possit moueri in instanti aerē circūstantem vt subito applicet lateri
bus illius corp̄is parui necessario ibi erit vacuū ad tps: quousq̄ natura ap
plicaret aerē circūstantē lateribus illius corp̄is parui. Scd̄m q̄ tangit in
texto. est q̄ dato q̄ sit vacuū in illo nullus motus posset fieri. Locus causa
est scd̄s Aristo. in iij. phis. quia si motus fieret per vacuū sequer̄ q̄ ille mo
tus fieret in nō tpe seu in instanti p̄sequens est falsum: quoniam om̄is motus
fit in tpe sed p̄sequens p̄bat quod inaccessio in motu p̄uenit ex resistētia ma

**Quo vacuū
um esse ē, im
possibile.**

**Utrū motus
possit esse in
vacuo.**

diu: & ideo quanto mediū minus resistit tanto motus sit velocior sēc in minō
 ri tpe. ceteris paribus. Sed vacuū nihil resistit: ergo si motus fieret in va-
 cuo: cū ibi nulla sit resistentia mediū. motus ille fieret in instanti. Sed quia
 nō sola resistentia mediū est causa successiōis motus: vt etiā antea tactū est
 circa illū certū motus nō fit in instanti. nam vt dicit Scot. in ij. dist. ij. q. ij. mo-
 tus habet diuisibilitatē & successiōē essentialē ex diuisibilitate spacij: qā
 omne mobile motū a virtute finita necessario prius p̄transit vnā pte m spacij
 q̄s aliam: sed vltra illā successiōē essentialē pōt addi motui velocitas vlt
 tarditas que puenit ratione s̄bitutatis mediū vlt densitatis. Cū itaq; diuisibi-
 litas spacij per quod fit motus sit essentialior causa successiōis motus q̄
 mediū resistentia ideo dico ex sētētia Scoti q̄ si esset vacuū posset in ipō esse
 motus etiā successiōis: loquendo de successiōē essentiali sed nullā haberet
 velocitatē aut tarditatē accidentalem. quā haberet in pleno. & p hoc soluit
 autoritas autoris nostri & philosophi. voluit etiā Aristō. pbare q̄ nullus mo-
 tus potest esse in vacuo habens velocitatē aut tarditatē supadditā successiōi
 ni essentiali: vñ & angelus cū mouet p̄ plēnū: motus eius est successiōis: &
 tamē certū est q̄ illa successiō nō puenit ex resistentia mediū causata ex dē-
 sitate maiori vel minori illius mediū. quia spiritui nullū corpus resistit. Si
 militer diceret de anima sepata a corpore: & de corpore glorificato. Et si que-
 ras an ille motus in vacuo esset naturalis vel animalis vel violentus. Dico
 q̄ motus gravū deorsum esset naturalis & sursum violentus. attendendo
 naturalitatem ex pte mobilis nō ex pte mediū. Dico etiā q̄ preeta nō mo-
 uerent ad motū mediū deferentis sed a virtute eis imp̄pressa a p̄ciētē. De
 motu aut animalis dico q̄ gradientia possent p̄ terrā ambulare si supra ter-
 ram esset vacuū supposito q̄ possent viuere sine respiratiōe. in aere nō pos-
 set volare sine aere: nec piscis natare sine aqua. Nec posset f. eruiusio nec au-
 ditio nec odoratio. quia ista requirūt mediū extrinsecum tanq; deferēs spe-
 cies ad potentias. Itē p̄tra p̄dicta instatur. Si esset vacuū poneretur spa-
 cij diuisionatē: ergo corpore ingred̄ēte in illud: diuisiones corpis ingre-
 diētis penetrarēt diuisiones illius spacij vacui: p̄his est falsum qā ista est
 causa quare corpora plura nō p̄nt esse in eodē loco qā impossibile est fieri pe-
 n̄trationē diuisionū: p̄his aut pbat: qā vacuū nō pōt moueri. igit diuē-
 siones eius nō cedūt diuisionibus corpis ingred̄ētis. Dico q̄ in vacuo nō
 sunt diuisiones positę s̄ solū iaginarie: & ideo nō se q̄ penetratio diuisionū

Empus est numerus motus secundus prius

I & posterius: Numerus est triplex scilicet nu-
 mer^o numerat^o vt sunt res numerate vt tres lapides

De passiōe motus.

vel quatuor. Et numerus numerans ut aīa: z numerus
 mediate quo numeramus: z hoc tripliciter. pri-
 mo ut actio aīe vel cōceptus aīe quo numeramus:
 scdo ut qdlibet nomē numerale ut duo quātuor. ter-
 tio ut quelibet res qua mediante res numerat ipsa
 aīa. Numerus numeratus duobus mōis numerat̄
 primo a causa que facit numerū: z sic tpus numera-
 tur a motu: quia prius z posterius in tpe causatur
 a priori z posteriori in motu. Aliter numerat̄ nume-
 rus numeratus a ptibus suis z a substātia sua. z se-
 cū dū hoc tpus numerat̄ dupliciter scz a pōri z a po-
 steriori in tpe: z ab ipō nūc iterato scdō esse eodē tñ
 pmanēte scdō substātia. z sic tpus est numerus quo
 numeram⁹ motū q̄a certificat̄ quāritas tpe i ex nu-
 mero suaz ptiū z ex substātia sua: z hac certificata
 certificat quāritatē motus. ¶ In hoc ultimo capitulo deter-
 minat de tpe: qd est passio motus
 z plura facit: primo ponit tres diffinitōes tps: scdo oñdit quomō nūc ha-
 bet se ad tps. tercio declarat plures modos q̄b aliquid dicit esse in tpe: quar-
 to enūerat duas tps: qnto z vltio pbat tps eē magis cāz corruptiōis q̄ gñā-
 tiōis. z hec oia tractat̄ ab Aristo. in vltio tractatu iiii. phis. ¶ Dicit diffinitio
 tps sic exponit. Tps ē numer⁹. i. mēsurā motus scdō prius z posterius. i.
 scdō pte pcedētē z abseqnētē. qd idō addit q̄a tps est mēsurā motus: preci-
 se inquātū in eo sunt plures ptes quaz altera est pōri z altera posterioz. Et

Causa ubi aliter dicitur motus
materialiter causas numeratus numerale
quod motus
ut dicit philosophus quatuor phisicorum sermo mensuratus
ex pte ab componitur ut tps mensurat ab
motu ab hinc
plures motus qd dicitur ab al
ut hinc dicitur numerus
ex nūc fluxu in tpe
quod hinc
mensurat

quo patet q̄ t̄pus est mensura rerū in quibus inuenit̄ prius & posterius d̄
 ratiōe vt est motus & om̄es opatiōes que s̄nt successiue: C̄ Postea aut̄ q̄
 volens declarare q̄d̄ t̄pus est numerus motus: ponit diuisionē numeri p̄
 qua diuisiōe cōsiderādū est q̄ numerus numerans p̄t̄ intelligi dupliciter. ¶ Numerus
 vno mō effectiue & sic aīa d̄ numerus numerans. alio mō formaliter & sic numerās d̄
 om̄e illud quo formaliter aliud numeramus siue mensuramus d̄ nume
 rus numerās: hoc mō numerus mathematicus d̄ etiā numerus numerāl
 nō effectiue sed formaliter: & solū isto mō sc̄do nos utemur numero nume
 rante in sequētibus q̄ sc̄s coincidit cū numero quo numeramus. C̄teritis
 cōsiderādū est q̄ s̄ba t̄pus sc̄d̄s autorē est ip̄m nūc nō vt stana q̄a sic est s̄ba
 eui: s̄ vt stnēs q̄d̄ d̄ p̄p̄ie istās illd̄ istās ponit eē vnū & idē i toto illo fluxu
 secūdū s̄bas: licet sit aliud & aliū sc̄d̄s esse: sicut mobile in toto motu manet
 idē sc̄d̄s s̄bas: licet diuersificat̄ sc̄d̄s esse: q̄d̄ dictū quōd̄ est verū & quōd̄ nō: dice
 tur infra circa textū de nūc. C̄ult itaq̄ dicere autor q̄ t̄pus opatū ad motū
 primi mobilis: s̄nt̄ ad s̄bas suā que est nūc: & ad p̄tes suas que sunt prius &
 posterius d̄ numerus numeratus: s̄ opatū ad alios motus inferiores est
 numerus numerās: ita sc̄s q̄ t̄pus quātitas numerata seu mensurata hoc ē
 certificata ex motu primi mobilis & etiā numero suaz p̄tū vel quocūq̄ alio
 mensurat̄ pannū & alia multa q̄bus applicat̄. & ex hoc patet sc̄d̄s intentionē
 autoris d̄ n̄tia huius p̄ine diffinitōis t̄pis. a t̄rcia in qua dicit̄ q̄ t̄pus est
 mensura motus sc̄d̄s prius & posterius: prima em̄ dat̄ de t̄pe in ordine ad
 motū primi mobilis a quo t̄pus numerat̄ vt a sua causa. sed t̄rcia dat̄ per
 opationē ad motus alios quoz t̄pus est mensura: licet aut̄ hec sit intentio
 autoris. t̄n̄ sc̄d̄s verā expositionē que dicta est in principio hui⁹ capituli: nul
 la est d̄ n̄tia inter p̄mā & t̄rciā diffinitōnes. v̄n̄o sunt vna diffinitio. T̄pus
 em̄ est mensura: cuiuslibet motus: vt magis patebit ex sequētibus. Sed cō
 tra hoc obijcit̄ Aristo: post̄ predictā diffinitōne t̄pis declarās quo mō t̄pus
 est numerus. d̄ sic. T̄pus aut̄ est q̄d̄ numerat̄ & nō quo numeramus ergo
 videt̄ q̄ in hac diffinitōe numerus nō est idē q̄ mensura: q̄a mēsurā nō est
 illud q̄d̄ numerat̄ sed quo numeramus. ¶ R̄ndeo q̄ Aristo. in verbis allega
 tis nihil aliud vult quā q̄ t̄pus nō est numerus mathematicus quo nume
 ramus diuersas res puta hoies equos & c̄ijs. & q̄ nō est p̄p̄ia mensura ali
 cuius predictoz q̄a hoc numero etiā t̄pus numerat̄ vt cū dicimus t̄pus v̄ni
 us duaz vel triū horaz. nō aut̄ vult t̄ps esse id̄ q̄d̄ numerat̄ a motu nisi quo
 ad nos: v̄n̄o t̄pus est id̄ quo numeramus oēm motū. d̄ em̄ ibidē statim post̄
 diffinitōne. Signū aut̄ q̄ t̄pus sit numerus motus: est. plus em̄ & min⁹ nu
 mero indicamus. motū aut̄. plurē & minozē t̄pe. numerus itaq̄ t̄pus est. ex
 quo textū manifestū est q̄ in hac diffinitōe t̄pis Aristo. nō intendit dicere
 t̄pus esse numerū numeratū a motu sed potius numerū quo numeramus

De tempore.

**Quinque ppe
tates tēporis**

motū: 7 q̄hec sit infēctio Aristo. patz ex pprietatib⁹ p̄is q̄nas hic ad declarā
dū ppositū nō est inutile adducere sunt itaq̄ sc̄dm Aristo. Quinq̄ pprie
tates tēporis. Prima dabile est minimū tēpus sc̄dm multitudinē vt in nome
ro diez vnus vel duo dies: sed nō est dabile minimū tēpus s̄ d̄ magnitudis
nem. quia c̄m̄s magnitudo est d̄m̄sibilis in infinitū. vt iam sepe dictus est
ex sexto phis. Secda pprietas tēpus nō d̄r velox 7 tardū sicut neq̄ aliq̄s no
merus quo numeramus: s̄ dicit multū 7 paucū: 7 hoc in quātū est nume
rus: d̄r etiā longū 7 breue in quātū est sp̄m̄nū. Tercia tēpus est vbiq̄ idē nu
mero simul: licet nō sit idem q̄d est posterior cū illo q̄d fuit prius. sicut mo
tus primus cuius tēpus est in mensura simul nō est nisi vnus: licet ps eius p̄
oz 7 posterior est alia 7 alia. Quarta sicut motus primus est vnus 7 p̄ma
tis p̄ reiterationē: sic 7 tēpus reitērat: vt hiems. ver. etnas: 7 autumn⁹. Qui
ta nō solū mensuramus motū tpe sed etiā ec̄tra tēpus motu: nā nō solū co
gnoscimus numerabilia p̄ numerū sed etiā ec̄tra numerū p̄ numerabile
reitēratū: sicut multitudinē equoz numero cognoscimus. 7 ec̄tra p̄ vnū
equū ak quōtēs replicatū cognoscimus numerū: vtrū aut tēpus eodē mō se
habet ad motū primi mobilis 7 ad alios inferiores vel aliter patebit circa
textū sequentē: bidē etiā patebit de priori 7 posteriori. quomō ponūt in dif
finitōe tēpis. Ad cognoscendā autē mensurā duratiōis alioz a mo: u. notan
dū q̄ mensura seu duratio rerū vniver si inuenitur quadruplex. Prima est
entū omnino necessarioz immutabilū simpliciter: 7 ista est eternitas. Sec
cūda est p̄manētū vt p̄manētia sunt. 7 d̄r eū. Tercia est successioz: 7 d̄r
tēpus. Quarta est raptim trāseuntū: 7 d̄r instans de quibus aliqua breuiter
dicamus. 7 primo de eternitate quā sic diffinit. Boetius li. v. de slo. p. vij.
Eternitas est interminabilis vite tota simul 7 p̄fecta possessio. hāc diffinitio
nē exponēs Sco. vi. q. q. d̄t q̄ ibi ponit vita (que accipit p̄ existētia actuali
p̄fecta) tanq̄ cōnotatū 7 quasi s̄ctm̄ vel fundamētū eternitatis: Eternitas
em̄ est mōs intrinsecus existētie vt ibidē pauloan dixit Sco. Adūt 7 alie
tres pticule vey interminabilis: q̄d excludit desinōnē 7 tota sit. q̄d excludit
successionē: 7 p̄fecta possessio: q̄d excludit depēdentiā 7 ptic: pattonē. vnde
eternitas nihil aliud ē quā existētia dei actualis 7 p̄fecta: p̄notāda hec tri
ves q̄ est interminabilis. q̄a nec p̄ncipiū nec finē habet. tota sit: q̄a est sine va
riatiōe 7 successiōe 7 p̄fecta: q̄a nō depēdet nec est ab alio p̄ncipata. Ex quo
patet q̄ in eternitate nō est p̄teritū vel futurū: sed solū nūc p̄ns: cū ibi nul
la sit successio. 7 si dicas. vba q̄ p̄notāt tps 7 successiōnē dicūt de deo viderē
sc̄it de⁹ sc̄iet tēcis. ergo videt q̄ in eternitate dei ē pri⁹ 7 posterior 7 p̄ con
sequēs successiō r̄ndet Sco. dif. x. j: q̄ talia verba que dicūt de deo magis
dicūt p̄notare nūc eternitatis quā d̄ntias tēpis nō in illud nūc absolute: s̄
in quātū coexistit p̄ibus tēpis. vt eū d̄r deus genuit deū: p̄significat nūc 7
eternitatis in quātū illud coexistebat p̄tō: de⁹ ḡnat. i. deus habet actū ḡnantē

**quadruplex
mēsurā dura
tiōis.**

Eternitas.

**Quō verba
tēpus signifi
cautia dicūt
de deo.**

Si in nūc eternitatis inq̄rātū illud coexistebat t̄pi p̄nti. 7 ex hoc patet q̄ eū
 illud nūc vere coexistat cuilibet d̄istincte t̄pis. vere dicim⁹ de deo d̄istinctas oīz
 t̄pm. Secūda mensura est eū. vñ angelus 7 oīa s̄a creata 7 oīis opatio
 interior angelis: 7 ḡn̄aliter oīne ens p̄manēs cuius totū esse p̄t simul ac q̄. **Eūm.**
 ri mensurat̄ eno. Eū aut̄ nō est aliud quā existētia rei p̄ manētis 7 notan
 do ip̄am coexistere t̄pi vero vel imaginario. 7 illud qd̄ mensurat̄ eūo vocat̄
 eūternū vt angelus: illud vero qd̄ est mensura eius duratiōis d̄z eū: qd̄
 nō est aliud q̄ existētia eiusdē. Et si queras. Vtrū omnū eūternorū s̄tronū
 eū vel tot sunt ena quot eūterna. R̄s̄idel̄ p̄babiliter sed̄ n̄ Sco. d̄. ij. q̄. ij.
 q̄. ij. q̄ si p̄ eū intelligat̄ actualis existētia cuiuscūq̄ eūterni: sic tot erunt
 ena quot eūterna. Si vero noīe eū intelligat̄ existētia illius qd̄ est simpli
 eius inter eūterna que cognita nata est certificare de alijs sic est t̄m vnū
 eū se3 existētia p̄mi angeli respectū oīm eūternorū. lege ptura ap̄d Sco
 obi sup̄a: illud etiā sciendū est. q̄ eū nō est mensura ex natura rei neq̄ il
 lius cui est intrinsecū: neq̄ aliquorū aliorū si ponat̄ t̄m vnū eū: quia illd̄ qd̄
 est mensura ex natura rei debet esse nocius naturaliter 7 aliud ab ip̄o men
 surato sed̄ in existētia angeli aut̄ aliorū eūternorū nihil est tale: q̄a vt iā d̄i
 ctū est eū angeli nihil aliud est ab existētia angeli. Itē nō est de rōe eū vt
 sit duratio p̄ncipiū habēs sine fine vt pleriq̄ sentiūt siue eū existētia ange
 li habeat finē sicut̄ habet p̄ncipiū siue neutriū habeat: nihil minus d̄z eū: si
 eū 7 existētia aliorū p̄manētū que habēt p̄ncipiū 7 finē. Tercia mensur
 ra est t̄pus. qd̄ p̄mo habet mensurare motū 7 oīes actiōes successiuas:
 entia vero p̄ manētia nō mēsurat nisi p̄ acc̄s. i. inq̄rātū subiecta sunt mo
 tu. Adueniat etiā tempus quietē. vt dictū est in capitulo de quiete. sed̄ so
 lū p̄ acc̄s 7 priuatiue. vnde sicut̄ si esset spaciū vacū. mensuraret̄ eisdem
 dimensioibus priuatiue: neq̄ bus mensurat̄ plenū positiue (vacū eū si esset
 nō haberet dimensioēs positiuas sed̄ solū potentiales ita in p̄posito quies
 mensurat̄ eodem t̄pe priuatiue quo motus mensurat̄ positiue. vnde sicut̄
 nō p̄t aliquid moueri in instanti vt supra dictū est. ita nec quiescere. cuius
 ratio sed̄m p̄m̄ est ista. quia moueri est aliter se nūc habere quā prius. et
 hoc aut̄ sed̄z locū: aut̄ sed̄z quāritatē: aut̄ sed̄z qualitātē: quiescere vero ē sicut̄
 se habere nūc sicut̄ prius: sed̄ in instanti nō est aliqd̄ prius vel posterius s̄ so
 lū in t̄pe ergo &c. Ultima mēsurā vocat̄ instās que p̄mo habz mēsurare mu
 tata esse: hoc est indimibilia copulatiua 7 terminātia ptes motus: 7 muta
 tiōes instāneas: sicut̄ ḡn̄atiōes 7 corruptiōes. 7 p̄ acc̄s mutabilia: inq̄n
 tū se3 h̄nt esse s̄bmutato esse vel mutatiōe instānea de quo magis patebit
 (in capitulo de nūc.

Tempus

Quo quies
mensuratur
tempore.Quare i'ns
stant. non fit
motus neq̄
quies.

Tp̄usetiā est motus quidā regularissimus numera
 rus ab ip̄a anima sc̄dm prius 7 posterius.

De tempore.

**Drnt regn-
laritas 7 uni-
formitas mo-
tus:**

Constitutio scda diffinitio tps. Ad cuius declarationē. Notādū est pmo qd regularitas motus ex alio sumit qz vniformitas. Ita regularitas motus sumit ex hoc qd mobile eque velociter mouet p qualibet pte tps. Vniformitas vero ex eo qd mobile eque velociter mouet in omnibus suis partibus. ex quo patet qd pot esse motus vniformis qui nō est regularis 7 ecōtra: primū patet: qā motus lapidis deorsus est vniformis qā omnes eius ptes eque velociter mouent: scd̄z patet de motu celi: qd licet nō sit vniformis (qā ptes celi circa polos tardius mouet quā ptes celi circa zodiacū. Ita ptes celi p̄ p̄mque polo minore circulū describūt quā ille que sunt circa zodiacū: in eā h̄ tpe) tñ est regularis: qā nulla ps velociter mouet vno tpe quā alio. saltem habēdo respectū ad p̄m centrū vnisciusqz orbis: inter motus aut orbū celestiu motus p̄m mobilis est regularissimus. 7 ideo etiā ponit primus. 7 regula seu metrū oim alioz motū vt patet ex viij. phisico. 7 de hoc solo intelligit p̄s diffinitio que posita est scd̄z opinionē eoz q tenent tps nihil aliud esse realiter quā motu p̄m mobilis: nō absolute s̄ vt in eo aia numerat prius 7 posterius. ita qd prius 7 posterius in motu vt numerata ab aia. sunt ipm tps. Pro hac opinōe est illud Lōmē. si nulla aia esset. nullū tēpus esset. 7 ad Aristo. qd negat tps esse motū. dicūt qd verū est quātum ad esse formale qd habet tps ab aia: sed nō quātū ad esse materiale: ymo vt sic realiter est ipē motus p̄m mobilis: hec aut opinio licet videat p̄babilia tñ qā est p̄tra intentionē Aristo. 7 habet in se quandā latentē p̄tradictiones in hoc: qd ex vna pte p̄cedit tps esse passionē 7 mensurā cuiuslibet motus. vt habet ex iij. phisico. 7 ideo opter qd tps dicat aliquid apte rei distinctum a motu etiā seclusa quacūqz aia. 7 ex alia pte ponit tps nō habere esse aliqd distinctū a motu sine aia ideo Dico aliter qd seclusa quacūqz aia tps habz esse reale distinctū a motu etiā p̄m mobilis. 7 ideo p̄cedo cū Aristo. hanc esse falsam tps est motus regularissimus seu primus. ppter hoc quia si cot nulla passio in abstracto predicat̄ de suo sbctō quacūqz predicatiōe sic nec ecōtra. 7 etiā ppter rōes phi q̄b̄ p̄bat tps nō esse motū: s̄ aliquid motus. Ad auctoritatē aut Lōmē. dicētis si nulla aia esset nullū tps esset. verū est quātū ad esse cognitū seu discretū p̄tū eius: sed hoc accidit nature tps

**Utrū tēpus
istū gūtur
realiter amo-
tu.**

**Quare hecē
falsa tps est
motus.**

**Utrū tps d-
stinguitur a
quanditate
successiua
motus.**

Sed restat dubiū. Utrū tps sit aliud a quātitate successiua seu duratio ne motus p̄m mobilis vel est idē qd ipa quātitas qua motus p̄m mobilis est formaliter quātus 7 successiuis vtraz ps videt p̄babilia. qd em̄ alia sit p̄pa quātitas motus quā tps: expresse d̄t Aristo. v. metaph. 7 idē videt̄r tenere Sco. ibidē 7 in ij. dis. ij. q. ij. Alia etiā ps qd quātitas successiua mot⁹ nō sit alia quā tps. videt̄ esse sentētia Aristo. in predicamentis. vbi solū tps ponit quātitatē successiua. 7 hoc expresse d̄t Sco. xlviij. dis. iij. q. ij. his ver bis. Tps nō est in motu celi sicut vna quātitas in alia quātitate: qā nō est ponere tales duas quātitates in eodē sbctō: quaz vna sit quasi sbctū 7 al-

tera quasi passio. Ergo tpus ultra motū (vt motus includit ppsā successio-
 nē) nō addit nisi rationē mensurę formaliter. Ex quo sequit primo. qd aliter
 habet se tempus ad motum primi mobilis? aliter ad alios motus. Nam
 ad motum primi mobilis habet se vt passio 7 mensura, ad alios verō motus
 solum habet se vt mensura 7 non passio. sicut quantitas vlnē habet se ad vlnē
 nam sicut passio 7 mensura: ad pannum verō habet se solum vt mētura et
 nullomō vt passio. Sequit scdo. qd sine teneat qd tpus sit idē qd quātitas suc-
 cessina motus primi mobilis sine. ponat quantitas motus esse alia ab illa qd
 dicitur tpus: vntro mō quātitas illa est de essentia motus: sine capiat motus
 materialiter p forma scz fluente in motu sine formaliter p respectu moti
 ad motus: qui est in gnie passiois. sicut em quātitas pmanēs nō est de esse
 tia quātū pmanētis: licet sine ea nūq̄ sit realiter: sic etiā quātitas successina
 motus nō est de essentia motus: licet nūq̄ motus sit sine ipsa. Et hoc ē verū
 accipiēdo motū illū predictis duobus mōis. Nam si accipiat motus p ipō
 sitorū successiuo: sic nihil aliud esset quā illa quātitas successina. Ultimo se-
 quit qd nō opret multiplicare tpa scdm multiplicationē motū. quia tpe vt
 dictū est. solū est passio 7 mensura intrinseca motus primi mobilis: aliorū
 aut motū est mensura extrinseca. 7 ideo Aristo. dicit idē tpus esse in celo in
 terra 7 in mari. Notandū scdo sicut prius 7 posterius in motu causā a po-
 ti 7 posteriori spacij vel forme in qua est motus. ita prius 7 posterius tem-
 poris causantur a priori 7 posteriori motus: sicut etiā supra declaratum
 est de quantitate 7 diuisibilitate in partes integrales. et ideo prius 7 post-
 rius conformiter accipiunt in magnitudine motu 7 tpe sicut 7 diuisibilitas
 Nam si diuidat magnitudo in qua sit motus in ptē priorē 7 posteriorem: ita
 pformiter diuidet motus 7 tpus mensurās eūdē motū. Verbi gratia si fiat
 motus p̄tinu⁹ p duas leucas in duabus horis diuisa magnitudine in prio-
 rē 7 posteriorem leucā in aliquo indivisibili copulāte illas leucas adinvecē: si-
 mul 7 pformiter diuidet motus in ptē priorē: que sit sup priorē leucā: 7 in
 ptē posteriorem que sit sup posteriorem leucā. 7 sicut diuidet tpus in priorē he-
 rā 7 posteriorem. Ulmo notandū qd cū prius 7 posterius sint relatiua: 7 in
 relatio aliud est relatio: aliud fundamētū: aliud subiectū: vt in simili si mi-
 litudo est relatio qualitas fundamētū. corpus aut in quo est qualitas subie-
 ctū: ideo prius 7 posterius in motu pnt capi tripliciter. vno mō p relatione
 prioritatis 7 posterioritatis 7 sic prius 7 posterius in motu nec sunt motus
 nec tpus. scdo capiūt p fundamēto seu p̄mo denoiato illius relatiōis: et
 sic prius inē est qd quātitas ptis prioris motus: 7 posterius idē qd quanti-
 tas ptis posterioris. hoc mō pcedit qd prius 7 posterius in motu sunt tps
 tenē 7 opus esse quātitate successinā motus. sicut cōter tenēt Scotus antef
 scd3 intentionē Sco. xlviij. dist. iij. q. ij. tercio mō pnt accipi p subiecto: seu
 re moto denoiato: 7 sic prius est prior pars motus: 7 posteri⁹ posterior pars
 motus. 7 ideo nō sunt tpus sed motus.

Q: non sunt
plura tpa sit

Prius 7 po-
sterius pfor-
miter se hnt
in tpe motu
7 magnitudi-
ne.

Prius 7 po-
sterius i mo-
tu capiūt tri-
pliciter.

Tre tpus est mensura motus scdm prius 7 posteri⁹

De tempore:

quod sic patet: quia motus localis est super magnitudine
que habet partem ante et post: et ille due partes dicuntur respec-
tu medie partis. Mobile autem quod mouetur est quoddam di-
uisibile: et est in portione ad renouationem ubi: loci et situs: et
hec portio diuisibilis est secundum diuersas partes magnitudi-
nis ubi loci et situs. et cum ipsa sit diuisibilis. et cuiusli-
bet diuisibilis sit aliqua mensura: ergo erit us illius
portione ad actum: erit aliqua mensura: et talis mensura

Consequenter tertia definitio temporis que in sensu coincidit cum portione.
est tempus. ut dictum est. Ita numerus in prima definitione idem est quod mensu-
ra. sed in contra quod hec definitio sit materialis respectu prime ita quod habeat
se ut conclusio demonstrata per primam. Cuius definitionis declaratio ex dictis cir-
ca primam et secundam definitiones clara est: et ideo ab eius alteriori declaratione
me tunc. Autor etiam probat eam permissis quatuor suppositionibus: prima omnis mo-
tus localis sit in spacio quod habet partem anteriorem et posteriorem et medium copulans
illas partes. hec enim tria sunt de ratione cuiuslibet continui. ut supra dictum est de di-
uisione motus. Secunda suppositio: omne quod mouetur est diuisibile: quia secundum Aristotem:
vi. phisicorum. indiuisibile non potest per se moueri quod quomodo verum est expositum est su-
pra. Tercia suppositio. omne mobile localiter est in portione triplici: videlicet ad renoua-
tionem ubi: loci. et situs. cuius ratio est: quia nisi esset in portione ad illa tria non
posset moueri ad ipsa: quia motus est actus entis in portione secundum quod est in portione.
Circa quod considerandum quod mobile non eodem modo est in portione ad illa tria. Ita ut di-
ctum est supra motus localis est in portione ad ubi sicut ad terminum intrinsecum
ad locum vero et ad situm seu positionem sicut ad terminum extrinsecum. solum enim ibi
lud dicitur terminus intrinsecus motus quod est eiusdem essentie cum motu materi-
aliter sumpto: Quarta suppositio. predicta portio hoc est motus localis est diuisi-
bilis secundum diuisionem magnitudinis. ubi. loci et situs. hoc patet ex vi. phisicorum
ubi dicitur quod motus: tempus. magnitudo in qua sit motus: et terminus ad quem.
proformiter diuiditur ut declaratum est circa textum precedentem: et supra circa il-
lum textum: omne quod mouetur mouebatur et mouebitur: premissis istis suppositionibus
probat sic definitio ex textu. Cuiuslibet diuisibilis est aliqua mensura sed motus
est diuisibilis ut patet ex suppositionibus: ergo ipius motus est aliqua men-

Terminus
intrinsecus
motus.

ra: et nō pōt esse alia quā tēps: q̄a optet mensurā esse hōgēneā hoc est p̄por
tionab: les suo mensurato et r. metaph. sed motus est p̄tinuus et successiu⁹
ergo optet mensurā eius esse p̄tinuā et successiuā et tale nihil videt esse aliū
p̄ter tēps ergo tēps est mensura motus sc̄d̄s prius et posterius: hoc est.
in quātū in ip̄o est aliquid prius et aliquid posterius.

Et sicut ip̄m q̄d fert vel mouet in motu suo est vnū
et idē ens: h̄ns t̄n p̄pationes ad pres magnitudinis
sc̄s respectu termini a q̄ et respectu termini ad quez
ita idē est nūc sc̄d̄s substāriā q̄d adiacet ei q̄d fertur
et nō habet idē esse sc̄d̄s q̄ fluit a posteriori in prius
quē fluxū habet a p̄tinuo p̄cessu ip̄ius mobilis a p̄
te p̄ori in p̄te posteriorē: et sic patet q̄ nūc est substā
tia tēps: q̄a tēps nihil aliud est nisi ip̄m nūc fluxu
suo suscipiēs esse p̄tinuū. Nihil em̄ est accipe de tēpe
nisi nūc: q̄d em̄ p̄teritū est nō est: sed fuit: et q̄d futu
rū est nō dū est: sed erit. Nūc duobus mōis accipitur
sc̄s p̄ nūc q̄d est substāria tēps. de quo iā dictū est. et
p̄ nūc q̄d est terminus tēps: nō t̄n simpliciter: sed in
p̄patione ad intellectū. vel ad aliquē motū p̄ticula
rē: et nūc q̄d est substantia tēps p̄p̄e d̄r instans qua
si nō stans. sed nūc q̄d est terminus tēps retinet p̄
p̄rie hoc nomē nūc. sc̄d̄s op̄iones cōez quā semp sequit quā etiam

De nono.

hic expressit p quinque ppōes quas ponit hic de ipō nūc. Prima sicut mobile in toto motu mouet idē scd̄s s̄bam. aliud ⁊ aliud hīs esse in priori ⁊ posteriori pte motus: ita nūc: qd̄ adiacet mobili sicut mensura suo mensurato est vnū scd̄s s̄baz in toto tpe. aliud ⁊ aliud habēs esse. scd̄s q̄ sicut a priori in posterius. Scda ppoitio que sequit̄ ex prima. Itūc est s̄ba tps. ad comparationē inducit tertiā ⁊ quartā ppōes Tercia est hec tps nihil aliud est nisi nūc. Quarta nihil est accipere de tpe nisi nūc: cuius etiā pbatio patet in texto. Quinta ppō. Itūc capis dupliciter ⁊ cū. vt in texto. Contra predictas ppōes vident̄ esse tale nec ad intentionē Aristo: posite q̄ prima sit falsa. pbat̄ duobus rōnibus Aristo. in iij. phis. quaz prima est. illa dicunt̄ sicut tpe que sunt in eodē indivisibili tpe. igitur si instans idē scd̄m s̄baz est in toto tpe. sequit̄ q̄ ea que sunt presentia ⁊ que fuerūt aī mille simū annū essēt simul. Scda ratio cōtrahit̄ p̄tini finit̄ sunt duo termini distincti etiā secundū substantiā. quia impossibile est idē scd̄s substantiā esse finē quantitatis ⁊ principū eiusdē. accepto ergo aliquo tpe finito. optet q̄ aliud sit instans secundū s̄baz qd̄ est principū illius tps ⁊ aliud qd̄ est finis eiusdē. Si ad hanc rationē r̄spondet q̄ est aliud ⁊ aliud nūc scd̄s esse sed est idē scd̄s substantiā: Contra si manens eodē scd̄m substantiā habet aliud ⁊ aliud esse scd̄s que diuersa esse terminat ante ⁊ post. sequitur qd̄ nūc nō per se sed per accidens (scz per diuersa sui esse que sibi accidunt) terminat tps. p̄ns est falsus: quia omne indivisibile quod est de ḡne quantitatis vel est p se terminatus p̄tini vel pars discreti. nūc est de ḡne qualitatis: ⁊ nō est pars alicuius discreti: ergo optet q̄ sit terminus p se alicuius p̄tini. ⁊ nō p̄t esse alterius nisi tps ergo ⁊c. Quod etiā hec prima ppō. sit p̄ra intentionē Aristo. pbō ex proprietatibus quas ponit Aristo. de ipō nūc. quaz hec est prima. Itūc mensurat tps secundū prius ⁊ posterius. hoc est in quātū distinguit prius a posteriori: ⁊ accipiēda ē hic mensura nō quo ad certis cationē quātitatis mensuratur: sed quo ad cognitionē prioris ⁊ posterioris in ipa. Scda nūc qd̄ distinguit prius a posteriori est idē scd̄s s̄baz. esse aut̄ ipi⁹ diuersus ē. cui⁹ pbatio ē ibidē q̄a nūc sicut se habet cū eo qd̄ fert̄: quo motū cognoscim⁹: ⁊ p̄ri⁹ ⁊ posteri⁹ i ipō. hoc aut̄ qd̄ fert̄ vnū est scd̄s s̄baz: aut̄ em̄ est lapis aut̄ aliqd̄ aliud: rōe vero diuersum: in eo q̄ alibi ⁊ alibi est. Ex hac scda p̄tate ⁊ eius pbatioē accepit autor noster p̄mā p̄positionē. Sed qd̄ illa ppō sit p̄ter intentionē Aristotē pater. nam nō vult Aristo. ibidem nunc manere in toto tpe. quia oppositū sequit̄ ex eius dictis. sed quia qd̄cūq̄ nūc p̄sideratū scd̄m se est ides: ⁊ hoc dicitur idem scd̄m substantiā: p̄sideratū aut̄ in ordine ad p̄teritū cuius ē finis. ⁊ ad futurū cuius est incipiē: ⁊ habere diuersum esse. Et ad hoc declarandū est illud simile de mobili p̄ quod in motu cognoscim⁹ prius ⁊ posterius: qd̄ dicit̄ esse idem scd̄s s̄baz diuersus aut̄ scd̄s esse. vbi phis nō loquit̄

Verū idē sit
instans in toto
tempore.

Quinque p̄p̄e
tates ipsius
nonc

De mobili absolute ut precedit mutatione ut ex sequentibus proprietatibus magis erit manifestum. sed de mobili ut est sub una mutatione seu ut mutatum est. Ita sedz esse illius mutationis considerate in se: est idē sedz sbz. et est aliud sedz esse hoc est: ut sub illa mutatione terminat preteritū et incipit futurū: et scdm hoc dicitur alibi et quibus esse: nō quidē actus: sed in vno vbi medio iter extreme: inquantū terminat motū sedz prius vbi et ichoat motū sedz posterius vbi Tercia proprietatis. nūc nō est sine tpe nec ecōtra. sicut mobile curus est nūc mensura nō est sine motu nec ecōtra. Quarta. nūc ptinuat et distinguit tps sicut mobile ptinuat et distinguit motū: et punctus lineā. Quinta nūc nō ē ps tps sicut mobile nō est ps motus. nec punctus linee. Et his etiā proprietatibus et matie ex tertia manifestū est: qd phūs hic nō loquit de mobili te eūdū eris esse absolutū quo precedit motū quia hoc mō pōt esse sine motu: nec eo mō nūc est mensura etiā nec al quic ptinēs ad tps: sed totū eūdū ut supra dictū est circa primā diffinitionē tps. vbi etiā dicitur est tunc esse mensura mutati esse. cui puenit ptinuari et distinguere ptē priorē et posterorē motus. loquit ergo phūs de mobili precise ut mutatum est et vno vbi in aliud: sicut paulo an declaratur ēqb^d declaratur. dico qd ppō priā ut sit vera et potēda ē ad itētionē proprietatis sedz. et hoc sedz itētionē Sco. ij. di. ij. q. ij. cōtra quā positōdes ut iocio rōez Aristō. quā ptat vbi in pra idē instas manere in toto tpe sic. si nō maneret idē instas in toto tpe sed est aliud et aliud: et qā duo nūc nō pnt esse simul. sicut neqz due ptē equales tps: opiet qd pcedēt nūc corūptū ad adueniēte posterorū: aut ergo corūptū in seipso aut in aliquo posterorū. Itā in seipso quā tūc est alia sit esset et nō esset. neqz in alio sequenti: qā cū illud sequens nō sit immediatū nūc corūptū ppter hoc quia nō possunt esse duo indubita imediata in al quo ptinuo ut pbat Aristō. vi. phis. necess. nō inter illud nūc sequens et nūc corūptū medietet tēpus quod nō est sine nūc: et tertia proprietate. ymo in quolibet tpe sunt infinita nūc: et iteo sequit qd illud nūc corūptū esset si nō cū illis infinitis nūc illius tps mediū. quod est impossibile. et confirmat hec ratio quia si nunc corūperet vel corūperet qn est. vel qn nō ē: nō primū. qā sit esset et nō esset Itā etiā sedz. quia quod nō est: nō corūptū. Itā eo qd instans ppe nō corūptur. quia dicit Aristō. ij. metaph. aliqua qnqz esse et qnqz nō esse sine generatione et corruptione quales sunt punctus et instans. Accipiendo autē generatōne et corruptione cōiter pcedit instans generari et corūpti. Cū instas (sicut et quodlibet qd raptim transit. simul generat et corūptū. simul incipit esse et desinit esse: et corūptū in seipso: et qn est. Itēc ex hoc sequit qd sit eēt et nō esset. nā in h. s que subito hnt ut ptochre declarat Sco. xij. q. ij. hēc vba incipit et gne: at dnt exponi p positionē pntis et negatiōis preteriti: desinit et v. e. et corūptū in ipis exponat p positiones pntis et negationes futuri. Cū hec ppō instans incipit esse ut generat sic exponit. Instans est et nūc

De gñatiōe
et corūptiōe
instantis.

De tempore.

patens fuit & ista instans desinit esse vel corrumpit: exponit sic: instans est & po
tea nō erit. & ex hac expositione patet qd nō ponit ides sicut cōr nō esse. Secūda ppō
tes qd nūc sit sba tps. est p̄traria quāte p̄prietati ip̄i nūc. ideo simplicit̄
neganda sicut em̄ p̄ctus nō est sba linee. nec mutatu esse est sba mot̄. sic
neq; nūc est sba tps. semp em̄ terminus est extra essentia p̄tinoi cuius est
terminus. Tercia ppō patet qd sit falsa ex falsitate p̄cedentis: ymo addit a
liand p̄trariū positioni Aristō. vcz qd nūc fluere. Itā nunc est indivisibile.
De fluxu nūc fluxus aut̄ est motus: indivisibile aut̄ nō potest p se moveri scd̄ intentionē
phi in vi. phi. ut supra declaratu est. Itē si nūc flueret & fluxu suo causaret
tps: ut quidā imagināt̄ optet fluxū illū cū sit motus mensurari tpe. quare
sequitur qd aut idem mensurabit seipm. si ille fluxus sit tps: aut dabit tps
anteq̄ causet p̄ illum fluxū quoz utruq; est falsus. Quarta ppō. accipitur
ex Aristō. vii. phi. & pōt habere vnū sensus: vcz alii falsos. sensus falsos ē iste
nihil ē accipe de tpe qd nobis coexistat nisi nunc Itā aliqua ps tps: ymo in
finito nobis coexistunt. sed in quodā fieri & successū. tūc em̄ tps existit qm̄
sit. Ratio aut̄ huius qd nō solū nūc sed etiā tps nobis coexistit est. q̄a ut p̄
tas dictū est instantia in tpe nō sunt sibi immediata. sed post instans succe
dit tps. & itē t̄ tempore succedit instans. sic qd inter quolibet duo nūc cadit
tps mediū. & inter quelibet duo tpa cadit nunc. Alius sensus ppōis ē iste
nihil est accipe de tpe qd totū sit simul nisi. nūc. & sic est vera ppō. Itā quod
cūq; tps accipiat vna pars eius est p̄terita & alia futura: ut d̄ in temp.
De quinta ppōe patet iam quid sit dicendū. Omne em̄ nūc est p̄tinuū
vel terminuū tps: nullū aut̄ nūc est fluens. ut patet ex his que dicta sunt
circa terciā ppōem. nisi forte imaginatū. Sicut em̄ imaginamur ex fluxu
p̄cti causari lineā. ita imaginamur nūc fluere & fluxu suo causare: ps: nūc
ter tū iste fluxus potest esse realis: ut patet ex dictis sed solum imaginatus
Et ideo p eodem accipit̄ instans & nunc. Interpretatio aut̄ quād̄ est istas
quasi nō istas: nō arguit fluxū istas: s̄ ei nō p̄manentis. nā istas s̄ ito trās

Nota aliqd d̄ esse ī tpe quatuor mōis: primo sicut
in subiecto: & isto mō passioēs tps sunt ī tpe: sicut
longū: breue: multū: paucū: scd̄o sicut id qd est de
substantia tps: & sic nūc ē in tpe: tercio mō sicut ter
minans in suo terminato: & sic nūc signatū ē in tpe
quarto sicut in numero: & hoc dupliciter: vno mō

do absolute: alio mō scōz p̄pationē. Absolute ad
 huc duobus mōis scōz p̄ prius ⁊ posterius: p̄ prius ē
 in tempore sicut motus: ⁊ mobile in quantum est i
 motu: p̄ posterius sicut quies ⁊ quiescēs. Per prius
 ad huc duobus mōis vel ga mensurat̄ toto tpe si
 cut motus celi: vel p̄te t̄pis vt motus p̄ticularis: p̄
 p̄pationē aliqd̄ d̄ esse in tpe. vt deus ⁊ intelligētie

Cōparat̄ t̄pus ad ea que sunt i tem
 pore ⁊ que mensurat̄ tpe. Enumerans
 varios modos quibus aliqua sunt in tpe: qui modi patēt in textu. Sed ad
 maiorē eorū dē cognitionē declarabo tres modos esse d̄ in tpe. Posites ab
 Aristō. iij. phis. sub quibus om̄es isti positi ab auctore p̄ueniūt. Tripliciter
 itaq; aliquid p̄t esse in tpe. Primo coeſtenter quia sunt q̄i t̄pus ē. vt oia
 eterna ⁊ iste hic in fine textus vocat̄ p̄ p̄pationē. Secūdo quia est aliqua t̄pis
 p̄ta passio: aut pars aut terminus. Et in hoc claudunt̄ tres primi modi po
 siti in textu. Sed in secūdo mō auctor exemplificat̄ scōz opinione eoz qui d̄
 cūt nūc esse s̄bz t̄pis. qd̄ ostensum est supra esse falsum. ⁊ ideo pot̄ ibi ex
 emplificandū est cū Aristō. de p̄tibus t̄pis. vt sunt prius ⁊ posterius. Ter
 cio mō aliquid est in tpe sicut in numero seu in mensura quia scōz mensurat̄
 tpe. ⁊ iste modus est p̄ prius: nā p̄prie esse in tpe est mēsurari tpe. hoc mo
 do motus: quies ⁊ om̄ia mobilia ⁊ quiescibilia sunt in tpe. licet differenter
 Nā motus est in tpe p̄ prius seu p̄titive. ⁊ s̄bz mobilia vt sunt in motu (qd̄
 ideo addit̄: nā id qd̄ est mobile scōz suū esse absolutū mēsurat̄: eno vt supra
 dictū est) quies aut̄ ⁊ quiescibilia vt quiescibilia mensurat̄ tpe p̄ posterius
 seu p̄titive. plura de hoc dixi supra circa p̄mā d̄ffinitionē t̄pis. Adidit etiā
 auctor qd̄ motus celi aliter tpe mensurat̄ quā motus hoz inferiorū. qā mot⁹
 celi toto tpe mēsurat̄. Nā t̄pus est coeternū motu celi. ita qd̄ motus celi
 ⁊ t̄pus s̄t inceperūt ⁊ s̄t desinēt scōz veritatē fidei catholice: vel vtrūq; est
 sempiternū vt n̄r̄it̄ pbare Aristō. viij. phis. s̄ nō p̄bat scōz rei veritatē. Nā
 in om̄ibus suis rōibus supponit̄ aliquā p̄pōz falsā. vt patet int̄uētū eius rō
 nes: ⁊ solutiōes eaz quas ibi expositores pleriq; solēt asserre. Ad motus autē
 p̄ticularēs seu hoz inferiorū mensurat̄ nō toto tpe sed p̄te t̄pis. vt hora die
 ⁊ c̄ijs. Alia differētia mensuratōis a tpe motus celi ⁊ alioz posita est supra

Esse in tem
 pore ex̄tis.

Esse in tēpos
 re p̄prie.

De tempore.

circa sedas diffinitionē tpe. Ultimo considerandū est qd sedz Aristo. dicit con-
ditōes requirūt ad hoc ut aliquid sit pprie in tpe. Prima qd dicitur a tpe
sicut mensuratū a mensura. ideo eterna pprie nō sunt in tpe. Secda qd p-
tatur aliquid sub tpe: p̄suevimus em̄ dicere qd in tpe om̄ia senescūt ⁊ tabe-
scunt ut dicitur et cetera vltimū textū huius tractatus. Et ideo entia que nō p̄nt
aliter se habere seu necessaria. sicut ea q̄ nō p̄nt esse ut impossibilia nō sūt in tpe

Dicitur tporū sunt tres: p̄ns: preteritū: ⁊ futurū: pre-
teritū tpus est qd nūc nō est. sed prius fuit. P̄ns est
qd est finis p̄teriti ⁊ iniciū futuri p̄tinuati ad istā

utrū sit a'icū
tpus p̄ns.

Futurū tpus est qd nō est sed erit. **P**onit tres d'fferētiās
clare patent ex textu. Sed hic est considerandū qd licet cōter dicat p̄sens
nō esse tempus pprie sicut preteritū ⁊ futurū: sed solum instans indivisibi-
le copulans preteritū cū futuro: ut etiā t̄c dicit in textu quia dicitur in viij. phi-
sicoz. qd nihil habemus de tpe nisi nūc. Et t̄c tamē pbabitur tenē qd pre-
ter tpus preteritū ⁊ futurū. ponendū est tpus p̄sens a p̄sens nūc ut r̄ul-
q̄ nō multū distans quod habet p̄sens in esse successivo: qd pbat tripliciter
p̄mo quia alius p̄sens nō esset d'fferentia temporis si nullū esset tpus p̄-
sens. Secdo quia si nullū tpus posset esse p̄sens: nullū etiā posset esse p̄sa-
ritū vel futurū. quia preteritū est quod nūc nō est p̄sens. sed prius fuit: si-
militer futurū est quod nūc nō est p̄sens sed erit. Tercio quia nūc qd
est futurū transi: in preteritū nisi sit prius p̄sens. si ergo nullū tpus pos-
set esse p̄sens nullo mō tempus futurū posset transire in preteritū. Ad
quod dicitur atem ad p̄sident sicut supra dictū est qd de tpe nihil habemus
nisi nūc. verū est quod habeat esse totū simul: sed p̄ter hoc habemus no-
bis coexistens tempus in quadam successione partium eius.

Item nota tempus est magis causa corruptionis
quā generatiōis p̄pter mutatiōē corporū natura-
liū: quā mēsurat tempus: quia facit distare a p̄ncipio
quod em̄ antiquat ⁊ senescit prope interitum est.

Ponit pprietates tpe q̄ solet numerari sexta: si addat ad illos quinque q̄

declaratē sunt supra et cā primā diffinitionē tpe: et est hęc. Tpus est mā-
 gis causa corruptiōis q̄ gñatiōis: quā pbat Aristo dupliciter p̄ mo signo-
 tal: quia ppter tpus fit obliuio et nō scientia: nec aliqd ppter tpus factum
 est nouū aut bonū. sed omnia tpe tabescū: et corrupū. Secdo rōe que ponit
 in textu quia trāsmutatio (cuius tpus est mensura) facit corpa naturalia di-
 stare a principio hoc est a naturali sua dispositiōe. om̄e autē tale antiquat
 senescit ac tendit ad interitū et corruptionē. Sed diceas Trāsmutatio non
 solū facit rem distare ab vna dispositiōe seu forma: sed etiā facit eā accide-
 re ad aliā dispositiōe seu formā ergo tpus p trāsmutatiōe cuius est mē-
 sura: nō magis est causa corruptiōis q̄ gñatiōis quoniā p trāsmutatiōe
 nō fit corruptio alicuius forme in re. nisi sit gñatio alterius. Rūdeo q̄ trā-
 smutatiōi ex se puenit ut faciat corruptionē precedētis forme seu dispo-
 siōis. sed q̄ p eadē trāsmutatiōe fit gñatio alterius forme. hoc nō pue-
 nit trāsmutatiōi p se sed rōe agentis qd̄ determinat illā trāsmutatiōez
 ad hanc formā quā intendit. Exemplū intrāsmutatiōe s̄bali aeris cui pue-
 nit scd̄ se ut facit distare aerē a sua forma. sed si eadē trāsmutatio in mate-
 ria aeris corrupti inducit formā ignis vel aque: hoc est virtute agētis intē-
 diētis hāc formā ad quā etiā trāsmutatiōe determinat. Itā f̄ e iū gñatiō
 none forme sine agente extrinseco qd̄ habet virtutes pductiuā illius forme
 corruptio autē ptingit etiā secluso quocūq̄ corrupēte extrinseco: et talē cor-
 ruptionē max̄ e dicimus fieri a tpe. ut si al̄ moriat nō occisus ferro nec ali-
 qua violentia ab extrinseco illata. sed solo semo. Ad cui⁹ meliores intelligē-
 tiā notandū scd̄ Seco. r. r. di. ij. due sunt cause in gñe corruptiōis intrin-
 seca et extrinseca. in trinseca est duplex. prima qñ corrupit ab intrinseco p-
 pter actionē mutūā p̄tranz in se. vel ppter actionē intensā vni⁹ intrinse-
 cū elemētū in elemētū vel ppter aliquā qualitātē elemētare actiua vel passi-
 ua. q̄a nec elemēta nec eoz qualitates manēt in mixto. ut dicit in sequenti
 tractatu capitulo de mixtiōe. s̄ ppter actionē vni⁹ p̄tis organici in aliam
 p̄tē: corrupēdo ipam ut corpa fiat in dispositū et inabile ad aiatiōe. Itā autē
 ponit actio caloris naturalis in humidū radicale corrupētiā et p̄sumptiā
 humidū. ad cuius corruptionē vel p̄sumptionē scd̄ corrupit ipius caloris
 naturalis: et p̄ p̄tis aialis. ut patet de igne et oleo in lapide. et de hoc plus di-
 ces in tractatu sequenti capitulo de augmētatiōe. Alia causa intrinseca cor-
 ruptiōis est s̄btractio alimētū vel hūmōi. ut patet. Et etiā extrinseca corrup-
 tiōis est duplex. prima ppter dispositiōe p̄trariā p̄tinētis. scda ppter vio-
 lentia illatā ab aliquo extrinseco ex prima causa fit tripliciter corruptio: p̄-
 mo qñ p̄tinēs directe corrupit p̄tentiū ut ignis corpa qd̄ continet. scdo qñ
 continens nō directe corrupit. sed p̄hibet illud quod est necessariū ut aqua
 corrupit animal quia prohibet respirationem. Et ista sunt cito corrup-
 tiōez. t̄rcio quando p̄tinētis nō cito corrupit: ut aer in tēperate regiōis

Quare tpus
 est magis causa
 corruptiōis
 q̄ gñatiōis

Cause corru-
 ptiōis intrin-
 seca.

Extrinseca
 cause corru-
 ptiōis

Tractatus scđus Paruuli phie de gñatiōe ⁊ cor:

Quō materia ⁊ prima o Materia autē qua res pōt esse ⁊ nō esse vij. metaph. ⁊ pñatio que semp mē
sūt cause cor chinas in mak sicū forme (j. phis) sunt cause cori nptibilitatis in pōis res
ruptiones. cū materia hoz inferioꝝ: dicūt celū vt sic esse corruptibile in pōis remota
Triplis est sicut d ctū est in cap. tulo de pñatiōe. Ultimo notandū qd aliquid pōt esse
qd dicitur cā causa corruptiōis vel gñatiōis tripliciter: primo mō illud qd transmutat
gñatiōis vel passum: vt ignis qui naturaliter corrupit ipasso approximato formā strari
corruptiōis. am sibi: ⁊ gñat similit. alio mō quia applicat transmutās: sicut hō dē pbure
re domū qui applicat ignē domui. hoc etiā mō. Adotus solis in zodiaco est
causa gñatiōis ⁊ corruptiōis in istis inferioribus. scđs phis ij. de gñatiōe.
quia adducit ⁊ reducit gñans sez ipm solē. tercio mō aliquid dē esse causa
corruptiōis qā est illud in quo pñuat applicatio strarij ⁊ ipa transmuta
tio a strario. ⁊ sic ipus est causa corruptiōis. vt iam prius declaratum est.

Scđus Tractatus Paruuli phie libris de gñatiōe ⁊ corruptiōe Aristotelis corrdēs.

Zementū dē multis modis: vno mō quod
est principiū artis pplexū: vt omē totū est

mainis sua pre: scđo dē elemētū qd est principiū cui
vilibet in qualibet spē: ⁊ sic littere dicūt principia
voci: tercio dicūt elemētū picipiū cuiuslibet cor
poris mixti: ⁊ sic diffiniūt elemētū est ex quo pponi
tur res primo: ⁊ est in eadē: ⁊ nō diuidit scđs spēm:

in aliā spē: vt in mixtione aque cuius quelibet ps
est aqua: ⁊ sic de alijs elementis. **Este scđs tractat⁹** Par
de scđis cū libris de gñatiōe ⁊ corruptiōe Aristo. qbus corrdet. vcz cor
pus naturale vt est transmutabile ad formā. Transmutationes autē ad for
mā dicūt: p quas de pñt vel aquirif aliqua forma absoluta. vt sunt omēs a
lie pter motū locale p quē solū acquirif in mobili respectus ad locū qui dē
vbi. Habet autē iste tractatus duas ptes. quaz prime est de elementis cor
respondens scđo libro de gñatiōe. scđa de omī transmutatiōe naturali cor
respondens primo libro. prima ps diuidit in tres pculas. In prima ponit

Transmuta
tiones ad for
mam.
Diuisio.

tres acceptioes elementi. In scda numerū 7 distinctioe elementoz. i tercia determinat de qualitatibus primis quibus distinguuntur elementa. In prima itaqz pticula que accepta est ex v. metaph. pmo ponunt tres acceptioes elementi. In prima ptinet pposes quoz veritas psumponit in sciētia: quia vlt sunt p se note: vel sola experientia cognite: aut ex sciētia superiore accepte. 7 dicuntur principia plera scientiaz de quibus in plogo huius opusculi facta est mentio. In scda acceptioe ptinetur prima pncipia simpliciter materialia vniuersaliusqz rei in sua spē. vt materia prima in sba: littere in voce. 7 c. ijs. In tercia ptinetur corpora simplicia ex quibus imediate fit mixtum. vt terra aqua aer 7 ignis. Deinde ponit distinctio elementū in qua ponunt tres p ditiones requisite ad elementū. prima qz habeat rōez cause materialis 7 hoc dat intelligi cū dicitur in distinctioe: ex quo pponit res primo. p hoc autē qd addit primo. vult Lōmē. ostēdere hanc distinctioe dari nō de elementō tercio mō dicto. sed de materia prima ex qua sola res fit primo. 7 eadē est sentētia Sco. qd etiā pfirmat alie p ditiones. Itā p scdas ostēdit qz elementū maneat in re cum ē 7 p tercia qz habeat spēz indiuisibile in alias spēz: vtrazqz hec p dicio vero cōtinetur materie prime que manet in re: 7 nullo mō pōt diuidi in alias species cū sit pncipiū simpliciter p mū corpibus aut simplicibus neqz scda pprie cōtinetur p dicio. nā ipa nō manet in mixto formaliter sed solū virtualiter vt patebit in fine huius tractatus: neqz tercia. Itā licet illa corpora dicantur simplicia vt simplicitas opponit mixtionē: nō sunt em̄ mixta: nō sunt tñ simplicia vt simplicitas opponit ppositioē: sunt em̄ vere cōposita ex materia 7 forma. ideo diuidi pnt in diuersas spēz hoc est in materiam 7 formā. que cū sint diuersaz rationū. pnt dici diuersę spēz. quo mō etiā Aristo. in j. phis. dicit materiam 7 p ruationē differre spē. Excludo igit hanc distinctioe scda in eius vltimā expositionē dari de materia prima 7 ideo ponit de elemento scdo mō quā tercio mō sanctus aut Thomas. quem imitatur noster autor. tenet p dictā distinctioe elementū puenire corpibus simplicibus 7 nō materiae prime qd matie ostēdere nitit ex vltima eius pticula in qua vult Aristo. vt elementū habeat spēz indiuisibile in alias spēz. Ad materia em̄ cū nō sit directe in gñe: nō habet spēz: Corpora vero simplicia hnt spēz: 7 licet diuidi pnt in materiam 7 formā: quia tñ materia 7 forma nō sunt spēz. sed pres spēz. 7 ideo nō diuidūt in aliā spēz. Itē etiā vt ipse vult alie pncipales pticule distinctiois elementi repugnāt corpibus simplicibus. Ex ipis em̄ pponit mixtū pmo. nō qd ē primo simpliciter sed primo in gñe corpū. quia ipa sunt corpora prima. nā nō pponūt ex alijs corpibus sed solū ex materia 7 forma. que nequaquā sunt corpora. Et saluandā aut scdas pticulā sufficit qz aliquo mō vt virtualiter maneat in mixto. Scds hanc igit opinionē dat hec distinctio de elemento tercio mō dicto. Et p primā eius pticulā excludūt principia extrinseca 7 forma. De quibus pprie nō dicitur vt ex ipis aliquid fiat. p scdas excludūt pua

De numero elementorum.

Ratio: ex qua licet res fiat ut ex immixto sit mixtum: tamen puritas non manet in re facta: sed abijcit adveniēte forma ei opposita. per tertiā particulā excludit materia prima scđs intentionē sancti Thomae ut dictū est vel corpe simplicia scđs aliā opinionē.

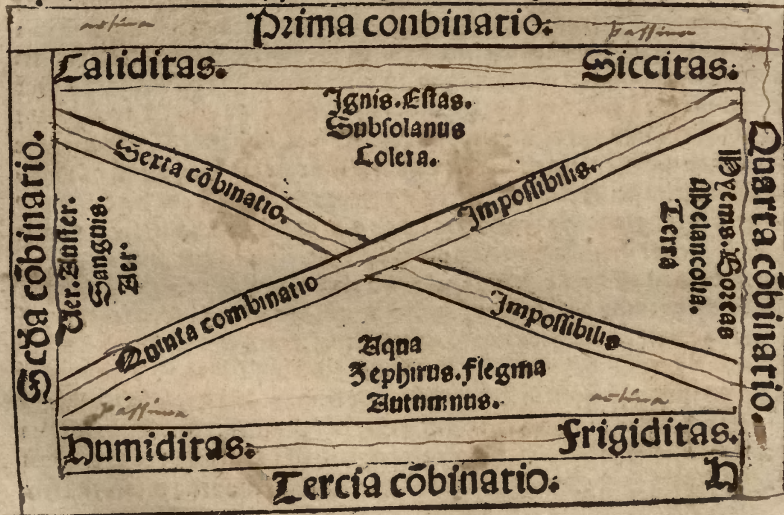
Et sunt quatuor: ignis: aer: aqua: terra: quae determinantur a quatuor qualitatibus primis ut est caliditas: frigiditas: siccitas. et humiditas. Ignis enim est calidus et siccus: aer calidus et humidus: aqua frigida et humida: terra frigida et sicca: quatuor praedictae qualitates sex faciunt combinationes: quarum quatuor sunt possibiles: duae vero impossibiles. Dicunt autem qualitates

primae: quia non fluunt ab alijs: sed aliae fluunt ab ipsis. ^{in hac scđa pte determinat numerus elementorum. et per ab ipsis. ut distinctio eorum ab invicem per combinationes primarum qualitatū: ut clare patet in textu. Pro quorum clariori cognitione. Notandum primo quod scđs Aristoteli. de generatione. quatuor qualitates primae sunt principia formalia constitutiva et distinctiva elementorum: quod eius dictum accipiendum est considerando elementa ut sunt activa et passiva ad invicem. quo modo philosophus ea considerat: non autem considerando elementa metaphysice: ut sunt quaedam sibi opposita ex materia et forma substantiali abstracte ab omni motu et transmutatione. quia ut sic constituantur et distinguuntur per suas formas substantiales a priori. Notandum secundo scđs Aristoteli. ubi supra tria requiruntur ad principia formalia elementorum. primum ut sint distinctae corporum tangibilium ut tangibilia sunt. hoc est quod sint qualitates tactu perceptibiles: per quod excluduntur sensibilia aliorum sensuum. secundo quod sint activa et passive ad invicem per quod gravitas et levis excluduntur: tertio ut in sua generatione non reducuntur ad aliquas priores qualitates: et ideo grossum et tenue: durum et molle: ubi est et aridum: asperum et lenem: principia formalia elementorum esse non possunt. Quia haec tria conveniunt calido et frigido. sicco et humido: haec enim sunt qualitates tangibiles activa et passive ad invicem: nec reducuntur ad alias: et ideo etiam dicuntur primae per quod notandum tertio qualitates sunt duplices: primae et secundae. Primae quae in sui generatione non reducuntur ad alias priores: nec ad semper: hoc est: quod non generantur per actiones aliarum qualitatū. ut sunt quatuor praedictae: quae dicuntur}

Quod qualitates primae sunt principia elementorum.

Ratio primarum qualitatū

prime nō simpliciter: Nam lux lumen & alie qualitates corp̄m celestium prior
 res sunt illis ac ipsas generant: sed in eie qualitatū rāgibiliū: vel in ordine ad
 qualitates corp̄m generabiliū & corruptibiliū Nam lux horū inferiorū & alie qua
 litates eorū posteriores sunt illis quas diximus primas. Secūde qualitates
 tū adinueniē. vt colores. odores. saporē. & omnes alie qualitates corp̄m ge
 nerabiliū p̄ter quatuor primas. Notandū quarto: quodlibet elementū determinat
 sibi duas qualitates primas: vnā in esse intenso: & alterā in esse remisso
 vt ignis est primo calidus & secūdo siccus. Aer primo humidus: & secūdo cali
 dus: Aqua primo frigida: secūdo humida: terra primo sicca secūdo frigida. Et
 si dicas p̄tra: aqua magis humectat quā aer vt patet ad sensum: ergo aer
 nō est primo humidus quia quod est primo tale est maxie tale. Kūdeo dupli
 ceter. vno mō quod illa primitas qua aer est p̄mo humidus: nō dicitur respectu al
 iorū elementorū sed respectu alterius qualitatis que eidē p̄uenit secūdo. alio mō
 p̄cedēdo quod illa primitas respiciat alia elementa & quod aer est magis humidus
 quā aqua: sed quod aqua magis humectat: hoc est rōe maioris densitatis ma
 terie in aqua quā aere: rōe cuius fortificat eius actio. Ultimo notandū p̄
 dicte quatuor prime qualitates p̄nt p̄binari sex mōis. sed duo illoz modo
 rū sunt incōpossibiles p̄pter p̄trarietate extremoz. quatuor vero possibiles
 p̄stunt elementa vt dictū est. que p̄binatōes qualitātū primaz vtilēs sunt
 nō solū ad distinctionē elementorū sed etiā partū anni: ventoz principalium
 cōplexionū: etatū & alioz plurimū. vt patet in hac figura.

*caliditas, humida, frigida, humiditas
 et sic combinatio. vbi
 quod ex duobus elementis
 actio in se ipsa p̄stunt
 actio: quod ex duobus
 p̄binatōes actiua nō p̄
 fieri videtur nisi ex duobus
 quod p̄stunt p̄stunt
 quod dicitur in actio in
 actio p̄stunt in se
 actio p̄stunt in se
 qualitates actiua p̄stunt
 p̄stunt quod et p̄stunt
 actiua nō p̄stunt*

De natura primarum qualitatū. *Separatum*

Validū est aggregatiū homogēoꝝ & disgregati
nū ethrogēoꝝ aggregat em̄ aurū cū auroꝝ disgre
gat ferrū ab auro frigidū ē aggregatiū homogēo
rū & ethrogēoꝝ: aggregat em̄ aurū cū auro & argē
tū cū auro: Humidū est qđ male est terminabile ter

mino pprio bene aut termino alieno. Un̄ patet qđ
aer est humidior aqua: qđ magis fluxibilis est. Sic
cū est qđ bñ est terminabile termino pprio: male aut

termino alieno. ¶ In tertia p̄tula oñ tñ natura primarū qualita
tates. Diffinitōes clare patēt in textu. & dant p̄ naturales pprietates ip̄
sarū qualita. ¶ Pro quax maiori intelligentia Cōsiderādū est primo qđ qđ
calidū & frigidū ut ex sequēti textu patebit sunt qualitates active. humidū
vero & siccū passive. ideo calidū & frigidū p̄ueniēt ter diffinitū p̄ aggregare et
disgregare qđ importāt actionē. humidū vero & siccū p̄ terminari. qđ: n̄ por
tat passionē. Cōsiderādū scđo. qđ licet cuiuslibet agentis naturalis sit tan
tū vna opatio p̄ncipalis que immediate ip̄s p̄sequit. ut calidi calefacere. fri
gidi frige facere. vñ de it. metaph. qđ postē irrōnales hoc est naturales sunt
de terminate ad vñū: & in ij. de gñitōe. idē inq̄rū: idē non est a p̄tū facere
nisi idē. In vñus agentis naturalis p̄t esse multe opatiōes & scđdarie. que
p̄cedūt ab ip̄o mediātē prima. ut calidū p̄ suā calefactionē rarefacit: dila
tat subtiliat: digerit: p̄sumit: segregat ethrogēnea hoc est res diversarū na
turarū. & aggregat homogēnea. hoc est ea que sunt vnus nature ut calidum
ignis segregat metalla diversarū naturarū & aggregat ea que sunt vnus na
ture. Cuius rō est quia calidū sepat purū ab impuro. sibile a grosso: & gros
sum tanq̄s granus descendere facit. sibile aut tanq̄s leuū ascendere: & quē
to leuius fuerit ac subtilius: tanto altius eleuat: legissimū aut om̄ b̄ super
tur sicut & grauissimū om̄ b̄: sibilat: hoc itaq̄s mō diffilia sepat. silia vero co
nūgit. ¶ Per oppositū aut̄ intelligendū est de frigidū. Nam frigidū frige facit
do p̄trahit p̄stringit ingrossat: & om̄ia que pōt p̄trahere: siue sint eiusdē na
ture siue diversarū: aggregat: ac p̄traria opatiōib̄ calidi facit: p̄trariarū em̄
causarū p̄trarij sunt effectus: vñ quēadmodū calidū mouet a cetro: ita fri

Calide opatiōes.

frigidū opatiōes.

*De homogeneitate dicitur
quod est in toto
partibus eorum
non ut quilibet
est et ignis
hinc aqua et m...*

*Et hoc non illud dicitur
hinc dicitur quod
est in toto
partibus eorum
non ut quilibet
est et ignis
hinc aqua et m...*

*quod est in toto
partibus eorum
non ut quilibet
est et ignis
hinc aqua et m...*

*quod est in toto
partibus eorum
non ut quilibet
est et ignis
hinc aqua et m...*

gidū ad centrū: calidū em̄ cōsar lenitarē: frigidū vero granitatē qđ etiā
 manifestū est ī naturali locatiōe elemētoꝝ. Elemēta em̄ calida s̄bitūa sunt
 7 lenia ac sorsum locata. frigida vero grossa 7 grana ac deorsum posita. 7
 om̄ia p̄dicta intelligenda sunt de opatiō: bus calidi 7 frigidī: que eis per se
 seu p̄ natura p̄p̄ta p̄ueniūt. Itā qđ frigidū p̄ accēs calefacit: 7 calidum
 frigescit: vt patet de ventribus aialū: sicut de fontibus: 7 om̄ibus locis s̄
 terraneis. hec em̄ om̄ia in hyeme sunt calidiora. p̄pter frigus circumstans
 qđ poros corp̄is inspicie eludit 7 stringendo. 7 calidū ab exteriorib⁹ ad
 intra p̄pellit ac fortificat p̄ Antiparistam: hec est p̄ it̄ria positioē p̄tarij
 om̄is nāq; virtus vnita fortior est seipsa displa. 7 semp̄ p̄tariū iurta suū cōs̄
 trariū positū fortificat se ad resistendū illi. In estate vero p̄pter calozē cir
 cūstātē pori corp̄is apperūt p̄ dilatationē: 7 calidū intrinsecū relinqvens
 interiora displigit p̄ pres̄ exteriores: 7 calozē extrinsecō quoadmō cōgau
 dens. exaltat: ac ita interiora sūt frigidiora. Cōsiderandū terciō: qđ humi
 ditatē p̄sequit mollicie 7 fluxibilitas: 7 p̄pter mollicie facile cedat tangē
 ti: 7 facile figurat a quolibet extrinsecō. p̄pter fluxibilitatē vero non pōt
 sua natura pres̄ suū s̄tinere ne disfluat ab im̄ite. Ideo sequit qđ humidū
 male est terminabile termino p̄prio p̄pter fluxibilitatē: sed bñ termino ali
 no. s̄tinētis extrinseci. Et ex hoc inferri corrolarie in textu qđ aer est humi
 dior aqua quia est fluxibilior. Oppositū autē est de sicco: nā siccitatē p̄sequit
 quedā duricies. 7 ideo siccū bñ terminat termino p̄prio sed male alieno.
 Et quibus duabus diffinitōibus sequit. qđ humidū facile recipit oēs imp̄s̄
 sionē extrinsecā: sed eā nō bñ retinet: vt patet de aqua. Siccū autē nō facile
 recipit ip̄pressionē extrinsecā: sed eā bñ retinet: vt patet de lapide 7 alijs du
 rig. Cōsiderandū vltimo qđ hec terminari p̄ se solū p̄ueniat quātitati que ex
 natura sua habz extēsiōē tñ p̄ accēs etiā p̄uenit s̄bitijs 7 qualitātib⁹: in qua
 tū sunt quātā: 7 ad hoc inuendū. diffinitūt hic humidū 7 siccū in p̄creto et
 nō abstracto. 7 loquitur hic determino extrinsecō. Itā qđlibet ens finitū p̄ter
 terminatiōē extrinsecā que f̄t per quātitatē: habet aliā terminatiōē intri
 secā: que est a formā rei intrinsecā: vel a p̄p̄ta entitate. vñ si a s̄ba quātā p̄
 ponas diuīnā separet quātitas illa s̄ba licet nō esset terminata extrinsecē p̄
 quātitatē: tñ terminaret intrinsecē p̄ sua formā vel entitatē quia esset finita

Quare ven
 tres aialum
 7 loca subter
 ranea in hye
 me sunt cali
 dora quā in
 estate.

Quodlibet
 ens finitū p̄
 ter termina
 tiōē extrise
 cā habet aliā
 intrinsecam.

**Nota humiditas ē cā grossicie: qā iducit grossicie
 humoz: siccitas est causa subtilitatis: quia ericat
 grossicie humoz: 7 due qualitates sunt magis acti
 ue scz calidū 7 frigidum: 7 due magis passiue scz hu
 710 ii**

Marginal notes in Latin script, including fragments like 'not p̄p̄ta', 'p̄p̄ta', 'Nota', 'Humiditas', 'Siccitas', 'grossicie', 'humoz', 'subtilitatis', 'ericat', 'grossicie', 'humoz', 'magis actiue', 'magis passiue', 'scz calidū', 'scz frigidum', 'scz hu'

De natura primarum qualitatū.

midū ⁊ siccū: Generant autē elemēta ex se inuicē quā

et vno pugillo terre fiūt decē ipsius aque:

Declarat natura primarum qualitatū p̄ tria notabilia. In quorū primo ostendit humiditatē esse causam grossiciei: ⁊ siccitatē subtilitatis. Ad cuius declarationē Sciendū primo. In grossatio pot̄ causari dupliciter. vno mō p̄ repletionē: ⁊ huius causa est humiditas: humidū em̄ p̄pter sui fluiditātē est bñ repletū v̄t dr̄ ij. de gñatōe. alio mō in grossatio fit p̄ p̄strictionē p̄tiū corpis: ⁊ h̄mōi in grossatōis causa est frigiditas. nā frigidū est p̄firmū gere vt circa textū p̄cedentē dictū est. ⁊ p̄pter hāc causam aqua grossior ē aere. Nā humiditas aque naturaliter est frigida ⁊ cito p̄gelabilis. humiditas vero aeris est calida sicut olei ⁊ aliorū pinguiū. omne em̄ pingue habz humiditātē aereā: que est vinctuosa ⁊ nō de facili p̄gelabit: p̄pter quā diuersitatē humiditas aerea nutrit ignē. aquea vero extinguit. Sicut subtilitatio pot̄ esse dupliciter vno mō p̄ exiccationē: ⁊ huius causa est siccitas. alio mō p̄ rarefactionē ⁊ dilatationē p̄tiū corpis. ⁊ hec causat̄ a calido. cuius ē dilatari: ⁊ licet calido p̄uenit etiā exicare: hoc tñ nō est p̄ se: q̄ nō omne calidū exicat. vt patet de calido aeris: sed solū p̄ accūs inquatū scz p̄iūgit siccitātē vt patet de igne. Sicut licet siccū p̄uenit p̄ se subtilitari primo mō p̄ accūs tñ: hoc est rōle frigiditatis sūcte in grossatō p̄stringendo p̄tes. vt patet d̄ terra que est grossior ceteris elemētis. Sciendū sc̄do. p̄ declaracione exēploꝝ que ponit̄ in textu de humoribus: humores in aial: sunt quattuor: primus est sanguis: cuius receptacula sunt vene. Sc̄dus flegma. cuius nō est speciale receptaculū in corpe sed sil̄ cū sanguine currit p̄ venas vt ipe necessitatis transmutet̄ in sanguinē. Nā flegma est sanguis indigestus. Tertius humor est colera que est duplex quedā citrina cuius receptaculū ē cistis fellis. quedā rubea ⁊ naturalis ⁊ hec sil̄ cū sanguine est in venis. Ultimus humor est melancolia que ē quasi fex alioꝝ: cognata semio at mortis. ⁊ solet a phisicis dici nigra colera. que etiā est duplex. quedā fecalis cui⁹ receptaculū est splen: quedā naturalis q̄ sil̄ cū sanguine est in venis: hij antez quattuor humores gñant̄ in epate: vbi fit sc̄da digestio alimētū. vt in alio p̄tebit tractato. ⁊ distinctio humorū sc̄d̄ primas qualitates: patet in figura supra posita de p̄binatiōibus primarū qualitatū. Vult itaq; autor in textu. q̄ humores in grossant̄ humiditate: que in grossatio intellegendā est p̄ repletionē. Nā si intelligat̄ quātū ad inspissationē. sic nō est verū: nisi p̄ accūs ratiōe frigiditatis annexē. frigiditas em̄ sic in grossat humores ac ip̄os turbidos facit: sicut caliditas eisdē subtiliat dilatando ⁊ claros facit. ⁊ p̄ oppositū accipiendū est de siccitate que subtiliat humores p̄ demacrationē ⁊ exiccationē. Alterius cū dr̄ ⁊ due qualitates ⁊c. p̄ponit sc̄d̄ notabile de astituitate ⁊ passibilitate primarū qualitatū. ⁊ notat̄ addit magis tā de acti

In grossatio dupliciter causatur

Subtilitatio fit dupliciter

Quattuor humores aial:

humiditas est causa grossiciei... In grossatio dupliciter causatur... Subtilitatio fit dupliciter... Quattuor humores aial:...

Humores in grossantur humiditate... In grossatio dupliciter causatur... Subtilitatio fit dupliciter... Quattuor humores aial:...

nis q̄ passiois. om̄es em̄ sunt actiue ⁊ passiue. Nā calidū agit p̄ se in frigidū. ⁊ ecōtra: sicut humidū in siccū: ⁊ ecōtra. p̄pter contrarietate: sed calidū ⁊ frigidū sunt magis actiue q̄ humidū ⁊ siccū. ⁊ minus passiue ip̄s. ⁊ ideo etiā supra calidū ⁊ frigidū diffiniēbant p̄ aggregare ⁊ disgregare. que dicūt actū. humidū vero ⁊ siccū p̄ terminari: q̄d importat q̄dā pati. Ultimo ibi ḡnant aut̄ elemēta: ponit̄ terciū notabile. Pro cuius declaratiōe sciendū q̄ elemētū lupinus excedit naturaliter inferius sibi primū sc̄d̄s decuplā proportionē in raritate seu subtilitate. ⁊ ideo cū ex elemēto inferiori generatur ignis: indecupla p̄portiōe superioris quātitas sit maior q̄ inferioris ex quo genitū est: verū est itaq̄ q̄ ex vno pugillo terre p̄pter materie rarefactionē ⁊ subtilationē sūt decē pugilli aque: vel centū aeris. si ex terra ḡnat̄ aer. v̄ nulle pugilli ignis: si ignis ḡnet̄ ex terra. Ecōtra aut̄ si ex elemento superiori generet̄ inferius: erit diminutio quātitatis sc̄d̄s decuplā p̄portiōne. nā vn̄ pugillus terre generat̄ ex decē pugillis aque: centū aeris. ⁊ mille ignis: nā terra decies densior est q̄ aqua: ⁊ centies q̄ aer: miles vero quā ignis: de ḡnatiōe elementoz̄ plura dicentur circa textum sequentem.

Foliū 45
 Quare calidū ⁊ frigidū sunt qualitates magis actiue.

Generatio ē duplex sc̄z simpliciter: ⁊ sc̄dm̄ q̄d. Ḡnatio simpliciter ē ḡnatio substantie: ⁊ diffinitur sic. Ḡnatio est trāsmutatio huius totius in hoc totuz: nullo sensibili remanēte vt̄ subiecto: vel sic. Ḡnatiō est expoliatio materie a forma substātiali: ⁊ mutatio in aliā formā substātialē. Ḡnatio sc̄dm̄ q̄d est quilibet mutatio vt̄ alteratio. Cū aut̄ om̄is expoliatio fiat a cōtrario: optet̄ ḡnationē ⁊ corruptiones fieri mediātib⁹ cōtrarietatib⁹ p̄maz̄ qualitatū: v̄n̄ parer. q̄ elemēta q̄ in aliqua qualitate pueniūt: facilius adiuicē trāsmutāt̄: q̄ ista q̄ in illa pueniūt: v̄n̄ q̄cūq̄z h̄nt̄ simbolū veloz̄ ē eoz̄ trāsmutatio: ⁊ nota q̄ ḡnatio vn̄ius est corruptio alterius.

De transmutatiōe naturalū.

Consta est scda p̄ huius tractatus correspondens primo libro de gñatōe ne. In quo ph̄s determinat de transmutatiōibus naturalibus. ⁊ habet q̄n q̄ p̄ticular. prima est de gñatiōe. scda de alteratiōe. tertia de augmētatiōe: quarta de actiōe ⁊ passiōe: quinta de mixtiōe. Circa primū duo facit: p̄mo diuidit gñatiōe: ⁊ mēbra diuisiōis diffinit. scdo infert tria corrolaria.

Duplex gñatiō

Primo itaq̄ diuidit gñatiōe in gñatiōe simpliciter sine sbale: ⁊ in gñatiōe scd̄s quid sine acc̄ntale. Itō huius diuisiōis est. nā om̄is gñatiō est p̄cessa a nō esse ad esse: vt d̄r in postp̄dicamētis: aut igit illud ee ad qd̄ terminat gñatiō est sbale. ⁊ sic est gñatiō simpliciter que est ad sbas. vt gñatiō

Duplex diffinitio gñatiōis simpliciter ⁊ scdm̄ quid.

aialiū plantarū ⁊ c̄ijs. aut illud esse ad qd̄ terminat gñatiō est acc̄ntale: ⁊ sic est gñatiō scdm̄ quid: q̄ est ad acc̄ntis: v. sanatio de albatio ⁊ c̄ijs. Ad declaratiōe huius diffinitiois notandū scd̄s Aristō. ibidē gñatiō simpliciter ⁊ scd̄s quid differūt dupliciter. primo ex p̄te sbiecti: quia sbiectū gñatiōis simpliciter. Est ens in p̄tia simpliciter. ⁊ ens qd̄ ens qd̄ p̄t̄ rec̄ p̄ forma sbale: vt est materia prima que est sbiectū gñatiōis maiatōr: vt p̄positū ex materiā ⁊ forma corporeitatis: sicut fit in gñatiōe aiatoz. Et sbiectū vero gñatiōis scd̄s quid est ens in actu specificō: ⁊ p̄ sbiectū gñatiōis intelligit illud quod manet sub utroq̄ termino eiusdē. Scda diuisiō tumit ex termino quia gñatiō simpliciter terminat ad formā sbalē: que dat ee simpliciter generatio vero scd̄s quid terminat ad formā acc̄ntale que dat esse scd̄s quid. puta esse sanū esse albū. ⁊ c̄ijs. ubi notandū q̄ terminus gñatiōis est duplex nā p̄positū ex materia ⁊ forma scd̄s Aristō. vii. metaph. ⁊ Eco. ibidē ē terminus principalis seu totalis qui gñat vt quod: ip̄a vero forma que vnitur materie p̄ gñatiōe: solū est terminus formalis ⁊ gñatur solū vt quo. Po

Duplex terminus gñatiōis.

stea autor subiungit duas diffinitioes gñatiōis simpliciter seu substantia

Diffinitio generatiōis simpliciter

lis. Prima que est Aristō. sic exponit gñatiōe sbale: est mutatio huius totius sc̄s p̄positū sbalis: qd̄ corrūpit in gñatiōe in hoc totū sc̄s substantiale qd̄ gñat nullo sensibili sc̄s spec̄fico manete eodē vt sbiecto ita qd̄ nō maneat aliquid sensibile seu totū spec̄ficū tanq̄ sbiectū: qd̄ sc̄s sit p̄positū ex materia ⁊ forma spec̄fica. Et in hac diffinitioe nō cap̄it totū sine cathēgorice vt tm̄ valet sicut quelibet p̄: ita cathēgorice vt idē est q̄ p̄positū: totū ē in p̄positū p̄p̄rie gñat ⁊ corrūpit vt paulo añ dictū est. Ex quo sequit̄ q̄ in transmutatiōe sbali maiatōr que h̄nt tantū vnā formā sbalē que abijcit in corrūptioe. nihil ill us corrūpti manet in resolutio materia prima: et ideo in ip̄oz generatiōe ⁊ corrūptioe statim fit resolutio vsq̄ ad materiam

Quare in corrūptioe iaiatōrū statim fit resolutio vsq̄ ad materiam primam.

primā. Itō quia in ip̄is forma sbalis spec̄fica immediate informat materiā primā ⁊ om̄ia acc̄ntia p̄supponūt formā substantiale in materia. ideo ab totū statim fit resolutio vsq̄ ad materiam primam. Sed q̄n corrūpit aliquid in corrūptioe. nihil ill us corrūpti manet in resolutio materia prima: et ideo in ip̄oz generatiōe ⁊ corrūptioe statim fit resolutio vsq̄ ad materiam primam.

sed etiā forma p quā p̄sistit corp̄s qđ est altera ps p̄positi cū om̄ibus accidētibus que p̄cedūt in corp̄e vidētia formā specificā: vt in mortuo hoīe vidētia ad sensus idē corp̄s in numero qđ erat in vino ⁊ eādē quantitatem ⁊ cū. Ex quo patet qđ in corruptiōe vidētū nō statim fit resolutio ad materiā primā: quia abiecta forma specifica manet vt dictū est corp̄s qđ habet aliquā formā scz corporeitatis vel mixti: quo corp̄e postea corrupto tandē resouet materiā primā qua corruptiōe p̄pleta statim in illā materiā intro ducit forma aliqua specifica vt fiat nouū p̄positū. Itē autē quare solū in rebus aīatis p̄ter formā specificā que est aīa oportet ponere aliā formā p̄o rē scđs Sco. xj. dist. iij. q. iij. ista: qđ aīa est actus seu forma corp̄is ex scđo de aīa idō in quolibet aīato necesse est ponere illā formā qua corp̄s est cor pus aliā ab aīa p quā est aīatū. Et nō loquor de illa qua est corp̄s qđ ē ge nus subalternū: s̄cđ qđlibet indiuiduū sua forma specifica est hoc corp̄s qđ est gñs. om̄ia etiā p̄dicta qđ dicitur sumūt a forma specifica indiuiduū loquor de corp̄e qđ est altera ps p̄positi: qđ nō est directe in gñe. sed solum reductiue: sicut ⁊ aīa. ⁊ ex hoc patet qđ nō oportet penere tot formas s̄bales i eodē indiuiduo quor sunt p̄dicata quantitatis. de quo plus dicit in tracta tu de aīa. Postea ponit scđa diffinitio cuius est iste sensus. Generatio est trāsmutatio p quā materia abiecti p̄o rē formā s̄bale: ⁊ recipit aliā: vt qñ' gñaf aer ex aqua: materia abiecta forma aque recipit formā aeris. vbi tria sunt notanda. Primum: qđ in tali transmutatiōe materie de vna forma in aliā sunt due mutatiōes oppositae: quax prior est abiectiua seu de p̄dicata forme p̄cedentis. que est corruptio. posterior vero qua acquirit forma noua. est ge neratio. Sed quia nō p̄t introduci noua forma in materiā nisi p̄cedens abiectiua. Ideo autor indistincte dicit gñationē esse transmutatiōē materie d vna forma s̄bale in aliā. Secđo. In eodē instanti t̄pis materia abiecti priorē formā ⁊ recipit aliā sed nō in eodē instanti nature. primum patet qđ si in alio instanti t̄pis abijceret a materia prior forma ⁊ in alio noua introduceret. cū nō sint instantia immediata sed inter quelibet duo instantia cadit t̄pis medi um. vt supra declaratū est ex vj. phis. opteret materiā p t̄pis mediū inter illa duo instantia stare sine om̄i forma: qđ est impossibile naturaliter. Itā ma teria nūq̄ est sine morpheta ⁊ passōibus hoc est sine formis s̄babilibus ⁊ ac cidentibus scđs Aristo. j. de gñatiōe. Scđa ps huius notabilis patet qđ materia naturaliter prius est p̄tinata quā informata: ⁊ ideo est aliud istās nature in quo abiecti priorē formā ⁊ aliud in quo recipit posteriorē. Itē ē incōueniēs vt in eodē instanti t̄pis sint plura instantia nature. Itā sicut in eodē instanti nature p̄t esse plura instantia originis: vt patet de personis di uinis: que licet sint s̄t natura t̄m p̄ducēs p̄cedit p̄ductā origine. Sic etiā in eodē instanti t̄pis p̄t esse plura instantia nature in eodē etiā instanti t̄pis gñaf hō ⁊ risibilitas eius: ⁊ t̄m hō naturaliter p̄cedit risibilitatē suā. vñ istū

Quare in fo
lis aīatis p̄
ter formam
specificā po
nitur alia for
ma s̄balis

In transmu
tatiōe natu
rali sunt due
mutatiōes
De instanti
gñationis ⁊
corruptiōis

De transmutatiōe naturalī.

Et in instā tres ordines vcs ordo tps seu duratiōis: ordo nature: 7 ordo originis sūt
ti transmuta sic distincti: q̄ cū ordine originis pōt stare similtas opposita ordini nature: 7
tiōe ponitur sic etia cū ordine nature pōt stare similtas opposita or
pnū esse cō dini tps. quia seinnicē nō p̄exigūt nec coerigūt. de quo lege Scotū. i. dif
ghād 7 pri ij. q. i. 7 in iij. q. q. Tercū. Illud instās tps in quo forma corrupēdi abijci
mū non esse tur 7 forma gñandi ponit. attribuit scđs Aristo viij. phis. forme gñande.
corrupēdi ita q̄ p̄ illo instāti ponit esse genui 7 nō esse corrupti vt li ex aqua fiat aer
 in illo instāti transmutatiōis aque in acē: aer habet pnū esse: 7 aqua p̄
 mū nō esse. S̄ ergo patet q̄ corruptū nō habet vltimū instans sui esse. licz
 habeat pnū instans sui nō esse. Et p̄ oppositū genuū habet pnū instās
 sui esse: licz nō habeat vltimū instās sui nō esse. Itā in p̄tō tpe p̄cedēte in
 stans transmutatiōis corrupēdū habuit esse: 7 gñandū nō esse. in ip̄o vero
 instāti termināte illud tps in quo desinit esse corrupēdus 7 incipit esse
 gñandū. ponit pnū esse genui: 7 pnū nō esse corrupti. Ex quo patet q̄
 hec ppō. in hoc instāti aqua desinit esse. sic est exponēda. aqua nūc nō est 7
 imēdiatē aū erat: hec aut. aer nūc incipit esse sic exponit. aer nūc est 7 imē
 diatē aū nō erat. vide Sco. xij. q. q. Deinde describit alterū membrū sup̄ra
 dicte diuisiōis scđs gñationē scđs quid. Ad cuius declaratiōē sufficiat hoc

Descriptio
gñatiōis se
cūdi quid.

Distia inter
gñatiōē se
cūdi qd 7 al
terationem.

forme accūtatō: vt qñ ex nō albo fit albu: hoc em̄ est eōdē om̄i gñationi: vt
 terminus a quo eius sit nō esse 7 terminus ad quē esse. Ex quo patet q̄ gñā
 tio scđs quid nō p̄uertit cū alteratiōe. Itā gñatio scđs quid non solū est ad
 qualitātē sicut alteratio sed ad q̄cūq̄ accūs. Itēq̄ vtrūq̄ terminū habet
 positivū. vt etiā declaratū est in primo tractatu capitulo de motu. Deinde
 antoz in textu infert tria corrolaria ex diffinitōe gñatiōis simpliciter. pri
 mū corrolariū. Gñatio 7 corruptio sūt mediātibus p̄trarietas p̄max
 qualitātū. cuius rōes hanc innūt: qā in om̄i gñationē materia expoliat for
 ma priori vt patet ex scđa diffinitōe. sed materia seipam nō expoliat forma
 quia eā appetit vt d̄ p̄mo phis. Itē forma seipam corrupit in materia qā
 vnūq̄dē appetit se p̄seruare in esse. vt d̄ ij. de aia. scdo de gñatiōe: 7 alibi
 frequētē. ergo requirit aliqd corrupēs. 7 hoc est p̄trarietas qualitātū p̄
 max p̄ quas materia p̄tinue transmutat: 7 que indisponētes eā forme ha
 bire. disponūt eā alteri forme. Scđs corrolariū. Elementa habētia simboloz
 seu p̄ueniētā in aliqua qualitate facilius 7 velocius admuticē transmutātōn
 hoc corrolariū scđs Aristo: p̄bat sic quia facilius est transmutare vnūm q̄
 multa: sed in elementis habētibus simbolū nō optet transmutare nisi vnūm
 in quo p̄trariētā nō habentibus aut simbolū optet transmutare duo ergo
 7c. Adinor p̄bat quia ex igne fit aer. transmutando siccitatē ignis in humi
 ditatē aeris. Sisir ex aere fit aqua: transmutata caliditate naturali aeris in
 frigiditatē aque. 7 sic de alijs elementis simbolisantibus: vt sunt illa que sūt

Ibi prima. Si autē ex igne fiat aqua optet transmutari caliditatē in frigiditatem et siccitatē in humiditatē sicut est quando aerē ad terrā. Ubi notandū quod vniū elemētū facilius transmutari in aliud potest intelligi dupliciter. vno modo ex parte aditōis primariorum qualitatum: et sic verum est: quod in huiusmodi symbolū facilius est transmutatio. quia inter ea minor est contrarietas: et ideo etiā minor est resistentia. alio modo potest hoc intelligi ex parte qualitatum secundariorum. que sunt densitas: raritas. graditas: leuitas. et ceteris. Et sic elemēta magis conueniētia in raritate facilius adinueniuntur transmutantur. Et ideo ignis et terra licet habeant similitudinē. tamen difficillime adinueniuntur transmutantur: quia difficile est materiā ignis tantum condensare quantum est condensata in terra sicut difficile est materiā terre ita subtiliari ut est in igne. Ultimū corrolariū est hoc. Generatio vnius est corruptio alterius. Ubi notandū quod ibi potest esse duplex predicatio: aut enim ibi est predicatio formalis: et sic corrolariū non esset verū: quia generatio formaliter non est corruptio: aut potest ibi esse predicatio concomitativa: ut sit sensus. ad generationē vnius sequitur corruptio alterius: et sic est verū. similiter et e contra. corruptio vnius est generatio alterius. et secundum Scotum. dist. ij. q. ij. hec secunda magis est propria quam prima quia nullū agens naturale per se intendit corrumpere aliquid: sed per accensum corrumpit quicquid est incompōsibile termino quem intendit: quia non potest producere formam quam intendit: nisi in materia preexistente: et illa materia cōterit esse sub forma incompōsibili ei quam intendit. potest autē illa forma preexistens esse incompōsibilis aut propter contrarietatem aut quia continet virtualiter a forma introducenda. ut patebit ex sequenti tractatu. Ex quo patet quod si in materia non preexistat forma incompōsibilis forme generande: generatio illius forme non erit corruptio alterius. illa etiā propter. Corruptio vnius est generatio alterius: intelligitur de corruptione ultimata per quam fit resolutio usque ad materiā primā. perfecta enim ultimata corruptione necessario generat aliquid. quia materia naturaliter non existit sine forma. Ex quo patet quod in morte hominis quia ibi non est corruptio ultimata: quantum ad omne oppositū quod erat aliquid hominis: quia adhuc remanet aliqua forma substantialis que fuit de essentia hominis. ideo illa corruptione hominis non ultimata: non sequitur generatio alterius scilicet. donec ab illa materia abijciatur. etiā forma corporeitatis: et fiat resolutio usque ad materiā primā. ut dictum est. Hoc itaque intelligendo corrolariū predictum est vniuersaliter verū de generatione et corruptione substantiali: secundum intentionem Aristoteli. qui per hanc propter salutem perpetuitatem generationis et corruptionis: licet quantitas materie sit finita. Secundum autem veritatem fideliter catholicice aliter esse dicendum: ut patet. de generatione etiā et corruptione accidentalibus hoc corrolariū non est verū: nisi forte de accidentibus corporalibus que educuntur de potentia materie cum motu proprie dicto.

Alteratio est mutatio de vna qualitate contraria in qualitatem contrariam: vel mediā. Differunt autem alteratio

facilitas
mutacionis
fuit dupliciter

Quo generatio
vnius est cor
ruptio alteri
us

De alteratiōe.

a gñatiōe: quoniā alteratio est mutatio d̄ qualitate accñtali in qualitatē accñtalē. Sed gñatio ē mutatio de vna forma substāiali in aliā formā substātialem. Item in alteratione manet idem subiectus sensibilis: in gñatiōe vero nō. Sensibile dico: ppter materiā primā: que quāuis maneat nō tñ ē sensibilis.

¶ Scda pñcia de alteratiōe. vbi antoz duo facit. primo diffinit alteratiōem. scdo subdit dnas differentias inter gñationē ⁊ alterationē: que omnia licet vident esse manifesta ex his que dicta sunt circa textū pcedētē. tñ breuiter aliqua repetendo: duo hic sunt p̄sideranda. Prīmū p̄ declaratiōe diffinitōis: q̄ omnis transmutatio que est de qualitate in qualitatē manēte eodē subiecto d̄ alteratiōe: siue fiat inter qualitates p̄trarias: vt ex albo in magrū. siue inter medias. vt ex rubeo in viride vel ecōtra: siue inter p̄trariā et mediā: vt ex albo in rubēū vel ecōtra: siue inter remissā ⁊ eandē intensas vt ex minus albo in magis albū vel ecōtra. Itā inter omnes p̄dictas qualitates p̄t esse alteratio. Sed dices p̄tra. Alteratio scd̄s p̄m̄. v. p̄m̄. fit in contraria ergo nō fit inter media ⁊ c̄is. quia illa nō sunt p̄traria. vt patet ex diffinitōe p̄trarioꝝ posita in p̄dicamētis. Rñdeo licet sola ex rema d̄cū p̄traria simpliciter. tñ media etiā p̄t dici p̄traria qdāā mō ⁊ respectiē nā mediū p̄patū vni extremo habet rōes alteris extremi. vt d̄t Aristo. vbi supra ⁊ eodē mō intelligendū est de remisso ⁊ intenso in eadē sp̄. ⁊ loq̄mur hic de qualitate accñtali vt est p̄dicamētū ab alijs distinctū. Scd̄s p̄ declaratiōe d̄stitūaz p̄siderādū q̄ p̄ma d̄stitūa iter alterationē ⁊ gñationē simpliciter. sumit ex pte terminoz. scda ex pte subiectoz. ⁊ p̄ subctm̄ sensible intelligendū est ens in actu specifico: tale em̄ est subctm̄ alterationis ⁊ omnis gñatiōis scd̄s q̄d̄: vt sufficiēter circa textū pcedētē declaratū est: Vbi etiā tetigi duplicē d̄stitūā inter alterationē ⁊ gñationē scd̄s q̄d̄. p̄ hoc q̄ alteratio solū est ad qualitātē: ⁊ habet vtrūq̄ extremū positū ita q̄ includit dnas mutationes sicut ⁊ quilibet motus p̄prie dictus. vnā dep̄ditūā termini a quo ⁊ a liā acquisitiuā termini ad quē. Gñatio vero scd̄s q̄d̄ nō solū est ad qualitātē sed gñā r̄er p̄t esse ad omnē formā accidentalē: ⁊ solū in terminū ad quē habet positūm: terminū vero a quo habet primatiū: ita q̄ tantū dicit mutationē acquisitiuā termini ad quē m.

Augmētatio est mutatio de minori quātitate ī ma

Quō alteratio est inter p̄traria.

Subiectum sensibilis.

torē. Diminutio vero est motus de maiori quātitate in minorē: Hora q̄ augmentatio pprie dicta ē tāntū in rebus animatis: ⁊ nō ī inanimatis. Itē ad augmentationē pprie dictam requiritur q̄ quelibet pars aucti sit aucta Itē augmentū ⁊ augmentans debent esse quodā mō similia. ⁊ quodā mō diuersa. Similia quidē in materia ⁊ diuersa in formis: quoniā agētia ⁊ paciētia necesse est esse aliquomō similia

⁊ aliquo mō diuersa. **T**ercia pticula de augmentatiōe ⁊ diminutione augmentatiōis ⁊ diminutiōis. sc̄do assignat tres pprietates augmentatiōis: pprie dicte que est actus anime ubi primo sciendū q̄ augmentatio ⁊ diminutio capiūt dupliciter. vno mō ḡnalter p̄ quacūq̄ maioratio ne quātitatis. siue fiat p̄ rarefactionē ⁊ extensionē ptū. siue p̄ intus susceptionē alicuius extrinseci: siue p̄ iuxtapositionē. Et p̄ oppositū diminutio capiūt p̄ om̄i minoratiōe. ⁊ hoc mō diffiniūt in textu. alio mō capiūt pprie p̄ naturali maioratiōe vel minoratiōe corpis aiati seu vitētis: ⁊ sic sunt actus anime vegetatiue. vt patebit in tractatu de anima. Et in hac acceptione sic diffiniūt Augmentatio pprie dicta. Est p̄uersio nutrimenti in sb̄as aliti: plus s̄ sit de p̄ditū: facta ab aia p̄ actionē caloris naturalis: vt vitēs attingat suā d̄bitā quātitatē. In qua diffinitōe tāgūt oēs quatuor cause augmentationis. Itā cū d̄r (p̄uersio) tāgūt causa formalis seu ḡn̄s. Et p̄ hoc cū d̄r (nutrimentū) tāgūt causa materialis ex qua fit augmentatio. ⁊ cū d̄r (in sb̄as aliti) tāgūt sb̄ctm̄ cui soli p̄uenit augmentatio p̄pe dicta qd̄ sb̄ctm̄ est s̄ba vitētis: ⁊ per hoc qd̄ addit (plus quā sit de p̄ditū) hoc ē p̄sumptū a calore naturali: tāgūt d̄ritia augmentatiōis a nutritiōe ⁊ diminutiōe. Itā ad nutritionē sufficit cōuersio alimēti in sb̄as aliti: siue plus sit p̄ talē p̄uersionē restitotū vt fit ī augmentatiōe: siue min⁹: qd̄ fit ī diminutiōe siue tāntū de: vt fit ī statu medio inter augmentationē ⁊ diminutionē. vñ om̄e vitēs q̄ d̄m̄ vitit nutrit: vt d̄r ī de ḡnatiōe: s̄ nō p̄ totā vitā auget nec p̄ totā vitā diminit. Deinde cū de facta ab anima tangitur causa efficiens principalis augmentationis. Et eoz̄ sb̄iungitur: mediante calore naturali: tangitur causa instrumentalis.

Augmentatio ⁊ diminutio capiūt dupliciter.

De augmentariōe 2 diminutiōe:

quandō an-
gmentatiōis
pprie dicta
conne

Quare p nu-
tritione nō
restituūt ps
ta para ut p
us.

Ultimo cū dicitur (ut videtur etc.) tangit finis augmentatiōis. ad hoc enim augmen-
tatio fit a natura ut videtur per eā attingat debitā sibi a natura quātitatē: nās
ut dicitur in tractatu de aia dim a natura pstantiū est certus terminus mag-
nitudo in augmentatiōe. Secūdo sciendum Seco. xl. dis. q. j. Augmentatiōi pprie
dicte annectit quatuor alie mutatiōes. prima est alteratio alimēti qd per
multas digestiōes alterat anq̄ fiat simile alito. 7 p̄uertat in sbaz eius. scda
corruptio q̄a alimētū nō p̄uertit in sbaz aliti nisi prius in ipso forma ppria
puta panis vel vini: r̄cijs. corrupat: tertia ḡnatio extendendo ḡnatiōem ad
oem inductionē forme sbalis in materiā: quia in augmentatiōe materia ali-
menti abiecta forma ppria alimēti recipit formā sbalem aliti puta carnis
vel ossis: nō tñ ibi est pprie ḡnatio simpliciter q̄a non est ḡnatio alicui⁹ per
se subsistentis qd se3 nō esset pars alicuius. sed potius est adḡnatio vel i-
generatio. quia est ḡnatio partis in toto p̄existente cuius prius non fuit. Ubi
scias. q̄ ps adueniēs p nutritionē est aliquo mō similis pti p̄existēti que in
fuit p ḡnatiōem 7 aliquo mō dissimilis: similis in forma nō tñ specifica sed
etiā corporeitatis que p̄supponit a forma specifica. Dissimilis in hoc quia
nō est ita pura sicut illa. 7 in virtute debilior. cuius ratio est quia quāto a-
gens mere naturale magis p̄tinuat actionē in p̄trariū tāto magis debilita-
tur eius virt⁹ p̄pter hoc q̄a om̄e tale agēs repetit in agēdo: r̄ ita q̄a agit i cō-
trariū: patit ab ipso quā actionē vocat phūs corruptiōnā. ergo caro primo ha-
bita ex ḡnatiōe quāto magis agit in nutrimentū vt p̄trariū tanto magis de-
bilitat virtus eius. 7 ex hoc dicitur impuri⁹ caro. 7 hoc patet p̄ exm̄ phi primo
de ḡnatiōe quāto vino magis agit in aquā mixtā sibi: tanto est impuri⁹ in
em̄ vt tandē p̄pter impuritātē quasi totū fiat aqua: vñ patet: q̄ nō tñ caro
posterior genita impuri⁹ fit p̄ore sed eadē manēs in toto: posteriori⁹ ē im-
puri⁹ seipsa prius. 7 hec impuritas in carne est p̄pter impfectionē quali-
tatū naturalium p̄sequentium formā sbalem que sunt p̄ncipiū alterādi alimētū
7 nō p̄pter hoc q̄ forma carnis intendat vel remittat. Ex hoc etiā patet q̄
quādiu virtus p̄uersua nutrimentū in sbaz aliti est ita fortis q̄ plus alimēti
p̄t p̄uertere in sbaz aliti quā sit deputū. r̄az diu nō solū fit nutritio sed etiā
augmentū: qñ vero p̄pter debilitatiōem nō p̄t plus p̄uertere quā sit de p̄-
tū. tūc cessat augmentū 7 fit diminutiō: Et tāta finaliter fit debilitatio v̄tatis vt
om̄ino deficiat: 7 tūc seq̄ mors: oia aut̄ p̄ dicta maxie eveniūt p̄pter actionē
lois natural̄ ihūidū radicale corrupēdo 7 p̄sumēdo ips. ad cui⁹ corruptio-
nē 7 p̄sūptiōem seq̄ corruptio 7 p̄sūptio erit caloris naturalis q̄ i hūido ra-
dicali sustentat. 7 p̄ p̄sis aialis: vt patet de igne 7 oleo in lampade. Quarta
mutatio que annectit augmentatiōi est loci mutatio: q̄a optet alimētū tra-
hi ad singulas ptes augmentandas: 7 id qd augēs occupare maiore locum
post augmentatiōem quā an̄. postea aut̄ ponit tria notabilia de augmenta

hōe pprie dicta. Primum: quod ipsa est tantum in rebus animalibus: et hoc patet ex
 diffinitione augmentatiōis pprie dicte. Scd̄ illius quod augetur quolibet pars au-
 getur: Et hoc scd̄ Aristoteles. verum est de partibus scd̄ formam et non de partibus scd̄
 materia. Ad cuius declarationem sciendum scd̄ Seco. xliij. dist. iij. q. i. quod pars se-
 cundum formam non est ipsa forma nec pars scd̄ materia est ipsa materia: cum utra-
 que sit pars integralis totius et vere opposita ex materia et forma. Sed pars scd̄
 formam dicitur que est tante quantitatis et virtutis quod sibi possit puenire propria actio
 non quidem ut supposito per se subsistens: sed sic propria que non tantum pcurrit ad
 actionem totius. Sed pars scd̄ materia dicitur que non est tante quantitatis nec vir-
 tutis quod possit habere actionem propriam in toto. sed potest tantum pcurrire ad actio-
 nem totius. Potest enim dari ita parua pars carnis vel ossis quod ei non potest ppetere
 propria actio. Et quo patet quod pars vna scd̄ species includit in se multas
 partes scd̄ materia. His premissis patet quod quolibet pars acti est acta in
 intelligendo de partibus scd̄ formam et non de partibus scd̄ materia. In augmen-
 tatiōe enim pprie dicta transmittit alimentum vltimate digestum ad singulas
 partes non quantificumque paruas. sed solum ad illas que habent virtutem sufficientem ut
 propria actio possint ad cōseruationem sui transmutare partem alimenti in sui
 substantiam: tales autem sunt partes scd̄ formam et non scd̄ materia. Tercium notabi-
 le declarat alimentum et alium esse similia in materia hoc est habere materiam
 eiusdem rationis. et distincta in formis. ppter hoc quia sunt actiua et passiuia ad
 inuicem: quia alter alterum non potest transmutari in alterum: omnia autem talia cō-
 ueniunt in materia et differunt scd̄ formas. oportet enim quod habeant aliquam ptra-
 rietatem in formis: sile enim non agit in sile nec patitur a simili. sicut etiam Aristoteles. i. d.
 gñatiōe: et ij. de anima dicit quod alimentum debet esse in principio dissimile alito.
 quia sc̄ est diuersum ab eo in forma: in fine vero sile: cum sc̄ materia alimen-
 ti abiecta forma alimentum recipit formam aliti: ut iam patuit. Ultimo sciendum
 quod Aristoteles. ponit tres gradus augmentatiōis. pprie dicte: prima eius quod au-
 getur quolibet pars augetur. ut iam paulo ante exposita est. Et per hanc conditionem differet
 ab augmentatiōe in pprie dicta que fit per solam juxtapositionem: ut patet de au-
 gmento thesauri. scda actum autem augmentatiōem et post: manet idem numero
 et per hoc differet a gñatiōe simpliciter elementi subtilioris ex grossiori. tertia
 quod augmentatio fit adueniente aliquo corporeo: sicut diminutio recedente
 et per hoc differet augmentatio a rarefactiōe. et diminutio a pstrictione.

Pars scd̄
 formam

Pars scd̄
 materiam.

Quod quolibet
 pars acti
 augetur.

Ad actionem et passionem requiritur cōtactus 3do
 nota quod cōtactus dicitur multipliciter. vno modo
 I cōtignis quorum vltima sunt simul. sicut superficies

tangit superficiē. ⁊ hoc modo quicquid tangit tangitur. scđo dicitur contactus scđm similitudinem scđm qđ dicimus res tristabilis tãgit nos. Et scđm hoc non quicquid tãgit tãgitur. tercio modo dicitur conctratus ī continuīs sicut partes lineę tãgūt se in pñcto cōtinuāre. Tactus primo modo dicitur necessarius est ad actionem et passionem.

Quod agens ⁊ paciēs dñt esse cōtraria vel dissimilia

TIn quarta pticula determinat de actiōe ⁊ passione ac de tactu sine quo nō fit actio ⁊ passio. Et ponit tres acceptiōes tactus. vt ostēdat qđ tactus requirit ad actionē ⁊ passionē: que acceptiōes clare patēt ex textu. Ad cogno scendā: aut naturā actiuorū ⁊ passiuorū ad inuicē. Cōsiderādū est primo scđs Aristot. de gñatiōe nihil patit ab omīno sibi: nec ab omīno dissim. s̄ optet agens ⁊ paciēs esse similia gñe ⁊ dissimilia spē. primum patet qđ datis duobus omīno similibus. nō est ratio quare alterū eorū sit magis actiuū qđ alterū scđs ⁊ terciū patet quia cū omīs actio ⁊ passio sit rōe p̄trietatis vt sup̄ patuit: optet agēs ⁊ paciēs esse aliquō cōtraria: p̄traria aut nō sunt omīno dissimilia: s̄ sōnt similia gñe ⁊ dissimilia spē ergo ⁊c. Dissimilitudo aut spēi de qđ hic loq̄t̄ p̄t̄us: nō solū ē capiēda scđs qualitates spēi differētēs. qualis ē inter calidū ⁊ frigidū. s̄ etiā scđs diuersas gradū in eadē spē. vt minus calidū patit a magis calido: aut etiā ex solo diuerso mō agēdi qđ uenit duobus habētibus eandē formā scđs spēs ⁊ in eodē gradu p̄pter maiore vel minore raritatē materie. Itā calidū in eodē gradu in materia densa fortius agit in rara uero materia debilibus. Et ideo caliditas si fiat in materia densa potest p̄ducere caliditatē pluriū gradū seu intensiore seipsa in materia rara. Ex quo patet qđ p̄trietas ⁊ dissimilitudo spēi quā hñt agens ⁊ paciēs capiē valde gñaliter vt patet Cōsiderādū scđo qđ agētia sunt duplicia: quedā cōicāt in materia cū suis passis. ⁊ omīa talia in agendo repaciūt. Rō qđ qđcūqđ hñt eadē materiā vnū est poña aliud. vt actu calidū est poña frigidum ⁊ actu frigidū est poña calidū. qđ materia vnus est in poña ad formā alterius ⁊ ecōtra. s̄ qđ est poña calidū p̄tē calefaciente nō pōt nō calefieri: ⁊ si militer poña frigidū p̄tē frigefaciente nō pōt nō frigesieri. ergo calidū calefaciens ⁊ patit a frigido in qđ agit. Ex quo patet qđ talia rōe forme agūt ⁊ rōe materie patiūt. alia agentia sunt nō cōicāta in materia cū passis: ⁊ talia in agendo nō repaciūt: qđ vnū nō pōt esse poña aliud: nec vnū habet ī se aliqd qđ recipiat formā alterius. Cōsiderādū terciō qđ corpus nō agit in aliud

Quod agētia agēdo repaciuntur.

nisi tāgat ipm vel mediū p qd agit: vt ignis nō calefacit aquā nisi eā tāgat
 vel imediate vel mediāte: al: quo corpe qd calefactū imediate ab igne cale-
 factū aquā sibi imediatā: vñ dicitur vii. phis. q. mouens ⁊ motū ab eo prie dicit
 esse simul. ⁊ ido bñ dicitur in textu qd ad act. ones ⁊ passiones reārit. Et actus scz a
 gentis ⁊ patientis. Iste autē tactus scd̄s Aristot. j. de gñatōe est duplex: qui
 dā est pps d. etus ⁊ phisicus. qd solū puenit corpi⁹ actiuis ⁊ passiuis adin-
 uicē. cū eoz vltima sunt sil. qdā tactus est methaphoricus qd fit tripliciter.
 primo expte tāgentis vt celū tāgit hec inferiora: scd̄o ex pte tacti vt ignis
 tangit orbē lune. tercio expte vtriusqz vt intelligentia mouens orbē dicitur tā-
 gere orbē. ⁊ c. Et qd pater qd solū tāgentia se tactu p pte dicto seu phi-
 sico cū tangunt etiā tangunt: quia solū talia in agendo repatiunt.

Duplex tactus

Mixtio ē duplex: qdā ad sensus sine īproprie dicta.
 sic qñ cōpōit̄ ordeū cū frumēto. Alia ē scd̄s rei veri-
 tatē. ⁊ diffinit̄ sic: mixto ē miscibiliū alteratoꝝ vnio
 Et nota qd oīa qd sūt miscibilia optz qd sint agētia et
 patiētia agētia ī eo qd diuidūt: patiētia ī eo qd diui-
 dūt vñ p qd ea qd nō hnt̄ p̄rietatē nō sūt cōmiscibilia

¶ In qnta ⁊ vltima p̄cūla autor determinās de mixtōe tria facit: p̄mo p
 nulla dupli acceptōe mixtōis: diffinit̄ mixtōē p̄p̄e dictā. scd̄o declarat
 naturā miscibiliū: tercio ostēdit d̄m̄tā inter mixtōes: p̄p̄es: ⁊ p̄sionem.
 Quātū itaqz ad p̄mū dicitur autor mixtōes accipi dupliciter: vno mō īprop̄e
 p̄ mixtā ostēdit miscibiliū adinvicez scd̄s partes eoz partes sicut qñ grana
 ordeī miscēt̄ grana frumētū: ⁊ in hac mixtōe nō quelibet ps mixti ē mix-
 ta: vt patet: scd̄o capis p̄p̄e qñ scz quelibet ps mixti est mixta: ⁊ hec diffinit̄
 sic scd̄s Aristot. in fine p̄mi de gñatōe. Mixtio ē miscibiliū alteratoꝝ vnio
 cui⁹ expositio patebit ex dicēdis. Deinde autor declarat naturā miscibiliū
 simul ⁊ mixtōis dicens qd oīa miscibilia optet esse actiua ⁊ passiua adin-
 uicē. Cui⁹ ratio est qd in mixtōe p̄p̄e dicta optz quamlibet p̄tes mixti esse
 mixtā: s̄ hoc nō pōt esse nisi miscibilia diuidāt ⁊ alterant se in vicez ⁊ ideo in
 quātū diuidūt ⁊ alterāt sūt agentia: in quātū vero diuidūt ⁊ alterāt sūt pas-
 siua. Et quo inserit̄ cōrolarie qd oīa miscibilia adinvicez dnt̄ habere p̄ta-
 rietates in formis: ⁊ p̄uenientia in materia: scd̄o sequit̄ qd facilius diuisibi-
 lia vt hūda sūt facilius miscibilia. Ad quoz meliores declarationes mouet
 hoc dubiū: quō elementa seu miscibilia manent in mixto. Respōdeo scd̄m
 Scotū. xv. dif. ij. qd elementa nō manent mixto neqz secandū substantiam
 int̄usam: vt voluit Avicenna: neqz scd̄s sb̄az remissam: vt vult Cōmentator

Mixtio duplex

Quare miscibilia optet esse actiua ⁊ passiua adinvicez

Quō miscibilia manent in mixto

De mixtione.

Ad quod pbandum sufficiat hec vna ratio: forma cōiūlibet elemētū cū sit spe
cifica p̄stituit cū materia suppositū p se s̄sistens in gñe s̄be. Si igit in mix
to essent quatuor forme elemētōz diūcte suis materijs: sequit̄ q̄ in mixto
ex quatuor elemētis erūt quatuor supposita: qd̄ est falsoz. vñ 7 Aristo. sola
uens illud dubiū d̄t q̄ elemēta aliquo mō manent 7 aliquo mō nō manent
in mixto gñato ex ipis. Adanēt em̄ poña 7 virtute: actu vero nō manēt. quā
sententiā Aristo. declarās Sco. d̄t q̄ sicut in om̄i gñe vbi est inuenire me
diū eiusdē rōis cū extremis vt patet ex r. metaph. mediū d̄t p̄poni ex extre
mis: vt rubor ex albo 7 nigro. 7 ista p̄positio nō est nisi naturalis p̄ueniētā
medij cū extremis que nō est extremi ad extremū nō q̄ media qualitas ha
beat p̄ partibus suis extremas. vñmō est ita simplex sicut extreme. 7 ideo si
cut qualitates extreme dicunt̄ manere in medio. 7 nō d̄t q̄ extremū sit i ex
extremo. ita in mixto dicūt manere forme s̄bales elemētōz p̄pter natura
lē p̄ueniētā que est forme mixti cū elemētis: que nō est vnus elementi ad
aliud. Dico ergo q̄ elemēta nō manēt in mixto nec scd̄s s̄bas: nec scd̄s qua
litates suas: sicut nec qualitates extreme manent in medio: sed quia for
ma mixti est actualior 7 p̄fectior q̄ forma elementi. ideo elemēta dicunt̄
scd̄s virtutē manere in mixto. sicut sensitiva 7 vegetatiua manēt in intelle
ctiua: 7 gñaliter sicut imperfectus manet in p̄fectiori: vñ elemēta manē
re virtualiter seu scd̄s virtutē in mixto: nō debet intelligi sic q̄ qualitates e
lemētōz intense vel remisse maneāt in mixto: sed sic q̄ in mixto sunt simi
lea qualitates 7 opatiōes cū illis que sunt in elemētis: nā mixtū suis quali
tatibus calefacit: infrigidat: humectat: 7 ericcat sicut 7 elemēta finaliter cō
cludit Sco. q̄ nihil p̄hibet formā mixti eque immediate p̄ficere materiā pri
mā sicut formā elementi: 7 hoc loquēdo de immediatōe p̄fectiōis: sic q̄ per
ficiat materiā nō mediātē alia forma. licet nō p̄ficiat eā immediate in media
tōe 7 transmūtatiōis: natura em̄ seruat ordinē in transmūtādo: quia forma
imperfectior p̄cedit p̄fectionē in materia quātū ad fieri 7 transmūtari. Vñ
sicut in gñitōe aialis prius est materia sub forma seminis q̄ sanguinis: 7
sanguinis q̄ carnis: 7 carnis quā animalis: ita in gñitōe mixti materia p̄
us transmūtatur ad formā elementi quā mixti: licet adueniētē forma mixti
nō maneat forma elementi. Sed dices. quōpōr saluari diffinitio mixti: om̄is
supra posita si elemēta nō manēt scd̄s suā s̄bas in mixto. Iste em̄ p̄ntie sunt
bone. miscibilia in mixto sunt alterata ergo nō corrupta. Salis: sunt vnita.
ergo manēt 7 nō sunt corrupta: ea em̄ que corrupta sunt: nō vnūt cū vnio
supponat vnibilia habere esse: añcedēs aut̄ vnūt q̄ p̄ntie habet ex diffinitio
nē mixtiōis. R̄spondet scdm̄ Sco. q̄ alteratoz est p̄teritū t̄pis: ideo bñ stat
miscibilia prius esse alterata. 7 postea corrupta: nā in mixtiōe est quedam
gñatio: 7 p̄ p̄ntē q̄dā corruptio. Ad scd̄as p̄ntiā dico q̄ in mixto miscibilia
nō sunt vnita scd̄s suā s̄bas p̄ scd̄s virtutē: p̄pter p̄tinetiā eoz virtualē i mixto.

Id: vt dictū est. Ex quibus omnibus patet quōd sit mixtio. optet em̄ in mixtio-
ne esse alterationē miscibiliū cū corruptiōe formaꝝ s̄baliū corūdē: ⁊ mate-
ria eoz vnifꝑ p̄tinuationē. ⁊ informat̄ vna forma mixti: que p̄tinet virtua-
liter formas ⁊ qualitates miscibiliū ⁊ nō in actu. patet etiā quōd diffinitio
mixtiōis sit intelligenda que sic exponit. Mixtio scz pprie dicta (est vnio)
scz scdꝝ virtutē: miscibiliū alteratoꝝ: scz prius ⁊ postea corruptoꝝ:

Itē differētia est inter mixtiōes cōpositionem ⁊ cō-
fusionē. Cōpositio est quādo vtrūqꝫ cōpositoꝝ ma-
ner in virtute ppria vt cōposito ordeī cū frumēro

Cōfusio est quādo p̄portionant̄ virtutes priū: sed
nō trahunt̄ ad certā speciē. Mixtio est quādo p̄por-
tionant̄ virtutes: ⁊ trahunt̄ ad certā speciē.

Ultimo ponit d̄ntiā inter mixtionē pprie dictā cōpositionē ⁊ cōfusionē: quā
om̄ia licet dicāt quādā vnionē. h̄nt t̄m̄ in hoc d̄ntiā: q̄a cōpositio est cū vtrū-
qꝫ s̄ponētū manet scdꝝ suā ppriā s̄bz ⁊ virtutē. vt cōpositio domus ex lig-
nis lapidibus. ⁊c. s̄c̄l̄r cōpositio hoīs ex aīa ⁊ corpore: s̄ cōfusio est rex in s̄ba al-
terataꝝ: s̄c̄l̄r quibus nulla certa spēs sit in natura: vt cōfusio vini cū aqua: in q̄
cōfusioe vtrūqꝫ alterat̄ ⁊ virt⁹ vtriusqꝫ remittit̄: t̄m̄ ex eis nullā spēs certa sit i
natura. Itē q̄ em̄ natura p̄ducit tale ens: quale est ex cōfusioe vini cū aqua.

Mixtio vero pprie dicta sit vt iā patuit qm̄ nō ppria s̄ba sed virtus miscibi-
liū manēt in mixto (⁊ p̄ hoc differt a cōpōe) s̄ illis corruptis ḡnat̄ ex eis cer-
ta spēs in natura scz mixtū. ⁊ p̄ hoc differt mixtio a cōfusioe. Ultimo hic duo
sunt notāda, primū q̄ aliter ptes s̄ponētes dicūt cōposite ⁊ aliter totū. Itē
ptes dicūt cōposite q̄a sunt vnite in toto qd̄ s̄ponūt: ⁊ ideo vt sic sunt cōposi-
te cōpositioe cū his hoc ē vna cū alia. Totū vero est cōpositū cōpositioe ex his
vt patet scdꝝ q̄ nō semp̄ optet om̄ia quatuor elemēta p̄currere ad ḡnatio-
nē mixti: vt patet de mixtis imp̄fectis qualia sunt mix plania ⁊ alie imp̄res-
siōes: ⁊ hec dicta circa Tractatū corūdētē libris Aristo. de ḡnatioe ⁊ cor-
Tractatus Tertius libris de aīa Aristo. corūdēs.

Aīa est actus p̄mus corpis phisici orga-
nici vitā h̄ntis in poīa.

Tractatus tertius par-
vuli phie naturalis tribus
libris de aīa Aristo. corūdēs: cuius s̄bet̄m̄ scdꝝ p̄habilitōe opinionē ē cor-

Tractatus tercius paruuli phie.

De scto hu
ius tractat
de anima

pos aiati: hoc est ppositu ex corpe ⁊ anima: ⁊ nō ipa anima qd pbat tripli
citer: pmo sic: sicut se habet scientia ad scientiā ita subiectū ad subiectū: sed
scientia huius libri est ps subiectiua phie naturalis: ergo subiectū huius sci
entia debet esse ps subiectiua subiecti sciēcie naturalis scz corpis naturalis
anima aut nullo mō pōt esse ps subiectiua corpis naturalis sed bñ corpua
animatū ergo. ⁊c. Secdo scientia honorabilior inter scientias naturales de
bet habere subiectū honorabilius inter omnia entia naturalia. Sed hec sci
entia scdꝫ Aristo. pmo de aia est honorabilior ceteris scientijs naturalibꝫ
ergo subiectū eia est honorabilius inter omnia entia naturalia: quale nō po
test esse anima. ymo est corpe animatū. qd cū sit totū pfectius est q̄ anima
que est eius ps: Tercio illud est scto m̄ scientie de quo passioēs cōsiderate
in illa scientia pmo ⁊ pncipaliter dicūt. Sed omnes passioēs cōsiderate
in hac scientia pmo ⁊ pncipaliter dicūt de corpe aiato ⁊ nō de anima: etias
loquendo de ipō intelligere: vt patet p Aristo. pmo de anima dicentes sic
dicere aut animā irasci simile est ⁊ si cā aliq̄s dicat terere aut edificare. me
lius aut fortassis est nō dicere animā misereri aut addiscere aut intelligere
sed homines anima. Ex quibus omnibus pcludit scdm hanc opinionē quas
cōmuniter tenent Scotusantes q̄ hec scientia tractat de anima nō tanq̄s de
subiecto pmo seu adequato sed tanq̄s de principio formali subiecti pmi
Sia em̄ est pars formalis corpis animati. Diuidit aut iste tractatus in q̄n
q̄ ptes pncipales: prima est de quiditate anime que expmit p eius d̄f̄i
nitioēs. scda de positioe anime in generali: tercia de potentijs anime vege
tatiue: quarta de potentijs anime sensitue: quinta de potentijs anime intel
lectiue. vrie quatuor ptes: accepte sūt pncipaliter ex scdo d̄ anima. q̄nta
ex tercio. Quātū itaq̄ ad p̄mū sciendū pmo q̄ hāc d̄f̄initioēs anime
que ponit in textu Aristo. inuestigat ex sex diuisioibus Quaz pmo est en
tis in substantiā ⁊ accidens: ex qua diuisioe colligit animā esse substantiā
⁊ nō accidens. Scda est diuisio substantie in materiā formā ⁊ totū ppositū
ex qua diuisioe habet q̄ animā est forma seu actus. Tercia diuisio est act⁹
in actū p̄mū ⁊ actū scdm: vnde quelibet forma dicit actus primus respe
ctu sue opatiōis. Et ipa opatio ab ipa forma producta ē actus scdus: vt sciē
tia est actus primus. Sed opatio scdꝫ scientiā vt considerare est actus se
gundus: ⁊ habens formā dicit esse in actu p̄mo: actu aut opans scdꝫ for
mam dicitur esse in actu scdo: vt habens formā scientie dicitur sciens in ac
tu p̄mo: actu vero p̄siderans dicit sciens in actū scdo. similitur illud qd
est in potentia ad recipiendā formam est in potentia ad actum p̄mū: que
potentia dicitur essentialis: vt anima in tantis respectu scientie. Sed quod
ia habet formā ⁊ nō operat scdm illam dicit esse in potentia ad actum seu
condū: que dicit potentia accidentalis: vt habens scientiā sed actu nō p̄si
derans scdm illam scientiā. Et ex hac tercia diuisioe habet prima particulā

Actus p̄mū
Actus scdus

Potētia acci
dentalis.

diffinitio scilicet quod anima est actus primus id est perfectio que est forma et ex
 prima divisione patet quod sit actualis. Quarta divisio est hec. Substantiarum que
 dicuntur sunt corpora. quedam non. Quinta divisio corporum quedam sunt physica: que
 dicuntur non physica sed artificialia. ex quibus duabus divisionibus habet quod anima
 est actus corporis: non enim scilicet sed physici. Dicit autem corpus physicum quod ha
 bet in se principium motus et quietis: per hoc enim differunt physica seu naturalia
 ab artificialibus ut dictum est in primo tractatu ex secundo physicorum. Sexta di
 visio corporum quedam habent vitam. quedam non: illa autem habent vitam que habent augmen
 tum alimentum et decrementum id est que augentur nutriuntur et decrescunt pati
 untur. Ex quo patet illa particula ultima vitam habentis. et addit in postea quia illud
 corpus cuius anima est actus: non habet ex se vitam in actu sed vivificat
 ab anima. Ad etiam contra addit in diffinitione anime (organice) hoc est: quod habet
 diversitatem organorum seu partium ad diversos actus a natura ordinatas: ponit
 autem superflue. aut ad maiorem expressionem et declarationem illius particule vitam
 habentis in postea ut vult Tertullianus sic dicens: erit igitur nomen hoc organice
 expositio atque interpretatio eius quod est potentate vitam habere: atque eadem
 utriusque significatio habenda. Unde et apud Aristotelem non ponit in diffini
 tione: sed inferit quasi corrolarie ex ultima particula videlicet vitam haben
 tis in potentia: omne enim corpus vitam habens est organicum et contra. Pro
 quo sciendum secundo quod in corpore recipiente vitam ab anima necessaria est di
 versitas organorum propter diversas operationes quas anima operatur per corpus
 Anima enim cum sit forma perfectissima inter omnes formas informantes ma
 xima est principium diversarum operationum: ideo requirit diversitatem organorum
 in suo perfectibili. ut in plantis folium est cooperimentum fructus et ramus enim fru
 giferus: radices autem sunt similes oribus: quia plante radicibus velut animalia
 ore accipiunt alimentum. forme autem inanimatarum propter sui imperfectiones pau
 cas habent operationes et ideo in suis perfectibilibus non requirunt diversita
 tem organorum. et quia inter animas animalium plantarum est imperfectionis: et ideo in cor
 pore plantarum minor est diversitas organorum quam in animalibus. Nec in omni
 bus animalibus equaliter organa sunt distincta. sed imperfectionibus maior et
 distinctior est diversitas organorum quam in imperfectionibus. In homine autem qui
 est perfectissimum animalium: maxima est organisatio: propter hoc quia anima humana
 tanquam perfectissima forma plurimas habet operationes. Sciendum tertio quod per
 hanc diffinitionem anime ponit alia ab Aristotele: que est hec. Anima est principium
 quo vivimus sentimus movemur et intelligimus primum. principaliter
 In qua diffinitione tanguntur quatuor gradus viventium. In quibusdam enim viventi
 bus anima solum est principium seu causa vite ut in plantis et hec tenent in
 primo gradu: In quibusdam ultra vitam inveniunt sensus ut in animalibus affinis perire: et
 hec tenent secundum gradum viventium. In tertio gradu sunt animalia perfecta que ultra vitam et se
 suum habent motum progressivum. In quo gradum sunt homines: in quibus anima est principium non solum

Corpus phi
sicum.

Vita hntia

Organicam

77

quare neces
se e corporea
liu esse orga
nicum.Secunda anime
diffinitio.quatuor gra
dus viventium

De potentia:

vinēdi: senēdi. & morēdi p̄gessione: s̄ etiā intelligēdi. Hęc aut̄ sc̄da diffinī-
tio aīe d̄r formalis respectu precedentis que dicit̄ materialis: Et hoc ideo
quia p̄ma diffinītio p̄t̄ demonstrari de aīa p̄ sc̄das sic silogisādo: oē p̄ncipiū
quo vivimus &c. ē actus corp̄is phisici. &c. Sc̄da aīa ē p̄ncipiū quo vivimus
sentimus. &c. ergo anima est actus corp̄is phisici. &c. xii p̄ma diffinītio aīe
habet se vt conclusio demonstratiōis: & ideo d̄r materialis: sc̄da vt p̄ncipiū: &
ideo d̄r formalis: utraq; vero silūcta habet se vt tota demonstratio sola posita
(tūc terminor̄ differēs ab illa.

Nota impossibile est substantiā esse exptē aliqua op-

atiōe naturali: inter substantiā aut̄ & opationē me-

dia est poñā p̄ quā substantiā opat̄. terminans de poñā i ge-

nerali r̄ria facit. p̄mo p̄bat aīas habere poñas in edictibus quibus opat̄ suas

opatiōes auctoritate Damasceni sc̄do h̄mōi poñas enumerat. & tercio il-

las admittet̄ opat̄. De primo ponit auctoritatē Damasceni in qua duo tā-

gūt: p̄mū q̄ quilibet s̄ba habet opationē naturālē in quā dū p̄t̄ d̄r talis sc̄ds

sc̄da sp̄s. dū v̄o nō p̄t̄ nō d̄r talis nisi equoce: vt d̄r phis̄ ij. de aīa de oculo.

oculus em̄ cecus nō d̄r oculus nisi equoce sicut lapideus. Sc̄ds q̄ quelibz

s̄ba habet poñas naturālē mediāte qua opat̄ opationē p̄ueniētē ei sc̄ds natu-

rā. Lū. igit̄ aīa sit s̄ba vt ex p̄dictis patet: seq̄t̄ q̄ habet aliquas opatiōes na-

turales & poñas p̄ quas exercet illas opatiōes. Circa qd̄ sciendū p̄mo sc̄ds

Sc̄o. x. dif. iij. q. viij. Sicut hō p̄ponit ex corp̄e & aīa. ita h̄ poñas quasdas

mere sp̄iales que p̄ueniūt aīe p̄mo & toti p̄posito p̄ aīas: vt sunt intellectus

& volūtas: p̄ quas differt a brutis: que dicūt̄ poñe nō organice: quia opatio-

nes earū nō exercēt̄ p̄ aliquā p̄tē corp̄is & tales manēt̄ in aīa sepata vt sunt

quedā formalitates seu p̄fectiōes naturales in essentia aīe p̄tē p̄dictitatē

cū qua sunt idē realiter licet differūt formaliter & ex natura rei. vt vult Sc̄o

xvi. dif. ij: habet etiā hō quasdas poñas corporeas & organicas in quibus p̄uenit

cū brutis: vt sunt poñe vegetatiue & sensitiue: que poñe (loquendo de totali

poñā) sunt poñe totius p̄positi: nec manēt̄ in aīa sepata: vt etiā vult Sc̄o.

xliij. iij. q. ij. & xliij. em̄sdē q. ij. Dixi aut̄ totali q̄a & si aīa sit illud qd̄ ē forma-

le in poñā sensitua: tū poñā sensitua formaliter includit formā quā d̄a to-

tius p̄positi ex p̄te corp̄is sic mixta & aīa p̄ficiētē illā p̄tem p̄portionaliter

ad actū cor̄res p̄dētē tali toti: Ex quo p̄z q̄ si poñā sensitua capiat p̄tialiter

p̄ p̄fectiōe aīe que est formale in poñā totali: sic eodē mō est idē aīe sicut in-

tellectus & volūtas: ideo manēt̄ in aīa sepata. Si aut̄ fiat sermo de poñā to-

Utrū poten-
tie anime dif-
ferūt ab aīa.

Poñe nō or-
ganice.

Potentie or-
ganice.

Et ex hoc patet quare oculus cecus nō dicitur oculus nisi equivoce et scilicet quia
quia nō est nisi altera pars cōpositi quod natū est dici oculus: carens altera parte
qua complete oculus est oculus. Et quibus patet quod licet operationes anime sint ac
cidentes de predicamento qualitatis: ut vult Scotus. xvi. dist. ij. nō tamen ponit per quod
anima operatur huiusmodi operationes. vñ Scotus. xxvi. dist. j. In substantia inquam creata ponitur si
ne illud quod est principium proprie operationis conveniens talis nature nō est aliud
primū ad genus qualitatis. sed vel est mere ipsa substantia cui operatio vel est ali
qua perfectio identice contenta in substantia et pertinens ad ipsam substantiam: nō autem quasi que
dā qualitas circumstantia. Contra predicta arguit dupliciter probando ponas esse ac
cidentia de genere qualitatis: primo actus et ponā ad idem genus pertinent ex
ix. metaph. sed intelligere velle et alie operationes anime sunt accidentia de genere qua
litatis. ergo intellectus voluntas et alie ponē erūt accidentia de genere qualitatis
Secundo arguit per Aristotem in predicamento ponentes naturales ponas in secunda
specie qualitatis. Rūdeo ad primum secundum Scotus. vij. dist. j. quod maior est vera de
ponā obiectiva et actu entitativo: quibus provenit dividere nō solum ens in cō
muni: sed etiā quodlibet genus entis: primo quodlibet specie et quodlibet individuum
quia eadem albedo primo est in ponā et postea in actu. et hoc modo ad idem ge
nus pertinent actus et ponā: sed in proposito nō accipit sic ponā et actus: sed actus
capit per operationem: ponā vero per illo quod est principium in substantia illius operationis.
Ad secundum rūdet Scotus. xvi. dist. ij. quod ponā naturalis absolute nō est in secunda spe
cie qualitatis sed facultas et propensio utendi illa ponā: ut ibi pulchre decla
rat per exemplū phi d pugillatore et cursoze: istā ponā currendi absolute nō
est in secunda specie qualitatis sed agilitas illius ponē: siue ponā quo ad illam
agilitatem.

Que ponā
est eisdē ge
neracū actus

Quō ponā ē
in secunda spē
qualitatis:

Item ponā anime dividit in vegetativā: sensitivā: appe
titivā motivā scilicet locū: et intellectivā. vñ sic dividit
ponarū anime: alia vegetativa: alia sensitiva: alia intel
lectiva: vel rōnalis: apprehēdēdo sub sensibili appe
titivā: et scilicet locū motivā. Offierūt tamen appetitia et se
cundū locū motiva sensibili: quia sensibilis quātū est
de rōne noīs dicitur ponas apprehensivā passivā. Sed po
tentia appetitiva et scilicet locum motiva sunt ponē

De numero pot̄tia aie.

actiue ⁊ motiue: que pot̄ne cū sunt in eodē vt in hoīe
nō dicūt̄ tres aīe: sed bñ pat̄ sunt in diuersis vt in

Cū aut̄ oñdit numerū pot̄tiaꝝ aie p̄ dupli-
cem diuisiones. In prima diuisione enumerat
quinq; ḡna pot̄tiaꝝ aie ex sententia Aristo. ij. de aīa. In sc̄da vero diuisione
ad intentiones Auicenne vj. naturalū solū ponit̄ tres pot̄tiaꝝ vt patet in tex-
tu. ⁊ ne videat̄ appetitiua ⁊ sc̄d̄z locū motiua nullā oīnino habere differen-
tiā a sensitua. sub qua includūt̄ in sc̄da diuisione: ideo statim subiūgūt̄ earū
due d̄ntie: prima q̄a pot̄tia sensitua est apprehensiuā seu cognitiua. aīe v̄o
due motiue. sc̄da d̄ntia sumit̄ ex hoc q̄a pot̄tia sensitua est passiuā. aīe vero
due actiue. Ultimo aut̄ cū d̄t. **Que pot̄ne ꝛc.** cōparat̄ tres pot̄tiaꝝ anime
positas in sc̄da diuisione: dicens q̄ vegetatiua in planta. sensitua in bruto: ⁊
intellectiua in hoīe sunt tres aīe: sed q̄a intellectiua in mortaliū vt d̄t̄ Aris-
tō inuenitur sine sensitua: nec sensitua sine vegetatiua: ideo dubium est si
in eodem supposito puta homine vbi oīnes ille tres pot̄tie inteniuntur
sint etiam tres anime vel vna anima. Ideo aut̄ dicit q̄ in eodem sunt vna
anima. Circa hunc textum solnenda sunt aī. qua dubia. **Primum dubium**
Lum sint quinq; genera potentiaꝝ anime: quare solū ponuntur quatuor
gradus viuētium: de quibus dictum est sup̄a circa sc̄dam diuisionem
anime: ⁊ tantū tres anime: vt tangit̄ in fine textus. **R**ūdeo q̄ ideo ponunt̄
quinq; ḡna pot̄tiaꝝ. quia tot actus seu opatiōes vitales p̄ illas potentias p̄-
ducunt̄: ⁊ quia pot̄tie distinguūt̄ p̄ actus: vt dicit̄ sc̄do de anima ⁊ infe-
rius declarabit̄: igit̄ sicut̄ sunt quinq; ḡna actū seu opatiōū anime: ita q̄n-
q; genera pot̄tiaꝝ. ⁊ q̄a appetitiuū nūq; sepat̄ a sensituo quia oīnia que hab̄-
ent sensum habent appetitū ⁊ ec̄tra: vt habet Aristo. vbi sup̄a: ideo licet̄
appetitū p̄stituat̄ distinctā pot̄tiaꝝ sicut̄ habet distinctū actū a sensitua: tñ
nō facit̄ gradū viuētū distinctū a sensituo: quia gradus viuētū nō disti-
guūt̄ p̄ actus vitales sicut̄ pot̄ne: sed rōe sepatiōis sc̄d̄z esse diuersoz p̄nci-
pioꝝ viuēdi. Et item quia appetitiuū ⁊ sc̄d̄z locū motiū reducūt̄ ad sen-
siuū: vt hic d̄t̄ ⁊ magis infra dices. vt ad intellectiū. **N**ā sicut̄ est q̄dā ap-
petitus sensitius q̄ reducit̄ ad sensum quē p̄sequit̄: ita est q̄dā appetitus in-
tellectiuus vt volūtas que p̄sequit̄ intellectū: vt in primo tractatu dictū est
de appetitu materie. ⁊ infra dices: ideo q̄nq; ḡna pot̄tiaꝝ anime que faciūt̄
quatuor gradus viuētū possunt̄ reduci ad triplices animā sc̄z vegetatiuā
sensitiuā ⁊ intellectiua. **S**c̄d̄z dubiū **U**trū sensus sit pot̄tia solū passiuā aut̄
etiam aliquo modo actiua respectu sue opatiōis que est cognitio sensitua
Ed hoc dubiū cōter d̄t̄ q̄ sensus sit pot̄tia pure passiuā ita q̄ nullo modo se-
sus actiue concurrat ad sensationem. **P**ro qua opinione videt̄ esse auctori

tas phi scdo de anima pbant: sensum esse potentiam passiuam: et opatio-
nem eius esse in motu et pati. vñ dicit sentire esse quoddā pati. Probatur
etiam hec eōs opinio tali ratione. Si sensus actiue pduceret sensationem
quā recipit subiectiue ergo idem erit agens et patiens respectu eiusdem:
et scdō idē. Sed extra hanc opinionē eōdem est intentio phi in pluribus locis
Vñ in scdo de anima pbat animā esse principū effectiuū corporis animati:
p hoc: quia ipsa est principū effectiuū opationū ipsius scz motus localis: se-
sationis et aliaz. Itē nono metaph. dicit visionem esse actionē immanentē
ergo optz qz visus in quo recipit subiectiue sit cā et effectiua: patet ex diffe-
rentia actionis immanentis et transeuntis ibidem posita. Ideo aliter respō-
deo scdō Scotū ij. dif. j. q. vij. et in quoli. q. xv. pcedendo eū Aristo. oēm sen- **Quō sensus**
sus esse virtutes passiuā in eo qz recipit species et sensationē: sed eandē sensus **est virtus pas-**
sionem sensus actiue pducit eum obiecto ita qz neqz solus obiectū neqz so- **sua.**
lus sensus est toralis causa productiua sensationis. sed se habent sicut due
causae partiales diuersarū rationū concurrentiū ad vnum effectum pducen-
dū ita qz sensus habet se vt causa vniuersalis et obiectū presens in se vel in
sua specie tanqz causa particularis et hoc voluit Aristo. i. capitulo de sensu cō-
muni. dicens: sensibilis autē actus et sensus vnus est et idem. Ad hoc etiaz
est expressa sententia dñi Augustini xi. de trinitate. et ij. sic dicentis. Signi-
tur ergo ex re visibili visio sed nō ex sola nisi assistit et videns. quo circa euidē-
te et visibili gignit visio. Similē sententiā expressit Boetius v. de sola. p.
Hec pbatioes p prima opinione eozūt. vnde ad auctoritates Rūdet
Scotus vbi supra: et tū. q. q. qz licet Aristo. pbat sensum esse passiuū nō tñ
sic passiuū vt nullo mō sit actiuus. quia oppositū habet ex eius dictis vt iaz
patuit: licet autē sensus sit etiā mō predicto actiuus: nō tñ dicit sentire in quātū
actiue pducit sensationē sed in quātū eā formaliter recipit: et idō verū est qz
sentire est quoddā pati quā sensus sentire nō est nisi ipm recipere sensationē: et quā
phis locutus est de potitijs sensitiuis in quātū ipis cognoscimus: ideo ne-
cessario habuit dicere potitiuas cognitivas esse passiuas: quā vt sic accidit eis
qz sint actiue. et hoc dicent plura circa dñitā intellectus possibilis ab agere
Ad idē dico qz phis nō habeo p mediū dñi vñ est necessariū in actiōibz
immanentibus: cū itaqz actus sciendi sunt actiōes immanentes (vt iā dictū ē)
opte. qz eadez potia qz est receptiua sensationis sit etiā actiue pductiua eius-
dez. Vñ autē omnis potia sensitiva sit apphensiva. et quomō distinguit ab ap-
petitiua et motiua scdōz locū patebit ex dicendis. Terciuū dubiū. V. vegetaria
sensitiva et intellectiva in eodez potia hoie sit vna aia. Rūdeo breuiter qz sic
et hec est opinio Scoti. xi. dif. iij. q. ij. et alibi sepe et fere omnū aliorum do-
ctoꝝ preter Occam et eius sequaces qz in hoie ponunt illas tres aias reali-
ter distinctas. Unde regula Scoti. quādo cūqz plures forine sic se habent
qz vna continet vtrūqz aliaz ille sunt simul incompatibiles in eodem.

Quō sentire
est pati.

De anima vegetatiua.

Forma ptinet
re virtualiter

¶ Illa aut forma dicitur ptinere virtualiter aliam que potest esse principium omnium operationum et effectuum quorum est illa alia. Cum igitur anima intellectiua potest esse principium omnium operationum que consequuntur animam sensitiuam et vegetatiuam ipsa seclusis non tamen seclusis organis ipsarum. sequitur quod anima intellectiua ptinet virtualiter animam sensitiuam et vegetatiuam. sicut etiam forma mixti ptinet virtualiter formas elementorum. ut uult **Seco. xv. dis. ij.** et declaratum est in precedenti tractatu: et per dominum sicut in mixtis in animalibus nulla ponitur alia forma substantialis preter forma mixti in qua alie virtualiter ptinent: ita in homine preter formam mixti (per quam corpus quod est primum perfectius imperfectiores) et preter animam intellectiuam (que etiam virtualiter ptinet sensitiuam et vegetatiuam: licet non ptinet formam mixti) nulla alia forma substantialis est ponenda. Ex quo patet quod in quolibet uiuente preter animam que est forma specifica necessesse est ponere aliam formam substantialem per quam corpus est corpus: ita quod corpus quod est altera pars animati per se includit materiam et formam mixti seu corporeitatis per quam est receptiuum anime: et illa forma sicut precedit animam in materia ita potest manere sepata anima. Unde per triduum quo anima christi domini fuit sepata a corpore. forma mixti non fuit sepata ab illa materia corporis christi. hec autem forma mixti sepe a scoto uocatur forma corporeitatis quia ex ipsa et materia constituit corpus quod est pars uiuentis: Et contra predicta arguitur dupliciter: primo sic. in generatione hominis embryo prius uiuit uita plante. postea uita animalis: et ultimo introducit animam intellectiuam. ergo vegetatiua que dat uitam plante. et sensitiuam que dat uitam animalis: sunt distincte in homine ab anima intellectiua: cum ipsa precedat tempore. et altera alteram. Secundo quia non uidetur maior ratio quare anima intellectiua ptinet virtualiter sensitiuam et vegetatiuam et non formam mixti cum intellectiua sit etiam perfectior quam forma mixti. Unde ad primum quod in aduentu anime sensitive corruptio fit vegetatiua. et licet in aduentu intellective corruptio fit sensitiuam: et hec similitudo est ex hoc quod una virtualiter ptinet aliam. ut etiam dicitur secundo de anima. Ad secundum dico quod anima intellectiua ptinet virtualiter sensitiuam et vegetatiuam non solum propter hoc quia est perfectior illis. sed etiam propter hoc quia potest exercere in corpore omnes operationes que consequuntur sensitiuam et vegetatiuam. **¶ Ad hoc autem se habet respectu forme mixti: quia anima non potest esse principium effectuum qui consequuntur necessario formam mixti sicut sunt esse dispositum ex extrinsecis. et ceteris.**

Quare anima non continet mixti seu corporeitatis

Vegetatiua diuiditur in tres potentias scilicet nutritiuam: augmētatiuam: et generatiuam. Nutritiue actus est nutrire siue alimento utri. et hec potentia data est vegetabilibus ad preservationem suam in numero. Eius qua

tuor sunt pres scz attractiua que cibū attrahit: et
 est necessaria plantis. Digestiua que cibū digerit.
 Retentiua que retinet illud qđ aptū est ad nutrien
 dū corpus. Expulsiua que expellit supflua. Gñariue
 actus est gñare: vñ naturalissimū opm in vinērib⁹
 qđfecta sunt: z nō orbata: z que gñationē spontane
 am nō habent: facere alterū tale quale ipm est. vt a
 nimal al. plāra plantā: vt ipō esse diuino picipēr
 z immortali scđm id qđ possunt. Augmētatiue act⁹
 est ad debitā quātitatē quodcūq; animatū pduce
 re: z dī ad debitā quātitatē quia omniū a natura
 pstantiū est certus terminus z ratio magnitudinis

CIn hac tertia pte autor incipiēs dicere de potentijs a
 z augmēti. ie in spēli dterminat d pōtētijs aie vegetatiue Et habz duas
 pticōles. In prima enumerat tres pōtijs quas habet anima vegetatiua. z
 quia distinctio pōtijs est actus. vt dī ij. de anima. ideo autor in scda pticō
 la declarat actus: liaz triū pōtijs. Circa primū sciendū primo. Pōtijs ve
 getatiua in cōi sic diffinit vt colligit ex dictis Aristō: ij. de aia: pōtijs vege
 tatiua est que pōt puertere alimētū in ipm corpus animatū ppter salutē ipi
 animati. In qua diffinitōe principaliter tangūt tria: primo obiectū potētie
 vegetatiue qđ est alimētū. de quo dictū est in tractatu precedenti capitulo
 de augmētatiōe. qđ in principio debet esse dissite alio seu corpi aiato nutri
 endo p illud alimētū z in fine sitc. Cū alimētū est pōtijs alitū: actu vero ali
 tū: qđ oportet alimētū p transmutationē fieri alitū: scđo tāgūt actus pōtijs ve
 getiue qui est puerfio alimētū in ipm corpus aiatū. cuius actus est duplex p
 nicipiū: vnū principale qđ est aia p pōtijs vegetatiuā: aliud instrumētū z ē
 calor naturalis quo digerit z disponit alimētū. Ultimo tāgūt finis pōtijs ve

Diffinitō pō
 tentie vege
 tatiue.

De potentijs anime vegetatiue.

**Distinctio
potenzarum vege-
tatiuarum.**

vegetatiue habent idem obiectum scilicet alimentum: et eundem actum generales scilicet mutare alimentum in corpus animatum. et idem instrumentum scilicet calorem naturale et eundem finem qui est salus viuens. Hoc tamen est differenter: nam alimentum ut est potentia substantia alii. hoc est ut natum est conuerti in substantiam alii. siue plus siue minus siue tantumdem restituat quantum fuit deperitum: dicitur obiectum nutritiue: sed ipsum alimentum ut est potentia quantum: hoc est ut per ipsum partes alii maiorantur per hoc: quia plus per alimentum restituit opera deperitum. et sic est obiectum augmentatiue. **Ubi augmentatiua fortiori egent calore naturali quam nutritiua. Et hec due potestates ordinantur ad preservationem individui quia habent effectum suum in eodem individuo in quo sunt. sed ipsum alimentum: ut quale seu principium factum generationis est obiectum generatiue: nam semen quod est superfluum alimentum ultimo digesti est obiectum primum generatiue potestatis. Ordinat autem generatiua non ad salutem individui in quo est sicut nutritiua et augmentatiua: sed ad preservationem speciei. Successus enim generatio individuum fit propter hoc scilicet Aristoteles. ij. de anima. et ij. de generatione) ut species que non potest propter preservationem in uno individuo propter eius corruptibilitatem saltem preseruetur in pluribus sibi per generationem succedentibus ut etiam dicitur in textu. **Ubi virtus generatiua habet effectum suum in alio individuo puta genito nihil enim generat seipsum sed aliud sibi simile secundum speciem. Differentiunt etiam predictae tres potestates. omne enim viuens quantum viuunt nutrit: quod oportet intelligere accipiendo nutritionem non solum per mutationem nutrimenti in substantiam nutritiui: quia sic falsus esset: sed etiam per dispositionem nutrimenti ad illam transformationem per calorem naturale. Augmentatiua vero tamdiu durat donec vitens attingat suam debitam quantitatem: non in hominibus scilicet Lactatorum distinctio. lv. durat ad maximum xxxv. annos. Generatiua vero circa xviij. annum incipiens usque ad lxxv. annum extendit. Et quo sequitur alia distinctio quia generatio solum est perfectio nutritio vero et augmentatio etiam imperfectorum. Et predictis patet numerus potentiarum vegetatiuarum et convenientia ac distinctio earundem in generali. **C**onsequenter autem in secunda particula declarat actus predictarum trium potentiarum. Et primo nutritiue secundo generatiue: tertio augmentatiue: ubi sciendum scilicet Aristoteles. ij. de anima potestates vegetatiue duo sunt actus principales scilicet generare et alimentum ut: alimentum autem ut patet dupliciter: uno modo ad restitutiones deperitum: et hoc modo pertinet ad nutritiua. alio modo ut alimentum plus conuertatur in substantiam alii quam fuit deperitum. et sic pertinet ad augmentatiua in. primum itaque autem circa nutritiua tangit tria. primo quod nutrire siue alimentum viu. conuertendo scilicet ipsum in substantiam nutritiui est actus nutritiue. secundo quod hec potentia data est viuenti ad preservationem ipsius individui: et hec duo potestates esse manifesta ex precedentibus: tertio ponit quatuor eius partes: prima est attractiua nutrimenti ad loca digestionis secunda est digestiua que virtute caloris naturalis alimentum digerit separando purum ab impuro. tertia est retentiva nutrimenti puri: quarta est expulsiua in purum et superfluum. Sunt autem quatuor sedes predictarum quatuor partium seu****

**Quod omne
viuens**

**Actus vege-
tatiuarum potestatum.**

#1

**Quatuor p-
tes nutritiue.**

potentiarū nutritiue scđs quatuor loca digestionū alimentū. **¶** 26 quo scelen
 sum q̄ alimentū antequā p̄uertit in substantiā alim quatuor digestioibus
 decoquit. prima digestio est in stomacho vbi purū separatū expellitur ad in
 testina: 7 tandē eijcit p̄ digestionē. Alimentū vero purū assumit formā chyl
 i 7 trahitur ad ep̄at vbi fit scđa digestio per quā impurū separatū expellit
 ad vesicam 7 d̄r v̄rina. Ex alimento vero puro generant quatuor humores
 scđs sanguis flegma colera 7 melancolia. De quib⁹ 7 eorū receptaculis di
 ctū est in tractatu precedenti circa illū textū (humiditas est causa grossicis
 ei) Sanguis autē sic in epate genitus mittit ad cor: vbi scđs Aristō. fit terciū
 digestio p̄ quā separatur purissimus sanguis qui mittit ad mēbra lupiora a
 lenda vt caput: ex quo etiā generant spūs sensitivi in organis sensuū: ille autē
 sanguis qui relinquit grossior descendit ad ptes inferiores nutriendas. vlt
 tima digestio nutriendi est in ip̄a parte videntis in quā transmutādū est ali
 mentū sic vltimo digestū: 7 in purū p̄uertit in pilos aut expellit p̄ sudores
 purū vero alimentū transmutat in quatuor humiditates scđas que dicūt
 ros: cambiū: gluten: 7 nomē nō habens: 7 tancē: in s̄bz videntis: 7 si tale a
 lumētū sic vltimate digestū fuerit in p̄fluū: hoc est in maiori quāntitate quas
 s̄bz videntis opus est: nutritū in p̄fluū ad vasa seminaria 7 fit ex eo semē quo
 rū vltior 7 laciōs declaratio ad medicos p̄tinet qui hanc materiā latissim
 me examinant circa p̄mā p̄mā capitulo de virtutibus naturalibus. **¶** Ultimo
sc̄endū circa predicta: q̄ virtus attractiua vna caliditate: retentiva siccit
tate: digestiua caliditate 7 humiditate: ex pulsiua humiditate. Ex omnibus
q̄ p̄tinet p̄ nutritio p̄r e dicta ē p̄uersio nutrimenti in s̄bz nutriti scđs s̄bz
gulas e us partes saltem formales seu notabiles: vt dicitū est in preceden
ti tractatu capitulo de augmentatiōe: 7 talis nutritio ē opatio anime: 7 ido
solū p̄uenit animalie: ex quo patet q̄ ignis nō dicit p̄prie nutriti: oleo vel
p̄bustibilibus. &c. ¶ Postea autē de generatiua specialiter tractans duo
dicit. ¶ Primo q̄ generare est p̄prie actus generatiue. Scđo ostēdit qua
litatem illius actus. 7 quibus p̄uenit videntibus: 7 p̄pter quē finē: dicens: q̄
gñare est opus naturalissimū. hoc est maxie p̄ueniens nature videntis: 7 con
uenit videntibus solū in etate p̄fecta: p̄ q̄d excludūt pueri 7 multū senes q̄
b⁹ nō p̄uenit gñare vt antea dicitū ē. Itē nō orbatus: nō deficiētibus nec vici
atis i mēbris genitalibus: Itē solus h̄s que nō h̄nt gñationē sp̄taneā. i. q̄
nō a sola virtute celesti gñant ip̄ote sine semine 7 sine gñante p̄ticulari: vt sūt
vermes 7 q̄sā alia videntia q̄ gñant ex putrefactiōe vel aliquo alio mō a gñan
te equoco: hoc ē alter sp̄s q̄ sit ip̄m genitū: puta virtute celesti. J̄lis itaq̄
sol videntib⁹ p̄uenit actus gñatiue: que sunt etate p̄fecta nō orbata nec vicia
ta aliq̄b⁹ mēbris ad actū gñandi requisit: 7 q̄ gñant scđm p̄pagationē seu
mediatē sēme: a gñante vnicoco: vt p̄cipēt eē diuino 7 imortali s̄z q̄ p̄nt
hoc e: vt nās q̄s in tuo idiuinduo p̄uare p̄petuo nō p̄fit: cū sint corruptibilia

Quatuor di
gestiōes.Quatuor hu
miditates ve
cundeNutritio
diuina.Quibus cō
uenit actus
generatiue.

De potentijs anime

saltem eadē p̄seruēt in alio sibi sibi scd̄s sp̄s. Et ideo supra dictū est q̄ finis
ḡnatioe est p̄seruatio sp̄s. Et quibus concludit q̄ ḡnatio vniuoca que fit me
diatē semine ab ip̄o ḡnante deciso est opus p̄one vegetatiuē: et solū inuenit̄
in rebus aiatis: d̄ aut vniuoca et que fit mediatē semine q̄a ḡnatio equiua
ca et illa que fit sine semine p̄uenit etiā rebus inanimatis: vt patet in p̄mo
tractatū capitulo de causa efficiēte. Ultimo autor ostendit actū p̄one augmē
tatiue esse augmētare seu p̄ducere viuens ad determinatam sibi a natura
quātitatē. Hec aut sermo est de augmētatiōe p̄prie dicta de qua abūde di
ctū est in p̄cedenti tractatū. Ad d̄dit etiā hic q̄ oim a natura p̄stantiū et c.
Circa qd̄ p̄siderandū est q̄ naturalia p̄nt p̄siderari dupliciter: vno mō suū
quāta p̄tina: et sic licet in eis dat̄ maximū: non tū dat̄ minimū. Sicut etiā
numerus p̄ additionē crescit in infinitū: ita p̄tina p̄ diuisionē minuit in in
finitū. vt dictū est in primo tractatū capi. de motu: alio mō naturalia p̄side
rant in quātitū sunt naturalia. et sic p̄siderata sunt duplicia: quedā etiā sunt es
trogena: et de his est manifestū q̄ sunt determinata ad maximū et ad mi
nimū: opter etiā vt habeāt p̄es diuersarū rationū seu formarū que non p̄nt
saluari sub quacūq̄ indiff̄rēter quātitate. Alia sunt hōgenea: et de his Sco
v. metaph. q. ix. tenet: q̄ in ip̄is nō est dare minimū exis: licet sit dare mini
mū p̄ se s̄sistēs. Rō p̄mi. q̄a quocūq̄ hōgeneo dato p̄t dari minus cū sit
diuisibile sicut et p̄tinuū. Rō sc̄di q̄a p̄t dari ita parū homogeneū puta
caro vel sanguis qd̄ si vitra diuidat̄ nō poterit p̄ se subsistere in sua natura.
sed mutabit̄ in naturā p̄tinentis puta aque vel aeris circūstātis: vt d̄t ph̄s
in sensu et sensato. Ad autoritatē vero Aristotilis ex sc̄do de aia hic in tex
tu positā dicit q̄ ibi Aristot. loquit̄ de quātitate naturali augmētabilis et di
uisibilis q̄a illa quātitas cuiusq̄ naturalis est determinata in mai⁹ et mi
nus loquēdo de illa quātitate in qua naturaliter p̄ducit̄. vñ etiā dicit̄ p̄i
mo ph̄sicoz q̄ naturalia sunt determinata ad maximū et ad minimū. Vide
plura apud Scotū. in lōis p̄alegatis. Et quomō respondendū sit ad ali
as autoritates Aristotilis p̄bantes minimū in naturalibus: Ex omnibus
igitur predictis patet que sint p̄prie operatiōes potentiaz vegetatiuaz per
quas ip̄e distinguunt̄ ab inuicē. Potētie etiā distinguunt̄ p̄ actus: et act⁹ p̄
obiecta. vt dicitur sc̄do de anima qd̄ intelligēdū est sc̄ds. Sco. q. xiiij. quoli
nō tanq̄ per formalia distinctiua eaz: q̄a talis distinctio in omnibus rebus
fit per differentias essentielles aut saltē per modos intrinsecos. S; hec dis
tinctio potentiaz per actus vel actū per obiecta datur tanq̄ per aliqua ex
trinseca et que sunt nobis noctiosa.]

**Quō natura
lia sunt deter
minata ad
maximū
et minimū**

**Quō pōne
distingunt̄ p̄
actus vel ob
iecta.**

Potentie aīe sensibilis quedā sunt apprehensiuę:
quedam motiue: et differt pōna sensitua a vegeta

tina: quia sensitiva fit cū cognitiōe: z etiā ī aliqua
 sepatione a re apprehensa: vnibilis ei mediāte me-
 dio: vt patet in visu apprehendēte colorē qui est in
 distantia ab organo videndi: vniſ aūt mediāte lu-
 cer: z nō recipit color in oculū sed spēs coloris: sed ī
 vegetabili coniungit poſſa cū suo obiecto vt nutriti-

Quarta pars principalis huius tractatus de poſſiſſe ſenſi-
 uis habet quatuor pticulas. In prima ponit duas diuifi-
 ones poſſiſſe ſenſi- uarū: inter ponēs duas diſſiſſe ſenſi- uae a vegeta-
 tina. In ſe- cūda de poſſiſſe ſenſi- uis exterioribus. In terciā de poſſiſſe ſenſi-
 uis interioribus. In quarta de poſſiſſe motiuis. Primo itaq; ponit p̄ma
 diuifiō poſſe ſenſi- uae in apprehenſi- uā ſeu cogniti- uā: z in moti- uā ſeu appe-
 titi- uā: q; licet nō ſit cogniti- uā tñ preſupponit cogniti- uā: z ideo eiusdeſ
 anime eſt poſſa cū cogniti- uā vt infra loco ſuo diceſ. **C**oſteſ ſubdit au-
 tor duas diſſiſſe ſenſi- uae a vegetati- uā: prima quia omnis poſſa ſenſi- uae fit
 cū cogniti- uae: vegetati- uā nō: ſea eſt naturalis tñ. Secūda quia in opati- uae po-
 tenti- uae ſenſi- uae obiectū ſenſi- uae circa qd opat nō coniungit organo ſenſi-
 uo immediate: ſenſi- uae em̄ poſſi- uae ſupra ſenſum nō facit ſenſationē. ſed ſp
 inter ſenſi- uae z ſenſum debet eſſe aliqd mediū p qd ſenſi- uae imprimat ſua
 ſpeci- uae ſenſi- uae. Sed poſſa vegetati- uae coniungit realiter ſuo obiecto cū opa-
 tur circa illud vt nutriti- uae cibo. **P**at addi z alie diſſiſſe q; ſenſi- uae ſolis in
 eſt animalibus: vegetati- uae aūt in eſt animalibus z plantis. **T**er- uae quia poſſa ſenſi-
 uae eſt paſſi- uae reſpectu ſui obiecti: viſus em̄ nō agit in colorē ſed patitur
 a colorē: licet reſpectu ſue opati- uae nō ſolū ſe habeat paſſi- uae ſed etiā acti- uae
 vt ſupra dictū eſt. Sed poſſa vegetati- uae eſt acti- uae reſpectu ſui obiecti vt iā

Diſſiſſe inter
 vegetati- uae z
 ſenſi- uae.

(patit.

Apprehenſi- uae quedā ſunt deintus: quedā de foris
 Apprehenſi- uae de foris dicūſ que rē de foris appren-
 hendūt in materia ſubiecta z p̄nti: apprehenſi- uae de
 intus dicūſ q; hoc qd app̄hendūt deintus eſt.

De potentia apprehensiva.

Tertio scda divisio qua subdividit alterū mēbrū prioris divisionis vtz
potia apprehensiva in apprehensivā deintus & de foris. hoc est in sensu in-
teriorē & exteriorē. & tangit duas dicitas inter membra diviſiōtia: p̄ra q̄a
cognitio sensuū exteriorū causat immediate a re extra vt est p̄is & crīstēs in
sua ppria existentia & ideo cognitio eoz est intuitiva. Sed cognitio sensuū
interioz nō solū causat a re sic p̄tē de foris: sed etiā a sp̄e rei sensibilis i p̄-
so sensu exteriori existēte: & ideo cognoscūt res nō solū quando sunt p̄ntēs
in sua existentia sed etiā absentes dū mō spēs eaz sit in sensu. Ex quo patet
q̄ habent cognitionē nō solū intuitivā sed etiā abstractivā: Scda dicitia q̄
sequit̄ ex prima & solū innuit in textu quia cognitio sensuū interioz p̄sup-
ponit cognitionē sensuū exteriorū. hec aut̄ nullā p̄supponit sed est p̄ma in
ḡne cognitionū. Ex his dicitis patet ratio poter̄ quā aliqui sensus dicunt̄
exteriorēs & aliqui interiorēs. quia scz cognitio sensuū exteriorū causat im-
mediate ab obiecto vt habet esse extra in materia: interiorū vero sensuū
nō pot̄ causari a specie intus in sensibus existente que supplet vicē obie-
cti absentis. Alia etiā causa lolet cōiter assignari quia organa sensuū interi-
oz sunt intra corp̄s: exteriorū vero in exteriori p̄te corp̄is: sed hec causa est
falsa de sensibus exterioribus. patebit cū dicemus de organo singulorū se-
nsuū. Circa predicta notandū est q̄ cognitio intuitiva & abstractiva nō diffe-
runt nisi p̄ rōes formales motivas potentie: quia in cognitōe intuitiva res
vt est p̄sens in sua ppria existentia est p̄ se motiva p̄fic ad causandū co-
gnitionē: Sed in cognitōe abstractiva p̄ se motiva ad causandū illā cog-
nitionē est spēs que est naturalis similitudo rei representativa eiusdē. Et idē
licet sint de eodē obiecto tñ differūt ab invicē specie p̄pter diversas rationes
motivas hic & ibi. Et hoc vult Sco. xij. q. q. Ex hoc sequitur q̄ spēs sensibi-
lis nullā habet acuitatē respectu sensatiōis sensuū exteriorū sed illa sensatiō
species tanq̄ p̄mus effectus ad aliū effectū. nam obiectū nūq̄ causaret sens-
sationem nisi prius causaverit speciem: sicut ignis nō abureret nisi prius ca-
lesceret. licet calefactio nō habet se active respectu p̄bustionis sed solum
d. spositivē: & hoc videtur etiā Sco: sentire dis. x. ij. r̄ndendo ad questitiōes.

Dicitur iter
sensus exte-
riores & in-
teriores.

Cor quidam
sensus dicūt
exteriorēs q̄
dā interiorēs.

Cognitiōis
intuitive et
abstractivae
differentia.

Ad quid rēq̄
rit spēs sen-
sibilis in sen-
satione:

Apprehensivae de foris sunt quinque spēs: scd̄ q̄ sūt
quinque sensus exteriores: qui p̄veniūt in hoc q̄ oēs
sunt passivae pōnē: p̄pter qd̄ obiecta eoz passibiles
qualitates dicuntur.

Secūda particula in qua autor determinat de sensibus exterioribus: p̄mo generaliter: sc̄do de vnoquoq̄ specialiter. Circa primū tria facit primo posito numero sensuū exteriorū ostendit eosdē in hoc cōuenire quia sunt passive potentie: q̄d p̄t dupliciter intelligi. vno mō respectu obiecti ⁊ sic est verus simpliciter. nihil em̄ agūt sensus in sua obiecta sed ab eis patiūt ⁊ alterāt de potentia sentiendū in actū. Et ideo qualitates sensibiles que sunt obiecta sensuū vocant̄ ab Aristō. in predicamentis passibiles quantitates: p̄pter hoc. sc̄z quia inferūt passionem in sensibus. alio mō respectu sensationis quas licet sensus effectiue p̄ducatur cū obiecto vt dictū est. tñ quia sensus dicit̄ sentire nō ideo quia p̄ducit sensationem sed quia eam recipit: sentire em̄ est quoddam pati hoc est recipere sensationē. ideo Aristō. qui loquitur de sensibus in quātū ip̄s formaliter sentimus: d̄t eos esse passias passiuas. De quo p̄tra d̄ x̄mens circa primā diuisionē passiaz anime.

Quō om̄es sensus sunt passie

Nota ad hoc q̄ sensus actu sentiat quatuor requirūt duo ex pte animalis sc̄z sp̄s ⁊ organū: ⁊ duo ex pte extrinseci sc̄z obiectū ⁊ mediū. Vñ in abstractō ne: forma obiecti: primo est in medio: sc̄do in organo: tercio in spiritu: ⁊ post hoc in sensu communi.

Secūdo ostendit q̄ vltra animā ⁊ potentiā sensitiuam quatuor requirunt ad sensationē: p̄mo organum hoc est pars corporis deputata ad certā operationē: sc̄do spiritus sensitiu⁹ qui est quoddā corpus diaphanū cum quo vis sensitua a cerebro p̄ nervos defer̄t ad organa sentiendū: terciū est obiectus sensibile: ⁊ quartū mediū. quia vt d̄t Aristō: sensibile positū supra sensus nō facit sensationē. ⁊ ideo requir̄t mediū inter sensus. i. organū ⁊ sensibile. hoc aut̄ mediū in gustū ⁊ tactu est intrinsecū sc̄z caro in alijs aut̄ tribus est extrinsecū vt aer vel aqua sicut dicit̄ in loco suo. hec aut̄ quatuor hic enumerata requirūt ad actū sentiendū simpliciter. Sed vt sensus sentiendo nō erret: tria requirūt. primo debita dispositio organi: defectu cuius lingua febriçantis que est amaris humoribus infecta indicat om̄ia esse amara. sicut cū pueri in eodē loco plures ⁊ velociter circūuoluūt putāt om̄ia circulariter moueri: ⁊ sicut ebri⁹ q̄ sc̄z talis est motus in sensitiuo eorū. Nichil em̄ difert sensitua aut̄ sensibilia moueri. vt d̄t Aristō. in li. de sen. ⁊ sen. exm̄ plificat de nauigantib⁹ velociter circa ripā: q̄b⁹ videt̄ arbores cū ripa moueri: q̄a ip̄s mouet̄. p̄pter eādē causā vnū qd̄ tāgūt digitis trāsp̄osit⁹ videt̄ tactui duo ⁊ ocul⁹ euersus digito a situ suo naturali: oia q̄ videt̄ indicat gēna.

Quatuor requirūt ad sciendum

Ita sensus erret tria requiruntur.

Quatuor requirunt ad sensationem.

Secundo requiritur debita dispositio medij. defectu cuius intenebris nihil videtur: et clarum visum per nigrum apparet et bene. ut patet de flamma vasa per furnum grossum: et de sole viso per caliginem obscuram: propter hoc etiam visus quanto videtur rem per medium grossius tanto maiorem eandem iudicat: ut patet de lapide viso in aere et in aqua. Sic visus baculum cuius vna pars est in aqua et alia in aere iudicat fractum. et multis alijs modis errat secundum variationem medij. Tercio requiritur debita distantia obiecti: defectu cuius sol qui est maior quam tota terra videtur bipedalis. semper enim res quantum videtur a maiori distantia tanto apparet minor. Cuius ratio est quia visio fit per modum pyramidalis figure. cuius conus est in oculo et basis in re visa: et ideo quanto plus vel minus res est elongata: tanto conus pyramidis per quam videtur est magis vel minus accutus. et ceteris. Postea autem cum dicitur (vnde in abstractione et ceteris) Inferi per modum corrolarij modum et ordinem secundum quem multiplicatur species sensibilis quam vocat formam. non est autem imaginandum quod eadem numero species que primo est in medio postea per abstractionem esset in organo et tandem ipsa eadem numero manens successive moveretur usque ad intellectum. Sed ista abstractio seu multiplicatio speciei est sicut multiplicatio illarum rotularum que gerantur in aqua ab aliquo corpore cadente in aquam. ut dicitur Aristoteles in libro de somno et vigilia. Sicut igitur ille rotule in aqua successive multiplicatae non sunt eadem numero. sic neque species que est in medio est eadem numero cum illa que est in organo sensus exterioris vel interioris: vnde Scotus in ij. dist. ij. q. x. in fine non est inquit vna species in sensu imaginatione et intellectu sed quia et alia: nec ex hoc scilicet quod est in subiecto immaterialiori reputatur universalis quia si per impossibile illa species que est in sensu esset in fantasia et illa que est in fantasia esset in intellectu non representaret perfectius.

Quare res vna per maiorem distantiam videtur minor.

Quomodo eadem species obiecti recipitur in sensu que fuerit in medio.

Item sensuum duo sunt magis necessarii scilicet gustus ad discernendum cibum bonum a malo: et tactus ad discernendum ea que corrumpunt corpus exterius: ideo natura ordinavit illis medium intrinsecum: ne ex parte medij esset defectus: alij tres sunt de bono esse: ideo talibus mediis non est innatum.

Duo sensus necessarii omnino animalium.

¶ Tercio et ultimo ponitur distinctio inter sensus exterioris et interioris accepta ex secundo et tercio de anima et dicitur sensu et sensato. Et vult quod solum duo sensus sunt ita necessarii animalium quod sine eis impossibile est esse animal scilicet gustus per quem discernit extrinseca corporis propria ut est excessus calidi et frigidi et ceteris nocivis: et propter hanc necessitatem natura ordinavit his sensibus medium innatum seu intrinsecum per quod sentiunt scilicet carnem.

ne ppter indispositionē mediij impediāt ab opatiōibus ita necessarijs vitē animalū: Reliqui vero tres sensus scz visus auditus 7 odoratus qui innentunt in solis animalibus pfectis que scz mouēt motu progressiōe sunt de bene esse vt scz a longe precognoscāt puenientia 7 nocua. Et in hoibus avtra hoc sunt causa discipline. multū em̄ nos adiunāt sensus 7 maxie visus 7 auditus in acquisitiōe scientiarū vt dicit in p̄hemio metaph. 7 in sen. 7 sen. ppter hoc itaqz quia hij tres sensus nō simpliciter necessarij sunt animalibus: q̄a pōt sine eis esse: natura minus de ip̄s sollicita nō dedit eis mediū innatū seu intrinsecum sed opant opatiōes suas p mediū extrinsecum.

Quare q̄das sensus sentiunt p mediū intrinsecū q̄da p extrinsecum

Obiectū visus est visibile. Ad visionē autē requirit mediū illuminatū. Un̄ lux dicitur potest est in subiecto quod est corpus luminosum. In diaphano vero vel transparente vocatur lumen: scilicet in terso 7 dēso vocatur splendor radius autem super lucem addit directionem quia radius est lux directa. Medium visus est transparentis illuminatū organū autē est oculus ad quem venit nervus opticus protensus a cerebro vsqz ad pupillam. Et deinde spiritus visibilis qui est inclusus in nerno recipit coloris species ab humore cristallino qui est in pupilla: 7 defert eā vsqz ad sensum cōmū.

Hic autor in speciali incipit determinare de singulis sensibus exterioribus. 7 p̄o dicitur visus: cuius p̄o ostendit obiectū eē visibile seu colorē accipiēdo colorē ḡnialiter vt se etiā extendit ad lucē 7 lūmē: quō etiā accipit ab Aristot. i. li. de sen. 7 sen. cū dicit: oia corpora colore p̄cipiāt: Secūdo dicit mediū p quod fit visio eē diaphanū seu transparentē vel p̄cipiū q̄ oia sunt idē. quod dicitur eē illuminatū. ad hoc em̄ et color videat non solū optet colorē esse illuminatū sed etiā aliquomō mediū. p̄mū patet quia color nō illuminatus nō est visibilis pōna p̄ p̄cipiū. vt vult hic Aristot. 7 Seco. xv. q. q. Un̄ etiā dicitur quod lumen sit formale coloris.

Quō color e obiectū adeo quātū visus Un̄ lumen requirit p̄ mediū vel colorē. Quō lumen dicitur formale coloris.

De sensibus exterioribus.

lozis qđ nō est verū de colore absolute ita vt in colore sint dño ses pspicū
 vt materiale: 7 lumē vt formale cū color sit qualitas. scđa realiter inherēs
 corpi terminato siue illuminet siue nō: sed quia color sine lumine solū ē vis
 sibilis poñā rē mota. illuminatus vero est visibilis actu seu in poñā ppiqua
 itā scđs Lōmē. iij. de aia Lōmē. v. lux facit colorē qđ est in poñā esse in actu
 ita qđ possit mouere diaphanū: ex quibus verbis Lōmē. pater qđ lumē facit
 colorēs esse in actu: nō primo sed scđo: hoc est ficit eos esse actu visibiles.
 qđ aut ad visionē requirit mediū illuminatū patet p Lōmē: ibidē dicentem
 qđ diaphanū nō mouet a colore neqđ recipit ipm nisi qñ lucet: hoc est quā
 do fuerit illuminatū: cū de rōe coloris est vt dī Aristo. ij. de aia: 7 de sen. 7
 sen. qđ sit motus diaphani scđs actū diaphanū aut non est in actu nisi p lu
 men vt patet de aere qui nō est transparēs nisi illuminet. An diaphaneitas
 est quedā pprietas transparēdi: 7 inuenit principaliter in corpibus celesti
 bus pter astra: scđo in igne qui est in ppria sfera. tercio in aere: quarto in
 aqua: vltimo in quibusdā mixtis vt in crystallo vitro &c. Et quia facta est men
 tio de lumine. ideo autor incidētaliter ponit dñtā inter lucē lumē splendo
 rem 7 radiū que stat in hoc: quia lux habet esse fixū in lucente sicut color in
 corpe colorato: lumē vero est in diaphano quasi spēs vel representatio lu
 cis: multiplicata a luce sicut spēs coloris multiplicat a colore. An lumen
 nō habet ita esse fixū in diaphano sicut lux in lucente vel color in corpe: quod
 patet ex hoc quia moto localiter diaphano nō mouet lumē cū eo. Splen
 dor est in corpe denso 7 hū politico seu terso Kadina vero est lumē mult pli
 catū immediate a luce. Et tale lumē dī primariū. Itā est aliud lumē secū
 dariū: qđ multiplicat ab ipō lumine primario seu radiofo: quale est in om
 bra: in hoc em̄ distinguit umbra a tenebra quia tenebra est priuatio lumi
 nis tam primarij qđ secundarij. umbra vero ē priuatio luminis primarij tā
 tū. De his vide pulchre scribentē Sco. xij. dif. ij. 7 diuisionē radij in rectū
 fractū 7 reflexū. Deinde autor ostendit oculū esse organū visus. Circa qđ sciē
 dū scđs Sco. iij. dif. j. q. iij. qđ licet oculus nō sit verū organū visus tñ quia
 est primū vero organo: ideo dī esse organū: vñ 7 Aristo. in libro de sensu 7
 sensato dicit sensitivū anime nō est in vltimo oculi sed manifestū qñ inte
 rius quem textū exponēs sanctus Thomas dicit: qđ organū visus est iuxta
 cerebrū vbi cōiūgnit duo nerni obtici ex oculis pcedentes. Et paulo post
 Aristo. ibidē pupillā oculi vocat lampadem per quā lumen exterius (id est
 spēs rei visibilis) venit ad organū sensitivū: 7 ideo quando vulneratis circa
 ipa precipitiū nerni obtici: nō pōt lumen exterius peruenire vsqđ ad orga
 num verum visus 7 accidit cecitas. Vltimo est p̄siderandū qđ oculus ē cō
 positus ex tribus humoribus qui sunt crystallinus albuginens 7 vitreus: 7
 ex septem tunicis seu pelliculis que illos humores circumdant: quoz de
 claratio specialis queratur in anatomia oculi apud medicos: vel in cōi pe

Diaphaneitas.

**Dñtia iter
lucis lumē
splendores 7
radiū.**

**Lumen du
plex.**

**Dñtia umbra
7 tenebre.**

¶

**De organo
visus.**

**Cōpositio o
culi.**

De olfactu.

plectioe si repentiat ab aliquo corpe opposito reflectit quodammodo ad suos
principiū: ita sonus in aere multiplicatus si in multiplicatioe sua repentiat
ad aliqđ corpe obiectū: redit ad suū principiū: hec autem repercussio soni fit
maxie a corpe decaor: et quanto a p̄p̄uquiori repentit tanto fortius repentit
Sicut em̄ in aqua circa locū percussioe sunt rotule p̄ue et motus fortis. et
quantū plus recedūt tanto sunt rotule maiores sed semp̄ motus in eis est
debilior vsq̄ ad defectū: ita multiplicatio orbicularis soni in p̄mo est for
tior: ideo etiā sonus clarior audī: in remotis vero debilior et obscurus au
dit. donec illa multiplicatio deficiat. Ultimo autor ponit diffinitionē vocis
In qua primo ponit sonus ḡnatus ex repercussōe aeris inspirati: et loco huius
Aristo. ij. de aia ponit repercussio: sed tūc nō est predicatio formalis seu ḡ
ditativa sed causalis. vox em̄ cū sit quantitas nō est formaliter repercussio sed
sonus ḡnatus ex repercussōe. et addit aeris inspirati: ubi tangit causa mate
rials seu subiectū vocis. Natura em̄ v̄t̄ aere inspirato: primo ad refrige
rationē cordis qđ est mēbrū calidissimū in animalē: scđo ad formationē vo
cis. Postea tangit causa efficiēs illius repercussioe cū d̄r facta ab anima
Instrumentū apt̄ quo attrahitur et expellitur aer ē pu'mo. Ex quo patet qđ
sola animalia pulmonē habētia (quibus sonus etiā p̄uenit respiratio) possūt
formare voces. repercussio aut̄ aeris causans vocē fit ad vocalē artereā. Sūt
em̄ due vię sine meatu in gula hoc est anterior: p̄te colli. vna est ampla p̄
quā cibus in gredit̄ in stomachū: et vocat̄ a medicis meri vel isophagus.
Alia est arta p̄ quā aer a pulmonē inspirat̄ et expellitur et d̄r vocalis seu so
hans arteria. Ultimo tangit causa finalis cū subiūgit̄ (cū imagine significā
di) et hoc vel naturaliter vel ad placitū.

Declaratio
diffinitionis
vocis.

Obiectū olfactus est odor resolutus p̄ calorem a re
odorifera. cuius mediū est aer vel aqua Organum
antē ip̄ius sunt due carnūcule protēse a cerebro si
miles duobus capitibus mamillarū p̄ quas venit

Determinās autor de tercio sensu exteri
spiritus odorabilis. ori scđ olfactu tria facit: primo ostēdit qđ odor
resolutus a re odorifera p̄ calorem est obiectū p̄p̄riā olfactus. qđ aut̄ resolutō
odoris fiat p̄ calorem: patet quia resolutio odoris nō fit sine fumali enapora
tioe: fumalis vero enaporatio fit p̄ calorem: cuius ē dilatare et resolvere. vñ
sicut frigiditas impedit resolutionē odorū et resolutos odores extinguit. ita
caliditas illā resolutionē p̄mouet. Et hec est causa: quare cloace et alia lo
ca fetida minus in hyeme q̄ in estate ferent. Sūt aut̄ odores duplexes scđ

Obiectū ol
factus.

De gustu.

Foliū 6r.

eūdem Aristoteli in de sen. & sen. quidā em sunt delectabiles p se: & quidā p acci-
 cidēs. Odores delectabiles p se sunt qui equaliter delectāt esuriētes & re-
 pletos: sicut sunt odores florū: & hij sunt pprii hoīs vt eorū caliditate tem-
 peret frigiditas cerebri. Illi vero odores sunt delectabiles scdm acciūs q̄
 nō scd; se sed rōe nutrimenti cuius sunt passio delectationē afferunt: vt sunt
 odores ciborū. qui delectāt solū esuriētes & non repletos & tales odores sūt
 cōes hoībns cū multis alijs aialibus. Sedo autōr oñdit mediū olfactus eē
 aerē vel aquā: aialia em respirantia sentiūt odores in aere: pisces vero in a-
 qua a longe adorāt alimētū. Ultimo oñdit organū odoratus nō esse nasū
 (quia nalo absciso olfactus nō amittit) sed duas carnūculas intra crane-
 nē in p̄cavitāte emūctorij nariū. Et quia hō scd; p̄portionē quantitatis sui
 corpis habet cerebrū maximū inter omnia aialia. ideo p̄pter p̄pinq̄uitatem
 organi odoratus ad cerebrū hō habet p̄ranū odoratū. Itā frigiditate cere-
 bri organū adorādū qd̄ debet esse potia calidū maxie indisponit in hoībns
 & nō immutat nisi a magnis odoribus. Dedit autē natura homini maximū
 cerebrū p̄pter duo. primovt liberitas in eo p̄ficerēt opatiōes interiorū viriū
 sensitivāz que sunt necessarie ad intellectus opationē. Sedo vt frigiditas
 cerebri r̄paret calozē cordis. quē necesse est in hoie abundare ad hoc vt hō
 sit recte stare. vt dicit Aristoteli in libro de somnio & vigilia. Et hoc etiam pa-
 tet quere in hoībns reumata multa fluāt a cerebro. Itā vapores virtute ca-
 lozis eleuati a nutrimento vsq; ad caput p̄pter magnitudinē cerebri frigi-
 di: cito in grossant & descēdentes multas faciunt reumaticas infirmitates.
 Ideo etiā in adiutorij sanitatis p̄tra magnā frigiditatē cerebri dati sunt a
 natura hoībns & nō alijs aialibus odores florū & aromatū quorū caliditate
 (Ita frigiditas temperet

Duplices o-
dores.

apud mediū olfa-
ctus.

Organū ol-
factus.

Quare hō
p̄ranū habet
olfactum.

Quare hō
habet maxie
cerebrum.

Obiectū gustus est sapor. Cuius mediū ē duplex. s. i.

trinsecum vt caro porosa ī superficie lingue que red-

dit saporē spiritui qui est in nerno interiori. Sz ex-

trinsecum medium est humiditas salivalis

Notat circa gustū breuissime tāgit tria sicut fecit & circa alios sensus p̄mo
 de obiectū gustus esse saporē: quem sic diffinit Aristoteles in libro de sen-
 su & sensato. Sapor est passio humidī facta a sicco mediāte calido alterati-
 ua gustus de potentia ad actum. In qua diffinitioe primo tangit genus cū
 dicitur passio: significans qualitatem sensibilem de tercia specie qualitatis.
 sedo cum additur humidī tangitur propriū subiectum saporis. Itāz sicut
 odor magis sequitur siccam. sic sapor humidū: tercio cū dicitur facta a sic-

Saporis dis-
tinctio.

De tactu:

Mediū gō
sus

eo ꝛc. tangit causa effectiua: siccū est terreſtre alteratū a calido est causa effectiua ſaporis: vltimo tangit causa finalis cū dicitur alteratiua gōſtus. ꝛc. Scđo cūdo auzor oñdit q̄ mediū gōſtus id est virtutis perceptiue ſaporis est duplex: quoddā est intrinsecū qđ scđo est pars ipſius animalis vt est caro lingue aliud extrinsecū quod scđo nō est pars animalis sed est de natura alicuius elementi vt est humiditas saluialis. Ita cū humiditate saluiali ſapor deſertur per carnem lingue poroſam vsq; ad neruū intrinsecū lingue in quo neruo est virtus perceptiua ſaporū. ꝛ ibi tangitur terciū scđo organū gōſtus quod est neruus intrinsecus lingue ꝛ nō tota lingua.

Organū gō
sus

Tactus vero potest nominari ab eo qđ tangit ꝛ ſentit: ꝛ sic est vnus ſensus cuius obiectū est tangibile. vel ab hijs que ſentiūtur: ꝛ sic ſunt quattuor ſensus. Apprehendit em̄ calidū ꝛ frigidum: scđo humidū ꝛ siccū tertio asperū ꝛ leue: quarto graue ꝛ leue, cuius organū est neruus expanſus ꝛ totum corpus

Quō tactus
est vnus ſen-
sus.

Septē cōtra-
rietates tan-
gibilium.

Acceptiōe
tactus.

Circa vltimū len-
sum exteriorē auzor
quattuor facit. p̄mo oñdit q̄ tactus denoiates a potentia que ſentit vel ab organo per quod vt instrumētū potentia ſentit est vnus ſensus. Si vero tactus denoiat ab his que ſentiunt ꝛ sic nō est vnus: quilibet em̄ vnus ſensus tantū vnā p̄trarietatem ſentit (vt dicitur Aristo. ij. de anima) contrarietates autē tangibiles id est que tactu percipiunt ſunt ſeptē scđo Aristo. ij. de generatiōe: licet hic ſolū quattuor enumerat. prima ē calidi cū frigido: scđa ſicci cū humido: tertia asperi cū leui: quarta grauis cū leui: quinta ſubtilis cū groſſo. ſexta mollis cū duro. ſeptima lubrici cū arido. omnes tñ he p̄trarietates tangibilium reducūt ad primas duas que ſunt inter quattuor qualitates primas vt dicitur Aristo. ibidē. ꝛ ideo tactus ad minus est ſensus duarū p̄trarietatum. Ad clariorē intellectionē huius diſtinctionis de vnitae tactus. Notande ſunt due diſtinctionis quarū prima ē hec. Tactus potest capi tripliciter. vno mō ꝛ poſſa tactiua: scđo ꝛ organo ipſius poſſe. ꝛ his duobus modis tactus est vnus ſensus: tertio mō pot tactus accipi ꝛ diſpoſitiōe qualitatiua scđo quā organū tactus est in poſſa vel diſpoſitū ad recipiendū plures p̄trarietates tangibilium: ꝛ ſic nō est vnus ſensus sed ad minus duo: ſicut ſunt due contrarietates primarū qualitatum que ſunt prima tangibilia. Scđa diſtinctio vni

Itas sensus potest esse duplex una intrinseca et entitativa seu formalis quas scilicet habet a sua propria entitate: quolibet enim entitatem sequeatur propriam ut iam sepius dictum est: et sic tactus est unus sensus. Alia est extrinseca et obiectiva quod hic sensus ex hoc quod ordinatur ad unum vel ad plura obiecta. et tali unitate tactus non est unus sensus: quia naturaliter ordinatur et dispositus est ad percipiendam multa obiecta que non possunt reduci ad unam proprietatem ut iam patuit. Et ex his iam patet secundum: circa tactum considerandum scilicet quod obiectum tactus est qualitas tangibilia: tangibiles autem qualitates sunt quatuordecim facientes septem proprietates ut dictum est: reducunt tamen ad quatuor primas qualitates scilicet calidum frigidum siccum et humidum. tercio ostendit quod organum tactus est nervus a cerebro egrediens extensus per totum corpus: quarto ponit quod medium tactus est caro totius corporis.

Sensibilia communia sunt quinque scilicet motus: quies: numerus figura: et magnitudo. que dicuntur communia: quia a pluribus sensibus particularibus sentiuntur. Item excellens sensibile corrumpit sensum quia organum debet esse in quadam proportione media. Item sen-

sibile positum supra sensum non facit sensationem.

Autem in fine circa sensus exteriores ponit tria. Notabilia: in primo enumerat quinque sensibilia communia: et subiungit quod dicuntur sensibilia communia quia sentiuntur a pluribus sensibus particularibus seu exterioribus et a visu et tactu. Ex quo sequitur quod non ideo dicuntur sensibilia communia quia sentiuntur a sensu communi: quia hoc etiam convenit sensibus propriis: nec etiam ideo quod ab omnibus sensibus exterioribus sed sufficit quod a pluribus. Circa quod notabile considerandum est quod sensibile. id est quod cognoscitur a sensu est duplex secundum Aristotem. in de anima scilicet per se et per accidens: sensibile per se est quod immutat sensum per speciem propriam: illud est duplex scilicet proprium et commune: proprium est quod ab uno solo sensu per se cognoscitur: ut color est obiectum proprium visus: et sonus auditus. et. ut iam patuit. sensibile commune est quod a pluribus sensibus cognoscitur et talia sunt quinque ut patet in textu. Sensibile per accidens est quod cognoscitur a sensu non per speciem propriam sed per speciem alterius: et illud est triplex quodam enim sentitur per speciem sui effectus: ut campana auditur per sonum. secundo aliquid sentitur per accidens quia sentitur per speciem sui accidentis ut homo videtur per figuram et colores. tercio aliquid dicitur sensibile per accidens quia cognoscitur per privationem sensibilibus per se: ut tenebre videtur per accidens scilicet privationem luminis: et silentium auditur per privationem soni. ut etiam tangit

Car motus, quies. et. dicuntur sensibilia communia. Sensibilibus distinctio.

De sensibus interioribus.

Cor excellēs Sed. in ij. metaphi. q. iij. Postea autoz in notabili scdo 7 tercio pōnit dnas
 sensibile cor: pprietates sensus i ordine ad sensibile. prima est hec sensibile excellēs cor
 rūpit sensus. cuius rōez subiūgit quia sensus est poña organica: ita q non
 est aliquid precise ipsius aie sed est vel forma totius ipsius organi. ppositi
 ex anima vt est principū talis opatiōis 7 ex pte corpis: vel est aliquid pñs
 illam formā totius: vt dicit Sco. q. viij. q. Sed organū debet habere tale cō
 tēparamētū primaz qdaltatū vt sit capax speciez sui sensibilis hmoi autē
 ptempamētū corrūpit ab excellenti sensibili sicut psonātia cordaz corrūp
 pit pculsa fortiter cordis. ergo 7 sensus qui nō pōt pseruari sine illo tem
 paramēto Nō solū autē sensus corrūpit ab excellenti sensibili sed etiā a quo
 cūq: si excesserit tps in quo natū est opari. vt dicit Aristot. in li. d. som. 7 vigi
 li. Quilibet em virtutis naturalis determinatū ē optis scdōz naturā. 7 idō ne
 cesse ē talē virtutē deficere qñ excesserit opando tps in quo natū est opari
 vel qñ opat excellentiorē opationē q̄ pportio sue virtutis requirit. sicut si
 visus videat aut excellentius visibile puta lacē solis: aut pportionabile sed
 longiori tpe quā sit a natura determinatū: necesse est talē visum deficere 7
 corrūpi. Ex hoc patet differentia inter sensum 7 intellectū quā ponit Arist
 iij. de aia: sensus em corrūpit ab excellenti sensibili. qd soluit illā mediā ppor
 tionē in qua pssit bona dispositio organi. Intellectus vero qā nō habet or
 ganū nō corrūpit ad excellenti intellectū: sed magis pficit: Et ideo intel
 lectus intelligēs excellēs intelligibile nō minus ymo clarus pōt intellige
 re parū. Nō sic est de sensu. Nā visus qui intuebat excellens visibile puer
 tus ad minora visibilia nō potest ea videre. In vltimo notabili ponit scda p
 prietates 7 est hec sensibile positū supra sensus nō facit sensationē: vt color
 positus supra oculū nō pōt videri. 7 cūq. vñ circa quēlibet sensum dictū est
 eius mediū per qd sensibile vnit sensui. Declaratio autē hui⁹ pprietatis pa
 ter ex his que dicta sunt circa dñtias iter poñam sensitivā 7 vegetatinā:
 7 iterū alibi.

Quare itel
 lectus nō cor
 rūpit ab ex
 cellenti intel
 ligibili.

Pōntie apprehensive deintus sunt quqz scz sensus

cōis: imaginatio: formatiua sine fāntasia: estimatiua

Et In hac tercia pticula autoz determinans de
 nat: 7 memoratiua: sensibus interioribus duo facit. pmo enim erar
 qñqz sensus interiores. scdo determinat de vnoquoqz in speciali. Circa pri
 mū est sciendū q de numero sensuū interiorū discordat Aristot. ab Aicen
 Aristot. em solū ponit vnū sensus interiorē scz sensus cōis cuius organū dicit in
 li. de som. 7 vigilia esse cor: fantasia vero 7 memoriā etiā ponit. nō tñ tāq̄
 poñas sed vt aliqd ad sensus cōis ptinēs: vt patet ex diffinitōe fantasie quā
 ponit scdo de aia: 7 ex diffinitōe memorie quam ponit in libro de memo
 ria 7 remiscencia: que diffinitiones locis suis dicentur 7 declarabuntur.

Aristot. posi
 tio.

Auicenna autē in sexto naturalium (quē hic noster autor sequitur) ponit quinque sensus interiores et organa eorum in cerebro. Situs autē et distinctio organorum omnium sensuum interiorum sic colligitur ex dictis Auicenne vj. naturalium: et secunda sententia primi canonis doctrina sexta capitulo de virtutibus animalibus comprehenditur. Cerebrum enim dividitur in duas partes scilicet in anteriores que est maior. et posteriorē que est minor. Et in parte anteriori sunt duo ventriculi unus altior alio et alius alius. In quorum primo est sensus cōis ad quē velut ad centrū concurrunt omnes nervi ab organo sensuum exteriorum. In secundo ventriculo eiusdem partis anterioris cerebri est imaginatio: in parte autē cerebri posteriori est tantū vnus ventriculus in quo est vis memorativa. Inter istas duas partes est vnus ventriculus medius. habens duas partes vnā superiorem et aliam inferiorem: ita quod vnā est posita supra aliam. In inferiori scilicet parte ventriculi medij est cogitativa seu fantasia in superiori autē parte eiusdem ventriculi est estimativa: sanctus autē Thomas in prima parte. q. lxxvij. articulo iij. non ponit fantasiam distinctā ab alijs Ideo solū ponit quatuor sensus interiores quorum duo scilicet sensus cōis et estimativa sunt potēte apprehensivę et reliquę due solū retentivę. ita quod imaginatio sit thesaurus specierum sensibilium que cognoscunt a sensu cōis. et vis memorativa sit thesaurus specierum non sensibilium seu elicitarum ex sensibilibus per estimativam.

Situs et distinctio sensuum interiorum.

S. Thome positio

Sensus cōis est vis apprehensiva omnium obiectorum sensuum particularium per omnes differentias omnium sensuorum: qui se habet ad sensus exteriores sicut centrū in circulo ad circūferentiā: quia species omnium sensibilium exteriorum veniunt ad sensum cōem. cuius tres sunt actus: primus est pervertere se super actus particularium sensuum: et sic dicit video me videre: secundus est ponere differentiam inter obiecta particularium sensuum: et sic dicit album non est dulce: tertius est apprehendere rem in loco in quo non est sed erit: et sic apprehēdit stillicem directe cadentē super terrā quasi lineam continuā.

De sensu interiori.

Cum autem specialiter de quolibet quinq; sensuum interiorum determinat: Et principaliter de sensu communi. ubi tria facit: primo eum diffinit: secundo ad sensus exteriores separatur. tertio tres eius actus ponit: que cum patent in textu. Ad quorum clariorum intelligentiam considerandum est quod exteriores sensus dicuntur particulares: et iste primus sensus interior dicitur communi non communitate predicationis: quia sensus communi de nullo sensu exteriori predicari potest: sed dicitur communi: primo ideo quia est origo omnium sensuum exteriorum: a sensu enim communi oriuntur omnia organa sensuum exteriorum: sicut plures linee oriuntur ex vno centro circuli: et ideo sensus communi ab Aristotele solet appellari primum sensuum. Secunda quia ipse indicat de obiectis et de actibus omnium sensuum exteriorum. et ideo omnia sensibilia cognoscit quae cognoscuntur a sensibus exterioribus. Differentem tamen cum sensibus exterioribus quia sensus exteriores cognoscunt sensibilia solum cognitione intuitiva hoc est solum tunc quando obiectum sensui existens et presentia vel breui tempore post: ut illis sensibus quorum sensibilia multiplicat sunt species cum motu locali vel successive: sed sensus communi cognoscit rem etiam in eius absentia. dum non habeat speciem eius apud se ut patet in somnis. Nam somnium est passio primi sensui seu sensus communi ut dicitur Aristotele in libro de somno et vigilia. et tangit in textu sequenti.

Imaginatio est sensibiliu proprietatum obiecto absente perceptio: et differt a sensu communi quia sensus communi indiget presentia obiectorum rerum: nisi in somnis: imaginatio vero non. Item sensus communi non seruat idolum siue speciem receptam ab obiecto in absentia: sed imaginatio

seruat eam usque ad abstractionem quam fit per intellectum agentem

Determinat de secundo sensu interiori scilicet de imaginatione. circa quam duo facit. primo ponit eius definitionem. Circa quod est considerandum quod imaginatio non capitur hic per actum posse imaginari: sed per quandam potestatem sensitivam interiori cuius officium sed dicitur Avicenna est naturalium: parte quarta capitulum primo est retinere illud quod sibi tradit a sensu communi. retinet enim species illorum que cognoscuntur tam a sensibus exterioribus quam a sensu communi: non tamen cognoscit sicut sensus communi aut sensus exterior: ea ex quo sequitur quod perceptio in definitione imaginationis non dicitur esse quod potest receptiva et retentiva et non cognitiva: sensibiliu proprietatum. fantasia autem seu speciem sensibilibus: absente abiecto. id est in absentia rei sensibilibus. Et quia diffinitio patet quod imaginatio est quasi ibeaturus speciebus sensibiliu. Postea autor subiungit duas differentias inter imaginationem

Est primus
sensus inter-
rior dicitur
communi.
et exteriores
particulares
sunt.

Officium
imaginationis.

7 sensus cōes: p̄ma dicitur quia sensus cōis cognoscit singula sensibilia me-
 diantibus sensibus exterioribus quoz sunt illa p̄p̄na sensibilia cognoscit
 eñ colorē p̄ visum sonū p̄ auditū. 7 c̄is. vt d̄t Aristo. in l. 8. sen. 7 sen. p̄p̄
 finē. Et ideo sicut sensus exteriores indigent presentia obiecti ita 7 sensus
 cōis. Et hoc verū est in vigilia. Itā in somnis sp̄s reseruate in imaginatōe
 redeunt ad sensum cōes. 7 sensus cōis ita p̄ sp̄s illas cognoscit res quarum
 sunt species quasi tūc p̄mū essent recepte per sensus exteriores a reb̄ p̄
 sensibus: 7 ideo tūc p̄tingit somnū. Sed d̄ diff̄rentia quia sensus cōis nō
 retinet apud se speciē sensibilem nisi dū actu cognoscit p̄ ip̄am vel breui tē
 pore post: si fuerit fortis imp̄ssio 7 quia in somno occurrūt alia 7 alia idola
 seu fantasmata sensui cōi ideo aliud 7 aliud videmus p̄ somnū: 7 eodē or-
 dine cognoscunt quo veniūt ad sensum cōes. Imaginatio vero seruat fan-
 tasma longo tpe. a quo fantasmate postea abstrahit species intelligibilis p̄
 intellectum agentem: sic intelligendo hanc abstractionē q̄ intellect⁹ agēs
 p̄correns cū fantasmate: tanq̄ due cause p̄tiales causant effectiue speciē
 in intellectu possibil: sicut lumen dicit abstrahere speciē coloris a colore:
 quia sc̄z lumen p̄correns cū colore sicut due cause partiales causant speciē
 visibilem in diaphano. Itā sicut se habet lumen ad colores: ita in intellectu
 agens ad fantasmata: vt d̄t Cōmē. iij: de anima. cōmē. v.

Quō intel-
 lectus agens
 abstrahit spe-
 ciem a fantas-
 mate.

Formativa est potentia cōponens speciē cū specie
 7 facit mirabilia mōstra sc̄z chimeras: que ab alijs
 etiā vocat̄ fantasia. Diffinit̄ aut̄ sic fantasia ē mo-
 tus factus a sensibus qui sunt extra: vnde 7 fanta-
 sia dicitur apparitio sine visio.

¶ Determinat de tercio sensu exteriori sc̄z d̄ potētia formativa. 7 duo facit
 p̄mo eā diffinit sedo nomē ei⁹ aliud declarat. Ad quoz declarationē sciendū q̄
 officū formativē vt d̄t Avicē. ē facere p̄p̄ez inter ea q̄ p̄nāt i imaginatio-
 ne hoc ē p̄ponere sp̄ez cū alia sp̄e: vt etiā d̄t in eius diffinitione posita in textu
 Et p̄ hanc potēz possumus facere varia moustra p̄ponendo aliqua que i re
 nōn p̄ sunt p̄posita. cū etiā habemus in imaginatiōe speciē solis 7 viridia
 seorsum p̄ponendo ea adinvicēz cognoscim⁹ virides soles ex cogitās aureū
 montes p̄ponendo sp̄ez auri cū sp̄e mōt: sicut chimerā p̄ponendo incōpō-
 sibilis adinvicēz. nā chimera fingit̄ ex capite leōis vētre capre cauda sp̄ētis

Officiū for-
 mativē.

De sensu interiori:

Postea autem dicit quod iste sensus ab alijs vocat fantasia: ut ab Egidio romano: vñ in iij. quol. q. xx. dicit quod fantasia plus potest duabus positionibus premissis quam non solum species recipit quod facit sensus communis. et retinet quod facit imaginativa: sed etiam ponit unam speciem cum alia. sanctus vero Thomas preter j. q. lxxvii. articulo ultimo fantasia non distinguitur ab imaginatione. et eiusdem opinionis videtur esse Seco. in j. metaph. q. iij. et in iij. sen. dis. x. q. vij. de actione immanente ubi dicitur: quod imaginatio est motus factus a sensu secundum actum et hec eadem est definitio fantasie. ut patet ij. de anima: et hic etiam ponitur in textu: per hanc autem definitionem non differunt fantasia secundum intentionem Aristotelem: non per positionem quam videtur esse. Aristoteles solum unicum posuit sensum interiorum scilicet sensum communem sed per apparitionem fantasmatum in sensu interiori. Nam fantasma est species sensibilis recepta in sensibus interioribus et motus seu appetitus istius fantasmatum in sensibus interioribus dicitur fantasia. fantasia enim dicitur quasi appetitus vel visio ut hic ponitur in textu ij. de anima. Ex his patet sensus definitionis fantasie que sic exponitur. fantasia est motus factus secundum sensum communem secundum Aristotelem. vel secundum alios in virtute formativa: a sensu secundum actum. vel secundum textum autoris a sensibus qui sunt extra quoniam sensibili species non movet sensum interiorum nisi prius imutato fuisset in sensu exteriori.

Expositio definitionis fantasie

Estimativa que et cogitativa dicitur. cuius officium est elicere intentiones non sensatas ex sensatis ut intentionem amicitie et inimicitie: et per istam ponitur omnis iudicatur

Quod differunt cogitativa et estimativa

officiū estimative.

Notificat autor quartum sensum interiorum. primo lupum esse inimicum: eius ponens duo nomina quorum primum est estimativa secundum cogitativa. et secundum Commemorem. sic distinguuntur nomina huius positionis: ut cogitativa sit in hominibus: estimativa vero in brutis. licet secundum Avicennam. tertius sensus quem dixit autor formativam dicatur virtus cogitativa: secundo ponitur officium seu actus estimative qui est ut ex speciebus sensatis. id est his que cadunt sub apprehensione alicuius sensus exterioris quasi per suffusionem eliciat intentiones non sensatas. id est ea que nunquam ceciderunt sub apprehensione alicuius sensus exterioris ut omnia ex figura colore motu et voce lupi que sunt species sensate: elicit species amicitie et inimicitie que est intentio non sensata: et sicut ex voce matris elicit species amicitie. Seco. in iij. dis. j. q. j. dicitur falsum esse quod omnia ex speciebus sensatis eliceret intentiones non sensatas: si placet lege ibi

Memorativa dicitur esse posita recipiens intentiones et eas preservans: vñ et thesaurus intentionum dicitur. Cuius actus est memoratio vel memorari: vñ per ea que advertit:

Determinat autē de ultimo sensu interiori scilicet de virtute memorativa quā primo diffinit: scdo eius actum ostendit. Circa quod considerandū est primo quod memoria in hoibus est duplex: quedam est intellectiva de qua loco suo dicitur: et quedā sensitiva de qua nūc agitur. Sensitiva memoria potest capi dupliciter: vno modo actu memorandi: et sic dicitur memoria loquitur Aristoteles in li. de memoria et reminiscētia: ubi vult diffinire de memoria et memoria nihil aliud sit quā retentio habitualis cognitionis scilicet sitive vel intellective: cū factū fuerit aliqđ tps. vltimā ptē diffinitionis declarans Aristoteles ibidē dicit. quod illius quod nūc cognoscimus nō est memoria. nam sensus est pñtis et spes futuri pti vero memoria. et ideo semp memoria est post tps: quod debet esse mediū inter cognitionē cuius est memoria et ipsa memoria. et hoc etiā pulchre declarat Seco. in iij. dist. xlij. dicens quod ad hoc quod memoremur requiritur quod aliquis actus humanus sit pteritus: qui quod actus humanus cū obiecto eius est totale obiectū memorie. solum em̄ memora mur id quod prius sensimus aut intelleximus. Ex quo sequitur quod memoria habet duplex obiectū partiale: vnū ppinquū. et illud est cognitio preterita: et sic verū est quod memoria semp est pteritorum: aliud est obiectū remotū et est illud de quo fuit cognitio preterita que est obiectū primū memorie. et sic memoria potest esse pñtis: nā res dandū a nobis cognita potest adhuc esse pñs. ut hec nostra domus. Differt autē memoria a reminiscētia scđs Aristoteles. quia memoria est retentio habitualis noticie: reminiscētia vero resumptio noticie oblite per aliqđ principū in memoria retentū. vñ nō idē hoies sunt bene memorativi et reminiscituri scđs ut frequēter sunt tardi ingenio bñ memorativi: veloces autem ingenio et bene discētes sunt bene reminiscituri. Itē differunt quia omnia aialia que sciunt tempus habeāt memoriā: et p eandē pñtiam memorant per quā cognoscūt tps. Reminiscētiā vero solū hō habet inter aialia. Ex quibus omnibus patet quod sit memoria accepta pro actu memorandi. Alio modo capitur memoria per pñtiam memorativa. Et de memoriā sic accepta loquitur hic autor. cuius officiū scđs Avicen. vi. naturaliu. li. pri. capi. vi. Est retinere ea que apprehensa sunt per estimatiuā. vñ sic se habet ad estimatiuā sicut imaginatio ad sensus cōs sicut em̄ ea que apprehenduntur a sensu cōi nō retinēt ab eodē sensu cōi nisi quā dicitur est in actu sciēdi. imaginatio autē illa retinet et pseruat. Ita vis memorativa retinet et pseruat ea que in estimatiua nō remanet nisi quā dicitur est in actu sciēdi: Ex quo patet quod sicut imaginatio est tesaurus specierum sensatarū ita vis memorativa est tesaurus intentionū scilicet spērum nō sensatarum: quas estimatiua elicit ex spēbus sensatis. Ex hoc potest haberi sensus clarus diffinitionis memoratīve virtutis in qua dicitur quod est pñtia recipiēs intētiōes. i. spēs nō sensatas et eas pseruās. patet etiā corrolariū quod ex diffinitione inferri vtz quod memorativa est tesaurus intentionū. Postea autor ostendit quod actus memoratiui virtutis est memorari

Duplex memoria.

De memorie diffinitio.

De obiecto memorie.

Diffinitio inter memoriam et reminiscētiā

Officiū memorie.

Expositio diffinitionis memorie.

Ultima pericula de potestate sensitiva.

Postea auctor ostendit quod actus memorati: virtus est memorari: de quo iam copiose dictum est in priori acceptione memorie. Ultimo auctor ostendit modum memorandi quod ex his que nunc cognoscimus memoramur scilicet his que prius cognoveramus.

Virtus motiva est duplex: quedam est motiva motu naturali: que movet non secundum apprehensiones: nec est subiecta imperio rationis qualis est virtus vitalis sine pulsativa: est autem hec vis in corde sicut in organo: et est vis per inspirationem et respirationem: principium existens temperarie caloris cordis et corporis: cuius consideratio spectat ad physicum: Ubi nota quod cum virtutes animales intenduntur naturales remittuntur: ut patet in homine dormiente vel studente. Alia est motiva motu animalium: cuius actus subest rationi que vocatur appetitiva sine desiderativa: que a theologis vocatur sensualitas que est duplex scilicet imperans et imperata. Imperans est duplex scilicet irascibilis et concupiscibilis. Concupiscibilis est appetitiva boni delectabilis. sed irascibilis est appetitiva boni ardui expediens. Ex quibus duabus oriuntur quatuor affectus scilicet gaudium: spes: dolor: et timor: imperans est virtus sita in nervis et membris officialibus pertrahens se ad motum imperatum ut patet in sensibus exterioribus. Hec est quarta et ultima pericula continens ad potestates sensitivas in qua auctor

Dimisso potentie motive.

Determinat de potia motiva sicut et appetitiva. et ponit tres divisiones potie
 motive quarum prima est hec potiaz motivarum quedam in animali movet motu
 naturali. hoc est tali motu qui non sequitur cognitionem nec in hominibus potest moderari
 rari aliquo imperio rationis. Alia est que motu movet animal. i. tali motu qui presupponit
 cognitionem et potest moderari imperio rationis: et dicitur appetitiva seu sensitiva
 litas. Ad declarationem huius prime divisionis. considerandum est primo secundum me-
 dicos triplices esse virtutes in animalibus: prima est virtus vitalis per quam membra
 vivunt: et origo est in corde: et dicitur determinari arterie a corde precedenti. que di-
 latant a corde: et strictiones et restringunt ad cordis dilatationem. Nam cor presupponit
 dilatationem recipit aere frigidum a pulmone inspiratum: sed restringendo se pel-
 lit spiritum vitalem in arterias: et ideo dilatant. et postea cum se iterum cor dilatat con-
 stringunt arterie. et in omnia alia membra transmittunt id quod a corde receperunt.
 et iste motus cordis et arteriarum dicitur a medicis pulsus: secunda virtus est na-
 turalis per quam membra nutriuntur que oritur in epate ubi generatur sanguis et alij huius
 mores ut dicitur est circa potias vegetativas. et huic virtuti subseruntur vene
 ab epate precedenti. que sunt receptacula sanguinis quo nutriuntur omnes partes
 corporis. Tercia et ultima est virtus animalis per quam animalia sentiunt et moventur
 motu qui sequitur cognitionem: et hec oritur a cerebro in quo sunt organa omnium sensuum
 omnium interiorum: et a quo oriuntur etiam organa sensuum exteriorum ut iam dictum est huic
 virtuti deseruntur nervi a cerebro precedenti. Dant autem hee tres virtutes ab
 inicio que vitalis et naturalis movet motu naturali. que seorsum non pendet ex cog-
 nitione aliqua: et ideo non potest moderari per imperium rationis: sed est ille motus in ani-
 mali sine intermissione: intendit autem et remittit secundum intensiones et remissionem
 illarum virtutum. sed virtus animalis movet secundum cognitionem: et ideo non movet per se
 ut infra patebit. Autor igitur noster per potias motivas motu naturali intelligit
 virtutem tam vitalem quam naturalem: licet solum declarat de virtute vitali seu pulsativa.
 cuius organum dicitur esse cor: non quod solum esset in corde quia ex corde diffunditur
 in arterias ut dictum est: sine vero sensu utilitate virtutis vitalis seu pulsati-
 ve dicitur esse temperamentum caloris cordis et totius corporis: motiva vero motu animalis
 intelligit virtutem animalis seu sensitivam: unde statim subiungit quod cum virtutes animales inten-
 dunt remittuntur naturales et e contra primum patet in homine studete in quo propter
 intentionem virtutum sensitivarum (quarum ministerio utitur intellectus in addiscendo vel
 preloquio) remittuntur omnes virtutes naturales: hinc est quod antiq[ua] pallada dea sa-
 pientie vocaverunt mineram quasi inanimatam nervis seu vires naturales secundum partem
 in homine dormiente. Nam in somno quiescentibus viribus sensitivis propter earum liga-
 tionem digestiva et alie omnes virtutes naturales intendunt ut docet Aristoteles in li-
 de somno. vi. Pro declaratione alterius membris divisionis. Considerandum est secundo
 triplicem esse appetitum quodammodo inest appetitus naturalis: alius sensitivus: et ter-
 tius intellectivus. De appetitu naturali copiose dictum est in primo tractatu
 circa textum de appetitu materie: infra etiam dicitur de appetitu intellectivo
 qui est voluntas. Nunc autem dicendum est de appetitu sensitivo. Circa quod sci-
 endum est tercio secundum Scotum. xvij. dist. iij. et in pluribus alijs locis continetur potie app-

Solium. 66

**Triplex vir-
tos in animal.**

**Prima vir-
tutum.**

**Organum vir-
tutum vitalis.**

**Quare cor
virtutes na-
turales inte-
dunt anima-
les remittunt
et e contra.**

**Triplex ap-
petitus.**

De sensu interiori:

Quod in aiali sensu cognitiue considerat proprius appetitus. ideo tot sunt appetitus
sunt plures in aiali quot posse apprehensiu. nā sicut est alia delectatio et tristitia p̄ his
appetitus se apprehensionē huius vel illius sensus puta gustus vel tactus et c̄is. ita est
stivi. alius et alius appetitus. vñ sc̄d̄z Aristot. ij. de aia vbiq̄q̄ est sensus ibi est de
lectatio et tristitia. vbi aut̄ hec sunt ibi et appetitus. et ideo ibidē dicit. Arist

M et oris animal sicut se habet sensum ita et appetitū: vñ etiā aialia imperfecta
que solū habent tactū p̄pter appetitū delectatiōis sc̄d̄z tactū dilatant̄ pre
sente delectabili. cū vero sentiūt aliq̄d p̄trariū p̄stringūt. Conter tñ loquit̄
mor de appetitu sensitivo sicut de vno: et ille est qui sequit̄ virtutē imaginatiua

N seu fantasia Et sicut virtus imaginatiua cognoscit omnia obiecta sensuū
et in p̄sētia illor̄ et in absentia: ita suo appetitu delectat̄ in illis si sint p̄ueniē
tia: vel tristat̄ de illis si sint discōueniētia. De hoc igit̄ appetitu qui p̄sequit̄
imaginatiuā hic loquit̄ autor: qui appetitus a Theologis vocat̄ sensualitas

D Et nōlibet aut̄ posse appetitive est idē obiectū et subeadē rōe cū sua cogni
tiva. vt d̄t Sco. iij. dis. j. q. iij. et vnū etiā est organū si fuerint organice: et se
condūm vnā et eandem speciem exerant in actum. licet sc̄d̄z quēdā ordi
nē: nūq̄z em̄ possit appetitiua erit in suā opationē nisi sua cognitua pri^o ex
ierit. quia nihil volitū seu appetitū nisi cognitū: licet hoc fiat sc̄d̄z vnā et eā
dē speciē. C̄ Postea autor ponit sc̄d̄z divisionē subdiuidendo sc̄d̄z mēbra
p̄rioris diuisionis. et est hec posita motiua motu aialia est duplex. quedā sc̄z
imperans motū: et quedā exequēs motū. Imperans motū est appetitiua d̄
qua iā dictū est. verū tñ in hoibus nō solū appetitus sensitivus est p̄ncipi

Ad qd̄ etiā presupponit cognitio appetibilis. **N**
Ad qd̄ etiā presupponit cognitio appetibilis. **N**
Si em̄ appetitui ostendit̄ aliq̄d delectabile seu cōueniēs imperat appetitus
illud p̄sequi. Si vero obijcit̄ discōueniēs vel nocinū inbet illū fugere: virt^o
vero imperata sine exequēs motū est vis sita in nervis et alijs mēbris officii
alibus ad motū deputatis vt sunt muscoli virtute quorū mēbra p̄nt̄ p̄trahi
et discendi: sicut pedes et alia h̄mōi et hoc verū est de posita motiua organica

Motiva exequēs motū est duplex
est duplex
Prima diuisione
tinctio appetitus
tibus p̄cipis
tibus et iras
cibilis.
Istā sc̄d̄z Sco. in iij. dis. x. q. viij. duplex est posita motiua ex equēs motum
vna organica qua mouet̄ corpus aia lie. alia nō organica qua mouet̄ anima
sepata a corpe: qualis motiua etiā est in angelis. Tercia diuisione qua subdi
uidit̄ primū mēbrū sc̄de diuisionis est hec. posita imperans motū siue appeti
tus est duplex sc̄z p̄cipis et iras sc̄d̄z. hec aut̄ distinctio appetitus nō
solū inuenit̄ in appetitu sensitivo sed etiā in intellectu vt tenet Henricus
Sandensis. q. viij. q. xvij. et Sco. in iij. dis. xxvij. et xxxij. distinguūt̄ aut̄ hū
duo appetitus abinacit̄ p̄ hoc q̄a appetitus p̄cipis habet p̄ obiecto
bonū delectabile in qd̄ tendit. Irascibilis vero bonū arduū. bonū aut̄ dele
ctabile est bonū p̄cipitū a p̄cipiscēte p̄pter comodū eius: vt p̄ueniētia seu
sibus sunt bona delectabilia sensuū: ideo sensus talia delectabilia appetunt
p̄pter suū cōmodū seu delectationē: et p̄traria his fugūt. bonū vero arduū

Bonū delectabile.

pp̄ er suū commodū seu delectationē: & straria his fugiūt. bonū vero tr̄
 dū d̄ bonū quo appetēs appetit sup̄are om̄ia sibi straria vt sup̄erim̄eat
 eis: & talia bona licet nō sint delectabilia sensibus: quia sunt difficilia tñ q̄a
 sunt p̄uenientia nature ideo appetunt p̄pter moderatōnē p̄mi appetit̄
 necessaria virtus que est temperantia. ad moderandū aut̄ sed̄s appetitū con-
 ferri fortitudo. Aliter distinguūt predicti appetitus sed̄s. Seco. xxxiij. di. iij
 p̄ appetibilia & fugibilia primo vel ex se quia respicit p̄cupiscibilia & appeti-
 bilia & fugibilia nō primo sed sc̄dario & p̄pter illa primo appetibilia & p̄mo
 fugibilia sc̄dm̄ vero moderandū ot̄ilis est fortitudo. Concupiscibilis enim
 respicit illud q̄ ex se natum est esse p̄ueniens vel disconueniens ita q̄ n̄
 lo alio posito circa ip̄m nisi sola apprehensione facta: natus est sequi actus
 delectandi aut̄ tristandi siue p̄sequendi & fugiendi quantū est ex parte ei-
 us. talia aut̄ nō respicit irascibilis p̄ obiectis: actus em̄ irascibilis est irasci
 irasci aut̄ sed̄s p̄m̄ ij. Kethoricoz est appetere vindictā. obiectū igit̄ ei
 est vindicabile vel offendens. Istud offendens nō d̄ qd̄ statim est discōue-
 niens p̄cupiscibilis sed qd̄ impedit illud q̄ est primo p̄ueniens: puta si cibus
 est primo cōueniens appetitū gustatiuo animalis: prohibens cibum vel re-
 mouens offendit animal p̄cupiscens: taliter igitur offendens est obiectum
 irascibilis: circa q̄ irascibilis habet quoddā nolle nō quidē p̄p̄ie refugien-
 tis sicut p̄cupiscibilis nolens refugit. sed magis repellentis: si aut̄ nō actus
 repellat est dolor vel tristitia ip̄ius irascibilis: nō est aut̄ idē dolor irascibi-
 lis & p̄cupiscibilis: dolor em̄ p̄cupiscibilis fit cū alia immutatioe expte or-
 gani in pte sensitua q̄s irascibilis. Lōcupiscibilis quidē cū restrictioe sicut
 delectatio opposita ē cū dilatatōe: dolor aut̄ irascibilis cū calefactione qui
 est accensio sanguinis circa cor. Et ex hoc patet q̄ irascibilis & p̄cupisci-
 bilis appetitus in pte sensitua habēt diuersa organa sic q̄ distinguūt tan-
 q̄s due pōne organice: & nō solū rōe obiectoz. sed in pte intellectua sc̄s i vo-
 luntate nō est eaz̄ tanta distinctio quia voluntas nō est pōna organica sed
 sicut ratio distinguūt ip̄ortionē sapiorē & inferiorē p̄ p̄p̄ationes ad diuersa
 obiecta vt infra patebit & tñ simpliciter est eadem pōna: sic eadē pōna p̄
 ta voluntas sine quacūq̄ distinctioe a pte rei d̄ p̄cupiscibilis & irascibilis
 in quantū est op̄atina circa primo & sc̄do delectabilia vel tristabilia: & ideo
 distinctio p̄cupiscibilis & irascibilis in pte intellectua solū est ex pte obie-
 ctoz in que tendit voluntas. Subiūgit etiā autor circa hos appetitus q̄ ex
 eis oriūt quatuor passioēs seu affectioēs animi: prima est de p̄ti bono et
 est gaudiū seu amor aut̄ p̄placencia: sc̄da est de futuro bono q̄ d̄ spes seu d̄
 desiderij. tertia est de p̄ti malo sc̄s dolor vel tristitia: quarta est de futuro
 malo que est timor. Circa qd̄ sciendū q̄ in appetitū p̄cupiscibile communi-
 ter ponunt sex passiones & in irascibile quinque ad quas om̄es alie reducunt
 in concupiscibile: amor odium: desiderium: fuga: gaudiū & tristitia: Obie-

Bonū ardu-
um.

Sc̄da distin-
ctio p̄cupis-
cibilis & iras-
cibilis.

Et appeti-
tus p̄cupisci-
bilis & irasci-
bilis h̄nt di-
uersa orga-
na:

De potentia intellectiva.

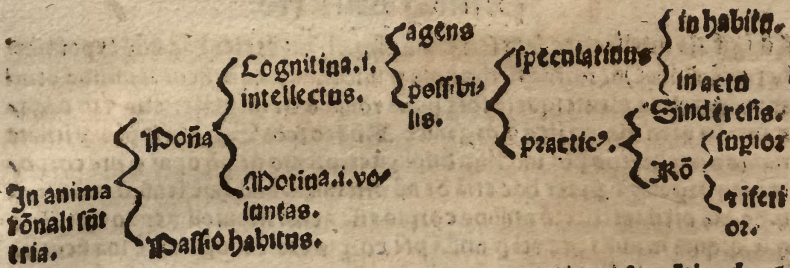
**Sex passio-
nes concupis-
cibilis.**

etiam concupiscibilis ponit bonum delectabile seu pueniens aut malum tristabile seu discōnieniens simpliciter sumptū ab obiecto ergo puenienti apprehenso causat in appetitu amor seu quedā pplacencia ipsius obiecti. ad quā passionē sequitur desiderium vel concupiscentia obiecti nō habito: in appetitu tñ sensitivo magis pprie dicitur motus ille concupiscentia: et in appetitu intellectivo nō dicitur desiderium: habito autē ipso obiecto psequit passio delectatiōis vel gaudiū que est quedā quies in ipso obiecto: delectatiō tñ magis pprie dicitur in appetitu sensitivo: nō: gaudiū autē in intellectivo: malū autē discōnieniens seu tristabile apprehensum causat passionē odij que est quedā displicencia vel abominatiō ipsius ad passionē sequit fuga vel recusatiō ipsius. Ipsum autē malum habitū seu incursum causat passionē doloris vel tristitię: et licet dolor et tristitia sepe sumant p eodem: dolor tñ pprie ponit in appetitu sensitivo: tristitia vero in intellectivo: est autē tristitia de his que nobis nolentibus accidunt: consequt autē gaudiū et tristitia scōs Aristot. etiam in scōo ethicorū nō solū p se des concupiscibilis sed etiā irascibilis ipsa q̄ terminat et finit: et gaudiū sequit audaciā post psecutiōnē victorie et irā post psecutiōnē vindicte. In appetitu vero irascibili ponit quinque passiones scz spes: desperatiō. timor: audacia: et ira. Obiectū nāq̄ irascibilis ponit bonū vel malū nō simpliciter sed arduū seu de difficili attingibile seu supabile: ipsum itaq̄ bonū arduū apprehensum nō ut possibile adipisci causat passionem spei: que dicit que dā conatū seu elationē animi ad ipsum psequendū et sic facit appetitum asurgere ad huiusmodi bonū obtinendū: apprehensum vero ut impossibile adipisci et causat passionē desperatiōis: faciendo appetitū cadere ppter excessus arduitate et difficultate obiecti. Audaciā autē arduū ut apprehensum possibile superari imprimis audaciā p q̄ appetitus surgit ad huiusmodi malū repellendū ipsum vero malū apprehensum ut impossibile superari: imprimis passionem timoris que est quedā resiliō a malo arduo. Ira autē est appetitus vindicte.

**Quinque pas-
siones irascibi-
lis.**

Post priores potentias in homine sequit potentia rationalis que nō vritur corpe: sed vritur vrente corpe scz fantasia que se habet ad intellectus sicut color

Hec est ultima pars huius tercij tractatus de potentia in ad visum. intellectiva seu rationali. et dividit in novem pncipias. in prima comparat potētiā rationālē ad prius dictas potentias. In sequentibus vero octo particulis ponit octo distinctiōes: que omnes preter ultimā que est de differentia cognitiōis intellectus divini angelici et humani ut patet i figura

In prima particula autor dno facit. Primo continnat sequentia ad precedentia dicens post potentias priores scz vegetativam & sensitivam que sunt materiales & organice sequitur potentia rationalis seu intellectiva: q est immaterialis & organica. Secdo ostendit ordinem intellectus ad fantasiam dicens q licet intellectus in operatide sua no vitur corpe: tñ vitur fantasiam que vitur corpore: vnde sicut se habet sensibile ad sensum puta color ad visum ita fantasiam ad intellectum: sicut em visus no videt nisi se convertat ad colorem: ita intellectus non intelligit nisi se convertat ad fantasiam. que conversio in hoc consistit q nihil intelligimus in universalis nisi fantasiam eius singulare. Ubi tria sunt consideranda. primū q licet vegetativa & sensitiva sint priores via generatidis: intellectiva tñ est prior via perfectionis: prima pars patet p Arist. 1. de animalibus vel scdo novā translationē de generatione animalū libro scdo capitulo tercio dicentem. E mbrio prius vitur vita plante: deinde vita animalis: vltimo vita intellectiva scda pars patet quia posteriora generatione sunt priora perfectione: vt habetur octavo phisicor sicut em sensitiva est pfectior vegetativa. ita intellectiva est pfectior ambabus illis: quod potest patere ex eaz operationibus. Secundo hic considerandū est quare vegetativa & sensitiva dicuntur potentie materiales & organice: intellectiva vero dicitur immaterialis & inorganica: cū no invenitur aliquis phus notabilis qui negaret animā intellectivā esse formam informantē & partem essentialē hominis preter fictions illius materialis. In erroris in tercio de anima Lōmē. v. vbi ponit intellectus esse quādam intelligentiā separatā ab homine scdm esse: & sic assistere hominibus sicut motor assistit orbi quem movet. Nec aliter contingi cū homine nisi p fantasmatā: & hoc in annis discretionis. quā coniunctione nec ipse nec aliq sequacionem eius ad huc potuit explicare nec salvare quomō homo p tales coniunctionē intelligeret. vt dicit Sco. in iij. dist. xliij. q. ij. Itā scd ipm hō formaliter nō esset nisi quoddam animal irōnale excellēs tamē p quādā anim irōnalez & sensitivam excellentiorē alijs animalibus scilicet per animam cogitativam seu rationem particularem: quā ponit formā specificā hois.

Ordo ponit intellectivam ad sensitivam & vegetativam

fictio de ipsa de separatione intellectus

Prima distinctio

**Cor sola intel-
lectiva dicitur
materialis et
organica.**

Cum igitur anima intellectiva secundum sententiam omnium philosophorum (preter hanc nunc exposuimus
fictionem Comē) sit forma substantialis hominis per informationem sicut sensuiva bruti
aut vegetativa plantae: quare sola possit rationalis dicitur immaterialis et inorganica. alie vero materiales et organice. Rursus secundum Scotum ubi supra quod imate-
rialitas intellectus potest intelligi dupliciter. primo quia non operatur per partem corporis
sua seu organum et propter hoc etiam dicitur non organica. et ad hunc sensum etiam Aristoteles
in de anima dixit intellectum nullius corporis esse actum: sic intelligendo secundum Scotum
quod dicitur quia in nulla parte vel per nullam partem corporis exercet operationem suam sicut po-
tentia sensitiva. Secundo potest dici possessio immaterialis quia nullo modo est extensa
et sic plus dicitur quam non organica. licet enim omnis organica sit extensa: non tamen
sola forma est pure materialis que est unum formis in toto et in parte sicut igitur
anima non dicitur operari per organum nec dicitur organica: tertio modo potest intelligi immateria-
litas intellectus in operatione ad obiectum ut scilicet respicit obiectum sub rationibus im-
materialibus seu abstractum ab hic et nunc et huiusmodi que vocantur potestates mate-
riales: primum horum intellectuum videtur magis approbare in quolibet questione
ix. que etiam ponit antoz in textu cum dicitur que non vivit corpore sed in operatione sua li-
cet utatur vivente corpore scilicet fantasia. et c. Luca quod occurrit Tertium considerandum
scilicet utrum intellectus in operatione de sua semper utatur fantasia. Rursus quod propter na-
turalem connexionem quam habet intellectus per hoc statu cum fantasia seu sensu intel-
lectus in operatione sua utitur fantasia nihil enim intelligitur in universali in cuius sin-
gulare fantasiamur quam oportet quodlibet intelligere fantasmatum speculari et ideo
sic se habet fantasma ad intellectum sicut sensibile ad sensum quod debet intelli-
gi secundum Scotum in i. dist. iij. q. i. quantum ad primam motionem intellectus ab obiecto
ibi enim fantasma cum intellectu agente habent vicem primi obiecti moventis sed
non debet intelligi quantum ad omne actum sequentem in motu: potest enim in-
tellectus abstrahere obiectum inclusum in aliquo primo movente puta qui-
ditate entis inclusam in qualitate sensibili: et considerare illud abstractum non
considerando illud a quo abstrahit. Ex quo sequitur quod fantasma requirit non so-
lum acquisitionem spiritus intelligibilis sed etiam posse quia secundum philosophum tertio de
anima sine fantasmate intellectus non potest nec addiscere nec intelligere:
hoc est nec acquirere scientiam seu spiritus intelligibile nec uti acquisita quod in
apoplexiam patientibus manifestum est.

**Quare nihil
intelligimus
sine fantasma-
te**

Et sunt tria in anima scilicet potestates que sunt innate. Et
habitus quorum aliqui sunt acquisiti. ut scientie et vir-
tutes: que sicut acquiruntur et generantur ex actibus fre-
quentatis sic generantur similes. Alii sunt infusi ut sunt

virtutes theologicales: que pferunt in baptismo pe
nitentia vel satisfactiōe ⁊ quales sunt habitus ta
les sunt actus. ⁊ passiōes: vt receptiōes obiectoz:
vel affectiōes vt gaudiū spes: timor ⁊ dolor.

Secūda p̄ticia in qua ponit primā distinctionē velut suppositionem que
etiam ponit apud Aristotē scđo Ethicōz. ⁊ est hec: in anima sunt tria: primū
potentia que sunt in principia opationoz: vt iam dictū est: ⁊ ille sunt innate
anime ⁊ idem realiter cum essentia anime. vt supra declaratū est. Secūda
dum passiōes vt sunt similitudines rerū recepte in sensum vel intellectus
ab obiectis vel etiam affectiōes: de quibus iam dictū est circa textū de po
tentia motiua. Tercium habitus hoc est quedā qualitates difficulter mo
biles a subiecto quibus potētia disponit ad p̄mpte delectabiliter ⁊ faciliter
operandū opatiōes ad quas tales habitus inclinat. Diuidit etiā autor ha
bitū in infusū ⁊ acquisitū: dicūtur autē habitus acquisiti qui acquiruntur
ex actiōis frequentē reiteratis: vt sunt omnes artes. scientie: virtutes: ⁊ via
etiam sicut em̄ ex frequentē citare aliqs acquirit habitū citare faciē: ⁊ sicut
ex frequentē p̄siderare aliquis acquirit habitū sciētie. ita ex frequentē
bene vel male agere generatur in nobis habitus virtutis vel vicij: q̄ nos ita
inclinat ad opatiōes similes illis ex quibus genitus est vt videatur esse al
tera natura sedz Aristotē in libro de memoria ⁊ reminiscētia. Et hoc est q̄
etiam dicit autor in textū q̄ quales sunt habitus tales ⁊ actus. Alij sunt ha
bitus in fusi vt sunt virtutes theologicales que cōiter ponuntur tres: fides
spes ⁊ charitas. que virtutes infundunt nobis vt dicit autor vel in baptis
mo vel penitētia vel satisfactiōe sub his habitibus in fusiōe stinetur etiam
scientia apostolorū ⁊ p̄phetaz. ⁊ omnes habitus cōcreati: vt scientia anime
chasti ⁊ angeloz. de diuisiōe habitū vide si placet Sco. xxiiij. dis. iij

Tria in anima ex
sententia.

Habitus ac
quisiti.

Habitus in
fusi.

Potētia rōnalis diuidit: quia alia est cogitativa

alia motiua. vidit primū membrū prioris distinctiōis scz potētiā
rationalem de qua hic intendimus in intellectū qui est potentia cogni
tina ⁊ in voluntatem que nō est potentia cognitiua sed appetitiua ⁊ p̄ his
motiua q̄a vt supra declaratū ē oēs posse appetitē sūt posse motiue in quātū
i parant motum. Ratio autē huius diuisionis patet ex his que dicta sunt cir
ca textū de potētijs motiuis ex sententia Scot. xvij. dis. ij. Nam cuiuslibet
potētie cognitive correspondet sua propria appetitiua. sed in anima intel

Diuisio p̄tis
rōnalis in in
tellectū ⁊ on
lātatem.

Tercia distinctio.

lectiva est potestas cognitiva que est intellectus ergo etiam ponenda est appetitiva correspondens illi cognitivæ: et illa est voluntas. Iste autem due potestates ut supra dictum est sunt in organice: et sunt in anima unitive ita quod sunt idem realiter cum anima et distincte ab ea ex natura rei et formaliter. ut patet Sco. dist. xvi. ij. dictum est etiam supra quod quilibet appetitus habet idem obiectum et sub eadem ratione formali cum sua cognitiva: ideo idem et sub eadem ratione est obiectum circa quod operatur intellectus et voluntas. vnde sicut voluntas non potest habere actum suum circa ignotum ita non potest habere actum suum circa obiectum sub aliqua ratione sub qua intellectus non posset cognoscere. et hoc dicit Sco. dist. iij. q. iij. ubi etiam improbat opinionem illorum qui dicunt quod ens ut verum est obiectum intellectus: ens autem ut bonum est obiectum voluntatis: et si dicatur potestates distincte debent habere obiecta distincta: ut patet ex iij. de anima. Sed intellectus et voluntas

De obiecto voluntatis

Que potestates habent dixerunt obiecta.

sunt potestates distincte: ergo habent obiecta distincta. Rursus quod potestates sunt duplices: quedam disperatæ ut visiva et auditiva: et iste semper habent obiecta distincta. Aliæ sunt subordinate et iste sunt duplices: quedam sunt eiusdem generis: ut cognitiva superior et inferior. cuiusmodi sunt intellectus et sensus: et obiecta adæquata huiusmodi potestatum habent se sicut superior et inferior. ita quod obiectum primum potestatis superioris pertinet sub se obiectum primum potestatis inferioris. Quedam vero potestates subordinate sunt alterius generis quia scilicet una est cognitiva et alia appetitiva. Et harum obiectum est idem et sub eadem ratione formali: si appetitiva adæquata cognitivæ in operando. et sub hoc membro ultimo pertinet intellectus et voluntas.

De obiecto intellectus

De obiecto autem primo intellectus licet sint varie opiniones: tamen Sco. ubi supra: et in q. q. xiiij. tenet quod ens sub ratione entis est obiectum adæquatum non sibi in intellectu ex natura potestatis. Dixi autem ex natura potestatis quia obiectum motum nostrum intellectus per hoc statum est quidditas sensibilis. Sed contra hanc

ADemoria intellectiva quod sit.

sedam divisionem arguitur perbandum quod sit insufficientis: nam in anima rationali præter intellectum et voluntatem est et tertia potestas que est memoria. Rursus quod memoria intellectiva non est alia potestas ab intellectu possibili sed est ipse intellectus possibilis cum specie intelligibili referata in ipso: et hoc habet Sco. li. iij. dist. xlv. q. iij. et in q. q. xv. quod autem sit intellectus possibilis patebit ex sequenti q.

Cognitiva est intellectiva: que dividitur secundum differentias nature in intellectum agentem et possibilem. Intellectus agens est qui abstrahit species ab imaginatione seu fantasia et sui irradiatione facit illas universales et ponit in intellectu possibili: Nam sicut

ad visum corporalē exigīt lux abstrahēs ītentiōes
coloris ⁊ ponit eas in aere: sic intellectus agens q
est lux anime ponit species abstractas a fantasia ī
intellectū possibilez. Intellectus possibilis dicitur qui
potest recipere tales species sed nōdū recipit eas:
cuius exemplū est de tabula nuda. Itē intellectus
agens ⁊ possibilis differunt sicut lux ⁊ illuminatū
⁊ p̄ficiēs ⁊ p̄fectibile. Item intellectus agentis est

om̄ia facere. Sed intellectus possibilis ē om̄ia fieri.

Hec est quarta particula terciā distinctionem explicans. Et in ea autor
tria facit. primo dividit intellectū in intellectū agentē ⁊ possibilez: sc̄do de
scribit mēbra diuisionis: tercio p̄pando intellectū agentē ad possibilem tangit
duas eoz adinuitē dicitur. De primo dicit q̄ intellectus dividit in agens
⁊ possibilem sc̄do dicitur nature. Itā sc̄do Aristot. iij. de aia. que. h̄ p̄na
tura sunt eoz aliqd est vt materia ad om̄ia que ī illo ḡne sūt: aliqd vero vt
forma: eoz que sūt princip. ū effectiuū: ita igitur erit ⁊ in aia. De sc̄do intel
lectū agentē describit p̄ eius principale actū. Ad cuius declarationē: p̄side
randū sc̄dm Lōmē. iij. de aia. Lōmē. xvij. ⁊ Scotū in q. q. xv. q̄ intellectus
agens habet duas actiōes: prima ē causare speciē intelligibilem p̄currēdo
cū fantasmate: ⁊ p̄ hanc primā actionē intellectus agens dicitur facere de
pōtia intelligibili actu intelligibile: vel de pōtia vniuersali actu vniuersale:
Itā obiectū representatum in fantasmate dicitur intelligibile vel vniuersale so
lū in pōtia: sed idē obiectū representatū p̄ sp̄z intelligibile dicitur intelligibile et
vniuersale in actu. cuius causa est q̄a obiectū sic representatū ī sp̄z seu representatio
quale est ip̄m representatū: sed fantasma est materiale ⁊ extēstū: sp̄z vero in
telligibilis ē sp̄ialis ⁊ extēstū: itā idē obiectū cū relucet ī fantasmate representatū
vt materiale ⁊ singulare. cū autē relucet in sp̄z intelligibili representatū vt imate
riale ⁊ vniuersale. vñ cū dicitur: intellectus agens de fantasmate in fantasia ḡ
gnit sp̄z intelligibilis: intellectus possibilis: ad istā ḡgnitionē reale representatū
et representatio: dicitur p̄ceditari q̄tā ḡgnitio metaphonica obiectū dicitur obiectū: q̄a trāsta
tiōe reali facta ī representatio quā dicitur representatio materiali ⁊ singulari. fantasmate ḡ

Divisio Intel
lectus in agē
tem.

Due actiōes
intellectus
agentis.

Tercia distinctio.

representatiō spūale & vniuersale: cōsimilis dicit vel intelligit trālatio in obiectis de corpali ad spūale vel de singulari ad vniuersale: & hoc est qd dicitur Lōmentator vbi supra qd officiu intellectus agentis est transfere obiectum de ordine in ordinē: hoc est de ordine materialū ad ordinē spiritualū hęc operationem intellectus agentis tangit etiam autor distinctus intellectus agente in dicens qd intellectus agens est qui abstrahit species ab imaginatiōe seu fantasia & suo lumine faciendo eas vniuersales scilicet in representatiōe ponit eas in intellectu possibili. Non sic intelligendo qd spēs que prius fuit in fantasia singularis: eadem in numero transferat ad intellectu possibilem facta vniuersalis: hanc etiā imaginatiōem esse falsam ostendimus supra ex sen. Sco. in 1° sen. dis. iij. q. r. sed illa translatio intelligēda est eo mō quo hic dicimus quia scz virtute intellectus agentis ex fantasmatate gignit spēs intelligibilis in intellectu. Et hoc pbat autor p simile opando intellectum agentē lumine: intellectu possibile diaphano: & fantasia colorū. & hanc opationē ponit Lōmē iij. de aia. Lōmē. v. ppe finē. Itā sicut virtute luminis cōcurrentis cū colore gñat ex colore spēs coloris in diaphano puta aere. ita virtute intellectus agentis concurrentis cū fantasmatate gñat spēs intelligibilis in intellectu possibili. Et quo sequit qd nullus rei spēs pōt gñari in intellectu p hoc statu nisi eius fantasia sit in sensu. & hoc est qd supra diximus. qd obiectū motiū nostri intellectus p hoc statu est quiditas rei sensibilis.

Quō intellectu agens species reponit in intellectu possibile.

Lōpatio intellectus agentis ad lumen:

n

Quare intellectu agens potest causare speciem

Quare non ponit sensus agens distinctus a passivo

Secūda actio intellectus agentis est cū spē intelligibili causare intellectiōem & p hanc de poña intellectu facit actu intellectū. Et his aut duabus actionibus prima (que est causare spēm intelligibile) magis ē ppria intellectui qz scda (que est causare intellectiōem) vt dicit Sco. ibidē. qā hec pōt opetere alijs poñtijs: nā quelibet poña cognitiua pōt prialiter causare in seipso noticiā rei: sed nulla est que causet spēs nisi intellectus. Et ex isto passu videt haberi qd nullus sensus causat spēs sensibilē sed spēs sensibilis causat vel imadiate ab obiecto vel vna causat aliā: vt pulchre declarat Sco. dis. xv. iij. Et hoc etiā patet qd nō oportet ponere sensum agentē distinctum ex natura rei a sensu passivo: quia idem sensus & nullo modo a parte rei distinctus potest causare in seipso sensationem. Itē est simile de intellectu agente & sensu: nam intellectus agens ideo ponitur distinctus ab intellectu possibili quia partialiter causat speciem intelligibilem in intellectu possibili: quod nō potest facere intellectus possibilis: quia nulla potētia opatiua est productiua sui obiecti licet sit actiua sui actus circa obiectum. cū igitur non conuenit sensui causare speciem sensibilem: ideo nō oportet ponere sensum agentē distinctum a passivo. sicut ponitur intellectus agens. Et quo sequit vlteri⁹ qd ille intellectus qui causat partialiter cū specie intelligibili intellectiōnem potest esse vel intellectus agens distinctus a possibili vel ipse intellectus possibilis: vtrāqz etiā partem sustinet.

Sco. vbi supra magis tñ declinare videt ad scdas ptē: ita scz q intellectus agens solū habeat primā opationē scz abstrahendi seu causandi spēs i intellectu possibili: & postea ipse intellectus possibilis cū illa spē causat itellectio nē in seipō: & recipiēs eandē dicitur intelligere: & ex hoc habet manifesta dñtita inter intellectū agentē & possibile: nā intellectus agens (sive dicat causare solū spēs intelligibile sine etiā itellectionē) nō intelligit: solus vero intellectus possibilis intelligit. nā intellectus dicitur intelligere nō ideo quia causat itellectionē: sed quia eā recipit: intelligere em̄ est qdā pati: ex iij. de aia. Si autē diximus duplicē esse actionē. int ellectus agentis: vnā respectu spēi aliā respectu itellectiōis: ita p̄similiter intelligēda est duplex passio: que ē in solo intellectu possibili: quaz prima est receptio spēi intelligibilis causate a fantasmatē: & scda est receptio itellectiōis a spē intelligibili causate: h̄mā h̄az tangit autor in textu diffiniēs intellectū possibile. vbi etiā videt dicitur q intellectus possibilis dicat solū añ receptionē spēi & nō post: sed hoc nō pōt esse verū capiēdo intellectū possibile p̄ illo q est recipiēs illā spēm cū eadē poñā maneat añ & post receptionē: licet possit sustineri capiēdo intellectu possibile p̄ respectu fondato in illa poñā recepta & terminata ad spēs recipiēdas. Et tñc vltra diceret q intellectus possibilis vt recipit specie p̄ quā habet obiectū sibi p̄ns dicitur memoria. & idē intellectus vt recipit actualem itellectionem dicitur intelligentia quibus addita volūtate erunt tres poñe repñtantes imaginē bñdiete & ineffabilis trinitatis. Ultimo autor tangit duas dñtias inter intellectu agentē & possibile quaz prima est. **Comē.** iij. de aia **Comē.** v. dicitis. q opatio intellectus agētis ad intellectu possibile est sicut lucis ad diaphanū: sicut em̄ lux est pfectio diaphani sic intellectus agens est pfectio intellectus possibilis. Scda dñtita est **Aristo.** iij. de aia q sic intelligit scd̄ **Sco.** in loco supius allegato. agens est quo est om̄ia facere. s. actu intelligibilia que sunt potentia intelligibilia. & hoc habetur ex eo qd sequit: q lumē facit qdā mō poñā colores actu colores quia facit eos actu visibiles sic intelligiēdo q licet natura coloris absoluta que est in genere qualitatis maneat eadē in tenebris: tñ vt sic nō est visibilis: intelligiēdo de poñā p̄p̄inqua: q̄a qñ optet duas causas p̄uerrere ad agendū. vna earū scz scda nō est in poñā p̄p̄inqua nisi alia scz prima p̄currat simul: ad hoc autē q color agat in visu requirit alia causa p̄currēs ad agendū scz lumē. ideo tñc solū color est visibilis poñā p̄p̄inqua qñ est actu illuminata: hoc mō fantasma nō pōt gignere spēs nisi p̄currente actiōe intellectus agētis. sicut igit intellectus agens cansēans spēs intelligibile i intellectu possibili facit om̄ia intelligibilia poñā prima que prius erant intelligibilia in poñā remota (q̄a intantū relucētia in representatiuo materiali & rēp̄sentante ea sub ratiōe singularis) ita itellectus possibilis recipiēs illas spēs dicitur om̄ia fieri: hoc ē om̄ibus spēbus intelligibilibus informari. **Nā** intellectus possibilis est in

Quare solus intellectus possibilis intelligit. Duplex passio intellectus possibilis.

Ademoria Intelligentia

Dñtite intellectus agētis & possibilis.

Quō lumen facit colores actu.

Quare color sive lumē nō est visibilis.

potentia ad recipiendos species omnino intelligibilium & nullam habet a natura quia in principio sui est sicut quedam tabula in qua nihil depictus est unde secundum Commentatorem sicut se habet materia in ordine materialium ita intellectus in ordine spiritualium. ita quod sicut materia potest informari formis materialibus & nullam de se habet. sic intellectus formis seu speciebus intelligibilibus. Ultimo circa hunc textum considerandum quod intellectus agens dicitur esse actiuus & operatiuus. Actiuus pro quanto respicit passum quod est intellectus possibilis. productiuus vero pro quanto respicit formas productas in ipso intellectu possibili. Intellectus etiam possibilis dicitur tripliciter. vno modo passiuus in ordine ad intellectum agentem a quo perficitur. secundo dicitur receptiuus in ordine ad speciem intelligibilem & ad alias formas quas recipit ut sunt actus intelligendi dispositiones vel habitus. tercio dicitur operatiuus in quantum formaliter intelligit componit diuidit vel discurret. Ex quo patet quod he tres operationes intellectus quarum prima est simplicium apprehensio seu incomplexorum cognitio. secunda compositio vel diuisio. & tertia discursus sunt actus intellectus possibilis & non agentis.

Intellectus actiuus. productiuus. Passiuus

Receptiuus. Operatiuus. Tres operatiuus intellectus

Item Intellectus diuidit secundum differentiam obiecti in speculatiuum et practicum. qui ambo in cognitione consistunt. sed in hoc differunt: quia speculatiuus cognoscit verum sub ratione veri: sed practicus verum sub ratione boni. Item finis speculatiui est veritas: sed finis practici est bonum. Item per speculatiuum recte intelligimus sed per practicum recte

Hec est quinta particula in qua autor ponit quartam distinctioem. et tria facit. primo diuidit intellectum possibilem in speculatiuum & practicum: non quod esset alia potentia intellectus speculatiuus & alia practicus sed quia eadem potentia que est intellectus possibilis operatur ad diuersa obiecta circa que operatur dicitur speculatiuus & practicus. & eodem modo intelligendus est de omnibus sequentibus diuisionibus: solum enim tres sunt potentie distincte ex natura rei in anima que capiuntur ex precedentibus duabus diuisionibus scilicet intellectus agens intellectus possibilis: & voluntas. In omnibus vero alijs diuisionibus semper sumuntur eadem potentie scilicet intellectus possibilis operatur ad diuersa obiecta aut ad diuersas eius operationes. Secundo autor ponit diuisionem intellectus speculatiui & practici in hoc quod vterque consistit in cognitione: & ex hoc patet quod practicum & speculatiuum sunt diuisiones intellectus possibilis qui solus est cognitiuus;

Potentie intellectus ex natura rei distincte. Prima convenientia et tres diuisiones intellectus practici et speculatiui.

ut patet ex supra dictis. **T**ercio autem ponit tres distinctas iter intellectū
 practicum et speculativū: quarum prima sumitur ex obiectis: nam obiectū intelle-
 ctus speculativus est speculabile tantum: ita quod cognitio illius obiecti non est nata
 dirigere operationem voluntatis: ideo dicitur cognoscere verū sub ratione veri. Sed ob-
 iectū intellectus practici est agibile ita quod cognitio eius nata est dirigere o-
 perationem aliquomodo pendentem ex voluntate ideo dicitur cognoscere verū sub ratione
 boni. ut etiam dicitur vi. ethicorum: obiectus intellectus practici est verū pfecte se ha-
 bens appetitum recto. cui nata est pformari ut regule operatio voluntatis ut
 sit recta. Secunda distinctio sumitur ex fine: nam finis speculativus est scire: practici
 vero opus: vñ etiam dicitur Aristotele. tertio de anima. Intellectus extensione ad opus
 fit practicus et differt a speculativo fine. et primo metaphisice dicitur quod finis pra-
 ctici est usus. Tercia distinctio sumitur ex operatione quia per speculativū recte itel-
 ligimus: per practicum recte vivimus. **P**ro clariori horum intelligentia qua-
 tuor hic sunt videnda. Primum verū omnis operatio dicitur praxis a qua denomina-
 tur intellectus: et noticia practica. Secundo quid sit noticia practica. Tercio.
 utrum eadem noticia potest esse practica et speculativa. Quarto. utrum eodem
 modo se habent practicum et speculativū ad noticiam et ad intellectū: et ista omnia
 brevissime determinabo ex sen. Sco. in plogo. q. v. Ad primum dico. quod solus
 illa operatio in nobis dicitur praxis que subest directioni rationis et imperio voluntatis
 vñ praxis de qua hic loquimur sic diffinitur a Sco. Praxis est actus alterius
 potest quod intellectus: naturaliter posterior intellectioe nativis pformiter elici-
 rationi recte ut sit rectus. In qua diffinitione tres additiones tangunt requisite ad
 praxim: et per primam additionem excluduntur omnes operationes intellectus: per secundam ex-
 cluduntur actus vegetativarum partium et omnes actus sensitivi ut pcedant intelle-
 ctionem siue sint cognitivi siue appetitivi: et hoc est verū quo ad eorum primos
 actus ut scilicet pcedunt actum intellectus et voluntatis: omnes enim hij actus ut sic com-
 munes sunt nobis et brutis. nec diriguntur a ratione pnt: et ex his duabus additionibus
 habet quod omnis praxis est actus voluntatis elicitus vel ab ea impatus. Est autem
 actus voluntatis elicitus qui pducitur ab ipsa voluntate: ut velle aut nolle dare e-
 lemosinam et omnis electio aut volitio. Sed actus impatus dicitur qui pducitur ab
 alijs partibus impante voluntate: ut dare elemosinam vel audire lectionem imp-
 atam a voluntate. Per terciam additionem excluduntur operationes que ex se ita male
 sunt ut nullo modo pnt elici recte. ut odire deum vel blasphemare vel adultera-
 ri et huiusmodi. et per oppositum speculatio est actus intellectus ad nihil aliud extra
 gradum pteplationis finaliter ordinatus. Ex quo patet quod licet omnis speculatio
 est intellectio: tñ non omnis intellectio est speculatio. quia illa que extenditur ad praxim sicut
 regna ad regulatum (ita quod talis intellectioe nata est sequi aliquam praxim dirigibilis
 ab ipsa intellectioe) non dicitur speculatio sed intellectio speculativa sicut practica de
 notata a praxi ad quam extenditur: et non dicitur intelligi dicitur extendi ad actualem alioquin fa-
 ber non operans actu haberet noticiam non practica sicut speculativa quod est falsum.

Praxis dicitur
 finitio.

Actus volū-
 tatis.
 Elicitus.
 Imparatus

Speculatio
 Intellectio
 practica.

Quarta distinctio.

Extensio aptitudinalis consistit in duplici respectu. Quia dicitur ars est habitus practicus ex vi. Ethicorum: sufficit ergo extensio aptitudinalis consistit in duplici respectu. Talis autem extensio consistit in duplici respectu aptitudinali ad primum quorum primum est prioritas naturalis et scilicet directivitas. Sicut est illa sola operatio dicitur practica que est posterior intellectione et apta est dirigere ipsa intellectio: ita solum illa intellectio dicitur practica que nata est procedere primum et eandem dirigere. Ex quo sequitur quod si faber suam artem fabricalem non extendat ad primum seu operis: non minus sua ars dicitur practica quam alterius fabri qui actu fabricat scilicet suam artem: et similiter intelligendum est de scientia moralium que ex hoc dicitur practica quia nata est dirigere nos in operantibus virtutum moralium dato etiam quod non actu dirigat. Et ex his iam patet secundum principalem quod erat istud que noticia dicitur practica quia omnis et sola illa que nata est extendi ad primum sicut regula ad regulatum: patet etiam quod practicum non aliud dicitur quam aptitudinalis extensio ad primum. vel illud duplicem respectum aptitudinalis in quo consistit talis extensio scilicet prioritatis naturalis et directivitas. ita quod utriusque noticia conveniunt huius duo respectus aptitudinales: omnis talis dicitur practica et a qua negatur illa est speculativa. Et ex hoc patet. Restat ad tertium quod situm scilicet quod non potest eadem noticia esse practica et speculativa. Quod si ille duplex respectus aptitudinalis in quo consistit practicum convenit huic noticiae et ab illa negatur: necessario hoc est propter differentias essentielles oppositas que sunt inter se constituentibus istas noticias. et per se sicut due differentie essentielles opposite nullo modo possunt convenire eidem scientie ita nec speculativum et practicum que sunt passiones opposite presupponentes differentias essentielles oppositas. Concludo ergo quod impossibile est eandem noticiam sive sit actualis sive habitualis esse speculativam et practicam etiam successive. Sequitur ultimo quod practicum et speculativum si capiunt proprie ita quod practicum dicat duplicem respectum aptitudinalis iam supra declaratum et speculativum negationem illius duplicis respectus: sic sunt proprie passiones noticiae. sive noticia capiatur per actum sive per habitum intellectus.

Noticia practica.

Quod non potest eadem scia esse practica et speculativa.

Quod practicum et speculativum aliter se habent ad intellectum.

Et divisio scientie in speculativam et practicam est similis divisioni in numerum parum et imparum. Si vero practicum et speculativum capiunt circumlocutione sic sunt differentie essentielles noticiae: sed quocumque modo capiant semper sunt accidentia intellectus et ideo divisio intellectus in practicum et speculativum est divisio subiecti in accidentia. Ex quo patet quod licet eadem noticia non potest dici practica et speculativa: tamen idem intellectus potest dici practicus et speculativus: et per hoc patet responsio ad quartum principale.

Practicus dividitur in sinderesim et rationem.

Sinderesis capit multiplicitatem.

In hac sexta particula ponitur quinta divisio que est intellectus practici in sinderesim et rationem: ubi sciendum quod sinderesis solet dupliciter accipi. uno modo per illo quo homo naturaliter inclinatur ad bonum et remurmurat malo. et talis inclinatio potest esse duplex: aut enim est ostensiva boni. et sic pertinet ad intellectum

tio quia licet ibi repñtat originatio psonar: nō tñ p̄balitas: sed illa imago representat p̄ pōnas vt sunt sub actibus: p̄ pōnas etiā notat p̄balitas: per actus vero origo: 7 quia qñ iste tres pōne sūt sub actibus respectu obiecti eterni magis representāt imaginē trinitatis eterne: 7 minus qñ sūt sub actibus respectu obiecti tp̄alis. Ideo iste tres pōne exprimentes imaginē respectu eternorū dicūt portio anime sapior: 7 respectu tp̄aliū dicunt portio anime infetior: hinc etiā est q̄ Augustinus dicit imaginē esse in portioe superior: 7 nō in portione inferior: nō q̄ omnino ibi nō sit: sed quia est minus expressa. Itā in diuinis intellectus qui est principū p̄ductionū filij 7 voluntas qui est principū p̄ductionū spūs sancti: intelligendo 7 volendo obiectū tp̄ale sine nō eternū nō p̄ducūt filiū 7 spūs sancti: q̄a tūc depēderēt iste due p̄sone a re tp̄ali. sed h̄mōi principia sine pōne intelligendo 7 volendo essentia diuinā que eterna est principiat p̄sonas. Secda dñtia est hec quia ratio sapior rōinat p̄ leges diuinās: inferior vero p̄ humanas exēpla sunt in textu. Quarto autōr p̄pat rōes sapiorē ad intelligētā in hoc q̄a portio sapior etiā se extendit ad cognitionē eternorū quē ad modū 7 intelligētā: tñ differēt q̄a intelligētā est circa eterna p̄ modū simplicitatis apprehensiois. Ratio vero q̄ videt includere quādā collationē nō est circa eterna nisi ratiocinando vel p̄ferendo. Hec autē dñtia rōis sapiorē ab intelligentia magis dicta est ad opinionē cōeē quā Augustini sicut 7 alia multa que supra dixit de videndo intellectū practicū in sinderēsim 7 ratiōē 7 ultra subdiuidēdo ratiōē in portionē sapiorē 7 inferiorē. Itā sinderēsis nō tā ē intellectū practice q̄ habitū vel actus intellectus practici sicut 7 p̄scientia cuius ip̄a sinderēsis dicitur scintilla vt iā patuit. Similiter diuisio rōis in portionē sapiorē nō solū videtur p̄tinere ad intellectū practicū. vnde Sco: vbi supra allegādo Augustinū dicit q̄ ad portionē sapiorē nō minus speculatio quā praxis pertinet: ideo (quicquid hic dicit autōr) tenendū est: q̄ vtraq̄ portio dicitur animā ratiōalē cū suis potentijs qui sunt memoria intelligentia 7 volūtas quia aliter p̄ neutra earum representaretur imago trinitatis: 7 hoc est q̄ volebat auctoritas diui Augustini supra allegata his verbis: animā i hec duo ses portionem sapiorē 7 inferiorē nō nisi p̄ officia geminamus. Et ita patet q̄ superior ratio includit in se etiā intelligentiā. Nam intelligentia autē de intellectu possibilem aut actū eius scz ip̄am intellectionē aut vtrūq̄. 7 terciō mō capta ē pars imaginis vt exp̄dictis patere pōt que imago relinquit in ratione ergo 7c. Ultimo autōr dicit q̄ portio inferiori ratiōis p̄pter hoc quā versat circa res temporales diuētio est sensuālitatis seu appetitus sensitīus De quo supra diximus 7 ideo etiā in sepe ratio inferior allicitor 7 trahitor ab ip̄a sensuālitate ad peccatū. cuius exemplū p̄tichre exposuit Augustinus xij. de Trinitate his verbis. Sicut incōiugio illorum primorū parentū

Utrū imago trinitatis sit etiā in portione inferiori.

Ad vtrūq̄ portio rōis dicitur animā

De p̄fectioe portiois inferioris cū sensuālitate.

Diuisio septima.

Quid sit peccata ex fugi gestide.

Serpens manducandū persuasit: mulier autē nō manducavit sola sed viro suo dedit et simul manducaverunt: ita et in quodam secreto coniugio quod in vno homine geritur et dinoscitur: cum rationi quae in rebus temporalibus agendis ratiocinandi vivacitate versatur animalis sensus ingerit quandam illecebram: tunc velut serpens alloquitur feminā: huic autē illecebre consentire est de ligno vitæ edere. Sed si iste consensus sola cogitationis delectatione contentus est: superiori vero auctoritate ita retinentur membra ut non erhibeantur arma iniquitatis peccato: sic habendum existimo velut lignū vitæ mulier sola comederit. Si autem in consensu illo ita decernitur quod peccatū: ut si sit potestas etiā opere impleatur: intelligenda est mulier dū disse viro suo simul edendum illicitum cibū: neque enim potest peccatū nō solum cogitandū suaviter verū etiā perpetrandū efficaciter mente decerni: nisi et illa mentis intentio penes quā summa potestas est membra in opus mouēdi vel ab opere cohibēdi male actioni cedat: Ex quibus verbis Augustinus patet quod ideo portio superioris rationis noiata est vir: inferior vero mulier: quia scilicet inferior debet obedire superiori sicut mulier rectori viro: penes quē est omnis potestas: quod ut clarius sit: audi similitē sententiā eiusdem doctoris in libro contra manicheos: etiam inquit in vnoquoque nostrū nihil aliud agitur cum ad peccatū quisque dilabatur: quoniam tunc actū est in illis tribus scilicet serpente muliere et viro: nam primo fit suggestio siue per cognitionē siue per sensus corporis vel videndo vel tangendo vel audiendo vel gustando vel olfaciēdo: que suggestio cum facta fuerit si cupiditas nostra non moueatur ad peccandū: excitatur serpentis astutia: si autē mota fuerit: quasi iam mulieri ipsasum erit: si aliquid ratio viriliter etiā commotam cupiditatem refrenat et compefcit: quod cum fit non labimur in peccatū: sed cum aliquāta luctatione coronamur: Si autē ratio consentiat et quod libido commouerit faciēdū decernat: ab omni vita beata tanquam de paradiso expellitur homo. Itaque enim peccatū imputat etiā si non subsequatur factū: quando rea tenet in consensu conscientia. Ultimo circa predicta sciendū quod in ea parte anime in qua ratio superior ponitur: liberū arbitriū est quod diffinit sic. est facultas rationis et voluntatis qua bonū eligitur gratia assisente vel malū ea discedere. et dicitur liberū quantum ad voluntatē que ad vtrūque flecti potest: arbitriū vero quantum ad rationem cuius est discernere inter bonū et malū.

Quare portio rōis superior vocat vir et inferior femina.

Libertus arbitrium.

Itē intellectus alius in habitu qui cum vult potest

intelligere. Alius est in actu qui actualiter se ad intel

ligibile pervertit. Hec est octava particula in qua autor ponit septimam distinctionē. Itaque est autē hec diuisio in diuersas potestas sed in modos diuersos eiusdem potentie: nam idem intellectus possibilis quandoque est in habitu cum scilicet habet speciem alicuius rei intelligibilis vel

Quacūq; noticiā habitūalē ⁊ quasi quiescētē: ⁊ quāq; in actu cū actualiter cō-
siderat: vñ etiā supra dictū est q̄ intellectus possibilis inquantū respicit spe-
ciem intelligibile ab intellectu agente causatā dicitur memoria: qñ vero reci-
pit actualē intellectionē p̄ductā ab ipso intellectu ⁊ specie intelligibili: tunc
dicitur intelligentia: qd̄ vt meli⁹ intelligat: p̄siderandū est scd̄s Aristot. ij. d̄ aia
q̄ intellectus possibilis potest esse sciens in pot̄tia dupliciter: primo quādo
nōdū habet scientiā sed p̄t eā habere: ⁊ tūc dicitur esse in pot̄tia ⁊ ad scientiam
que est actus primus: ⁊ ad scire qd̄ est actus scd̄s: scd̄o dicitur sciens in pot̄-
tia qñ iam habet scientiā sed nō opat scd̄s eā: ⁊ talis iā est sciens in actu p̄-
mo: sed solū dicitur in pot̄tia ad actū scd̄s seu opationē: primo dicitur sciens in pot̄tia
remota seu eētialī: scd̄s dicitur sciens in pot̄tia p̄ria sed accidentalī: quia p̄t opari
scd̄s scientiā qñ vult nisi aliqd̄ impediatur. Iste igitur intellectus dicitur inha-
bitus: ⁊ cognitio eius dicitur noticiā habitūalis seu quiescētis: vt patet de phōdor
mīte: si autē actualiter p̄siderat excitando in se habitū quiescentem. dicitur intel-
lectus in actu quia se actualiter conuertit ad intelligibile.

Sciēs in po-
tentia dicitur do-
pliciter.

Et sciendū q̄ aliter intelligit deus: aliter angelus
aliter hō. Intellectus em̄ diuinus sciḗz ⁊ sciḗo res
cognoscit. Intellectus autē angeli intelligit res p̄
spēs sibi p̄creatas: que sunt similitudo rei. sed irrel-
lectus humanus intelligit res p̄ spēs abstractas a
reb⁹ p̄ricularibus p̄ sensus prius cognitis: sed deus
nō cognoscit p̄ spēs abstractas: q̄a similitudo ab-
stracta simplicior est isto a quo fit abstractio: deo

Ultima particula in qua tangit diffe-
rentiā inter modū intelligendi dei ange-
li ⁊ hōis. ad cuius dicitur intelligentiā duo sunt supponēda: prima supposi-
tio ad omnē intellectionē requiritur deo scz intelligens ⁊ intellectū. intelli-
gens est ipse intellectus vel id qd̄ habet intellectū. Itā hōis intellectū est id
qd̄ intelligit: intellectus vero id quo intelligit. Intellectū est qd̄ intelligit:
vt obiectū: qd̄ debet esse p̄s in se vel in suo representatiuo. Scd̄a suppo-
Representatiuū alienius obiecti p̄t esse duplex: qd̄dā em̄ est representāo

De modo intelligendi.

**Representatio
sua duplex.**

**De cognitio
ne dei.**

**De cognitio
angelorum.**

formaliter. aliā virtualiter ut species albedinis representat formaliter albedinem et omnia superiora quidditate inclusa in albedine sed similitudinem fundatam in illa albedine et alias passionis suas representat solum virtualiter. hijs suppositis declaro dicituram positā in textu q sic. Intellectus divinus cognoscit se et alia a se p essentia suā que est eius obiectū adequatū pertinens virtualiter et eminet er omnia alia cognoscibilia. et licet ille omnia intelligit pfecte et distincte unica intellectiōe et simplici que est idē cū ipso se cū dū Aristo. xij. metaph. tñ in illa intellectiōe pñt signari tria signa nature ut dicit Sco. in plogo solvendo. q. ij. Ita q in primo signo nature est essentia primo cognita in intellectu suo: et in scdo signo nature quidditates virtualiter pertinentes veritates pprias hoc est ppōes necessarias de illis quidditatibus formabiles. In tercio autē signo nature sunt sibi note iste veritates virtualiter pte in illis quidditatibus q sunt note in scdo signo. ita q essentia divina quidditates virtualiter omnia alia cognoscibilia quasi p natura casualis illas quidditates intellectui suo notas q veritates fiant note: tñ ille quidditates finite nullā virtutē hñt respectu intellectus divini immutandi: qā intellectus divinus cū sit infinitus nō est natus perfici aut mōeri ab illis quidditatibus finitis: qā infinitū nullo mō pōt pfi a finito Sic ergo patet q essentia divina movet intellectū divinū ad cognitionē oim ordīe quodā de quo ordine motionis intellectus divini a sua essentia poteris legere plura apud doctorē nostrū in q. q. xij. De cognitōe autē angeloz pono aliquot ppōes ad intentionē Sco. in ij. sen. dis. ij. Prima ppō nō habemus regulā certā de intellectu angelico patet quia neq ei possumus attribvere oēm pfectionē que est in intellectu divino: neq tantā impfectionē quantā exprimitur in intellectu nostro. Scda ppō. rōnabile est ei attribvere oēs pfectionē que nō repugnat intellectui creato. Tercia ppō. nō repugnat angelo intelligere se per suā essentia: ita q sua essentia sit ratio cognoscendi se: verū tñ illa intellectio qua angelus intelligit se p suā essentia nō est idē cū essentia sua: sicut intellectio qua intellectus divinus intelligit suā essentiam est idē cū essentia divina: vñ xij. metaph. dicit q intelligere dei ē suū esse. Quarta ppō. angelus habet duplicē cognitionē: unā qua cognoscit res ut sunt i essentia divina et illa vocat a Theologis matutina: aliā qua cognoscit res ut hñt esse in suo pprio gñe: et hec dicit vespertina. prima est intuitiva. Scda pōt esse intuitiva et abstractiva. Quinta ppō. angelus ad cognoscendū distinctas quidditates alias a se habet distinctas rōnes cognoscendi seu spēs: ita q p aliā spēs cognoscit hoies p aliā equū et hoc intelligit de cognitōe rerū in pprio gñe. Sexta. Angelus nō pōt simul plures intellectiōes habere. Septima: si nō essent spēs oim quidditatū angelo pcreate non esset in cōdōnēs angelū acquirere illas. Octava. dato q deus pcreavit angelo species oim quidditatū: nō oportet tñ dicere: q ei pcreavit spēs oim singulariū illarū quidditatū. Nonā. dato etiā q tā spēs singulariū q quidditatū pcreaverit de

De intellectu angeli. ad huc tñ p̄ illas nō pōt habere oēs cognitionem sibi
 possibilem quia nō intuitiua. Ista em̄ nō pōt haberi p̄ speciē obiecti q̄ ma-
 nere potest obiecto absente: p̄ hoc em̄ differt cognitio intuitiua a cognitione
 abstractiua: quia cognitio abstractiua potest esse de re absente ⁊ nō existē
 te dūmō spēs eius sit presens intellectui. Sed ad cognitionē intuitiua non
 sufficit spēs sed requirit q̄ obiectū sit p̄ns in sua pp̄ria existentia: vel saltē
 in aliquo in quo eminentius stinet q̄ in seip̄o puta in essentia diuina. vt vult
 Sco. ij. dif. j. q. iij. ⁊ xij. dif. iij. q. ij. Decima pp̄o. angelus habz intellectū
 agentē qui pōt causare spēm: ⁊ possibile qui recipiat illā spēm. Undecima
 pp̄o nō est incoēniens vt angelus dependeat a corpore vt ab obiecto. om̄is
 em̄ intellectus passiuus qui nō pōt habere in se p̄fectionē obiecti depēdet
 ab obiecto circa qd̄ opat. Duodecima. falsum est angelū nihil intelligere
 nisi p̄ spēs creatas: has om̄es pp̄des ⁊ earz p̄batiōes incipiedo a sexta in-
 ueniens apud Sco. dif. ix. ij. q. ij. Tredecima. angelus pōt habere cognitio-
 nē discursiuam ita q̄ ex noticia vnus pōt venire in cognitionē alteri. Ulti-
 ma pp̄o: nō pōt cōiter assignari distinctio specifica inter angelū ⁊ aiām in-
 tellectiua p̄ hoc quia cognitio aie esset discursiua ⁊ nō angeli. nā ⁊ cognitio
 ni angeloz nō repugnat discursus: ⁊ anima xp̄i nō discurrebat: sed ipa i p̄n-
 cipio sui nouit habitualiter om̄ia principia ⁊ om̄es conclusiōes: ⁊ tñ ipa nō
 fuit natura angelica: has duas pp̄des tangit Sco: dif. j. ij. q. vlti. ⁊ xij. dif.
 ij. q. ij. De cognitione nostri intellectus pono etiā has pp̄des. Prima. In-
 tellectus noster neq̄ se neq̄ alia cognoscit p̄ suā essentiā. patet p̄ Aristotē:
 ij. de anima dicētē: aia intelligit se sicut alia: sed alia nō cognoscit p̄ essen-
 tiā ergo neq̄ se. Secda pp̄o. Intellectus noster nō intelligit se neq̄ alia per
 spēs creatas. patet quia intellectus noster in principio sui est sicut tabula
 in qua nihil depictū est ij. de anima ⁊ ibidē d̄ q̄ nihil est eoz que sunt aī
 intelligere: Tercia pp̄o. Intellectus nō pōt se intelligere nisi alijs p̄nt̄ in-
 tellectis: vt d̄ ij. de anima: ⁊ ideo solū se intelligit p̄ suā intellectiōne reflexe
 ⁊ quasi argutiue. Quarta pp̄o. Intellectus noster nō intelligit nisi mouea-
 tor ad intelligendū a specie intelligibili: causata virtute luminis intellect⁹
 agentis ex fantasmate vt supra dictū est. Quinta pp̄o. Obiectus nostri in-
 tellectus p̄ statu isto ad qd̄ naturaliter attingere pōt (ita q̄ habeat eius cō-
 ceptū pp̄riū ⁊ simplicē) est quiditas rei sensibilis: quia solum illius species
 pōt habere ex fantasmatibus p̄ quā intelligit: intelligendo nō de sensibili p̄-
 prie solū: sed etiā de incluso essentialiter vel virtualiter in sensibili. vt d̄ sco
 xij. q. q. Sexta: nullius sbe p̄ hoc statu habemus propriā spēs intelligibi-
 lem in nostro intellectu qm̄ om̄ia fantasmata a quibus abstractunt species
 intelligibiles snt̄ accidentiū: Septima pp̄o: nulla sba immutat immediate
 intellectū nostrū ad aliquā intellectiōne sui: sed tñ accūs sensibile. Octaua
 pp̄o. nullū p̄ceptū possumus habere de sba nisi qui pōt abstrahi ab accūs

Ad aia xp̄i
 cognoscebat
 om̄ia sine dis-
 cursu.

De cognitio-
 ne intellect⁹
 humani pro
 statu isto.

De obiecto
 intellect⁹ nri

De modo intelligendi.

sensibili. *¶* Nona ppō de qualibet sba solū habemus pceptū entis ⁊ nullam alīū specialiorē: loquendo de pcepto quiditativo ⁊ simplici. patet quia hūc solū possumus abstrahere ab accīte sensibili cōz ill: ⁊ sbe. Decima de sba tam materiali q̄ immateriali possumus habere pceptū ppriū: nō tñ quiditativū sed solū descriptivū p̄stitūtū ex pcepto entis ⁊ accītiū positivorum vel privativorum: vt deū p̄cipimus: p̄ ens infinitū. p̄ sum mū bonū. ⁊c. Sicut sba p̄cipimus hoc pcepto aggregato vez: ens nō in alio. ⁊c. vt declarat Sco. ij. metaph. q. iij. Undecima ppō. licet ex pcepto accītis venimus in pceptū sbe p̄vertibile cū sba: tñ nullomō p̄ accītia possumus venire ad pceptū sbe quiditativū simplicē ⁊ ppriū: patet quia scōs Sco. iij. dis. j. q. j. nullū obiectū facit pceptū simplicē ⁊ ppriū alterius in aliquo intellectu nisi p̄tineat illud essentialiter aut virtualiter: sed nullū accītis p̄tinet quiditativē ppriā sbe essentialiter vt notū est: nec virtualiter quia p̄tineō virtualiter semp est p̄fectius p̄tencō: ⁊ etiā est p̄tra rōem posterioris essentialiter p̄tinere virtualiter suū prius vt dicit Sco. ibidē: accītis autē est posterior essentialiter sba ex vij. metaph. Ultima ppō: nullū sbe habemus pceptū ppriū quā nō esset p̄notativus: patet ex dictis: has omēs ppōes invenies apud Sco. iij. dis. j. ⁊ in alijs locis: omēs tñ ppōes iste intelligendē sunt p̄o statu isto: nā loquēdo de intellectu sepato vel p̄incto corpi gloriofīcato ex virtute sua pōt p̄fecte ⁊ distincte intelligere omnia que intellectus angelicus ex virtute sua intelligit. vñ Sco. xiiij. q. q. dicit q̄ obiectū adēquatū intellectui nostro ex natura sue pōt se ad qd̄ pōt naturaliter attingere nō est aliq̄d specialius obiecto intellectus angelici: quia q̄cqd̄ pōt intelligi ab vno pōt ⁊ ab alio. Ultimo autor addit q̄ intellectus human⁹ nō pōt cognoscere deū p̄ spēs abstractā: ⁊ hoc verū est. p̄ quocūq̄ statu. ⁊ nō solū est verū de intellectu humano sed etiaz angelico: nullus em̄ intellectus creatus ex naturalibus pōt cognoscere essentiā divinā imēdiatē sub ppria rōe. vt p̄bat Sco. xiiij. q. q. p̄batio autē autoris ad hoc inducta nō satis est efficax. fortasse em̄ nō oportet spēs abstractā ab aliquo esse simpliciorē eo a quo est abstracta: sed necessario debet esse ens diminutū seu deficientē a p̄fectiōe rei cuius est spēs. vñ Sco. iij. dis. ij. q. ix. tenet q̄ nō videt̄ incōveniens spēs rep̄tantē distincte essentiā divinā inditā esse a principio intellectui angelico: ita q̄ licet ipsa nō sit naturalis intellectui: hoc mō q̄ ipse intellectus ex naturalibus suis possit eā acquirere: neq̄ etiā q̄ possit eā habere ex actibus alienius obiecti agentis naturaliter: quia eā nō pōt habere ex p̄fita obiecti momentis nisi essentiē divine tm̄: q̄ nullū intellectū creatū movet naturaliter q̄a respectu cuiuslibet intellectus creati essentiā divina ē obiectū volūtariū De simplicitate autē dei hoc teneas: ex sententia Sco. dis. viij. j. q. j. ⁊ ultra. q̄ licet deus sit sumē simplex quātū ad realitatē q̄a sc̄s nō ē p̄positus in se nec cuiuscūq̄ alteri p̄ponibilis: tñ pceptus dei nō est simpliciter simplex quia est re

De intellectu
sepato a corpore.

De simplicitate dei.

solubilis in plures ceptos scz in cepto entis: & alijs per quos determinatur ille ceptus entis cōis ad deū. Solus em̄ ille ceptus dicitur simpliciter simplex qui est irresolubilis in alios ut est ceptus entis & eius passionum similiter differentiarum ultimarum.

Laus deo.

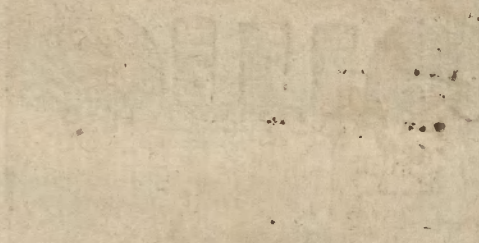
Ad lectores:

Habetis adolescentes ingenii iterum recognita & annotatiōibus insignitum sententiarum illustrata ut optastis in parvulum philosophiae commentationem: antea dudum congestam que si ita ut debuit facta est: gratias una in eum habeatis domino deo qui sic inspiravit. Sin autem secus fuerit: partim ingenii nostri imbecillitati: partim occupatiōibus nostris tribuite: puto vos facile veniam mihi datoros si que sunt errata in hoc opere ad quod publicandum me impulistis.

Impressum Cracoviae impensis spectabilis viri domini Joannis Haller civis Cracovienſis: per Florianum Unglerium: Anno domini: 1513.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text at the top of the page, partially obscured by a large stain.

Homo quidam

Si tu quereis posse habere in sum bartholomeus totoph. et habe
me atheni se quis invenit huc abruis. Ado illi invenit
rales. Pabba p. illo libro omis hominis qui fuerit facti mui
quanti. Satholomeus si quis ad huc veris bonis miferis
habebit magis in librum in fura

Sum bartholomeus possessor huius libri
boni hom

• utrum luctum est furas
• quare lucta est animal
• Ergo quoddam animal nunc est homo

8-379

